

กระบวนการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทยของสถานศึกษาที่
สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.)
ในจังหวัดอุบลราชธานี

วิทยานิพนธ์
ของ
กิตติคุณ จตุรภัทรวงศ์

เสนอต่อมหาวิทยาลัยมหาสารคาม เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาดุริยางคศิลป์
พฤษภาคม 2556
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

กระบวนการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทยของสถานศึกษาที่
สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.)
ในจังหวัดอุบลราชธานี

วิทยานิพนธ์
ของ
กิติคุณ จตุรภัทรวงศ์

เสนอต่อมหาวิทยาลัยมหาสารคาม เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาดุริยางคศิลป์
พฤษภาคม 2556
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ได้พิจารณาวิทยานิพนธ์ของนายกิตติคุณ จตุรภัทรวงศ์ แล้วเห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาดุริยางคศิลป์ ของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... (ผศ.ดร.เจริญชัย ชนไฟโรจน์)	ประธานกรรมการ (กรรมการบัณฑิตศึกษาประจำคณะ)
..... (ผศ.ดร.ทินกร อัดไพบูลย์)	กรรมการ (ประธานกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์)
..... (รศ.ดร.ปิยพันธ์ แสนทวีสุข)	กรรมการ (กรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์)
..... (ผศ.ดร.สุภณ สมจิตศรีปัญญา)	กรรมการ (ผู้ทรงคุณวุฒิ)

มหาวิทยาลัยอนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาดุริยางคศิลป์ ของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

..... (ผศ.ปราโมทย์ ด้านประดิษฐ์) คณบดีวิทยาลัยดุริยางคศิลป์	 (รศ.เทียนศักดิ์ เมฆพรรณโอภาส) ผู้รักษาการคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย วันที่ 30 เดือน พ.ย. พ.ศ. 2556
---	--

ประกาศคุณูปการ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยความรู้และความช่วยเหลืออย่างดีจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทินกร อັตไพบูลย์ ประธานกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ และรองศาสตราจารย์ ดร.ปิยพันธ์ แสนทวีสุข กรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ที่ได้ให้คำแนะนำช่วยเหลือ และให้กำลังใจตลอดระยะเวลาในการทำวิจัย

ขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เจริญชัย ชนไฟโรจน์ ประธานกรรมการสอบ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุภณ สมจิตศรีปัญญา กรรมการสอบ (ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกมหาวิทยาลัย)

ขอขอบพระคุณ อาจารย์รุจิวรรณ อาจกมล อาจารย์นภาพร ชนะชัย อาจารย์สุจิตรา ณ อุบล อาจารย์ชุมเดช เดชภิมล และ อาจารย์ธเนศวร์ บุตระทองทิพย์ ตลอดจนผู้ที่เกี่ยวข้องทุกคน ที่ให้การสนับสนุนด้านข้อมูลการวิจัย และคอยอำนวยความสะดวกให้ความช่วยเหลือในพื้นที่วิจัย ทำให้วิทยานิพนธ์เรื่อง กระบวนการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทยของสถานศึกษาที่สังกัดสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ในจังหวัดอุบลราชธานี ประสบความสำเร็จในการทำวิจัย ครั้งนี้

ขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.สุพรรณิ เหลือบุญชู ผู้ช่วยศาสตราจารย์ปราโมทย์ ด้านประดิษฐ์ อาจารย์ดิฐพงษ์ อุเทศธำรง และ อาจารย์ณณฐ วิโย ที่กรุณาให้คำแนะนำ ปรึกษา ในการทำวิทยานิพนธ์ตลอดมา และขอขอบพระคุณ ผู้อำนวยการสิทธิชัย สีดาพันธ์ ที่กรุณาให้โอกาส สนับสนุนส่งเสริมในการพัฒนาความก้าวหน้าทางการศึกษาครั้งนี้

สุดท้าย ขอขอบพระคุณ คุณพ่อมนตรี คุณแม่รัชนี จตุรภัทรวงศ์ ผู้ให้สติปัญญาและการศึกษา ตลอดจนความรัก ความห่วงใย และขอบคุณ คุณครูหทัยรัตน์ จตุรภัทรวงศ์ เด็กหญิงหทัยภัทร์ จตุรภัทรวงศ์ ที่คอยเป็นกำลังใจเสมอมา รวมถึงพี่น้องและเพื่อนๆ ทุกคนที่คอยช่วยเหลือและเป็นกำลังใจในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จนสำเร็จลุล่วงเป็นไปตามวัตถุประสงค์

กิตติคุณ จตุรภัทรวงศ์

ชื่อเรื่อง	กระบวนการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทยของสถานศึกษาที่สังกัด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ในจังหวัดอุบลราชธานี
ผู้วิจัย	นายกิตติคุณ จตุรภัทรวงศ์
กรรมการควบคุม	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทินกร อัดไพบูลย์ และรองศาสตราจารย์ ดร.ปิยพันธ์ แสนทวีสุข
ปริญญา	ศป.ม. สาขาวิชา ดุริยางคศิลป์
มหาวิทยาลัย	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ปีที่พิมพ์ 2556

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีความมุ่งหมายเพื่อ 1) ศึกษาสภาพของสถานศึกษาที่มีการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทย ในจังหวัดอุบลราชธานี และ 2) ศึกษากระบวนการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทยของสถานศึกษา ที่มีผลงานเชิงประจักษ์ได้รับรางวัล ระดับชาติ ในจังหวัดอุบลราชธานี ด้วยการศึกษเอกสาร การสัมภาษณ์ และการสังเกตแบบ และนำเสนอผลการวิจัยเชิงพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัยด้านสภาพของสถานศึกษา พบว่า 1) มีสถานที่ เรียนเป็นห้องเอกเทศ 2) ครูผู้สอนดนตรีไทยมีสิทธิ์และอำนาจในการดำเนินการ 3) ใช้หลักสูตร ตามโครงสร้างหลักสูตรของสถานศึกษา 4) ได้รับงบประมาณสนับสนุนหลักจากภาครัฐ จากชุมชน และจากตัวครูผู้สอนดนตรีไทย 5) ผู้บริหารอำนวยความสะดวกและให้การสนับสนุนแก่ครูและนักเรียนเป็นอย่างดี 6) เครื่องดนตรีไทยและสื่อการเรียนการสอน มีจำนวนเพียงพอต่อจำนวนนักเรียน 7) ด้านครูผู้สอนมีจำนวน ไม่เพียงพอ แก้ปัญหาโดยใช้วิทยากรพิเศษ 8) นักเรียนมีความรับผิดชอบและมีวินัยในตัวเองสูง 9) ด้านผลงานทางดนตรีไทยเป็นที่ยอมรับของผู้ปกครอง คณะครูและประชาชนโดยทั่วไป

กระบวนการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทยของสถานศึกษา มี 5 ขั้นตอนดังนี้ คือ 1) ขั้นสร้างบรรยากาศในการเรียน 2) ขั้นสร้างองค์ความรู้ใหม่ และยึดถือตามประเพณีการปฏิบัติที่เคยปฏิบัติต่อๆ กันมา 3) ขั้นการฝึกปฏิบัติ มีการแบ่งเวลาไม่ให้เกิดทบทวนหน้าที่การงานประจำของครูผู้สอนและการเรียนวิชาอื่น ๆ ของนักเรียน 4) ขั้นการวัดผลและการประเมินผล 5) ขั้นสรุปผล

TITLE Instruction Process in Thai Traditional Music in Schools Under the Basic Education Commission in Ubon Ratchathani Province

AUTHOR Mr. Kitikoon Chaturapattarawong

ADVISORS Asst. Prof. Dr. Tinnakorn Attapaiboon
and Assoc. Prof. Dr. Piyapun Santaweessook

DEGREE M.F.A. **MAJOR** Music

UNIVERSITY Mahasarakham University **DATE** 2013

ABSTRACT

This qualitative study aimed at: 1) examining the condition of schools in Ubon Ratchathani province that operated the instruction of Thai traditional music; and 2) investigating the instruction process of Thai traditional music in schools that had received national prizes. The study was conducted through documentary gathering, interviews, and observations, and the results of the study were presented in a descriptive analytical format.

The results on the school condition showed that: 1) the room for the instruction was separated independently; 2) the teacher had the authority in the operation; 3) the curriculum was complied to the school curricula structure; 4) the budget was supported by the government, community, and Thai music teachers; 5) the administrators gave full support to the teachers and students; 6) the musical instruments and teaching materials were enough for students; 7) the music teachers were not matching the number of students, the guest teachers had to be invited; 8) the students had high responsibility and discipline; 9) the Thai music works were accepted by parents, teachers, and general public.

The instruction process of Thai music was divided into 5 steps: 1) setting up the learning atmosphere; 2) building up a new body of knowledge and followed the traditional practices; 3) training, not to be conflicting with other activities, either teachers or students; 4) measurement and evaluation; and 5) conclusion.

สารบัญ

บทที่		หน้า
1	บทนำ	1
	ภูมิหลัง	1
	ความมุ่งหมายของการวิจัย	3
	คำถามในการวิจัย	3
	ความสำคัญของการวิจัย	3
	นิยามศัพท์เฉพาะ	4
	กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย	4
2	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	6
	สภาพสังคมและวัฒนธรรมจังหวัดอุบลราชธานี	7
	องค์ความรู้เกี่ยวกับการเรียนการสอนดนตรีไทย	15
	องค์ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทยในสถานศึกษา	33
	บริบทพื้นที่ที่ทำการวิจัย	41
	แนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัย	54
	งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	59
	งานวิจัยในประเทศ	59
	งานวิจัยต่างประเทศ	65
3	วิธีดำเนินการวิจัย	68
	ขอบเขตของการวิจัย	68
	วิธีดำเนินการวิจัย	70
4	การศึกษาสภาพของสถานศึกษาที่มีการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทย ในจังหวัดอุบลราชธานี	81
	การศึกษาสภาพของสถานศึกษาที่มีการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทย ในจังหวัดอุบลราชธานี	82
5	การศึกษากระบวนการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทยของสถานศึกษา ที่มีผลงานเชิงประจักษ์ได้รับรางวัล ระดับชาติ ในจังหวัดอุบลราชธานี	111
	การศึกษากระบวนการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทยของสถานศึกษา ที่มีผลงานเชิงประจักษ์ได้รับรางวัล ระดับชาติ ในจังหวัดอุบลราชธานี	112

บทที่	หน้า
6 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	122
ความมุ่งหมายของการวิจัย	122
สรุปผล	122
อภิปรายผล	127
ข้อเสนอแนะ	138
บรรณานุกรม	140
ภาคผนวก	145
ภาคผนวก ก เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล	146
ภาคผนวก ข บัญชีรายชื่อผู้ให้สัมภาษณ์	190
ภาคผนวก ค ตารางสรุปผลงานทางดนตรีไทยเชิงประจักษ์ในระดับชาติ ของประชากรกลุ่มตัวอย่าง	192
ภาคผนวก ง หนังสือราชการที่เกี่ยวข้อง	196
ประวัติย่อของผู้วิจัย	200

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 สรุปลงานทางดนตรีไทยเชิงประจักษ์ ระดับชาติ ประจำปีการศึกษา 2553	193
2 สรุปลงานทางดนตรีไทยเชิงประจักษ์ ระดับชาติ ประจำปีการศึกษา 2554	194
3 สรุปลงานทางดนตรีไทยเชิงประจักษ์ ระดับชาติ ประจำปีการศึกษา 2555	195

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ

หน้า

1	กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย	5
2	แผนที่จังหวัดอุบลราชธานี	13
3	จิตวิทยาการสอนทักษะดนตรี	40
4	ห้องดนตรีไทย โรงเรียนมูลนิธิวัดศรีอุบลรัตนารามฯ	82
5	พิธีไหว้ครูดนตรีไทย โรงเรียนมูลนิธิวัดศรีอุบลรัตนาราม	83
6	การร่วมงานบริการสังคม แสดงมหรสพดนตรีไทย เนื่องในเทศกาล ประเพณี แห่เทียนเข้าพรรษา และการแสดงดนตรีไทยงานสงกรานต์พระแก้วบุษราคัมวัด ศรีอุบลรัตนาราม	85
7	เครื่องดนตรีไทยและสื่อการเรียนการสอนดนตรีไทย โรงเรียนมูลนิธิ วัดศรีอุบลรัตนารามฯ	86
8	นางสาวสุจิตรา ณ อุบล และนายวุฒิไกร ไชยกาล ครูผู้สอนดนตรีไทย โรงเรียนมูลนิธิวัดศรีอุบลรัตนารามฯ	87
9	รวมแสดงวงมหาดุริยางค์ไทยเพื่อถวายสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เนื่องในพิธีวางศิลาฤกษ์ศาลากลางหลังใหม่ จังหวัดอุบลราชธานี เมื่อวันที่ 20 ธันวาคม 2554	88
10	รางวัลชนะเลิศการประกวดดนตรีไทย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือชิงถ้วยพระราชทาน ประเภทวงเครื่องสายผสมปี่พาทย์ ณ มหาวิทยาลัยขอนแก่น เมื่อวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2555	89
11	รางวัลชนะเลิศ เหรียญทอง ระดับชาติ การประกวดกิจกรรมดนตรีไทย ประเภทวงเครื่องสายวงเล็ก งานศิลปหัตถกรรมนักเรียน ปีการศึกษา 2553 ณ ศูนย์แสดงสินค้าและการประชุมอิมแพค เมืองทองธานี เมื่อวันที่ 27 มกราคม 2554	89
12	รางวัลชนะเลิศ เหรียญทอง ระดับชาติ การประกวดกิจกรรมดนตรีไทย ประเภทวงเครื่องสายวงเล็กผสมซิม งานศิลปหัตถกรรมนักเรียน ปีการศึกษา 2554 ณ ศูนย์แสดงสินค้าและการประชุมอิมแพค เมืองทองธานี เมื่อวันที่ 25 มกราคม 2555	90
13	รางวัลชนะเลิศ การประกวดดนตรีไทย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ครั้งที่ 12 ชิงถ้วยพระราชทาน ประเภท วงปี่พาทย์ไม้นวมผสมเครื่องสายเครื่องเดี่ยว ณ มหาวิทยาลัยขอนแก่น เมื่อวันที่ 16-17 กุมภาพันธ์ 2556	91
14	รางวัลชนะเลิศ เหรียญทอง ระดับชาติ งานศิลปหัตถกรรมนักเรียน ปีการศึกษา 2555 วงปี่พาทย์ไม้นวมผสมเครื่องสายเครื่องเดี่ยวและวงเครื่องสายวงเล็กผสมซิม	91

15	ถ้วยรางวัลพระราชทาน เหรียญรางวัล และเกียรติบัตรต่างๆ ที่กิจกรรมดนตรีไทย โรงเรียนมูลนิธิวัดศรีอุบลรัตนารามฯ ได้รับความสามารถของครูผู้สอนดนตรีไทย และนักเรียนกิจกรรมดนตรีไทย	92
16	ห้องดนตรีไทย โรงเรียนเบ็ญจะมะมหาราช	93
17	คณะครูและนักเรียนกิจกรรมดนตรีไทย ได้รับขวัญกำลังใจจาก ผู้อำนวยการ โรงเรียนเบ็ญจะมะมหาราช	95
18	เครื่องดนตรีไทย โรงเรียนเบ็ญจะมะมหาราช	96
19	ครูผู้สอนดนตรีไทย อาจารย์รุจิวรรณ อากมล	96
20	วงดนตรีไทย โรงเรียนเบ็ญจะมะมหาราช ร่วมงานบริการชุมชน	98
21	รางวัลรองชนะเลิศอันดับ 1 การประกวดดนตรีไทย ชิงถ้วยพระราชทาน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ครั้งที่ 12 ประเภทเครื่องสายผสมปี่พาทย์เครื่องคู่ ณ มหาวิทยาลัยขอนแก่น เมื่อวันที่ 16-17 กุมภาพันธ์ 2556	99
22	รางวัลรองชนะเลิศอันดับ 1 การประกวดดนตรีไทย ชิงถ้วยพระราชทาน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ครั้งที่ 12 ประเภทเครื่องสายวงเล็ก ณ มหาวิทยาลัยขอนแก่น เมื่อวันที่ 16-17 กุมภาพันธ์ 2556	99
23	รางวัลชนะเลิศ เหรียญทอง ระดับชาติ การประกวดวงดนตรีไทย ประเภท เครื่องสายวงเล็ก และ วงปี่พาทย์ไม้นวม งานศิลปหัตถกรรมนักเรียน ปีการศึกษา 2555 ณ ศูนย์แสดงสินค้าและการประชุมอิมแพค เมืองทองธานี เมื่อวันที่ 27 มกราคม 2554	100
24	รางวัลชนะเลิศ เหรียญทอง ระดับชาติ การประกวดวงดนตรีไทย ประเภทวงเครื่องสายวงเล็กผสมขิม งานศิลปหัตถกรรมนักเรียน ปีการศึกษา 2554 ณ ศูนย์แสดงสินค้าและการประชุมอิมแพค เมืองทองธานี เมื่อวันที่ 25-27 มกราคม 2555	101
25	รางวัลชนะเลิศ การประกวดดนตรีไทย ชิงถ้วยพระราชทานภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ครั้งที่ 11 ประเภทเครื่องสายผสมปี่พาทย์เครื่องคู่ ณ มหาวิทยาลัยขอนแก่น เมื่อวันที่ 11-12 กุมภาพันธ์ 2555	102
26	รางวัลชนะเลิศ โครงการประกวดดนตรี : สุรนารีสังคีต ประเภทปี่พาทย์ ผสมเครื่องสาย ณ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี เมื่อวันที่ 21 กรกฎาคม 2554	102
27	รางวัลชนะเลิศ เหรียญทอง ระดับชาติ การแข่งขันวงดนตรีไทย ประเภท เครื่องสายวงเล็กผสมขิม งานศิลปหัตถกรรมนักเรียน ปีการศึกษา 2555 ณ ศูนย์แสดงสินค้าและการประชุมอิมแพค เมืองทองธานี เมื่อวันที่ 13-15 กุมภาพันธ์ 2556	103

28	ถ้วยรางวัล เหรียญรางวัล โล่รางวัล และเกียรติบัตร ต่างๆผลงานทางด้านดนตรีไทย ของโรงเรียนเบ็ญจะมะมหาราช	103
29	ห้องดนตรีไทย โรงเรียนลือคำหาญวารินชำราบ	104
30	เครื่องดนตรีไทยและสื่อการเรียนการสอน โรงเรียนลือคำหาญวารินชำราบ	106
31	อาจารย์นภาพร ชนะชัย ครูผู้สอนดนตรีไทย โรงเรียนลือคำหาญวารินชำราบ	107
32	รางวัลเหรียญเงิน ระดับชาติ วงปี่พาทย์ไม้แข็ง งานศิลปหัตถกรรมนักเรียน ปีการศึกษา 2553 ณ ศูนย์แสดงสินค้าและการประชุมอิมแพค เมืองทองธานี 27 มกราคม 2554	108
33	รางวัลรองชนะเลิศอันดับที่ 1 เหรียญทอง ระดับชาติ การแข่งขันเดี่ยวเครื่อง ดนตรีไทย (ซอวงใหญ่) งานศิลปหัตถกรรมนักเรียน ปีการศึกษา 2554 ณ ศูนย์แสดงสินค้าและการประชุมอิมแพค เมืองทองธานี เมื่อ 25-27 มกราคม 2555	109
34	รางวัลชนะเลิศ เหรียญทอง ระดับชาติ การแข่งขันเดี่ยวเครื่องดนตรีไทย (ซอวงใหญ่) งานศิลปหัตถกรรมนักเรียน ปีการศึกษา 2555 ณ ศูนย์แสดงสินค้าและการประชุม อิมแพค เมืองทองธานี เมื่อ 13-15 กุมภาพันธ์ 2556	110

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

การจัดการเรียนดนตรีไทยในปัจจุบัน มีการจัดการเรียนการสอนแทรกอยู่ในทุกระดับชั้น ไม่ว่าจะอยู่ในสถาบันการศึกษาของรัฐแล้ว ก็ยังสามารถศึกษาเรียนรู้ได้จากสถาบันของภาคเอกชน นับเป็นอีกทางเลือกหนึ่งแห่งการศึกษาเรียนรู้ดนตรีไทยให้ไม่สูญสิ้นไป ในแต่ละสถาบันก็มีกระบวนการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทยแตกต่างกันออกไปแล้วแต่หลักสูตรและเทคนิคการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอนดนตรีในสถาบันนั้นๆ ซึ่งวิชาการดนตรีมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตไม่แพ้วิชาการในสาขาอื่นๆ

Gerber (1989 : 39) ได้กล่าวถึงความจำเป็นและความสำคัญที่ต้องมีวิชาดนตรีอยู่ในหลักสูตรการจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษา เพราะจุดประสงค์เบื้องต้นของวิชาดนตรีอยู่ที่การขัดเกลาและปรับปรุงอุปนิสัยในการฟังและแสดง สร้างสมรสนิยมที่ดีในวิชาศิลปะการดนตรีและการแสดง เพิ่มพูนเกี่ยวกับวัฒนธรรมการดนตรีให้นักเรียน แต่เนื่องจากไม่มีวิชาอื่นใดเลยในหลักสูตรที่จะพัฒนาความรู้ความสามารถของมนุษย์ทางด้านนี้ได้ วิชาดนตรีศึกษาจึงเป็นวิชาหลักอันขาดเสียมิได้ที่จะต้องบรรจุไว้ในหลักสูตรของการศึกษาเสมอ

ดนตรีไทยเป็นศิลปะบริสุทธิ์ มีคุณค่าทางจิตใจและสังคมดนตรีไทยมีพลังอำนาจในการกล่อมเกลাজิตใจมนุษย์ให้ละเอียดอ่อน สามารถเข้าถึงจิตใจมนุษย์ได้โดยตรงที่ไม่ต้องอาศัยสื่ออื่นใด ดนตรีจึงมีผลในการผ่อนคลายอารมณ์ ทำให้เกิดดุลยภาพและความกลมกลืนในจิตใจ สร้างความสงบ จัดความละโมภ จึงทำให้คุณค่าของชีวิตสูงขึ้น เสียงดนตรีไทยสามารถลดความตึงเครียด นำส่งคนไปสู่สันติภาพและความดีงามได้ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2545 : 8)

การจัดกิจกรรมการส่งเสริมการเล่นดนตรีไทยในสถานศึกษา จึงเป็นวัฒนธรรมอันดีงามอีกทางหนึ่ง ที่จะช่วยปลูกฝังให้เยาวชนไทยได้เกิดจิตสำนึก เห็นคุณค่าศิลปวัฒนธรรมไทยและรักษาสืบสานประเพณีอันดีงามอย่างต่อเนื่องไป ซึ่งนักเรียนที่ได้รับการเรียนดนตรีไทยจะเกิดการพัฒนาทางด้านสมอง สติปัญญา สมาธิ ความตั้งใจ และอารมณ์ที่สุขุมเยือกเย็น (ณรุทธิ์ สุทธจิตต์. 2535 : 148)

การจัดการศึกษาของไทยได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของวิชาดนตรี โดยได้แบ่งองค์ความรู้และทักษะตามมาตรฐานการเรียนรู้ไว้ 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และได้จัดหลักสูตรการศึกษาทางด้านดนตรี ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เพื่อให้ผู้เรียนได้มีโอกาส ได้เรียนตามความสนใจของตนเองทั้งในระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษา โดยได้กำหนดสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ไว้เฉพาะส่วนที่จำเป็นสำหรับเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตให้มีคุณภาพ เน้นความเข้าใจและแสดงออกทางดนตรีอย่างสร้างสรรค์ วิเคราะห์ วิพากษ์วิจารณ์คุณค่าดนตรี ถ่ายทอดความรู้สึก ความคิดต่อดนตรีอย่างอิสระ ชื่นชม และประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างดนตรี ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม เห็นคุณค่าของดนตรีที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยและสากล (กระทรวงศึกษาธิการ. 2551 : 18)

จากความสำคัญของดนตรีไทยที่ได้กล่าวถึงในตอนต้นนั้น เป็นที่น่าเสียดายอยู่อย่างหนึ่ง คือ ในโรงเรียนที่สังกัดคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) มีครูผู้สอนดนตรีไทย ที่มีความรู้ทั้งทางด้านทฤษฎีและด้านการปฏิบัติจริงไม่มากนัก และนักเรียน เยาวชนมักจะไม่ได้ให้ความสนใจในเรื่องของดนตรีไทยเท่าที่ควร เมื่อเปรียบเทียบกับอิทธิพลของเครื่องดนตรีทางตะวันตกอย่าง “อูคูเลเล่” ทั้งที่รัฐบาลก็มีการจัดสรรงบประมาณทางด้านดนตรีไทยลงสู่สถานศึกษาให้บ้างพอสมควร แต่ผลการตอบรับก็ยังไม่เป็นที่ประจักษ์เด่นชัดในสถานศึกษาเหล่านั้น สะท้อนให้เห็นว่าการถ่ายทอดวิชาความรู้ทางด้านดนตรีไทยไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ทั้งที่รู้ว่าย่านดนตรีไทยมีประโยชน์มากกว่ามีโทษ หากดนตรีไทยขาดผู้ถ่ายทอดและผู้สืบสานองค์ความรู้อย่างถูกต้อง นั่นเป็นปัญหาและอุปสรรคที่จะตามมา ดังที่เห็นหลายๆสถานศึกษาที่ได้รับจัดสรรงบประมาณทางด้านดนตรีไทย แต่ก็ไม่เห็นผลงานทางด้านดนตรีไทยเลย หรือถ้ามีวงดนตรีไทยก็เป็นวงดนตรีไทยที่มีการถ่ายทอดองค์ความรู้อย่างไม่ถูกต้องตามวิธีการ ถือได้ว่าเป็นอันตรายและเป็นจุดดับสำหรับการดนตรีไทยในยุคปัจจุบัน นับเป็นปัญหาที่น่าศึกษาอย่างยิ่ง

ในการจัดการส่งเสริมการเล่นดนตรีไทย เพื่อปลูกฝังคุณค่านิยมไทย ส่งเสริมประสบการณ์ทางศิลปวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์ของชาติไทย การนำเอาดนตรีไทยและเพลงไทยมาปลูกฝังให้นักเรียน ให้เกิดความซาบซึ้งและรักดนตรีไทย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน(สพฐ.) กระทรวงศึกษาธิการ ได้มีนโยบายในการจัดประกวดแข่งขันกิจกรรม ดนตรีไทยในงานศิลปหัตถกรรมนักเรียนในระดับต่าง ๆ อาทิ การประกวดแข่งขันระดับกลุ่มสถานศึกษา ระดับเขตพื้นที่การศึกษา ระดับภาค และระดับชาติ ส่งผลให้มีการจัดตั้งศูนย์ดนตรีไทยประจำตำบล ประจำเขตพื้นที่การศึกษา

เป็นที่น่าสนใจสำหรับ “คนอีสาน” ซึ่งมีกิจกรรมวงดนตรีไทยและกิจกรรมการเดี่ยวเครื่องดนตรีไทย ระดับชั้นประถมศึกษา และระดับชั้นมัธยมศึกษา ที่มีสมาชิกและครูผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้ทางด้านดนตรีไทย เป็นคนภาคตะวันออกเฉียงเหนือแท้ ๆ คือ กิจกรรมดนตรีไทยโรงเรียนเบ็ญจะมะมหาราช สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 (สพม.29) กิจกรรมดนตรีไทยโรงเรียนลือคำหาญวารินชำราบ สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 (สพม.29) และกิจกรรมดนตรีไทยโรงเรียนมูลนิธิวัดศรีอุบลรัตนาราม ในพระอุปถัมภ์สมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าอุบลรัตนราชกัญญา สิริวัฒนาพรรณวดี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 (สพป.อบ.1) ที่ได้รับรางวัลชนะเลิศ และรางวัลเหรียญทอง ระดับชาติ หลายรางวัล ในกิจกรรมการแข่งขันดนตรีไทย งานศิลปหัตถกรรมนักเรียน ระดับชาติ ครั้งที่ 60-62 ซึ่งเป็นตัวแทนในการสร้างชื่อเสียงให้กับคนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คนในจังหวัดอุบลราชธานี และให้กับสถานศึกษาที่นักเรียนกิจกรรมดนตรีไทยสังกัดอยู่

ซึ่งโรงเรียนดังกล่าวมิใช่วงดนตรีไทยทางภาคกลางอันเป็นต้นกำเนิดของดนตรีไทยแม้น้อย จึงเป็นเรื่องที่ดีสำหรับวงการกิจกรรมดนตรีไทยในสถานศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่ต้องศึกษาการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทยอย่างไร จึงที่ส่งผลต่อความสำเร็จด้านการเรียนการสอนดนตรีไทยของครูผู้สอนดนตรีไทย จนเป็นที่ประจักษ์และเป็นแบบอย่างที่ดีต่อสถานศึกษาที่จะศึกษาเอาเป็นแบบอย่าง เพื่อยกระดับมาตรฐานสู่ความเป็นเลิศของนักเรียนในสถานศึกษานั้นๆ

ถ้าหากย้อนไปดูจากสถิติย้อนหลัง 3 ปีการศึกษา (ปีการศึกษา 2553, 2554, 2555) สถานศึกษาทั้ง 3 แห่ง ได้มีผลงานทางด้านกิจกรรมวงดนตรีไทยและกิจกรรมเดี่ยวเครื่องดนตรีไทย จนเป็นที่ประจักษ์ทั้งในระดับชาติ ระดับภาค และระดับเขตพื้นที่การศึกษากันทั้งนั้น

นอกจากสถานศึกษาที่ได้กล่าวถึงในข้างต้นแล้ว ยังมีโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1–3) ที่ได้เป็นตัวแทนในระดับภูมิภาคต่างๆ เข้าร่วมการแข่งขันกิจกรรมดนตรีไทยในครั้งนั้นด้วย

ซึ่งก็ได้รับข้อเสนอแนะ คำติชมจากคณะกรรมการที่มีความเชี่ยวชาญและประสบการณ์ ในการตัดสินกิจกรรมดนตรีไทยที่เป็นประโยชน์อย่างมากมาย แต่มีข้อเสนอแนะอยู่อย่างหนึ่ง ที่ทำให้ผู้วิจัยอยากจะค้นคว้าหาคำตอบ คือ คำว่า “วงเครื่องสายวงเล็กผสมซิม ของโรงเรียนที่สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา(โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา) น่าเป็นห่วง” และผลการตัดสินวงดนตรีไทย ของโรงเรียนที่สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา (โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา) อยู่ในระดับต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานของโรงเรียนที่สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา(สพม.) และโรงเรียนที่สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา(สพป.) ที่อยู่ในตัวเมือง

จากข้อมูลดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาว่า โรงเรียนดังกล่าวข้างต้นได้มีสภาพ และมีกระบวนการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทยอย่างไร จึงส่งผลต่อความสำเร็จโดดเด่นในเชิง ประจักษ์และมุ่งสู่ความเป็นเลิศด้านการสอนดนตรีไทย ทั้งในระดับกลุ่มสถานศึกษา ระดับเขตพื้นที่ การศึกษา ระดับภาค และระดับชาติ

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพของสถานศึกษา ที่มีการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทย ในจังหวัด อุบลราชธานี
2. เพื่อศึกษากระบวนการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทยของสถานศึกษา ที่มีผลงาน เชิงประจักษ์ได้รับรางวัล ระดับชาติ ในจังหวัดอุบลราชธานี

คำถามในการวิจัย

1. สภาพของสถานศึกษาที่จัดการเรียนการสอนดนตรีไทย ในจังหวัดอุบลราชธานี มีอะไรบ้าง
2. สถานศึกษาในจังหวัดอุบลราชธานี มีวิธีการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทยอย่างไรบ้าง จึงมีผลงานเชิงประจักษ์ จนได้รับรางวัล ระดับชาติ

ความสำคัญของการวิจัย

1. ทำให้ทราบสภาพของสถานศึกษา ที่มีการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทย ในจังหวัด อุบลราชธานี
2. ทำให้ทราบวิธีและกระบวนการในการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทยของสถานศึกษา ที่ได้ตามหรือสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน เพื่อยกระดับมาตรฐานสู่ความเป็นเลิศทางด้านดนตรีไทยของ นักเรียน

3. ผลของการวิจัย อาจนำไปประยุกต์ใช้เป็นต้นแบบในการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทย เพื่อยกระดับมาตรฐานสู่ความเป็นเลิศของนักเรียน ในสถานศึกษาและในสถาบันระดับต่างๆ ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. สภาพของสถานศึกษา หมายถึง เรื่องต่างๆ ไปที่ส่งเสริมให้ดีขึ้น ในวิทยานิพนธ์นี้แบ่งออกเป็น 9 ด้าน อันได้แก่ ด้านสถานที่ ด้านการบริหารและการจัดการ ด้านหลักสูตร ด้านการสนับสนุนงบประมาณ ด้านการส่งเสริมและขวัญกำลังใจ ด้านเครื่องดนตรีไทยและสื่อการเรียนการสอน ด้านครูผู้สอนดนตรีไทย ด้านนักเรียนกิจกรรมดนตรีไทย และด้านผลงานทางดนตรีไทย หรือปัจจัยอื่นๆ ที่ส่งเสริมให้การจัดการเรียนการสอนดนตรีไทยบรรลุและสำเร็จตามเป้าหมาย

2. กระบวนการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทย หมายถึง กระบวนการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทยในโรงเรียน โดยมีเป้าหมายเพื่อมุ่งสู่ความเป็นเลิศทางดนตรีไทย ซึ่งมีอยู่ 5 ลำดับขั้นตอน ดังนี้ ขั้นตอนสร้างบรรยากาศ ขั้นสร้างความรู้ใหม่ ขั้นฝึกปฏิบัติ ขั้นวัดและประเมินผล และขั้นสรุปผล

3. นักเรียน หมายถึง นักเรียนในพื้นที่วิจัย ที่ได้ร่วมเล่นดนตรีไทย ร่วมประกวดแข่งขันดนตรีไทยในระดับต่างๆ และนักเรียนที่อยู่ในกิจกรรมดนตรีไทย

กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ ได้กำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย ดังภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การทำวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดประเด็นหรือกรอบแนวคิดสำหรับการศึกษาเรื่อง กระบวนการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทยของสถานศึกษาที่สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา ขั้นพื้นฐาน(สพฐ.) ในจังหวัดอุบลราชธานี ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้ารวบรวมแนวคิดและทฤษฎีที่มี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการวิจัยและได้แบ่งหัวข้อออกเป็น 6 ประเด็น ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. สภาพสังคมและวัฒนธรรมจังหวัดอุบลราชธานี
 - 1.1 ประวัติความเป็นมาของจังหวัดอุบลราชธานี
 - 1.2 ประเพณีและศิลปวัฒนธรรมของจังหวัดอุบลราชธานี
2. องค์ความรู้เกี่ยวกับการเรียนการสอนดนตรีไทย
 - 2.1 องค์ประกอบ ประวัติวิวัฒนาการ และการเรียนการสอนดนตรีไทยในอดีต
 - 2.1.1 องค์ประกอบของดนตรีไทย
 - 2.1.2 ประวัติวิวัฒนาการดนตรีไทยสมัยก่อนสุโขทัยเป็นราชธานี
 - 2.1.3 ประวัติวิวัฒนาการดนตรีไทยสมัยสุโขทัยเป็นราชธานี
 - 2.1.4 ประวัติวิวัฒนาการดนตรีไทยสมัยกรุงศรีอยุธยา
 - 2.1.5 ประวัติวิวัฒนาการดนตรีไทยสมัยกรุงรัตนโกสินทร์
 - 2.1.6 การเรียนการสอนดนตรีไทยในอดีต
 - 2.2 ความสัมพันธ์ วัฒนธรรมทางดนตรีไทย และการเรียนการสอนดนตรีไทยในปัจจุบัน
 - 2.2.1 ความหมายของวัฒนธรรม
 - 2.2.2 ความสัมพันธ์ระหว่างดนตรี วัฒนธรรมกับวิถีชีวิตไทย
 - 2.2.3 การเรียนการสอนดนตรีไทยในปัจจุบัน
3. องค์ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทยในสถานศึกษา
 - 3.1 หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551
กลุ่มศิลปะ (สาระที่ 2 ดนตรี)
 - 3.2 แนวคิดในการจัดการเรียนการสอนดนตรี
4. บริบทพื้นที่ที่ทำการวิจัย
 - 4.1 บริบทพื้นที่โรงเรียนมูลนิธิวัดศรีอุบลรัตนาราม
 - 4.1.1 การจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนมูลนิธิวัดศรีอุบลรัตนาราม
 - 4.1.2 ผลงานด้านดนตรีไทยที่ได้รับรางวัล ระดับชาติ ปีการศึกษา 2553
 - 4.1.3 ผลงานด้านดนตรีไทยที่ได้รับรางวัล ระดับชาติ ปีการศึกษา 2554
 - 4.1.4 ผลงานด้านดนตรีไทยที่ได้รับรางวัล ระดับชาติ ปีการศึกษา 2555
 - 4.2 บริบทพื้นที่โรงเรียนเบ็ญจะมะมหาราช
 - 4.2.1 การจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนเบ็ญจะมะมหาราช

- 4.2.2 ผลงานด้านดนตรีไทยที่ได้รับรางวัล ระดับชาติ ปีการศึกษา 2553
- 4.2.3 ผลงานด้านดนตรีไทยที่ได้รับรางวัล ระดับชาติ ปีการศึกษา 2554
- 4.2.4 ผลงานด้านดนตรีไทยที่ได้รับรางวัล ระดับชาติ ปีการศึกษา 2555
- 4.3 บริบทพื้นที่โรงเรียนลือคำหาญวารินชำราบ
 - 4.3.1 การจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนลือคำหาญวารินชำราบ
 - 4.3.2 ผลงานด้านดนตรีไทยที่ได้รับรางวัล ระดับชาติ ปีการศึกษา 2553
 - 4.3.3 ผลงานด้านดนตรีไทยที่ได้รับรางวัล ระดับชาติ ปีการศึกษา 2554
 - 4.3.4 ผลงานด้านดนตรีไทยที่ได้รับรางวัล ระดับชาติ ปีการศึกษา 2555
- 5. แนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัย
 - 5.1 แนวคิดและทฤษฎีวิวัฒนาการ
 - 5.2 แนวคิดและทฤษฎีการบริหารจัดการหลักสูตรการเรียนการสอนดนตรี
 - 5.3 แนวคิดและทฤษฎีการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทย
 - 5.4 แนวคิดและทฤษฎีโครงสร้างและหน้าที่
 - 5.5 แนวคิดและทฤษฎีสุนทรียศาสตร์
- 6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 6.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 6.2 งานวิจัยต่างประเทศ

สภาพสังคมและวัฒนธรรมจังหวัดอุบลราชธานี

1. ประวัติความเป็นมาของจังหวัดอุบลราชธานี

สุจิตต์ วงษ์เทศ (2555 : 14) อุบลราชธานี หมายถึง เมืองแห่งบัวบาน หรือเมืองอันมีที่มาจาก “นครเขื่อนขันธ์กาบแก้วบัวบาน” (ที่หนองบัวลำภู ปัจจุบันคือ จังหวัดหนองบัวลำภู) ได้นำมอุบลราชธานีจากบรรดาศักดิ์ของ พระปฐมสุรราชภักดี (คำผง) เจ้าเมืองคนแรก ที่ได้รับพระราชทานจากราชการที่ 1 เมื่อ พ.ศ. 2335

จิโรจน์ ศรสงคราม (2535 : 5) ตำนานเมืองอุบล ได้กล่าวกันถึงการสืบเชื้อสายจากเจ้านครเชียงรุ่ง แสนหวิฟ้า ของเจ้าปางคำ พระบิดา ของเจ้าพระตา เจ้าพระวอ โดยกล่าวถึง ปี พ.ศ. 2228 เกิดวิกฤตทางการเมือง ในนครเชียงรุ่ง เนื่องจาก จีนฮ่อหัวขาว หรือฮ่อธงขาว ยกกำลัง เข้าปล้นเมืองเชียงรุ่ง เจ้านครเชียงรุ่ง ได้แก่ เจ้าอินทกุมาร เจ้านางจันทกุมารี เจ้าปางคำ อพยพไพร่พล จากเมืองเชียงรุ่ง มาขอพึ่งพระเจ้าสุริยวงศาธรรมิกราช แห่งเวียงจันทน์ ซึ่งเป็น พระประยูรญาติ ทางฝ่ายมารดา พระเจ้าสุริยวงศาธรรมิกราช ให้การต้อนรับเป็นอย่างดี โปรดให้นำไพร่พลไปตั้งที่ เมืองหนองบัวลุ่มภู เมือง หนองบัวลุ่มภู จึงอยู่ในฐานะพิเศษ คือไม่ต้อง ส่งส่วย บรรณาการ มีสิทธิสะสม ไพร่พล อย่างเสรี เป็นอิสระ ไม่ขึ้นกับ เวียงจันทน์ มีชื่อว่า "นครเขื่อนขันธ์กาบแก้วบัวบาน" สันนิษฐานว่า น่าจะมีฐานะเป็นเมือง ลูกหลวง ต่อมา พระเจ้าสุริยวงศาธรรมิกราช ให้ เจ้าอินทกุมาร เสกสมรส กับ พระราชธิดา พระองค์หนึ่ง ได้อโอรส คือ เจ้าคำ หรือเจ้าองค์นก ให้เจ้า นางจันทกุมารี เสกสมรสกับ พระอุปยุวราช ได้อโอรส คือ เจ้ากิงกีตราช และ เจ้าอินทโสม ซึ่งต่อมา คือบรรพบุรุษของ เจ้านายหลวงพระบาง ส่วนเจ้าปางคำ ให้เสกสมรสกับ พระราชธิดา ได้อโอรส คือ เจ้าพระตา เจ้าพระวอ สันนิษฐานว่า ทั้งสองท่าน

เป็นเสนาบดี กรุงศรีสัตนาคนหุต ตั้งแต่สมัย พระไชยเชษฐาธิราชที่ 2 (ชัยวงศ์เว้) พระอัยกาของ พระเจ้าสิริบุญสาร การดำรงฐานะเป็น เจ้านายเชื้อสายพระราชวงศ์ ของพระเจ้าวอ พระเจ้าตา เห็นได้จากหลักฐาน หลายประการ อาทิ การที่หนองบัว ลุ่มภู เป็นเมือง ใหญ่ มีไพร่พลมาก ดังปรากฏเมืองหน้าด่านทั้งสี่ คือ เมืองภูเขียว ภูเวียง เมืองผ้าขาว เมืองพันนา และ การที่ เมืองอุบล ดำรง ฐานะเป็น เจ้าประเทศราชเมื่อเข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภาร ของพระมหากษัตริย์ ไทย ต่างจากเมืองเขมร ปาดงอื่นๆ และเมื่อกำเนิด พ.ร.บ. นามสกุล โปรด พระราชทานนามสกุล "ณ อุบล" อันหมายถึง เชื้อสายเจ้านายอุบลราชธานี แต่โบราณ เมื่อเจ้านายอุบล ถึงแก่อสัญกรรม ก็มี ประเพณี การทำศพแบบนกหัสดีลิงค์ อันสืบมาจากนครเข็ญรัฐ ในเชียงใหม่ ก็ปรากฏการ ทำศพแบบนกหัสดีลิงค์เช่นเดียวกัน

การตั้งเมืองอุบลราชธานี ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช บ้านเมือง ค่อนข้างสงบก็ทรงมี นโยบายที่จะ จัดตั้งเมือง ให้มากขึ้น ทั้งนี้เพื่อเป็นการรวบรวมไพร่พลให้เป็นปึกแผ่น เพื่อความสงบสุข สมเด็จฯ กรมพระยาดำรง ราชานุภาพได้ทรงกล่าวถึง เรื่องนี้ว่า รัชกาลที่ 1 ถึงรัชกาลที่ 3 ให้เจ้าเมืองร้าง เทียวเกลี้ยกล่อมหา ผู้คนมาเป็นพลเมือง โดย ไม่ต้องใช้อำนาจ อาจทำได้ด้วยยินดีด้วยกัน ทุกฝ่ายก็สำเร็จ ประโยชน์ ถึงความมุ่งหมาย เจ้าเมืองไหนเกลี้ยกล่อมคนมาได้มาก ก็ได้ทรัพย์สินส่วน และได้ผู้คนสำหรับอาศัยใช้สอยมากขึ้น ก็เต็มใจชวนขาย ตั้งบ้านเมือง ฝ่ายราษฎรที่ไปเที่ยวหลบหนี เดือดร้อนลำบากมากอยู่ เมื่อรู้ว่า บ้านเมืองเรียบร้อยอย่างเดิม ก็ยินดีที่จะกลับมา โดยมาก คงจะเป็น เพื่อสนองตอบ พระบรมราโชบาย ในการตั้งเมืองดังกล่าวมาแล้ว และเพื่อความอุดมสมบูรณ์ในการประกอบอาชีพของ ไพร่บ้านพลเมือง ในปี พ.ศ.2329 (จุลศักราช 1148 ปีมะเมียนพศก) พระประทุมจึงย้ายครอบครัวไพร่พลมาตั้งอยู่ ณ ตำบลแจระแม ตีอตำบล ที่ตั้ง อยู่ทาง ทิศเหนือเมืองอุบลปัจจุบัน (จิโรจน์ ศรสงคราม. 2535 : 9)

สถาปนาเมืองอุบลราชธานี พ.ศ. 2335 พระประทุมสุรราช (ท้าวคำผิง) ได้พาพรรคพวกไพร่พลตั้งอยู่ที่ ตำบลห้วยแจระแม (บริเวณบ้าน ท่าบ่อ ในปัจจุบัน) ด้วยความปกติสุขเป็นเวลานานหลายปี จนกระทั่ง พ.ศ.2334 (จุลศักราช 1153 ตรีศก) อ้ายเชียงแก้ว ซึ่งตั้งบ้านอยู่ที่ตำบลเขาโองแขวงเมืองโขง คิดการกบฏ พาพรรคพวก ไพร่พลเข้ายึดนครจำปาศักดิ์ พระเจ้าองค์หลวง (ไชยกุมาร) เจ้าเมืองซึ่งกำลังป่วยอยู่ก็มี อาการป่วยทรุดหนัก และถึงแก่พิราลัย อ้ายเชียงแก้วจึงยึดเมือง นครจำปาศักดิ์ไว้ได้ ความทราบ ถึงพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช จึงโปรดเกล้าฯ ให้เจ้าพระยานครราชสีมา (ทองอิน) เมื่อครั้งเป็น พระพรหม ยกกระบัตร์ ยกกองทัพเมืองนครราชสีมาไปปราบกบฏ อ้ายเชียงแก้ว อย่างไรก็ตามก็ตีชนะที่กองทัพนครราชสีมาไม่ถึงนั้น พระประทุมสุรราช (ท้าวคำผิง) และท้าวฝ่ายหน้า ผู้น้อง ที่ตั้งอยู่บ้านสิงห์ท่า (เมืองยโสธร) ได้ยกกำลังไปรบอ้ายเชียงแก้วก่อน ทั้งสองฝ่ายได้สู้รบกันที่บริเวณ แก่งตะนะ (อยู่ในท้องที่ อำเภอโขงเจียม) กองกำลัง อ้ายเชียงแก้วแตกพ่ายไป อ้ายเชียงแก้วถูกจับได้ และถูกประหารชีวิต เมื่อกองทัพ เมืองนครราชสีมาเข้ามาถึงเมืองจำปาศักดิ์ เหตุการณ์ก็สงบเรียบร้อยแล้ว จึงพากันยกกองทัพ ไปตีพวกข้า "ชาติกระเสงสวาง จะรายระแดร์" ซึ่งตั้งอยู่ฝั่งตะวันออกแม่น้ำโขง จับพวกข้าเป็นเชลย ได้เป็นจำนวนมาก จากความ ดีความชอบในการปราบปรามกบฏอ้ายเชียงแก้วนี้เอง พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้า จุฬาโลกมหาราช จึงได้ โปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้ ท้าวฝ่ายหน้าเป็น พระวิไชยราชขัตติยวงศา ครองนครจำปาศักดิ์ และโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้ พระประทุม สุรราช เป็นพระประทุม วรราชสุริยวงศ์ ครอง เมืองอุบลราชธานี พร้อมกับยกฐานะบ้านห้วยแจระแมขึ้นเป็นเมืองอุบลราชธานี เมื่อวันจันทร์ แรม 13 ค่ำ เดือน 8 จุลศักราช 1154 (พ.ศ. 2335) ดังปรากฏ ในพระสุพรรณบัฏตั้ง เจ้าประเทศราชในรัชกาล พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก

มหาราช ว่า "...ด้วยพระบาทสมเด็จพระพุทธเจ้า ผู้ผ่าน พิกพกรุงเทพ มหานครศรีอยุธยา มีพระราชโองการโปรดเกล้า โปรดกระหม่อม ตั้งให้ พระประทุม เป็นพระประทุมวรราช สุริยวงศ์ ครองเมืองอุบลราชธานี ศรีวนาลัยประเทศราช เสด็จให้ ณ วัน 2 แรม 13 ค่ำ เดือน 8 จุลศักราช 1154 ปีจัตวาศก (จิโรจน์ ศรสงคราม. 2535 : 9)

การตั้งเมืองต่างๆ ในอุบลราชธานี ภายหลังการก่อตั้งเมืองอุบลขึ้นแล้ว ได้มีการตั้งเมืองสำคัญในเขตปกครอง ของจังหวัด อุบลราชธานี ปัจจุบัน ขึ้นอีกหลายเมืองดังนี้

1. เมืองยโสธรเดิมทีเดิมมีฐานะเป็นหมู่บ้าน ชื่อบ้านสิงห์ท่า ท้าวฝ่ายหน้า (บุตรพระ ตา) เคยอพยพครอบครัว และไพร่พล มาตั้งหลักแหล่ง อยู่แล้ว ครั้งหนึ่ง ใน ราวปี พ.ศ.2329 แต่เมื่อคราว ปรากฏภัย อ้ายเชียงแก้ว เมื่อปี 2334 ท้าวฝ่ายหน้าก็ได้รับ พระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เป็น พระวิไชยราชสุริยวงศ์ ขัตติยวงศา ครองเมืองนครจำปาศักดิ์ต่อจากพระเจ้าองค์หลวง (ไชยกุมาร) ที่ถึงแก่กรรมลง ต่อมาในปี พ.ศ.2357ราชวงศ์ (สิง) เมืองโขง ซึ่งเป็นญาติกับพระวิไชยราชสุริยวงศ์ขัตติยวงศา เจ้าเมืองนครจำปาศักดิ์ไม่พอใจ ที่จะทำการราชการกับเจ้าเมืองนครจำปาศักดิ์ จึงพาครอบครัวไพร่พลอพยพ ไปตั้งอยู่ที่ บ้านสิงห์ท่า พร้อมมีหนังสือกราบบังคมทูลขอยกขึ้นเป็นเมือง พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ตั้งบ้านสิงห์ท่าเป็นเมืองยโสธร เมื่อปี พ.ศ.2357 พร้อมกับโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้ ราชวงศ์ (สิง) เมืองโขง เป็นพระสุนทรราชวงษาเจ้าเมืองยโสธร พร้อมโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้ท้าวสีหา (หรือ สีทา) เป็นอุปฮาดท้าวบุตรเป็นราชบุตร ขึ้นตรงต่อกรุงเทพฯ โดยให้ผูกส่วย น้ำรัก 2 เลกต่อ เบี้ย ป่าน 2 เลก ต่อขอ

2. เมืองเขมราฐในปี พ.ศ.2357 คือปีเดียวกับที่โปรดเกล้าฯ ตั้งเมืองยโสธรนั่นเอง อุปฮาดเก่า อุปฮาดเมือง อุบลราชธานี ไม่พอใจที่จะทำ ราชการกับ พระพรหมวรราชสุริยวงศ์ (ท้าวทิดพรหม) เจ้าเมืองอุบลราชธานีคนที่ 2 (พ.ศ.2338-2388) จึงอพยพ ครอบครัว ไพร่พล ไปตั้งอยู่ที่บ้านโคกกงพะเนียง พร้อมกับขอพระบรมราชานุญาตตั้งขึ้นเป็นเมือง พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยจึงโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งบ้านโคกกง พะเนียง เป็นเมือง "เขมราฐธานี" ขึ้นกรุงเทพฯ พร้อมกันนั้นก็ โปรดเกล้าฯ ตั้งอุปฮาดเก่า เป็นพระเทพวงศ์ศาเจ้าเมือง โดยกำหนดให้ ผูกส่วยน้ำรัก 2 เลกต่อเบี้ย ป่าน 2 ขอต่อ 10 บาท เมือง "เขมราฐธานี" ปัจจุบันคืออำเภอ เขมราฐ จังหวัดอุบลราชธานี

3. เมืองโขงเจียมตั้งขึ้นในปี พ.ศ.2364 ทั้งนี้เพราะขุนนักราชนาอินทร์ ผู้รักษาตำบลโขงเจียม มีความผิด เจ้าเมืองนคร จำปาศักดิ์ (โย) จึงจับมาลงโทษ แล้วขอพระบรมราชานุญาตตั้งท้าวมหาอินทร์ บุตรขุนนักอิน- ทวงศ์เป็นพระกำแหงสงคราม ยกบ้านนาค่อขึ้นเป็นเมืองโขงเจียมขึ้นตรงต่อเมืองนคร จำปาศักดิ์ แต่พอถึง รัชกาลพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว คงด้วยเหตุผลทางการเมืองบางประการ จึงโปรด เกล้าฯ ให้เมือง โขงเจียมขึ้นตรงต่อ เมืองเขมราฐเมื่อ พ.ศ.2371

4. เมืองเสนางคนิคมโปรดเกล้าฯ ตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ.2388 ทั้งนี้เพราะพระพรหมวรราชสุริยวงศ์ (ท้าวทิดพรหม) เจ้าเมือง อุบลราชธานีคนที่ 2 ได้นำ พระศรีสุราช เมืองตะโปน ท้าวอุปฮาดเมืองชุมพร ท้าวฝ่าย เมืองผาปิง ท้าวมหาวงศ์ เมืองคาง พาครอบครัวไพร่พล อพยพมาจาก ผังซ้ายแม่น้ำโขง มาพึ่ง พระบรมโพธิ์ สมภาร และตั้งบ้านเรือนอยู่ที่บ้านช่องนาง แขวงเมือง อุบลราชธานี เข้าเฝ้าพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่กรุงเทพฯ จึงโปรดเกล้าฯ ตั้งบ้านช่องนางเป็นเมืองเสนางคนิคม ตั้งพระศรีสุราชเป็นพระศรีสินธุสงคราม เจ้าเมือง ให้ท้าวฝ่ายเมืองผาปิง เป็น อัครฮาด

ท้าวมหานาคเมืองคาง เป็น อัครวงศ์รักษาเมืองเสนางคินคม ขึ้นตรงต่อเมืองอุบลราชธานี แต่เมื่อตั้งเมืองจริงนั้น เจ้าเมืองกลับพา พรรคพวกไพร่พล ไปตั้งเมืองที่บ้านห้วยปลาแดก หาได้ตั้งที่บ้านช่องนางดังที่โปรดเกล้าฯ ไม่

5. เมืองเดชอุดมในปีเดียวกับตั้งเมืองเสนางคินคมนี่เอง หลวงธิเบศร์ หลวงมหาดไทย หลวงอภัย กรมการเมืองศรีสะเกษ ไม่พอใจที่จะทำ ราชการ กับพระยาวิเศษภักดีเจ้าเมืองศรีสะเกษ จึงอพยพครอบครัวไพร่พลไปตั้งอยู่บ้านน้ำโดมใหญ่ ซึ่งตั้งอยู่พรมแดนระหว่าง เมืองนครจำปาศักดิ์ อุบลราชธานี ขุขันธ์ ศรีสะเกษ ติดต่อกัน มีไพร่พลทั้งหมด 2,150 คน และมีเลกฉกรรจ์ 606 คน พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงโปรดเกล้าฯ ให้ยกบ้านน้ำโดมใหญ่ขึ้นเป็นเมืองเดชอุดม เมื่อ วันเสาร์ แรม 5 ค่ำ เดือน 8 พ.ศ. 2388 (จ.ศ.1207) พร้อมกันนั้นก็โปรดเกล้าฯ ตั้งหลวงธิเบศร์เป็นพระศรีสุระ ให้หลวงมหาดไทยเป็นหลวงปลัด ให้หลวงอภัยเป็นหลวงยกกระบัตร รักษาเมืองเดชอุดมขึ้นกรุงเทพฯ

6. เมืองคำเขื่อนแก้วตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ.2388 ทั้งนี้เพราะพระสีหนาท พระไชยเชษฐา นายครัวเมืองตะโปน ได้พาครอบครัวไพร่พลมาตั้งอยู่ ที่บ้าน คำเมืองแก้ว แขวงเมืองเขมราฐ พระเทพวงศา (บุญจันทร์) เมืองเขมราฐ จึงกราบบังคมทูลเพื่อขอตั้งเป็นเมือง พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้า เจ้าอยู่หัว จึงโปรดเกล้าฯ ให้ยกฐานะบ้านเมืองแก้ว ขึ้นเป็นเมืองคำเขื่อนแก้ว ขึ้นกับเขมราฐ

7. เมืองบัว (ปัจจุบันคือ อำเภอบุณฑริก) ตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ.2390 ทั้งนี้เพราะเจ้า นครจำปาศักดิ์ (นาก) เห็นว่าการที่โปรดเกล้าฯ ให้ตั้งเมือง เดชอุดม ขึ้นเมื่อ พ.ศ.2388 นั้น เป็นผลกระทบกระเทือนต่อเขตแดน เมืองนครจำปาศักดิ์มาก เพราะจะเป็นผลให้เขตแดน ทางทิศตะวันตกลดน้อยถอยลง จึงนำเรื่องขึ้น กราบบังคมทูล ขอยกบ้านดงกระซุ (หรือบ้านไร่) ขึ้นเป็นเมือง เพื่อกั้นเขตแดนเมืองเดชอุดมไว้ จึงโปรดเกล้าฯ ให้ยกบ้านดงกระซุ ขึ้นเป็นเมืองบัว ขึ้นตรง ต่อเมืองนครจำปาศักดิ์ และให้ท้าวโสเป็นพระอภัยธิเบศร์วิเศษสงครามเจ้าเมือง

8. เมืองอำนาจเจริญตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ.2401 พระเทพวงศาเจ้าเมืองเขมราฐมีใบบอกกราบบังคมทูลขอตั้งบ้านค้อใหญ่ขึ้น เป็นเมือง จึงโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งบ้าน ค้อใหญ่ขึ้นเป็นเมืองอำนาจเจริญ ขึ้นตรงต่อเมืองเขมราฐ ผูกส่วยเงินแทนผลเร็วปีละ 12 ชั่ง 18 ตำลึง ตั้งท้าว จันทบรมเป็นพระอมร อำนาจเจ้าเมือง ตั้งท้าวบุตรตะเป็นอุปฮาด ท้าวสิงหาราชเป็นราชวงศ์ ท้าวสุริยเป็น ราชบุตร

9. เมืองพิบูลมังสาหารตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ.2406 พระพรหมราชวงศา (กุทอง) เจ้าเมืองอุบลราชธานี คนที่ 3 (พ.ศ. 2388-2409) ได้มีใบบอก กราบเรียน เจ้าพระยา กำแพงสงคราม เจ้าเมืองนครราชสีมา เพื่อนำความ กราบบังคมทูลขอตั้งบ้านกว้างลำชะโด เป็นเมือง และขอตั้งท้าวจุมมณี เป็น เจ้าเมือง พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้า เจ้าอยู่หัว จึงโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งบ้านกว้างลำชะโดเป็นเมือง "พิบูลมังสาหาร" เมื่อวันอาทิตย์ แรม 11 ค่ำ เดือน 12 และ โปรดเกล้าฯ ตั้งท้าวธรรมกิตติกา (จุมมณี) เป็นพระบารุง- ราชภัฏเจ้าเมือง ให้ท้าวโพธิ-สารราช (เสือ) เป็นอุปฮาด ท้าวสีฐาน (สาบ) เป็นราชวงศ์ ท้าวขัตติยะเป็นราชบุตร โดยกำหนดให้ ขึ้นตรงต่อเมืองอุบลราชธานี

10. เมืองตระการพิชผลใน พ.ศ.2406 พร้อมๆ กับการขอตั้งเมืองพิบูลมังสาหาร พระพรหมราชวงศา เจ้าเมืองอุบลราชธานี ก็ขอตั้ง บ้านสะพือ ขึ้นเป็นเมืองด้วย และขอให้ท้าวสุริยวงศ์ (อัม) เป็นเจ้าเมือง จึงโปรดเกล้าฯ ตั้งบ้านสะพือขึ้น เป็นเมืองตระการพิชผล ให้ท้าวสุริยวงศ์ (อัม)

เป็นพระอมร ดลใจเจ้าเมือง เมื่อวันอาทิตย์แรม 10 ค่ำ เดือน 12 โดยกำหนดให้ ขึ้นตรงต่อเมือง อุบลราชธานี

11. เมืองมหาชนะชัย พร้อมๆ กับขอตั้งเมืองพิบูลย์มังสาหาร และเมืองตระการ พิชผลนั่นเอง ก็ได้ ขอตั้งบ้านเวินไชย ขึ้นเป็นเมืองด้วย ซึ่งก็ได้รับ พระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งขึ้นเป็น เมืองมหาชนะชัย ตั้งให้ท้าวคำพูนเป็นพระเรืองไชยชนะ เจ้าเมือง ท้าวโพธิราช (ผา) เป็นอุปฮาด ท้าววรกิตติกา (ไชย) เป็นราชวงศ์ ท้าวอุเทน (หอย) เป็นราชบุตร ขึ้นตรงต่อเมืองอุบลราชธานี (จิโรจน์ ศรสงคราม. 2535 : 10-12)

เจ้าเมืองอุบลราชธานีในอดีต ที่พระมหากษัตริย์แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ทรง พระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งมีจำนวนทั้งสิ้น 4 ท่านดังนี้ (จิโรจน์ ศรสงคราม. 2535 : 12)

1. พระประทุมวรราชสุริยวงศ์ (พ.ศ. 2335-2338) นามเดิม ท้าวคำผง บุตรเจ้า พระตา เป็นบุคคลสำคัญ ในการสร้างบ้าน แปรเมืองอุบล โปรดให้สร้างคู ประตูเมือง หอโสมง้านาย ต่างๆ สร้างวัดหลวง และเสนาสนะ อาทิ สิม อาฮาม หอระฆัง พระพุทธรูป สิ่งก่อสร้าง ล้วนเลียนแบบ ศิลปแบบหลวงพระบาง

2. พระพรหมวรราชสุริยวงศ์ (พ.ศ. 2338-2388) นามเดิม พรหม น้องชาย พระประทุม (คำผง) เป็นบุตรชาย คนเล็กของ เจ้าพระตา เป็นผู้ก่อสร้างวัด ป่าหลวง (วัดป่าหลวงมนี โชติ) นำไพร่พลผู้ศรัทธาสร้างพระพุทธรูป องค์ใหญ่ก่ออิฐถือปูน เป็นที่ เคารพสักการะของชาวอุบลฯ มีชื่อว่า พระเจ้าใหญ่ อินทร์แปลง ปัจจุบัน เป็นพระประธาน ในวิหารวัดมหาวนาราม

3. พระพรหมราชวงศ์ (พ.ศ. 2388-2409) นามเดิม กุทอง สุวรรณภูมิ บุตรพระพรหม (ทิดพรหม) ในสมัยของท่าน ธรรมยุติกนิกาย แพร่หลายในเมือง อุบลฯ เพื่อสนอง พระราชประสงค์ของ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงโปรดให้สร้างวัดสุปฏิหาราม และ บรรดา อุปฮาด ราชวงศ์ ราชบุตร ร่วมกัน สร้างวัดศรีทอง (ศรีอุบลรัตนาราม) วัดสุทัศน์ ซึ่งเหตุการณ์ สำคัญในสมัยนี้คือการเข้าร่วมสงคราม ขับไล่ญวน

4. เจ้าพรหมเทวานุเคราะห์วงศ์ (พ.ศ. 2409-2425) เจ้าพรหมเทวา (เจ้าหน่อ คำ) เป็นพี่ชายเจ้าจอมมารดา ดังคำใน รัชกาลที่ 4 เจ้าราชวงศ์ จำปาศักดิ์ บุตรเจ้าเสือหลานเจ้าอนุวงศ์ ในสมัยของท่านได้สร้างวัดไชยมงคล ซึ่งเป็นวัดธรรมยุตที่สี่ ในจังหวัดอุบลราชธานี สิ่งที่พึงสังเกต คือ ความขัดแย้งระหว่าง เจ้าเมืองอุปฮาด ราชวงศ์ รุนแรง เนื่องจากฝ่ายเจ้านายอุบลฯ ไม่พอใจที่ โปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้ เจ้าหน่อคำเป็นเจ้าเมือง ในสมัยนั้นจึง เกิดการทะเลาะวิวาทขัดแย้งกัน กลั่นแกล้งกัน อยู่เสมอ ท้ายที่สุด ราวปี พ.ศ.2412 เกิดกรณี เมืองไชยแ่ง ได้เกิดความบาดหมาง ทวีความรุนแรง ต่าง ฝ่ายต่างเกล้าโทษ ซึ่งกัน และกัน เจ้าพรหม กล่าวหาว่า อุปฮาด ราชวงศ์ ราชบุตร ขัดขวางไม่ให้เก็บเงิน ส่วย จากไพร่ ข้างฝ่ายอุปฮาด ราชวงศ์ ราชบุตร ก็กล่าวหาว่า เจ้าพรหม ฉ้อราษฎร์บังหลวง ทั้งสองฝ่าย จึงลงมา สู้ความกันที่กรุงเทพฯ จนพากันถึงแก่กรรม ต่างฝ่ายต่างสูญเสียทรัพย์สินส่วนตัวเป็น จำนวนมาก พ.ศ. 2418 เกิดศึกฮ่อ เจ้าพรหมเทวาถูกเกณฑ์ไปราชการทัพฮ่อ หลังศึกฮ่อได้ชัยชนะ พระพุทธรูป 2 องค์ คือ พระทองทิพย์ และพระทอง ประดิษฐาน ที่วัดศรีทอง และวัดไชยมงคล พ.ศ. 2422 กราบบังคมทูลขอตั้งบ้านท่ายักขุ เป็นเมืองขานูมานมณฑล บ้านพระเหลา เป็นเมืองพนานิคม ให้เมืองทั้งสอง ขึ้นกับเมือง อุบลราชธานี

การแต่งตั้งเจ้าเมืองสมัยโบราณ พบหลักฐาน เอกสารการแต่งตั้งเจ้าเมือง องค์ที่ 3 คือ พระพรหมราชวงศา (กุดทอง) กล่าวถึงเครื่องยศ ที่ทางกรุงเทพฯ พระราชทานแก่ เจ้าเมืองอุบลฯ ประกอบด้วย (จิโรจน์ ศรสงคราม. 2535 : 13)

พานถมเครื่องในทองคำ	1 สำหรับ
คนโททองคำ	1 ใบ
กระโถนถม	1 ใบ
ลูกประคำทองคำ	1 สาย
กระบี่บังคม	1 อัน
เสื้อหมวกตุ้มปี	1 ชุด
สัปทนปัสตุ	1 ชุด
ปืนคาบศิลาคอยลาย	1 กระบอก
เสื้อเข็มขบรวี้อย	1 ตัว
ส่านไทยปักทอง	1 ชุด
ผ้าปู	1 ผืน

พระบรมราชโองการ ให้เจ้าเมืองปกครองราษฎร ด้วยความร่มเย็นเป็นสุข ดังความว่า ให้โอบอ้อมอารีต่ออาณาประชาราษฎร์ อย่าเบียดเบียน ช่มเหงไพร่บ้านพลเมือง ปฏิสังขรณ์วัดวาอาราม ทำนุบำรุงพระสงฆ์ สามเณรให้ปฏิบัติเล่าเรียนคัมภีร์ วิปัสสนาธุระ กำชับ กำซาไพร่ บ้านพลเมือง อย่าให้สุบผืน ซ้อผืน กินผืน ให้กระทำพิธีถือน้ำพิพัฒน์สัตยาปีละ 2 ครั้ง”

ปิยะศักดิ์ เกษมศิลป์ (2544 : ม.ป.ป.) จังหวัดอุบลราชธานี เป็นจังหวัดทางตะวันออกสุดของภาคตะวันออกเฉียงเหนือและของประเทศไทย เป็นเมืองใหญ่ริมฝั่งแม่น้ำมูลที่มีประวัติศาสตร์ที่ยาวนานมากกว่า 200 ปี มีพื้นที่กว้างใหญ่ ภายหลังถูกแบ่งออกเป็นจังหวัดใหม่คือ

จังหวัดยโสธรในปี พ.ศ. 2515 และจังหวัดอำนาจเจริญในปี พ.ศ. 2536 โดยมี

ทิศเหนือ ติดต่อกับจังหวัดอำนาจเจริญ และสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชน

ลาว

ทิศตะวันออก ติดต่อกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีพรมแดนบางช่วงใช้แม่น้ำโขงเป็นตัวกำหนด

ทิศใต้ ติดต่อกับราชอาณาจักรกัมพูชา

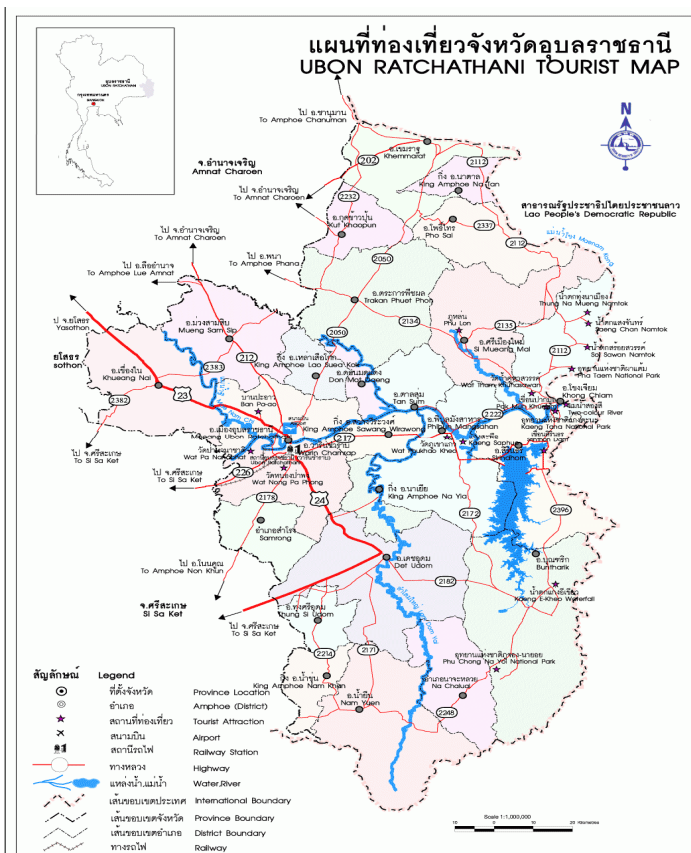
ทิศตะวันตก ติดต่อกับจังหวัดศรีสะเกษและจังหวัดยโสธร

มีพื้นที่ทั้งหมด 16,112.650 ตร.กม. จำนวนประชากรในปัจจุบัน 1,816,057 คน

ภาษาที่ใช้ในท้องถิ่น คือ ภาษาอีสาน ภาษาราชการ คือ ภาษาไทย

คำขวัญประจำจังหวัดอุบลราชธานี “เมืองแห่งดอกบัวงาม แม่น้ำสองสี มีปลาแซบหลาย หาดทรายแก่งหิน ถิ่นไทยนักปราชญ์ ทวยราษฎร์ใฝ่ธรรม งามล้ำเทียนพรรษา ผาแต้มก่อนประวัติศาสตร์

(ที่มา : <http://forums.panteethai.com/a/index.php?topic=1280.0>)

ค้นคว้า 6 ตุลาคม 2555 เวลา 05.12 น.

ภาพประกอบ 2 แผนที่จังหวัดอุบลราชธานี

2. ประเพณีและศิลปวัฒนธรรมของจังหวัดอุบลราชธานี

การกินดอง หมายถึง งานพิธีมงคลสมรส มีความแตกต่างกับที่อื่นอยู่บ้างในส่วนปลีกย่อย โดยมักจะเรียกพิธีแต่งงานว่า “การกินดอง” ซึ่งหมายความว่าในลักษณะผูกพันเกี่ยวดองฝ่ายหญิงฝ่ายชาย จะเป็นดองซึ่งกันและกันเรียกว่า “พ่อดอง แม่ดอง”

การทำบุญบั้งไฟ ประเพณีทำบุญบั้งไฟ คือบุญเดือนหก ทำขึ้นบูชาอารักษ์ มเหศักดิ์หลักเมือง ถือเป็นประเพณีขอฝนที่ได้ทำมาตั้งแต่บรรพกาล คำว่า “บั้งไฟ” หมายถึงกระบอกไม้ไผ่ที่นำมาบรรจุดินประสิวผสมกับถ่านไฟบดให้ละเอียดแล้วอัดลงในกระบอกไม้ไผ่ บั้งไฟมี 3 ขนาด คือ บั้งไฟน้อย บั้งไฟหมื่น บั้งไฟแสน การแห่บั้งไฟ มักจะจัดเป็นขบวนพ่อนรำ หรือเซิ้ง ซึ่งมีลีลาที่งดงามอ่อนช้อยตามประเพณีของหมู่บ้านนั้น ๆ

การทำบุญข้าวประดับดิน การทำบุญข้าวประดับดินนิยมทำกันในวันแรม 13-14 ค่ำเดือนเก้า โดยการห่ออาหาร หรือของขบเคี้ยวเป็นห่อไปถวายทานบ้าง นำไปห้อยตามต้นไม้บ้าง ด้วยเหตุนี้จึงเรียกข้าวประดับดิน

การทำบุญข้าวสาก นิยมทำกันในวันขึ้นสิบค่ำ เดือนสิบ เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า งานบุญเดือนสิบ ข้าวสากนั้นมาจากคำว่า “สาก” เพราะบางเวลาถวายพระสงฆ์ไม่เจาจะงว่าถวายรูปใดจึงจัดทำเป็นสากชื่อเจ้าภาพจับได้ของใครก็นำไปถวายตามนั้น

การทำบุญออกพรรษา ชาวพุทธนิยมทำอันดับแรกคือ การถวายปราสาทผึ้ง โดยใช้ไม้ไผ่จักตอกสานเป็นปราสาทล้อมและมุงด้วยกาบกล้วยเอาผึ้งไปต้มให้เปื่อยแล้วจุ่มเป็นดอกแล้วนำไปเสียบประดับหลังคาปราสาท ข้างในมี ขนม นมเนย ข้าวต้ม กล้วย อ้อย เสือ หมอน ฝ้าย และอื่น ๆ เวลาประมาณทุ่มเศษๆจะแห่ไปทอดเพื่อถวายพระ

ไหลเรือไฟ เป็นประเพณีที่นิยมทำกันในวันออกพรรษา คือการปล่อยเรือไฟ ชาวอุบลราชธานี เรียกว่า “ไหลเฮือไฟ” คือการนำเอาท่อนกล้วย หรือท่อนไม้มาทำเป็นรูปเรือ เวลาประมาณทุ่มเศษก็จะนำมาจุดไฟ โดยใช้ขี้ไต้หรือน้ำมันยางแล้วปล่อยเรือให้ไหลไปตามน้ำ จะมีการตีฆ้อง ตีกลอง ตามวัดต่าง ๆ พระสงฆ์จะจัดทำเรือไฟขึ้นในวัดตรงหน้าโบสถ์ ตอนกลางคืนจะนำดอกไม้ธูปเทียนมาจุดบูชา เป็นพุทธบูชา

จิโรจน์ ศรสงคราม (2535 : 125-128) ประเพณีแห่เทียนพรรษา เป็นประเพณีทางพุทธศาสนา ของชาวจังหวัดอุบลราชธานี โดยกำหนดให้จัดขึ้นในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 8 และแรม 1 ค่ำ เดือน 8 ของทุกปี มีการประกวดต้นเทียน สำหรับต้นเทียนที่ส่งเข้าประกวดมี 2 ประเภท คือ ประเภทติดพิมพ์ และประเภทแกะสลัก และจะมีขบวนแห่อันวิจิตรตระการตาแล้วยังมีนางฟ้าประจำต้นเทียน จากคุ้มวัดต่างๆอีกด้วย การจัดงานประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษาได้รับการสนับสนุนและการส่งเสริมจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ให้เป็นงานระดับชาติ ซึ่งก็ได้รับความนิยมจากทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศมาเที่ยวชมงานกันเป็นจำนวนมากทุกปี

จึงถือได้ว่า ประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษา เป็นประเพณีระดับชาติ อาหารที่เป็นของฝาก คือ กล้วยจิ้มและหมุยอ วงดนตรีที่สร้างชื่อเสียงให้จังหวัดอุบลราชธานี คือ วงเพชรพินทอง ศิลปินที่มีชื่อเสียงในปัจจุบัน ต่าย อรทัย (นางสาวอรทัย ดาบคำ) นักประพันธ์เพลงชื่อดัง คือ ครูสุลา คุณวุฒิ อุบลราชธานี ได้ชื่อว่าเป็นดินแดนแห่งเมืองนักปราชญ์ มีพระผู้ปฏิบัติธรรมอย่างเคร่งและเกจิอาจารย์หลายองค์ อาทิ หลวงปู่เสาร์ กันตสีโล หลวงปู่มั่น ภูริทัตโต หลวงปู่ชา สุภัทโท เป็นต้น

สินค้าหัตถกรรมที่น่าสนใจ

จิโรจน์ ศรสงคราม (2535 : 147-162) ผ้า เป็นสินค้าหัตถกรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของเมืองอุบลราชธานี เนื่องจากมีลวดลายสวยงาม และจุดเด่นเฉพาะตัว ถึงกับได้รับคำชื่นชมจากพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ดังนั้น เพื่อมิให้ผ้าเมืองอุบลราชธานี ได้ถูกกลืนไปตามกาลเวลา จังหวัดจึงได้มีคณะทำงานพิจารณาลายผ้าพื้นเมืองในอดีตที่สวยงาม จนได้ลายผ้าที่เป็นเอกลักษณ์ชื่อว่า “ผ้ากาบบัว”

ผ้ากาบบัว เป็นชื่อผ้าในวรรณกรรมโบราณอีสาน อาจทอดด้วยฝ้าย หรือผ้าไหม ประกอบด้วย เส้นยืนย้อมอย่างน้อยสองสี เป็นริ้วตามลักษณะ “ขันทิว” สีของผ้ากาบบัวหรือกลีบบัว จะไล่อ่อนแก่จาก ขาว ชมพู เทา เขียว น้ำตาล นอกจากนี้ยังทอพุ่งด้วยไหมสีสนับไม (ไหมปั่นเกลียวหางกระรอก) มัดหมี่และขีด แห่ลงทอผ้ากาบบัว ได้แก่ (ศูนย์ศิลปชีพสมพรรัตน์) อำเภอบุณทริก อำเภอสำโรง อำเภอทุ่งศรีอุดม และอำเภอนาเยีย

ผ้าไหมและผ้าฝ้ายย้อมสีธรรมชาติ มีแหล่งท่องเที่ยวได้แก่ อำเภอเชียงโน กิ่งอำเภอนาตาล อำเภอตระการพืชผล อำเภอโพธิ์ไทร อำเภอเขมราฐ อำเภอเดชอุดม อำเภออุตุ อำเภอโขงเจียม

จิโรจน์ ศรสงคราม (2535 : 141-156) เครื่องทองเหลือง เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สืบทอดมาจากบรรพชนบ้านป่าอว อำเภอเมืองอุบลราชธานี เป็นหมู่บ้านหนึ่งที่ใช้วิชาหลอมโลหะสร้างผลิตภัณฑ์ที่มีความสวยงาม วิจิตรบรรจง จนเป็นที่ยอมรับ และรู้จักกันอย่างกว้างขวางในชื่อเครื่องทองเหลืองบ้านปะอว ผลิตภัณฑ์ที่ผลิต ได้แก่ ผอบ เต้าปูน ตะบันหมาก ชัน หัวไม้เท้า กระดิ่ง ฯลฯ เป็นต้น

กลุ่มสินค้าหัตถกรรมอื่น ได้แก่ ที่นอนปิกนิก ผ้าห่ม เสื้อผ้า แหล่งผลิต ได้แก่ กิ่งอำเภอเหล่าเสือโก้ก อำเภอตาลสุม อำเภอดอนมดแดง ผลิตภัณฑ์แปรรูปอาหาร/ขนม แหล่งผลิต ได้แก่ อำเภอวังสามหมอ อำเภอสิรินธร กิ่งอำเภอสว่างวีระวงศ์ เครื่องจักรสาน ไม้กวาด แหล่งผลิต ได้แก่ อำเภวารินชำราบ อำเภอตระการพืชผล อำเภอโขงเจียม อำเภอศรีเมืองใหม่ อำเภอทุ่งศรีอุดม กิ่งอำเภอน้ำขุ่น ดอกไม้ประดิษฐ์ แหล่งผลิต ได้แก่ อำเภอโขงเจียม อำเภอเขมราฐ กิ่งอำเภอสว่างวีระวงศ์ อำเภอโพธิ์ไทร

สถานที่จำหน่ายสินค้าหัตถกรรมของจังหวัด ได้แก่ สหกรณ์ศูนย์เศรษฐกิจชุมชนอุบลราชธานี จำกัด ตั้งอยู่ บริเวณศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนจังหวัดอุบลราชธานี ถนนแจ้งสนิท อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี (บริเวณหอนาฬิกา เยื้องสถาบันราชภัฏอุบลราชธานี)

ปัจจุบันนี้จังหวัดอุบลราชธานี ยังถือได้อีกว่าเป็นดินแดนแห่งการศึกษา ซึ่งมีแหล่งศึกษาหาความรู้ที่หลากหลาย ทั้งที่สังกัดหน่วยงานของรัฐ และเอกชน ตั้งแต่ระดับอนุบาลศึกษา ไปจนถึงระดับอุดมศึกษา จึงเป็นแหล่งที่น่าศึกษาค้นคว้าในภาควิชาการพหุวิทยาการมากมายหลายเรื่องราว เพราะมีประวัติความเป็นมาอย่างยาวนาน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องราวของวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คนในชุมชน ศิลปะ ประเพณีและวัฒนธรรม ที่ผสมผสานครบทุกด้านกันอย่างลงตัวกับชีวิตที่เรียบง่ายในยุคปัจจุบัน

องค์ความรู้เกี่ยวกับการเรียนการสอนดนตรีไทย

1. องค์ประกอบ ประวัติวิวัฒนาการและการเรียนการสอนดนตรีไทยในอดีต

1.1 องค์ประกอบของดนตรีไทย

เฉลิมศักดิ์ พิภูลศรี (2542 : 2-15) องค์ประกอบของดนตรีไทย มีดังนี้

1.1.1 เสียง (Tone)

เสียงเกิดจากการสั่นสะเทือนของอากาศที่เป็นไปอย่างสม่ำเสมอ ส่วนเสียงอีกทีก็หรือเสียงรบกวน (Noise) เกิดจากการสั่นสะเทือนของอากาศที่ไม่สม่ำเสมอ ลักษณะความแตกต่างของเสียงขึ้นอยู่กับคุณสมบัติสำคัญ 4 ประการ คือ ระดับเสียง ความยาวของเสียง ความเข้มของเสียง คุณภาพของเสียง

1) ระดับเสียง (Pitch) ระดับความสูงต่ำของเสียง ซึ่งเกิดจากจำนวนความถี่ของการสั่นสะเทือน กล่าวคือ ถ้าเสียงที่มีความถี่สูง การสั่นจะสะเทือนเร็ว จะส่งผลให้มีระดับเสียงสูง แต่ถ้าหากเสียงมีความถี่ต่ำ ลักษณะการสั่นสะเทือนช้าจะส่งผลให้มีระดับเสียงต่ำ

2) ความสั้นความยาวของเสียง (Duration) หมายถึง คุณสมบัติที่เกี่ยวกับความยาวสั้นของเสียงความยาวและสั้นของเสียงเป็นคุณสมบัติที่สำคัญของการกำหนด ลีลา จังหวะ ในดนตรีไทยนั้น แต่ดั้งเดิมมิได้ใช้ระบบการบันทึกโน้ตเป็นหลัก แต่การสร้างควมยาว-สั้นของเสียงก็อาจสังเกตได้จากลีลาการกรอระนาดเอก ช้องวง ในกรณีของซออาจแสดงออกมาในลักษณะของการลากคันทักยาวๆ

3) ความเข้มของเสียง (Intensity) ความเข้มของเสียงความช้องกับน้ำหนักของความหนักเบาของเสียง ความเข้มของเสียงจะเป็นคุณสมบัติที่ก่อประโยชน์ในการเกื้อหนุนเสียงให้มีลีลาจังหวะที่สมบูรณ์

4) คุณภาพของเสียง (Quality) เกิดจากคุณภาพของแหล่งกำเนิดเสียงที่แตกต่างกัน ปัจจัยที่ทำให้คุณภาพของเสียงเกิดความแตกต่างกันนั้น เกิดจากหลายสาเหตุ ดังนี้ วิธีการผลิต รูปทรงของแหล่งกำเนิดเสียง และวัตถุที่ใช้ทำแหล่งกำเนิดเสียง ปัจจัยเหล่านี้ก่อให้เกิดคุณภาพลักษณะของเสียง ซึ่งเป็นหลักสำคัญให้ผู้ฟังสามารถแยกแยะสีสันของเสียง (Tone Color) ระหว่างเครื่องดนตรีเครื่องหนึ่งกับเครื่องดนตรีอีกเครื่องหนึ่งได้อย่างชัดเจน

1.1.2 พื้นฐานจังหวะ (Element of Time)

จังหวะเป็นศิลปะของการจัดระเบียบเสียง ที่เกี่ยวข้องกับความเร็ว ความหนักเบา และความสั้น-ยาว องค์ประกอบเหล่านี้ หากนำมาเรียงร้อย ปะติดปะต่อเข้าด้วยกัน ตามหลักวิชาการเชิงดนตรี จะสามารถสร้างสรรค์ให้เกิดลีลาจังหวะที่หลากหลาย ในเชิงจิตวิทยา อิทธิพลของจังหวะที่มีผลต่อผู้ฟังจะปรากฏพบในลักษณะของการตอบสนองเชิงกายภาพ เช่น ฟังเพลงแล้วแสดงอาการกระดิกนิ้ว ประหม่อร่วมไปด้วย หรืออาการสุดขีดที่เรียกกันว่า “อาการเนื้อเต้น” จังหวะในดนตรีไทย พิจารณาได้ 2 ประเภท ดังนี้ จังหวะภายใน และจังหวะภายนอก

1) จังหวะภายใน จังหวะภายในเป็นจังหวะที่เกื้อหนุนและแฝงอยู่ในลีลาทำนอง ได้แก่ ความช้าเร็ว (Tempo) ความหนักเบา (Accent) และลีลาจังหวะ (Rhythm)

ความช้าเร็ว (Tempo) ในที่นี้จะขอกกล่าวถึงในส่วนที่เกี่ยวข้องกับดนตรีไทย สำหรับดนตรีไทย ความช้าเร็วของบทเพลงไม่ได้มีการกำหนดเป็นกติกายที่ตายตัวเหมือนอย่างวัฒนธรรมดนตรีตะวันตก เป็นแต่เพียงการตกลงร่วมกันในหมู่นักดนตรีว่าต้องการให้มีความช้าเร็วเพียงใด จึงมักจะพบว่าเพลงเดียวกันบรรเลงโดยนักดนตรีคนละกลุ่มจะมีความเร็วที่ต่างกัน

จังหวะเคาะ (Beat) จังหวะเคาะเป็นมาตราส่วนที่ใช้วัดหรือกำหนดความสั้น-ยาวของเสียงที่เคลื่อนที่ไป การเคลื่อนที่ของจังหวะเคาะจะเป็นอัตราที่สัมพันธ์กันอย่างสม่ำเสมอไม่ว่าจังหวะที่เคลื่อนไปนั้น จะช้าหรือเร็วเพียงใด จังหวะเคาะเป็นองค์ประกอบพื้นฐานที่สำคัญที่สุดส่วนหนึ่ง ผู้ที่ฝึกหัดดนตรี ถ้าหากขาดพื้นฐานจังหวะเคาะที่ดี จะไม่สามารถพัฒนาไปสู่ความเป็นนักดนตรีที่ดีได้

ลีลาจังหวะ (Rhythm) ลีลาจังหวะเป็นศิลปะของการจัดระเบียบความหนัก-เบา (Accent) และความสั้นยาว (Duration) ของเสียง เสียงสั้นๆ ยาวๆ หรือเสียงหนักๆ เบาๆ จะประกอบอยู่ในส่วนประโยคและสลับสับเปลี่ยนกันไป ในวิถีแห่งการดำเนินของเพลงควบคู่กับจังหวะ ดำเนินเป็นระยะๆ ตามแบบของการประพันธ์เพลง

เมื่อนำองค์ประกอบความสัมพันธ์ของจังหวะเคาะ (Beat) ความหนัก-เบา (Accent) และความสั้น-ยาว (Duration) เมื่อนำมารวมกันจะทำให้การรสรมีความหลากหลายและงดงาม

2) จังหวะภายนอก จังหวะภายนอกเป็นจังหวะเสริมเพิ่มเติมจากภายนอกโดยมีเครื่องดนตรีประเภทเครื่องตีที่ใช้ทำจังหวะเป็นสื่อผลิตเสียง แบ่งได้ดังนี้ จังหวะฉิ่ง และจังหวะหน้าทับ

จังหวะฉิ่ง เป็นจังหวะที่เกิดจากการกระทำของฉิ่งมีระเบียบการบรรเลงแตกต่างกันไป ตามลักษณะประเภทของเพลงและสำเนียงของเพลง ถึงแม้ว่าฉิ่งจะมีศักยภาพในการผลิตเสียงเพียง 2 เสียง คือ เสียง “ฉิ่ง” และ เสียง “ฉับ” ก็ตาม แต่ในเชิงปฏิบัติแล้วการสลับสับเปลี่ยนระหว่างเสียงฉิ่งและฉับที่เปลี่ยนไปตามลีลาและของเพลงและสำเนียง สามารถสร้างรูปแบบของการบรรเลงได้อย่างหลากหลาย

จังหวะหน้าทับ เป็นจังหวะที่เกิดจากการกระทำของเครื่องดนตรีประเภทเครื่องตีที่ทำด้วยหนัง หรือกลอง ความหนัก-เบาของเสียงที่ผลิตหมุนเวียน สลับสับเปลี่ยนกันไปมา นั้นมีผลอย่างมากต่อการสร้างสีสันให้แก่บทเพลง เดิมทีวัตถุประสงค์หลักของหน้าทับ มีไว้เพื่อวัดขนาดของบทเพลงว่า ขาดหรือเกินหรือไม่

หน้าทับที่ใช้บรรเลงในดนตรีไทยมีหลายประเภท แต่หน้าทับที่มักจะได้ยินได้ฟังเสมอ ซึ่งถือว่าเป็นหน้าทับหลัก ก็คือ หน้าทับปรบไก่ และหน้าทับสองไม้

1.1.3 ทำนอง (Melody)

ทำนองเป็นการจัดระเบียบของเสียงที่เกี่ยวข้องกับความสูง-ต่ำ ความสั้น-ยาว และความดังเบา คุณสมบัติดังกล่าวเมื่อนำมาปฏิบัติอย่างต่อเนื่องบนพื้นฐานของความซ้ำเร็ว จะเป็นองค์ประกอบของดนตรีที่ผู้ฟังสามารถถ่ายทอดการทำความเข้าใจมากที่สุด

ในเชิงจิตวิทยา ทำนองจะกระตุ้นผู้ฟังในส่วนของสติปัญญา ทำนองจะมีส่วนสำคัญในการสร้างความประทับใจ จดจำ และแยกแยะความแตกต่างระหว่างเพลงหนึ่งกับอีกเพลงหนึ่ง

ทำนองของดนตรีไทยสามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภทด้วยกัน คือ ทำนองหลักและทำนองตกแต่ง

1. ทำนองหลัก (Basic Melody) ทำนองหลักเป็นเนื้อทำนองที่แท้จริงของเพลงไทย ในหมู่นักดนตรีไทย เรียกว่า “ลูกซ่อง” ที่เรียนลูกซ่องนั้น เป็นการเรียงตามวิธีการแต่งเพลงไทยที่ครูอาจารย์ผู้ประพันธ์จะอาศัยการประดิษฐ์ทำนอง โดยยึดลีลาของทำนองซ่องวงใหญ่เป็นหลัก ตลอดทั้งตามระเบียบวิธีขณะที่กำลังบรรเลงดนตรีไทยผู้บรรเลงเครื่องดนตรีชนิดอื่นจะต้องยึดถือทำนองซ่องวงใหญ่เป็นหลัก

2. ทำนองตกแต่ง ทำนองตกแต่งเป็นการประดิษฐ์ตกแต่งประดับประดา ทำนองหลัก หรือลูกซ่องให้มีความไพเราะเหมาะสมกับเครื่องดนตรีแต่ละประเภท กระบวนการตกแต่งทำนองให้ไพเราะและเหมาะสมกับเครื่องดนตรีแต่ละเครื่องนี้เรียกว่า “การแปรทำนอง”

วัฒนธรรมดนตรีไทย กระบวนการสร้างทำนองเกิดจากบุคคล 2 กลุ่ม คือ ผู้ประพันธ์ทำนองหลักและนักดนตรีผู้แปรทำนอง ตามระเบียบวิธีการของการบรรเลงดนตรีไทย ผู้บรรเลงเครื่องดนตรีประเภทต่างๆ จะใช้ภูมิปัญญา ปฏิภาณไหวพริบ และทักษะประดับตกแต่งทำนองลูกซ่องให้เหมาะสมกับทาง (ลีลา) ของเครื่องดนตรีที่ต่อยกกำลังบรรเลงอยู่ โดยยึดกรอบของ

ทำนองลูกฆ้องเป็นเกณฑ์ ลีลาการบรรเลงของเครื่องดนตรีที่ต่างกันนี้เรียกว่า “ทาง” เช่น ทางระนาดเอก ทางระนาดทุ้ม และทางซอ เป็นต้น

ธรรมเนียมในการบรรเลงดนตรีไทยที่ยึดถือปฏิบัติสืบเนื่องกันมานั้น แต่ละท่อนจะบรรเลงซ้ำ 2 เที้ยว ดังนั้นจึงพบว่าในขณะที่นักดนตรีบรรเลงซ้ำทำนองในเที้ยวที่ 2 ก็จะได้ยินทำนองหรือทางที่ไม่ซ้ำกับทำนองที่บรรเลงในเที้ยวแรก การบรรเลงในลักษณะเช่นนี้ เป็นการจูงใจของนักดนตรีเอง เป็นลักษณะที่โดดเด่นและภาพลักษณ์อันงดงามของดนตรีไทย และยังสะท้อนให้เห็นถึงภูมิปัญญาทางดนตรีไทย ได้เป็นอย่างดี

ส่วนการตกแต่งทำนองร้อง ต้องคำนึงถึงทำนองที่แท้จริงของเพลง และคำร้องในทางปฏิบัติ หมายถึง นอกจากจะคำนึงถึงความถูกต้องของขนาดความสั้นยาวและสูงต่ำของทำนองร้องแล้ว ความถูกต้องสมบูรณ์ในด้านเนื้อของคำร้องก็เป็นสิ่งสำคัญ

1.1.4 พื้นผิวของเสียง (Texture)

หมายถึง ลักษณะหรือรูปแบบของเสียงทั้งที่ประสานสัมพันธ์และไม่ประสานสัมพันธ์ ซึ่งอาจพบทั้งในแนวตั้งและแนวนอน ตามกระบวนการประพันธ์เพลง ผลรวมของเสียงหรือแนวทั้งหมดเหล่านั้น จัดเป็นพื้นผิวของดนตรีทั้งสิ้น ลักษณะพื้นผิวของเสียงมีหลายรูปแบบ ดังนี้

1) Monophonic Texture เป็นลักษณะพื้นผิวของเสียงที่มีแนวทำนองเดียว ไม่มีเสียงประสาน เช่นการเดี่ยวซอด้วง เดี่ยวปี่ เป็นต้น พื้นผิวเสียงในลักษณะนี้ถือเป็นรูปแบบการใช้แนวเสียงของดนตรีในยุคแรกๆ ของดนตรีในทุกวัฒนธรรม

2) Polyphonic Texture เป็นลักษณะพื้นผิวของเสียงที่ประกอบด้วยแนวทำนองตั้งแต่สองแนวทำนองขึ้นไป โดยแต่ละแนวมีความเด่นและเป็นอิสระจากกัน ในขณะที่ทุกแนวสามารถประสานกลมกลืนไปด้วยกัน

3) Homophonic Texture เป็นลักษณะพื้นผิวของเสียง ที่ประสานด้วยแนวทำนองแนวเดียว โดยมีกลุ่มเสียง (Chords) ทำหน้าที่สนับสนุนในคตินิพนธ์ประเภทนี้ แนวทำนองมักจะเคลื่อนที่ในระดับเสียงสูงที่สุดในบรรดากลุ่มเสียงด้วยกัน ในบางโอกาสแนวทำนองอาจจะเคลื่อนที่ในระดับเสียงต่ำได้เช่นกัน และกลุ่มเสียง (Chords) ที่ทำหน้าที่สนับสนุนก็มีความสำคัญไม่น้อยไปกว่าแนวทำนอง การเคลื่อนที่ของแนวทำนองจะเคลื่อนที่ไปในแนวนอน ในขณะที่กลุ่มเสียงสนับสนุนจะเคลื่อนที่ไปในแนวตั้ง

4) Heterophonic Texture เป็นรูปแบบของแนวเสียงที่มีทำนองหลายทำนอง แต่ละแนวมีความสำคัญเท่ากันทุกแนว รูปแบบการประสานเสียงและการบรรเลงดนตรีไทย ในวัฒนธรรมดนตรีไทย แนวหลายแนว ซึ่งอาจจะบรรเลงโดย ระนาดเอก ระนาดทุ้ม ซลุ่ม ต่างมีอิสระในการสร้างลีลาของทำนองตามธรรมชาติของเครื่องดนตรีแต่ละเครื่อง แต่จะต้องอยู่ในกรอบของทำนองหลัก(ลูกฆ้อง) ร่วมกัน

1.1.5 สีสันของเสียง (Tone Color)

หมายถึง คุณลักษณะของเสียงที่เกิดจากแหล่งเสียงที่แตกต่างกัน แหล่งกำเนิดเสียงดังกล่าวอาจหมายถึงรวมทั้ง เสียงร้องของมนุษย์ ทั้งเสียงร้องของผู้ชายและเสียงร้องของผู้หญิง และเสียงเครื่องดนตรีชนิดต่างๆ ในส่วนของเครื่องดนตรีนั้น ความหลากหลายด้านสีสัน

ของเสียงมีปัจจัยที่แตกต่างกัน เช่น วิธีการบรรเลง วัสดุที่ใช้ทำเครื่องดนตรี รูปทรง ขนาด ปัจจัยดังกล่าว ล้วนส่งผลโดยตรงต่อสีสันทันของเสียงเครื่องดนตรี ทำให้เกิดคุณลักษณะของเสียงที่แตกต่างกันออกไป

1) วิธีการบรรเลง วิธีการผลิตเสียงของเครื่องดนตรีไทย อาศัยวิธี ดัด สี ตี เป่า เป็นปัจจัยให้เครื่องมีคุณลักษณะของเสียงที่แตกต่างกัน สามารถแยกออกเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้
กลุ่มที่มีเสียงราบเรียบ เครื่องดนตรีในกลุ่มนี้ ได้แก่ เครื่องดนตรีในตระกูล เครื่องเป่าและเครื่องสี เช่น ปี่ ขลุ่ย ซอ

กลุ่มที่มีเสียงไม่ราบเรียบ เครื่องดนตรีในกลุ่มนี้ ได้แก่ เครื่องดนตรีใน ตระกูลเครื่องตีและเครื่องดีด เช่น ระนาดเอก ระนาดทุ้ม ซ้องวงเล็ก ซ้องวงใหญ่และจะเข้

2) วัสดุที่ใช้ทำเครื่องดนตรี นับเป็นปัจจัยที่สำคัญ ที่ส่งผลให้เกิดสีสันทันของเสียง สำหรับเครื่องดนตรีไทย วัสดุส่วนมากเป็นผลิตผลจากธรรมชาติ กระแสเสียงที่ผลิตจากเครื่องดนตรี ไทย จึงมีสีสันทันนุ่มนวล ประสานกลมกลืนกับสภาพวิถีชีวิตของคนในสังคมไทย

3) ขนาดและรูปทรง ลักษณะของเครื่องดนตรีที่มีรูปทรงและขนาดแตกต่างกัน ส่งผลให้เกิดความแตกต่างกันในด้านสีสันทันของเสียง

วัสดุที่ใช้ทำ ยาว ใหญ่ หนา แน่น หนัก หย่อน นิ่ม จะมีสีสันทันของ เสียงต่ำ และยาว

วัสดุที่ใช้ทำ สั้น เล็ก บาง ยุ่ย โพรก เบา ตึง แข็ง จะมีสีสันทันของเสียง สูง และสั้น

1.1.6 คีตลักษณ์ (Forms)

คีตลักษณ์หรือรูปแบบของเพลง เปรียบเสมือนกรอบที่หลอมเอาจังหวะ ทำนอง พื้นผิว และสีสันทันของเสียงให้เคลื่อนที่ไปในทิศทางเดียวกัน เพลงที่มีขนาดสั้น ยาว วนกลับไป มา ล้วนเป็นสาระสำคัญของคีตลักษณ์ทั้งสิ้น ในกรณีของเพลงไทย คีตลักษณ์สามารถพิจารณาได้จาก ลักษณะ ดังนี้

1) รูปแบบของเพลง รูปแบบของเพลงเป็นส่วนที่เป็นกรอบภายนอก การที่เพลงจะสั้น ยาว มีกี่ท่อน มีอัตราจังหวะที่ซ้ำเร็วอย่างไร เท่าใด ล้วนเป็นบทบาทที่เกี่ยวข้องกับ รูปแบบของเพลง รูปแบบเพลงไทยที่สำคัญ เช่น เพลงเถา เพลงตับ เพลงลา และเพลงโหมโรง

2) ลีลาของเพลง ในดนตรีไทย ลีลาของเพลงจะมีความเกี่ยวข้องกับ วิธีการที่ผู้ประพันธ์เพลงใช้ในการสร้างสรรค์ผลงาน เช่น เพลงลูกล่อลูกขัด เพลงเก็บ เพลงกรอ เป็นต้น

สุจิตต์ วงษ์เทศ (2553 : 23) ดนตรีไทย หมายถึง ดนตรีในดินแดนประเทศไทย มีทั้งคล้ายคลึงและแตกต่างอยู่ในภาคต่างๆ คือ ภาคเหนือ มี สะล้อ ซอ ซึง ฯลฯ ภาคอีสานมี แอ่วลาว เป่าแคน กันตรึม ฯลฯ ภาคใต้ มี ตะลุง โนรา ซาตรี ฯลฯ ภาคกลาง มีมโหรี ปี่พาทย์ เครื่องสาย ฯลฯ เทียบได้กับคนไทย ซึ่งหมายถึง คนในดินแดนประเทศไทยแม้จะมีรากเหง้าเผ่าพันธุ์ เป็นลาว (เหนือ อีสาน) เขมร (ลุ่มน้ำมูล) มลายู (ใต้) เมื่อมีถิ่นกำเนิดในประเทศไทยหรือมีบรรพชน เป็นคนไทย ก็นับเป็นคนไทยทั้งนั้น

แต่การศึกษาค้นคว้าของผู้วิจัยเรื่องนี้จะของศึกษาในส่วนของการบริหารจัดการเรียนการสอนดนตรีไทยเดิม หรือที่ชาวตะวันตกเรียกว่า Thai Traditionnal Music เพียงเท่านั้น

ดนตรี คลุกเคล้าเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับพัฒนาการทางเศรษฐกิจ การเมือง สังคม ตั้งแต่ยุคแรกเริ่มตราบจนถึงปัจจุบันและอนาคต โดยไม่ได้มีกำเนิดขึ้นเพื่อความสนุกสนานของมนุษย์ ทั้งในแง่ส่วนตัวและส่วนรวม แต่มีพัฒนาการเพื่อวิงวอนร้องขอในพิธีกรรมเพื่อความอยู่รอดของคน และ ชุมชนในยุคดึกดำบรรพ์ เช่น ขอให้หายเจ็บไข้ได้ป่วย ขอให้ฝนตกต้องตามฤดูกาลเพื่อให้พืชพันธุ์ธัญญาหารเติบโตอุดมสมบูรณ์มีอยู่มีกินเลี้ยงชีวิตตลอดฤดูกาล ต่อมาดนตรีและเพลงมีพัฒนาการเป็นเครื่องมือศักดิ์สิทธิ์ของอำนาจอรัฐ ก่อนจะเป็นสินค้าอุตสาหกรรมทรงพลังตราบจนปัจจุบัน (สุจิตต์ วงษ์เทศ. 2553 : 20)

สุพรรณิ เหลือบุญชู และคณะ (2545 : 81) ได้จำแนกประวัติและวิวัฒนาการของดนตรีไทยในแต่ละสมัย ดังนี้

1.2 ดนตรีไทยสมัยก่อนสุโขทัยเป็นราชธานี

ดนตรียุคก่อนสุโขทัยเป็นราชธานี เป็นยุคโบราณที่มีมานานแล้วพร้อมกับคนไทย สันนิษฐานว่ากว่า 4,000 ปีมาแล้ว จากหลักฐานการขุดค้นโบราณคดี พบโครงกระดูกมนุษย์และเครื่องปั้นดินเผาอารยธรรมบ้านเชียงและก่อนที่จะถึงยุคสุโขทัยนั้น ดินแดนสุวรรณภูมิมีความเจริญรุ่งเรือง ของสมัยทวาราวดี ศรีวิชัย ลพบุรี และเชียงแสน ซึ่งชนชาติที่เจริญอยู่ก่อนหน้านี้ น่าจะมีดนตรีเป็นของตนเอง ซึ่งเครื่องดนตรีสมัยโบราณนั้นสันนิษฐานว่ามีเครื่องดนตรีที่มีรูปร่างลักษณะเหมือนเครื่องดนตรีที่เรียกในปัจจุบันนี้ประกอบด้วย

1.2.1 แคน เป็นเครื่องดนตรีที่ทำด้วยไม้ขาง เรียงชิดติดกัน โดยมีลิ้นโลหะสวมอยู่ในไม้เนื้อแข็งข้างในกลวง ใช้ลมเป่าผ่านทำให้เกิดเสียง เชื่อว่าแคนเป็นเครื่องดนตรีชิ้นหนึ่งที่มีใช้แล้วในสมัยนั้น เพราะพบเครื่องดนตรีชนิดนี้ ในแถบมณฑลยูนาน (ปัญญา รุ่งเรือง. 2521 : 10 ; อ้างอิงมาจาก สุพรรณิ เหลือบุญชู. 2545 : 82)

1.2.2 กระจับปี เป็นเครื่องดนตรีที่มีมาตั้งแต่ครั้งโบราณ เป็นแบบฉบับของดนตรีประเภทเครื่องดีด

1.2.3 ซอ เป็นเครื่องดนตรีที่สันนิษฐานว่ามีมาในสมัยน่านเจ้า จะเป็นซออะไร ไม่มีหลักฐานชัดเจน แต่รูปร่างเหมือนซอด้วง ในปัจจุบันทำมาจากกระบอกไม้

1.2.4 ขลุ่ย สันนิษฐานว่าน่าจะเป็นขลุ่ยผิว เชื่อกันว่ามีใช้เป่ามาตั้งแต่สมัยน่านเจ้า

จากเครื่องดนตรีทั้ง 4 ชนิดนี้ มีการประสมวงกัน โดยเพิ่มกลองทัดขนาดเล็ก 1 ใบ กรับ 1 คู่ เกราะ 1 อัน ม้าล่อขนาดเล็ก 1 อัน แล้วบรรเลงเพลง น่านเจ้าจิ้มก้อง (ทูตไทยเข้าเฝ้าแผ่นดินจีน) มีหลักฐานบทเพลงบรรเลงในสมัยน่านเจ้า (กำธร สนิทวงศ์ ณ อยุธยา. 2520 : ไม่มีเลขหน้า ; สุพรรณิ เหลือบุญชู และคณะ. 2545 : 82)

1.3 ดนตรีไทยสมัยสุโขทัยเป็นราชธานี

มีหลักฐานทางโบราณคดี พบว่า ก่อนจะถึงยุคสุโขทัยนั้น ดินแดนสุวรรณภูมินี้มีความเจริญรุ่งเรืองของสมัยทวาราวดี ศรีวิชัย ลพบุรี และเชียงแสน ซึ่งแต่ละสมัยไม่มีการบันทึกเป็นหนังสือไว้เลย คงมีแต่ภาพปูนปั้นสมัยทวาราวดี ซึ่งทำเป็นรูปผู้หญิงบรรเลงดนตรี แสดงว่าในสมัยทวาราวดีมีการบรรเลงดนตรีกันอย่างดีแล้ว

เครื่องดนตรีที่ปรากฏในรูปปูนปั้น ประกอบด้วยพิณ (คล้าย พิณของจีนที่เรียกว่า ปิปะ มี 5 สาย) พิณน้ำเต้า ฉิ่ง กรับ คนขับร้อง รวมครบวง 5 คน

จากจารึกวัดพระยืน เมืองลำพูน (จารึกหลักที่ 62 ประชุมจารึก ภาคที่ 3 อ้างถึง สุพรรณิ เหลือบอุย และคณะ. 2545 : 82) มีข้อความตอนหนึ่งว่า (ปัญญา รุ่งเรือง. 2521 : 27 ; อ้างอิงมาจาก สุพรรณิ เหลือบอุย และคณะ. 2545 : 82)

“ประกาศเดือนเจียงวันศุกร์ วันท่านเป็นเจ้าจักเถิง วันนิตนท่านพญาธรรมมิกราช บริพาด้วยผุญโยธา มหาชนพลลูกเจ้าลูกขุนมนตรีทั้งหลายยายกันถือกระทง ข้าวตอกดอกไม้ได้เพียน ตีพาทย์ ดังพิณ ข้องกลอง ปี่สรไน พิสนญชัย ทะเทียด กาหล แตรสังข์ มานกัสดาล มรทงส์ ดงเดียด เสียงเลิศ เสียงก้อง อีกทั้งคนโห่ อือดา สะท้าน ทังนครทริญชัย”

จากข้อความข้างต้นสันนิษฐานได้ว่า สมัยสุโขทัยน่าจะมีเครื่องดนตรีดังนี้

1. ตีพาทย์ หมายถึง การบรรเลงพาทย์ คำว่า พาทย์หรือวาทย์ หมายถึง เครื่องตี
2. ดังพิณ หมายถึง การตีพิณ ไม่มีหลักฐานว่าเป็นพิณอะไร อาจเป็น พิณเพียะ พิณน้ำเต้า หรืออาจจะเป็นกระจับปี่
3. ข้อง หมายถึง ข้อง ไม่มีหลักฐานว่าเป็นข้องอะไร อาจเป็นข้องใบเดียวหรือ หลายใบ
4. กลอง หมายถึง กลอง อาจเป็นกลองใบขนาดเล็ก ถึงใบขนาดใหญ่ น่าจะเป็น กลองที่ใช้อยู่ในพิธีกรรมต่างๆ ของทางเหนือในปัจจุบัน
5. ปี่สรไน หมายถึง ปี่โฉม บางท่านเชื่อว่า น่าจะเป็นปี่ใน แต่ไม่มีหลักฐาน สันนิษฐาน
6. พิสนญชัย หมายถึง ปี่ที่ทำจากเขาสัตว์ หรือการเป่าเขาสัตว์นั่นเอง
7. ทะเทียด หมายถึง เรียกอีกอย่างว่า สรเทียด หมายถึงกลองสองหน้า ใช้ไม้ตี ข้างหนึ่ง ใช้มือตีอีกข้างหนึ่ง ได้แก่ กลองมลายู
8. กาหล หมายถึง แตรวง เป็นแตรที่ทำด้วยโลหะ รูปร่างคล้ายเขาสัตว์เป็น การเป่าเขาเช่นเดียวกับ พิสนญชัย
9. แตรสังข์ เป็นเครื่องเป่าชนิดหนึ่ง ทำด้วยหอยสังข์ ใช้เป่าอย่างแตร
10. มรทงส์ หมายถึง กลองที่ซึงด้วยหนังสองหน้า คล้ายตะโพนไทย
11. ดงเดียด หมายถึง เครื่องตี สันนิษฐานว่าเสียงจะดังมาก น่าจะเป็น

กลองทัด

นอกจากเครื่องดนตรีดังกล่าวแล้ว ยังมีหลักฐานที่พอจะเชื่อถือได้ว่า มีเครื่องดนตรี อื่นๆ อีกดังนี้

1. บัณเฑาะว์ คือ กลองใบเล็กเป็นเครื่องดนตรีที่เป็นวิวัฒนาการจากอินเดีย
2. กรับพวง กรับที่ทำด้วยโลหะแผ่นบาง มัดรวมติดกันเป็นพวง
3. ซอพุงตอ คือ ซอสามสาย
4. กังสดาล คือ ระฆังวงเดือน
5. มโหระทึก คือ กลองหล่อด้วยโลหะผสม

การประสมวงดนตรี มีดังนี้

1. การบรรเลงพิณ
2. วงขับไม้
3. วงปี่พาทย์เครื่องห้า
4. วงเครื่องประโคม

1.4 ดนตรีไทยสมัยกรุงศรีอยุธยา

สมัยกรุงศรีอยุธยา ศิลปะการแสดง เจริญรุ่งเรืองมาก ชาวพระนครศรีอยุธยา มีใจฝักใฝ่กับศิลปะการดนตรีอย่างมาก จนมีกฎหมายเฝ้าระวังบาลในสมัยพระบรมไตรโลกนาถ (พ.ศ. 1991-2031) กำหนดไว้ว่า

“ห้ามร้องเพลงเรือ เป่าขลุ่ย เป่าปี่ สีซอ ตีดกระจับปี่ ตีดจะเข้ ตีโทนทับ ในเขตพระราชฐาน”

จากข้อความข้างต้น แสดงให้เห็นถึงความเจริญรุ่งเรืองของดนตรีสมัยนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สมัยนี้มีเครื่องดนตรีที่วิวัฒนาการจากสุโขทัย มีครบทั้งตีต ตี สี ตี เป่า และมีหลักฐานปรากฏอย่างชัดเจน ดังนี้

1. เครื่องตีต ตี มี กระจับปี่ จะเข้ พิณเพียะ พิณน้ำเต้า
2. เครื่องสี มี ซอสามสาย ซออู้ ซอด้วง
3. เครื่องตี (ไม้) มี กรับพวง กรับคู่ กรับเสภา ระนาดไม้ (โลหะ) มีฆ้องวงใหญ่ ฆ้องคู่ ฆ้องชัย ฆ้องโหม่ง ฉิ่ง ฉาบ มะโหรทึก (หนัง) มี ตะโพน (ทับ) โทน รำมะนา กลองทัด กลองตุ้ม บัณเฑาะว์

กลองม้ายู กลองชนะ

4. เครื่องเป่า มีปี่ใน ปี่กลาง ขลุ่ย แตรวง แตรสังข์

การประสมวง ในสมัยนี้ มีดังต่อไปนี้

- 4.1 วงขับไม้
- 4.2 วงเครื่องสาย
- 4.3 วงมโหรี
- 4.4 วงปี่พาทย์

1.5 ดนตรีไทยสมัยกรุงรัตนโกสินทร์

ดนตรีไทยสมัยนี้มีความเจริญรุ่งเรืองขึ้น หลังจากผ่านภาวะสงคราม มีการปรับปรุง พัฒนา เครื่องดนตรีเพิ่มเติมขึ้นอีกมาก ดังจะได้กล่าวโดยสรุปในแต่ละรัชสมัย ดังนี้

สมัยรัชกาลที่ 1

ได้มีการเพิ่มกลองทัด ขึ้นในวงปี่พาทย์ อีก 1 เป็นมี 2 ลูก

สมัยรัชกาลที่ 2

ได้มีการใช้กลองสองหน้า เพิ่มขึ้นในวงปี่พาทย์ และใช้วงปี่พาทย์ประกอบ

การขับเสภาด้วย

สมัยรัชกาลที่ 3

ได้มีการประดิษฐ์ระนาดทุ้ม เพื่อใช้คู่กับระนาดเอก และเพิ่มฆ้องวงเล็กเพื่อดำเนินทำนองคู่กับฆ้องวงใหญ่ เกิดเพลงสามชั้นขึ้นในสมัยนี้

สมัยรัชกาลที่ 4

การดนตรีเจริญมากขึ้น มีวงปี่พาทย์ มโหรี มีระนาดทอง(ระนาดเอกเหล็ก) และระนาดทุ้ม เพื่อบรรเลงในวงปี่พาทย์ ซึ่งคิดประดิษฐ์เลียนแบบระนาดเหล็ก(Xylophone) โดยสมเด็จพระเจ้าพระยาบรมมหาประยูรวงศ์

สมัยรัชกาลที่ 5

เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ ปรับปรุงขึ้นเพื่อประกอบการแสดงละคร ดึกดำบรรพ์ (ได้แบบอย่างจากละครร้องของตะวันตก คือ Opera) ซึ่งเจ้าพระยาเทเวศวงศ์วิวัฒน์ (ม.ร.ว.หลาน กุญชร) ประดิษฐ์ขึ้น

สมัยรัชกาลที่ 6

ได้นำเอาอังกะลุง ซึ่งได้แบบอย่างมาจากชาวชวาโดยหลวงประดิษฐ์ไพเราะ(ศร ศิลปบรรเลง) ในคราวตามเสด็จเจ้าฟ้ากรมพระยาภาณุพันธุวงศ์ วรเดช ไปอินโดนีเซียเมื่อปี 2459

การบรรเลงดนตรีนิยมบรรเลงรับร้องด้วยเพลงเถา

การประสมวงดนตรี ในสมัยนี้ มีดังนี้

1. วงขับไม้
2. วงเครื่องกลองแขก
3. วงเครื่องสาย
4. วงปี่พาทย์
5. วงมโหรี

1.6 การเรียนการสอนดนตรีไทยในอดีต

สุกรี เจริญสุข (2555 : เว็บไซต์) ระบบการเรียนดนตรีไทย ดนตรีไทยเป็นดนตรีประจำชาติที่มีวิธีการเรียนการสอนสืบทอดกันมาช้านาน ดนตรีไทยเรียนกันในระบบครอบครัว "พ่อสอนลูก" พ่อเป็นเจ้าของชีวิต การเรียนดนตรีจึงเป็นวิถีชีวิตทั้งชีวิต นักเรียนต้องไปอยู่กับครู เรียนรู้โดยการอยู่รับใช้ เลียนแบบชีวิต เรียนรู้โดยระบบอุปถัมภ์ค้ำชู ครูสอนก็ต่อเมื่อมีความพอใจในศิษย์ ครูมีสิทธิ์ที่จะไม่สอน ความผิดจะตกอยู่ที่ผู้เรียนเป็นส่วนใหญ่ และการศึกษาเป็นเรื่องของบุญคุณที่จะต้องทดแทนดนตรีอยู่ที่เด็กมีโอกาสและมีความสามารถ เมื่อเด็กได้เจอครูดนตรีที่ดี มีโอกาสแสดงฝีมือ เด็กก็จะพัฒนาได้เต็มศักยภาพ แต่เนื่องจากครูเลือกศิษย์ และบางครั้งครูไม่มีสิทธิ์ที่จะเลือก ทำให้ระบบการศึกษาดนตรีของไทยไม่พัฒนา ระบบการเรียนดนตรีแบบครอบครัว "ดนตรีบ้าน" จึงไม่สามารถใช้ในระบบสังคมสมัยใหม่ได้ ครูผู้ยิ่งใหญ่พ่อสอนลูก ศิษย์มาฝากตัวอยู่ในครอบครัว เรียนรู้โดยเลียนแบบเรียนรู้วิถีชีวิต เรียนรู้ด้วยการทำซ้ำๆ ท่องจำ ประกอบอาชีพไปในขณะที่เรียน

สมชาย เอี่ยมบางมุง (2545 : 5) กล่าวไว้ว่า ในกระบวนการถ่ายทอดดนตรีไทย นับเป็นภูมิปัญญาทางด้านดนตรีที่สั่งสมและสืบทอดกันมาช้านานของบรรพบุรุษไทย การถ่ายทอดดนตรีไทยในอดีต ถ่ายทอดในรูปแบบบุษบาปุระ คือการสอนในรูปแบบบอกเล่าให้จำ ครูทำให้ดูแล้วให้ลูกศิษย์ทำตาม สังเกต จดจำแบบอย่าง (ครูพักลักจำ) ฯลฯ สถานที่ให้ความรู้ หรือศูนย์รวมแหล่งความรู้ มีอยู่ 3 แหล่ง คือ สายบ้าน สายวัด และสายวัง

2. ความสัมพันธ์ วัฒนธรรมทางดนตรีไทย และการเรียนการสอนดนตรีไทยในปัจจุบัน

2.1 ความหมายของ วัฒนธรรม

สุรพล สุวรรณ (2551 : 2-3) คำว่า “วัฒนธรรม” ตามพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 หมายถึง สิ่งที่ทำความเจริญงอกงามให้แก่หมู่คณะ วิถีชีวิตของหมู่คณะ ในพระราชบัญญัติวัฒนธรรม พ.ศ. 2485 หมายถึง ลักษณะที่แสดงถึงความงอกงาม ความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความกลมเกลียว หน้าของชาติ และศีลธรรมอันดีของประชาชน ทางวิทยาการ หมายถึง พฤติกรรมและสิ่งที่คนในหมู่ผลิตสร้างขึ้นด้วยการเรียนรู้จากกันและกัน และร่วมไข้อยู่ในหมู่พวกของตน

วัฒนธรรม ในภาษาไทย เป็นคำจากการรวมคำ 2 คำเข้าด้วยกัน คือ

วัฒนธรรม หมายถึง ความเจริญ งอกงาม รุ่งเรือง

ธรรม หมายถึง คุณความดี เช่น เป็นคนมีธรรม เป็นคนมีศีลธรรม คำสั่งสอนในศาสนา เช่น แสดงธรรม ฟังธรรม ธรรมของพระพุทธเจ้า หลักประเพณีปฏิบัติในศาสนา เช่น ปฏิบัติธรรม ประพฤติธรรม ความจริง เช่น ได้ดวงตาเห็นธรรม ความยุติธรรม ความถูกต้อง เช่น ความเป็นธรรมในสังคม กฎ กฏเกณฑ์ เช่น ธรรมแห่งหมู่คณะ กฎหมาย เช่น ธรรมระหว่างประเทศ สิ่งทั้งหลาย สิ่งของ เช่น เครื่องไทยธรรม

เพราะฉะนั้น วัฒนธรรมจึง หมายถึง ความมีระเบียบ มีวินัย ในสังกัดของสังคม เช่น เมื่อเชิดชวยกย่องบุคคลเป็นศิลปินแห่งชาติ (ผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปวัฒนธรรม) ย่อมแสดงว่าบุคคลนั้นมีความพร้อมจากการประพฤติปฏิบัติจากการสร้างสรรค์งานด้านวัฒนธรรมเสมอมาอย่างเชี่ยวชาญและเลิศเลอ เช่น พลตรี ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ศิลปินแห่งชาติสาขาวรรณศิลป์ อาจารย์มนตรี ตราโมท ศิลปินแห่งชาติสาขาคณตรีไทย ท่านผู้หญิงแก้ว สนิทวงศ์เสนี ศิลปินแห่งชาติสาขานาฏศิลป์ รองศาสตราจารย์ ดร.ภิญโญ สุวรรณคีรี ศิลปินแห่งชาติสาขาศิลปะ อาจารย์สุดจิต ตรีประณีต ศิลปินแห่งชาติสาขาคณตรีไทย เป็นต้น

วัฒนธรรม หมายถึง (ศาสตราจารย์ ดร.อุทิศ นาคสวัสดิ์ พ.ศ. 2526) “สรรพวัตถุ และพฤติกรรมของมนุษย์ที่สร้างขึ้น หรือแสดงออกตามความรู้ ความคิด ความเชื่อของบุคคล ในแต่ละสังคม และในแต่ละสมัย”

ประเวศ วะสี (2536 : 3-5) วัฒนธรรม คือ พลังแห่งการพัฒนา แต่การที่วัฒนธรรมไม่มีพลัง เพราะสังคมได้รับการสื่อความหมายของวัฒนธรรมในรูปแบบที่ไม่มีชีวิตคนส่วนใหญ่ เมื่อได้ยินคำว่า วัฒนธรรม มักหมายถึง การแสดง และพิธีการในวันสำคัญของชาติ หรือการร้องรำทำเพลง และศิลปวัตถุเท่านั้น จึงมองไม่เห็นว่าการวัฒนธรรมจะมาพลังในการพัฒนาได้อย่างไร

พะยอม แก้วกำเนิด (2522) วัฒนธรรม คือ สิ่งที่ดั่งาม ที่บรรพบุรุษของเราคิดขึ้นสร้างขึ้น ที่ทำขึ้นก็เพราะเห็นว่ามันดีมันงาม เสริมสร้างสามัคคี ความกลมเกลียว ความเป็นระเบียบวินัย สร้างความเจริญให้กับชุมชน สังคม เป็นสิ่งดีสิ่งงาม บรรพบุรุษสร้างขึ้น เราซึ่งเป็นอนุชนรุ่นหลังยอมรับว่าดีงาม เป็นประโยชน์จึงได้เรียนรู้และปฏิบัติสืบเนื่องต่อมาถึงปัจจุบันนี้

Tyloy (สุรพล สุวรรณ. 2551 : 8 ; อ้างอิงมาจาก Tyloy. 1871) ได้นิยามคำว่า วัฒนธรรม หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างซึ่งได้จากการเรียนรู้ของสังคมและสมาชิกได้มีส่วนร่วมในการใช้สิ่งนั้นๆ สมาชิกสังคมจะได้รับวัฒนธรรม เป็นมรดกทางสังคม และเขาอาจปรับปรุง เปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมนั้นๆ เพื่อเป็นมรดกแก่ชนรุ่นต่อไป

Harm (สุรพล สุวรรณ. 2551 : 8 ; อ้างอิงมาจาก Harm. 2001) กล่าวว่า วัฒนธรรม เป็นวิถีการดำเนินชีวิตมนุษย์ เป็นการกระทำทุกสิ่งทุกอย่าง เป็นพฤติกรรมทุกประเภทที่มนุษย์เรียนรู้ และถ่ายทอดไปยังคนรุ่นหลัง (A Culture, then, is the way of life of a population, all their way of doing things all the kinds of behavior they have learned and transmitted to successive generations)

Bromm (สุรพล สุวรรณ. 2551 : 8 ; อ้างอิงมาจาก Bromm. 1999) และเซลส์นิก (Zelznick) ให้ทัศนะว่า วัฒนธรรม คือ มรดกของสังคม และความชำนาญที่คนเราได้มาในฐานะที่เป็นสมาชิกของสังคมในเรื่องต่างๆ เช่น ความรู้ ความเชื่อ ประเพณี และรูปแบบของการประพฤติปฏิบัติต่างๆ

วัฒนธรรม สามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. วัฒนธรรมทางวัตถุ (material culture) มนุษย์เรานั้นสร้างสิ่งของทางวัตถุที่ได้รับจากธรรมชาติ หรือจากการนำวัตถุดิบจากธรรมชาติมาดัดแปลง ประดิษฐ์อย่างลงตัวเพื่อตอบสนองความต้องการของร่างกาย เช่น การสร้างบ้านไว้เป็นที่อยู่อาศัย สร้างเครื่องนุ่งห่มไว้กันแดด กันหนาว กันฝน สร้างในการรถยนต์ รถไฟ เครื่องบิน ไว้เพื่อสะดวกในการเดินทางอย่างรวดเร็ว สร้างสวนสาธารณะไว้ให้คนได้พักผ่อนหย่อนใจ สร้างเครื่องดนตรีไว้ให้ได้บรรเลงในยามว่าง เพื่อจะได้คลายความเครียด และเพลิดเพลิน เป็นต้น อะไรก็ตามที่กล่าวมานั้น ล้วนแต่สร้างขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการของร่างกายทั้งสิ้น และมนุษย์ยังค้นหา สืบเสาะสิ่งที่บำเรอทางวัตถุอย่างไม่หยุดนิ่ง

2. วัฒนธรรมที่ไม่เกี่ยวกับวัตถุ (non-material culture) มนุษย์ได้สร้างวัฒนธรรมทางจิตสำหรับเป็นสัญลักษณ์ เป็นเครื่องมือที่ทำให้มนุษย์มีจิตใจสบาย ผ่อนคลาย ซึ่งมีที่นำไปสามารถอธิบายได้ เช่น ระบบความเชื่อ แนวความคิดในอุดมการณ์ หลักการสอนในทางศาสนา คุณค่าต่างๆ ความซื่อสัตย์ ความยุติธรรม วิถีประชา ประเพณี ศิลปะ ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันในกลุ่มชนของชนชาติต่าง ๆ

สุรพล สุวรรณ (2551 : 9) มโนทัศน์ มโนภาพ แนวความคิดรวบยอดในด้านวัฒนธรรมนั้น สังเกตได้ว่า เป็นไปในทำนองเดียวกันทั้งสิ้น คือ ทุกสิ่งทุกอย่างที่เกิดขึ้นนั้น เกิดจากพฤติกรรมของมนุษย์ ซึ่งเป็นกลุ่มสมาชิกในสังคม และได้ถ่ายทอดสืบเนื่องกันมาอย่างมีระบบระเบียบ มีวินัยต่อสังคม

จึงสรุปความหมาย คำว่า วัฒนธรรม ได้ว่า กิจกรรมที่มนุษย์ได้มีการปะทะสังสรรค์ ทุกสิ่งทุกอย่างที่มนุษย์สร้างขึ้นจากองค์ความรู้ ประสบการณ์ที่สะสมมาของกลุ่มสังคม และมีการยอมรับของสังคม เป็นสิ่งที่ดี มีคุณธรรม และศีลธรรมในการแสดงถึงความเจริญงอกงามในทุกด้าน นำไปสู่ความรักความสามัคคี มีการจัดระเบียบกฎเกณฑ์เดียวกัน นำไปสู่คำว่าวัฒนธรรมเป็นมรดกของสังคม

2.2 ความสัมพันธ์ระหว่างดนตรี วัฒนธรรมกับวิถีชีวิตไทย

พิรัช สอนไย (2553 : 1-4) กล่าวไว้ว่า วัฒนธรรมดนตรีไทย การเปลี่ยนแปลงในธรรมชาติหลายสิ่งหลายอย่างได้ส่งผลให้มนุษย์รู้จักประดิษฐ์สร้างสรรค์สิ่งต่างๆ ขึ้นมา อาทิ มนุษย์ในสังคมสมัยก่อนประวัติศาสตร์ไม่เข้าใจปรากฏการณ์ในธรรมชาติที่ต้องเผชิญอยู่ตลอดเวลา ธรรมชาติมีสิ่งที่น่ารื่นรมย์สวยงาม และขณะเดียวกันก็มีความน่ากลัว เช่น ปรากฏการณ์ที่เกิดความมืดของเวลากลางคืน เสียงสัตว์ร้อง เสียงฟ้าร้อง เสียงฟ้าผ่า แผ่นดินไหว ความสวยงามบริสุทธิ์จากภูเขา น้ำตก ท้องฟ้า แม่น้ำ

ความงามของพระจันทร์ แสงพระอาทิตย์ เป็นต้น สิ่งทีลึกลับซับซ้อนทั้งน่ารักและน่ากลัวเหล่านี้ ทำให้มนุษย์ในอดีตจึงมีความคิดสร้างสรรค์สิ่งหนึ่งสิ่งใด เพื่อที่เป็นการป้องกัน หรือทำให้เกิดความรู้สึกพึงพอใจเกี่ยวกับสิ่งเร้นลับที่แอบแฝงอยู่ในการตอบแทนคุณของธรรมชาติ เพื่อให้เกิดความสบายใจ และมีพลังการเรียนรู้และเข้าใจกฎเกณฑ์ธรรมชาติมากขึ้น

ปัจจัยและเงื่อนไขดังกล่าวจึงเป็นตัวแปรที่ทำให้มนุษย์คิดแสวงหา ค้นหากลายมาสู่เรื่องราวของความเชื่อ(Beli) ในสิ่งที่เกิดอยู่ในธรรมชาติ เช่น ความเชื่อในต้นไม้ เทวดา ภูเข่า แม่น้ำ และสิ่งต่างๆ โดยความเชื่อที่ว่ามิวิญญาณสิ่งสถิตอยู่ในธรรมชาติ และเป็นผู้ดลบันดาลให้เกิดปรากฏการณ์มากมาย แต่เดิมมนุษย์ยังไม่สามารถอธิบายได้ แต่ในยุคปัจจุบันได้มีข้อพิสูจน์และสามารถอธิบายบางอย่างบางกรณีได้แล้วในทางวิทยาศาสตร์

ความเชื่อนั้น จึงได้ส่งผลพัฒนาขับเคลื่อนทั้งกายใจ เป็นรากฐานให้มนุษย์คิดค้นและแสวงหา จนลงตัวในที่สุดเกิดเป็นความศรัทธาสูงส่งขึ้นมา เช่น ในเรื่องของศาสนาต่างๆ โดยมีผู้นักปราชญ์ พยายามทดลองทดสอบทำความเข้าใจในธรรมชาติและตั้งเองอย่างลึกซึ้ง เพื่ออธิบายเป็นแนวทางถึงการใช้เครื่องยึดเหนี่ยวทางด้านจิตใจในเชิงสัญลักษณ์ในการดำรงชีพ ความอยู่รอดปลอดภัยจากสิ่งทั้งปวง และความเชื่อความศรัทธาเหล่านี้ จึงเกิดเป็นแรงบันดาลใจในการขับเคลื่อนอันสำคัญยิ่งต่อการสร้างสรรค์ (Creative) ผลงานด้านจิตรศิลป์ (Fine Art)

ดนตรีเป็นงานศิลป์อีกแขนงหนึ่งที่มนุษย์ได้รับอิทธิพลจากธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมอันกว้างใหญ่เป็นแรงบันดาลใจให้เกิดความคิด สร้างสรรค์เรียนรู้ เลียนแบบจากธรรมชาติเป็นการตอบสนองความต้องการของมนุษย์ที่พึงกระทำได้ ได้แก่ ดีด สี ตี เป่า ดังบทพระราชนิพนธ์ที่ว่า

ชนใดไม่มีดนตรีการ	ในสันดานเป็นคนชอบกลนัก
อีกใครฟังดนตรีไม่เห็นเพราะ	เขานั้นเหมาะคิดกบฏอัปลักขณ
หรืออุบายมุ่งร้ายฉมังนัก	มโนหนกมีดมีวเหมือนราตรี
และดวงใจย่อมดำสกปรก	ราวนรกกกล่าวชนเช่นเช่นมานี้
ไม่ควรใครไวใจในโลกนี้	เจ้าจงฟังดนตรีเถิดชื่นใจ

จากบทพระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ 6 นี้ พระองค์ทรงชี้ให้เห็นประเด็นว่ามนุษย์ไม่ควรขาดเสียงเพลงหรือดนตรี งานศิลปะแขนงนี้เป็นเครื่องประเทืองอารมณ์หากขาดหรือไม่ได้สัมผัสก็เท่ากับคนเหล่านั้น “ขาดสุนทรียศาสตร์”

ดนตรีไทย จึงมีบทบาทต่อชีวิตของมนุษย์ เป็นเครื่องมือที่สามารถตอบสนองความประเทือง อารมณ์กระตุ้นความรู้สึกของเราอย่างมาก ถ้าขาดเสียงเพลงเสียงดนตรีแล้วจะทำให้มนุษย์อยู่อย่างแห้งแล้งไร้อารมณ์ความรู้สึกไม่มีเครื่องมือประเทืองจิตใจ ไม่ละเอียดอ่อน และไม่เกิดความสุขความสนุกสนาน ดังประโยคที่ว่า “เจ้าจงฟังดนตรีเถิดชื่นใจ”

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช พระองค์ทรงเห็นว่าวิชาดนตรีไทยเป็นศิลปะที่สำคัญของชาติ ดังพระบรมราโชวาท พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พ.ศ. 2504 (กรมศิลปกร. 2538) ความว่า

“ศิลปะของไทยเป็นพยานอันหนึ่งที่แสดงว่าชาติไทยเป็นชาติที่เจริญรุ่งเรืองมาแต่โบราณ การที่จะรักษาแบบแผนความเจริญรุ่งเรืองนี้ไว้มิให้เสียรูปควรที่รวบรวมศิลปะของไทยไว้ให้เลื่อมสนุนย์ เพราะในปัจจุบันนี้มีศิลปะของชาติอื่นเข้ามาปะปนอยู่เป็นอันมาก อาจทำให้ศิลปะของไทยเราซึ่งอยู่ในระดับที่ดงามอยู่แล้ว ผันแปรไปได้”

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี กับดนตรีไทย พระองค์ทรงสนพระทัยด้านศิลปวัฒนธรรมมาตั้งแต่ยังทรงพระเยาว์ โดยเฉพาะทางด้านดนตรีไทย ซึ่งพระองค์ทรงสนับสนุนในการอนุรักษ์ สืบทอด เผยแพร่ความรู้ด้านดนตรีไทยอย่างต่อเนื่องมาโดยตลอด โดยทรงเป็นแบบอย่างในการเสด็จทรงเครื่องดนตรีไทยร่วมกับประชาชนทั้งในและต่างประเทศ นอกจากนี้ ยังทรงอนุรักษ์ดนตรีไทยโดยการชำระโน้ตเพลง บันทึกเพลงเก่า และเผยแพร่งานเหล่านั้นอย่างต่อเนื่อง และส่งเสริมให้สถาบันการศึกษาต่าง ๆ จัดการเผยแพร่งานทางด้านดนตรีไทย ซึ่งจากงานทางด้านการอนุรักษ์ดนตรีไทย ครูเสรี หวังในธรรม ได้กล่าวไว้ว่า “ดนตรีไทยไม่สิ้นแล้ว เพราะพระทูลกระหม่อมแก้วเอาใจใส่”

นอกจากด้านดนตรีไทยแล้ว พระองค์ยังประกอบพระราชกรณียกิจมากมาย เพื่อการอนุรักษ์และพัฒนาศิลปวัฒนธรรมไทยทั้งในด้าน การช่างไทย นาฏศิลป์ไทย งานพิพิธภัณฑสถาน ประวัติศาสตร์และโบราณสถาน ภาษาและวรรณกรรมไทย พระองค์ได้รับการทูลเกล้าฯ ถวายพระสมัญญาว่า “เอกอัครราชูปถัมภกมรดกวัฒนธรรมไทย” เมื่อ พ.ศ. 2531 และ “วิศิษฎ์ศิลปิน” เมื่อวันที่ 24 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2546 เพื่อเทิดพระเกียรติที่พระองค์ทรงพระปรีชาสามารถในศิลปะหลายสาขา รวมทั้ง ทรงมีคุณูปการต่อเหล่าศิลปินและศิลปวัฒนธรรมของชาติ นอกจากนี้ คณะรัฐมนตรีซึ่งมีฯ พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ดำรงตำแหน่งเป็นนายกรัฐมนตรีในขณะนั้น ได้มีมติให้วันที่ 2 เมษายน ซึ่งเป็นวันคล้ายวันพระราชสมภพของพระองค์เป็น “วันอนุรักษ์มรดกของชาติ” เพื่อเป็นการเทิดพระเกียรติที่พระองค์ทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจในด้านการอนุรักษ์มรดกของชาติในสาขาต่าง ๆ เป็นจำนวนมาก พระองค์ทรงรับเป็นประธานที่ปรึกษาการจัดงานพระราชพิธีพระราชทานเพลิงพระศพ สมเด็จพระเจ้าภคินีเธอ เจ้าฟ้าเพชรรัตนราชสุดา สิริโสภาพัณณวดีอีกด้วย ทรงเป็นประธานคณะกรรมการอำนวยการบูรณปฏิสังขรณ์วัดพระศรีรัตนศาสดารามวัดพระศรีรัตนศาสดาราม และพระบรมมหาราชวัง ตั้งแต่ปลายปี พ.ศ. 2523

พระองค์ทรงเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านดนตรีไทยผู้หนึ่ง โดยทรงเครื่องดนตรีไทยได้ทุกชนิด แต่ที่โปรดทรงอยู่ประจำ คือ ระนาด ซอ และฆ้องวง โดยเฉพาะระนาดเอกพระองค์ทรงเริ่มหัดดนตรีไทย ในขณะที่ทรงศึกษาอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนจิตรลดา โดยทรงเลือกหัดซอด้วงเป็นเครื่องดนตรีชิ้นแรกและได้ทรงดนตรีไทยในงานปิดภาคเรียนของโรงเรียน รวมทั้ง งานวันคืนสู่เหย้าร่วมกับวงดนตรีจิตรลดาของโรงเรียนจิตรลดาด้วย หลังจากที่ทรงเข้าศึกษาในระดับอุดมศึกษา ณ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พระองค์ทรงเข้าร่วมชมรมดนตรีไทยของสโมสรนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและคณะอักษรศาสตร์ โดยทรงเล่นซอด้วงเป็นหลักและทรงเริ่มหัดเล่นเครื่องดนตรีไทยชิ้นอื่น ๆ ด้วย

ในขณะที่ทรงพระเยาว์ เครื่องดนตรีที่ทรงสนพระทัยนั้น ได้แก่ ระนาดเอกและซอสามสาย ซึ่งพระองค์ทรงเริ่มเรียนระนาดเอกอย่างจริงจังเมื่อปี พ.ศ. 2528 หลังจากการเสด็จทรงดนตรีไทย ณ บ้านปลายเนิน ซึ่งเป็นวังของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าจิตรเจริญ กรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ โดยมี สิริชัยชาญ พักจำรูญ เป็นพระอาจารย์ พระองค์ทรงเริ่มเรียนตั้งแต่การจับไม้ระนาด การตีระนาดแบบต่าง ๆ และทำที่ประทับขณะทรงระนาด และทรงเริ่มเรียนการตีระนาดตามแบบแผนโบราณ กล่าวคือ เริ่มต้นด้วยเพลงต้นเพลงฉิ่งสามชั้น แล้วจึงทรงต่อเพลงอื่น ๆ ตามมา ทรงทำการบ้านด้วยการไล่ระนาดทุกเช้า หลังจากบรรทมตื่นภายในห้องพระบรรทม จนกระทั่ง พ.ศ. 2529 พระองค์จึงทรงบรรเลงระนาดเอกร่วมกับครูอาวุโสของวงการดนตรีไทยหลายท่านต่อหน้าสาธารณชนเป็นครั้งแรก

ในงานดนตรีไทยอุดมศึกษา ครั้งที่ 17 ณ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ โดยเพลงที่ทรงบรรเลง คือ เพลงนกขมิ้น (เถา)

นอกจากดนตรีไทยแล้ว พระองค์ยังทรงดนตรีสากลด้วย โดยทรงเริ่มเรียนเปียโนตั้งแต่พระชนมายุ 10 พรรษา แต่ได้ทรงเลิกเรียนหลังจากนั้น 2 ปี และทรงฝึกเครื่องดนตรีสากลประเภทเครื่องเป่า จากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จนสามารถทรงทรมเปตนำวงดุริยางค์ในงานคอนเสิร์ตสายใจไทย และทรงระนาดฝรั่งนำวงดุริยางค์ในงานกาชาดคอนเสิร์ต

วิชาดนตรีไทย เป็นศิลปะที่สำคัญของชาติไทยเราได้รับเป็นมรดกตกทอด หลายชั่วอายุคนแล้ว โดยครูอาจารย์ในสมัยก่อนได้รับฝึกหัดไว้ แล้วถ่ายทอดให้แก่ศิษย์ สืบต่อกันมาด้วยความทรงจำเป็นพื้น ด้วยเหตุนี้ แต่ละครูอาจารย์จึงต่างมีแนวทางศิลปะ ผิดแผกแตกต่างกันไปตามแบบของแต่ละครู จึงเห็นสมควรที่จะได้รวบรวมเพลงที่เป็นหลักไว้มิให้เสื่อมสูญ และผันแปรไปจากหลักเดิม เพื่อเป็นแผนสำหรับการศึกษาวิชาดนตรีไทยต่อไป

พิชิต ชัยเสรี (2529 : ไม่มีเลขหน้า) กล่าวว่า ดนตรีไทยนั้นมิใช่แต่จะเป็นมรดกอารยธรรมของชาติไทยเท่านั้น แต่เป็นของชาวโลกด้วย การจะสืบทอดถ่ายทอดจึงเป็นเรื่องสำคัญและจำเป็นเช่นเดียวกับอารยธรรมอื่นๆ ของมนุษยชาติ ธรรมชาติศิลปะที่จะเจริญงอกงามได้นั้นต้องประกอบได้ด้วยศิลปินที่สามารถ ผู้ชมที่วิจิตรและสังคมอันเป็นอารยะ ดนตรีไทยมีคตินิยมที่เป็นอัจฉริยะมาแต่โบราณ มีศิลปินที่สามารถถ่ายทอดความงามได้โดยยิ่ง สังคมไทยก็เป็นอารยะมาแต่กรุงสุโขทัย ออยุธยา ถึงรัตนโกสินทร์ในปัจจุบัน จะเหลือเพียงผู้ชมที่อาจสามารถชื่นชมวิจิตรความงามได้ด้วยถ้อยแท้

ดนตรีไทย ใช่ว่าจะมีอยู่เท่าที่เคยมีเคยเห็นกันเท่านั้น แต่ยังมีความสัมพันธ์ในสิ่งต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องราวของดนตรีโดยตรง หรือที่เกี่ยวข้องกับดนตรีที่แอบแฝงอยู่ในดนตรีไทย ซึ่งให้คุณค่าและประโยชน์ต่อด้านการศึกษา ไม่ว่าจะเป็นในแง่ทางด้านประวัติศาสตร์ ด้านศิลปะการแสดง ด้านคติชนวิทยา ด้านสังคมวิทยา แม้กระทั่งด้านมานุษยวิทยา (สังัด ภูเขทอง. 2532 : ไม่มีเลขหน้า)

ด้วยเหตุที่ว่าดนตรีเกิดขึ้นมาพร้อมกับมนุษยชาติ จึงทำให้ในชีวิตของมนุษย์ทุกคนจะต้องได้สัมผัสกับคำว่าดนตรี ถ้าไม่ได้สัมผัสโดยตรงก็โดยทางอ้อม เริ่มต้นตั้งแต่เกิดจนถึงวันสุดท้ายของชีวิต ดนตรีจะเข้ามาผูกพันและเป็นส่วนหนึ่งซึ่งจะขาดเสียมิได้ แม้ขนาดคนที่ไม่ชอบดนตรีโดยตรงก็ยังคงต้องได้มีส่วนร่วมและสัมผัสทางดนตรีในแต่ละวัน อาจจะเป็นโดยการได้ฟังอย่างไม่ได้ตั้งใจ ซึ่งดนตรีมีผลต่อจิตใจของมนุษย์ สามารถกล่อมเกล่าจิตใจให้ผู้ที่ได้สัมผัสมีจิตใจที่ละเอียดอ่อน รู้สึกผ่อนคลาย เกิดความสงบ ขจัดความละโมภทำให้คุณค่าของชีวิตสูงขึ้น ลดความตึงเครียด นำสังคมไปสู่สันติภาพและความดีงามได้

ในแง่ความคิดเชิงปรัชญาเกี่ยวกับดนตรี กิรติ บุญเจือ กล่าวถึงสัดส่วน เจตจำนง และ ปัญญา ของศิลปินและคนทั่วไปว่า สามัญชนมีเจตจำนงหรือความอยากเป็นองค์ประกอบอยู่สองส่วน มีปัญญาอยู่ส่วนหนึ่ง แต่ศิลปินมีองค์ประกอบของปัญญาสองส่วนและมีเจตจำนงหนึ่งส่วน ศิลปินจึงมองทะลุเปลือกนอกของสิ่งต่างๆ เข้าไปถึงความงาม ซึ่งเป็นอุดมการณ์แท้จริงที่ซ่อนเร้นอยู่หลังประสบการณ์ของตน ดังนั้น ผู้ค้นพบความจริงคือศิลปินไม่ใช่นักวิทยาศาสตร์ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2545 : 8)

ในวิถีชีวิตไทยมีเทศกาลและพิธีกรรมต่างๆ และมีมาตรฐานของวิถีชีวิต คือ ความผาสุกสนุกสนาน ซึ่งมีผลมาจากความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติและความสมบูรณ์ของพืชพันธุ์ธัญญาหาร จะสังเกตได้ว่าตลอดชั่วอายุของคนไทยตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตายล้วนมีสิ่ง que แสดงถึงความผาสุกสนุกสนานอยู่เสมอ และในความสนุกสนานนั้นก็มีสาระสำคัญด้านพระพุทธศาสนาอยู่ด้วยเสมอ ไม่ว่าจะเป็นประเพณีเกี่ยวกับการเกิด โกนจุก บวชนาค แต่งงาน ขึ้นบ้านใหม่ ไปจนถึงจุดสิ้นสุดของชีวิต คืองานศพ บรรดางานเทศกาลและงานพิธีกรรมทั้งหลายเหล่านี้ล้วนแล้วแต่มีการสมโภชและมหรสพต่างๆ ซึ่งใช้ดนตรีเป็นองค์ประกอบที่สำคัญทั้งสิ้น ดนตรีจึงเป็นสิ่งที่สังคมไทยจะขาดเสียมิได้ดนตรีที่กล่าวนี้มีทั้งดนตรีที่เป็นแบบฉบับ และดนตรีพื้นเมือง ของภาคต่างๆ โดยมีการเลือกใช้อย่างเหมาะสมกับเทศกาล (กระทรวงศึกษาธิการ. 2545 : 15)

สุรพล สุวรรณ (2551 : 93-94) บทบาทของดนตรีไทยที่มีต่อพระพุทธศาสนา สังคมวัฒนธรรมไทยมีความศรัทธาเป็นอย่างยิ่งต่อพระพุทธศาสนาที่รักษาขนบจารีตประเพณี ความนอบน้อมครูดนตรีไทยจึงคิดกุศโลบายในการนำดนตรีไทยมาประกอบในพิธี โดยมีกระบวนการที่ค้นให้สอดคล้องกับพิธีกรรมทางศาสนาอย่างลงตัว

บทบาทของเพลงไทยในสังคมมนุษย์นั้น เมอร์เรียม (Merrium) ได้สรุปถึงบทบาทหน้าที่ของเพลงที่มีต่อสังคม คือ เป็นสิ่งที่ช่วยให้เกิดบูรณภาพหรือความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในสังคม บทบาทอีกประการหนึ่งที่เห็นได้โดยชัดเจน คือ เป็นสิ่งที่ช่วยผ่อนคลายความตึงเครียดทางจิตใจแก่สมาชิกในสังคม ซึ่งพบว่าเพลงมีหน้าที่ทางสังคมหลายประการ (เพ็ญศรี ดูก. 2528) เช่น

1. เป็นเสมือนตัวแทนของระบบสัญลักษณ์ทางสังคมที่สะท้อนออกมาให้เห็นตามความเชื่อทางศาสนาและระบบชนชั้นทางสังคม
2. มีหน้าที่กระตุ้นให้เกิดการตอบสนองทางกายภาพซึ่งจะพบได้ในเพลงที่เกี่ยวข้องกับการทำงาน เช่น เพลงเกี่ยวข้าว หรือถ้าเป็นสังคมแบบดั้งเดิมก็จะเพลงที่เกี่ยวข้องกับสงคราม เป็นต้น
3. เพลงมีบทบาทเป็นเสมือนเครื่องควบคุมทางสังคม รักษาบรรทัดฐานทางสังคม และชี้แนะระเบียบแบบแผนที่เหมาะสม รวมทั้งกำหนดพฤติกรรมที่เหมาะสมทางสังคมอีกด้วย
4. เพลงมีบทบาทในการรักษาสถาบันที่สำคัญทางสังคม เช่น ศาสนา ความเชื่อ และทำให้การประกอบพิธีกรรมมีเหตุผล โดยมีหน้าที่รักษา “สัญลักษณ์ทางพิธีกรรม”
5. มีหน้าที่ทำให้เกิดความสับสนและความมั่นคงทางพิธีกรรม

ศิลปะทางดนตรีนับได้ว่ามีบทบาทสำคัญต่อศาสนา เพราะเสียงดนตรีสามารถสร้างความรู้สึกกลมกลืน และน้อมนำอารมณ์ของผู้ฟังให้เคลิบเคลิ้ม ให้เราเร่ง ชื่นบาน ให้อาจหาญหรือเศร้าสร้อยไปได้ต่างๆ ตามท่วงทำนองของบทเพลงที่บรรเลง ด้วยเหตุนี้จึงทำให้บทสวดมนต์พระเวทในศาสนา มักมีการสวดเป็นทำนองเช่นเดียวกับการขับร้องบรรเลง ซึ่งในการสวดก็เป็นการพรรณนาสรรเสริญคุณของเทพเจ้าต่างๆ และมีการบรรยายธรรมควบคู่กันไปด้วยเพื่อให้เกิดกุศล ในบทสวดหรือมนต์พระเวทจึงแต่งเป็นโครงฉันทและการสวดรับเป็นทำนอง ก็เพื่อสะดวกในการท่องจำบท และยังเป็นสื่อกลางที่สามารถเข้าใจให้เกิดอารมณ์ความรู้สึกได้ดีและรวดเร็ว

แต่ก็ยังมีความสัมพันธ์ด้านประเพณีวัฒนธรรมทางดนตรีไทยอีกอย่างหนึ่งที่ขาดเสียมิได้ สิ่งนั้นก็ คือ ประเพณีการไหว้ครูดนตรีไทย

สุพรรณิ เหลือบญู และคณะ (2545 : 89) ได้กล่าวถึงพิธีไหว้ครูดนตรีไทย ดังนี้
ดนตรีไทยเป็นการเรียนการสอนที่จะต้องมีครูเป็นผู้แนะนำ อบรมสั่งสอน
วิธีการเรียนแบบฝึกกับครูโดยตรงเช่นนี้เรียกว่า “การต่อเพลง” อุทิศ นาคสวัสดิ์ (สุพรรณิ เหลือบญู
และคณะ. 2545 : 89 ; อ้างอิงมาจาก อุทิศ นาคสวัสดิ์. 2511 : 190) การฝึกหัดดนตรีไทย
จึงจำเป็นต้องมีการไหว้ครู โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คนชาติไทย เป็นชาติที่มีความกตัญญูเป็นแบบแผนทาง
วัฒนธรรมที่สืบทอดมาหลายชั่วอายุคน การทำกิจการใดๆ ได้อย่อมถือว่า ได้รับการแนะนำสั่งสอนจาก
ครู ถึงแม้ว่า การฝึกหัดดนตรีจะเป็นการเลียนแบบหรือลอกจำมา ก็ถือว่าต้องมีความเคารพต่อผู้ซึ่งเป็น
ผู้ประดิษฐ์มาทั้งนั้น

ในการเรียนศิลปะการดนตรี และศิลปะแขนงอื่นๆ ถือว่าผู้เรียนต้องมีความเคารพ
ในครู และมันอยู่ในกตัญญูโดยแท้จริงต่อครูผู้ประสิทธิประสาทวิชาให้ ประเพณีการเคารพนี้จึงเกิดขึ้น
ซึ่งเรียกว่า “พิธีไหว้ครูดนตรีไทย” แม้ว่าครูผู้ล่วงลับไปแล้ว ศิษย์จะต้องนำดอกไม้ธูปเทียนไปขอรับ
การฝึกหัด เมื่อได้ธูปเทียนแล้วก็นำไปบูชาครูใหญ่ที่ล่วงลับไปแล้ว เพื่อขออนุญาตรับตัวตัวเข้าเป็นศิษย์
ทำเช่นนี้สืบทอดกันมา และเมื่อถึงปีก็มีพิธีอย่างใหญ่เป็นการพบปะระหว่างศิษย์ต่อศิษย์ และเป็นการขอ
สมอภัยโทษ ที่ศิษย์ได้ล่วงเกินโดยมิได้ตั้งใจ ทั้งเป็นการขอพรเพื่อความสุขสวัสดิ์แก่ตน

พิธีไหว้ครูดนตรีไทย จะมีเครื่องสังเวย เพื่อถวายแด่ครูซึ่งบางโอกาส บางเพลงที่
สำคัญๆ ก่อนเรียน จะต้องทำพิธีไหว้ครูก่อน เช่น การเรียนเพลงหน้าพาทย์ชั้นสูง และเพลงเดี่ยว
สำคัญ ๆ เครื่องสังเวยที่ศิษย์จะต้องจัดหามาทำพิธีมีดังนี้ อุทิศ นาคสวัสดิ์ (สุพรรณิ เหลือบญู
และคณะ. 2545 : 90 ; อ้างอิงมาจาก อุทิศ นาคสวัสดิ์. 2511 : 190)

1. หัวหมู 1 หัว (ถ้าไหว้ครูพระพิราพด้วย จะต้องมี 2 หัว คือหัวหมูต้มสุก 1 หัว ทั้งนี้เพราะครูพระพิราพท่านเป็นยักษ์)
2. เป็ดสุกทั้งตัว (ไหว้ครูพระพิราพ เพิ่มเป็ดดิบ 1 ตัว)
3. ไก่สุกทั้งตัว (ไหว้ครูพระพิราพ เพิ่มไก่ดิบ 1 ตัว)
4. ของสุกของดิบอย่างอื่น เช่น ปลาทั้งตัว ปูทะเลทั้งตัว
5. บายศรีปากชาม 1 คู่
6. ขนมต้มแดง ขนมต้มขาว คันหลาว หูช้าง
7. กล้วยสุก มะพร้าวอ่อน และผลไม้ต่างๆ
8. สำหรับความหวาน
9. เหล้า (ปกติจะใช้เหล้าโรง)
10. ข้าวตอก ดอกไม้ ธูปเทียน ของหอม และกระแฉะ
11. ผ้าขาว ชันล้างหน้า และชันสำหรับทำน้ำมันต์ครู
12. ผ้าหน้าโขน (นิยมเป็นสีชมพู เย็บเป็นสี่เหลี่ยม สำหรับผูกเครื่องดนตรีเพื่อเป็นสิริมงคล)
13. เงินก้านัล 6 บาท
14. คันชักมีลายผูกห้อยทองคำ สำหรับชัตน้ำมันต์ เป็นสิริมงคลแก่เครื่องดนตรี การทำพิธีไหว้ครู นิยมทำในวันพฤหัสบดี หรือวันอาทิตย์ ซึ่งถือเป็นวันครู

อรรถพร บรรจงศิลป์ และคณะ (2520 : 147-148) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ภูมิปัญญาไทยชุดดุริยางคศิลป์ ผลการวิจัย พบว่า การไหว้ครูเป็นธรรมเนียมปฏิบัติที่นักดนตรีไทยทุกคนไม่อาจละเลย เพราะมีความเชื่อว่าความกตัญญูทวนเวียนเป็นสิ่งที่ดีงาม และเชื่อว่าดนตรีไทยมิได้มาจากความคิดและฝีมือของมนุษย์เพียงประการเดียว แต่มาจากการสร้างสรรค์ของเทพต่างๆ ด้วย ในด้านของเครื่องดนตรีที่ถือกำเนิดมาจากวิถีชีวิตของคนในสังคมไทย มีการผสมผสานดัดแปลง ระหว่างวัฒนธรรมอื่นที่ใกล้เคียง ส่วนวิธีการวิธีการบรรเลงและการเรียนรู้เป็นไปตามประเพณีวัฒนธรรมและพฤติกรรมแบบไทย

ดังนั้น พิธีไหว้ครูดนตรีไทย จึงเป็นพิธีและขั้นตอนที่เป็นมงคลสำหรับชีวิตของลูกศิษย์ และได้คำว่า “เป็นศิษย์ที่มีครู” ซึ่งเป็นสิริมงคลและเสริมความมั่นใจให้แก่ชีวิตของผู้ที่เข้าร่วมพิธี ผู้จัดพิธีและผู้ร่วมพิธีไหว้ครูดนตรีไทยจึงควรต้องกระทำให้ถูกต้องครบถ้วนตามกระบวนการและขั้นตอนถึงจะถือว่าสมบูรณ์ตามแบบแผนประเพณีการปฏิบัติซึ่งมีมาตั้งแต่โบราณ

2.3 การเรียนการสอนดนตรีไทยในปัจจุบัน

มาศสุภา สีทองสุก (กรกฎ วงศ์สุวรรณ. 2549 : 47 ; อ้างอิงมาจาก มาศสุภา สีทองสุก. 2553 : ไม่มีเลขหน้า) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับพัฒนาการของการศึกษาวิชาซิทดนตรีไทยในสมัยรัตนโกสินทร์ ผลการวิจัยสรุปได้ว่า การศึกษาวิชาซิทดนตรีไทยในสมัยรัตนโกสินทร์แบ่งออกเป็น 2 ระยะ คือ ระยะแรก (พ.ศ. 2325 - 2475) เป็นการจัดการศึกษาโดยอิสระ ใช้บ้าน วัด และวัง เป็นสถานที่ศึกษาโดยมีวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษา เพื่อนำดนตรีไทยไปใช้ประกอบการบรรเลงตามพิธีกรรมต่างๆ เนื้อหาของหลักสูตรก็คือนั่นที่การปฏิบัติเครื่องดนตรีไทยเป็นสำคัญ ส่วนการศึกษาในระยะที่ 2 (พ.ศ. 2476-2529) เป็นการจัดการศึกษาในสถานศึกษา เพื่อผลิตบุคลากรทางด้านดนตรีไทยให้กับหน่วยงานต่างๆ ของรัฐ การจัดและดำเนินการศึกษาในสถาบันการศึกษาต่างๆ ของรัฐที่เปิดสอนวิชาซิทดนตรีไทยในด้านการรับเข้าศึกษาจะใช้วิธีการสอบ หลักสูตรก็แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ เพื่อผลิตศิลปินทางด้านดนตรีไทย และผลิตครูสอนดนตรีไทยให้กับสถาบันการศึกษาต่างๆ

จากอ้างอิงข้างต้นที่ได้กล่าวมาทั้งหมด พอสรุปได้ว่าในกระบวนการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทยที่เคยปฏิบัติต่อกันมา ส่วนมากจะเป็นลักษณะการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทยที่เป็นลักษณะ เล่าให้ฟัง ทำให้ดู แล้วให้ลูกศิษย์ปฏิบัติตาม เรียนดนตรีไทยไปเพื่อบรรเลงประกอบพิธีกรรมต่างๆ ส่วนสถานที่เรียนที่สอน ก็ได้แก่บ้าน วัด และวัง ต่อมาภายหลังระบบการจัดการศึกษาของไทยได้เปลี่ยนไป การจัดการเรียนการสอนดนตรีไทยจึงได้เริ่มเข้ามาจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษาอย่างเป็นระบบและพัฒนามากยิ่งขึ้น

นอกจากแนวคิดการจัดการเรียนการสอนดนตรีที่ได้กล่าวมานั้น ในต่างประเทศยังมีแนวคิดการจัดการเรียนการสอนดนตรี โดยแบ่งระบบการเรียนการสอนดนตรีของโคดาย ดาลโครซ ออร์ฟ และซูซูกิ ซึ่งระบบการเรียนการสอนดนตรีของไทยก็ได้รับอิทธิพลทางแนวคิดดังกล่าว ดังนี้

ระบบการสอนของโคดาย (Kodaly)

โซลตาน โคดาย (Zoltan Kodaly) เป็นนักดนตรี นักการศึกษาดนตรีชาวฮังการี มีชีวิตอยู่ระหว่างปี ค.ศ. 1882-1967 มีสถาบันการศึกษาดนตรีที่สืบทอดระบบการศึกษา ระบบการสอนของโคดาย (Kodaly Method) อยู่ที่เมืองเคสเคเมต (Kecskemet) ซึ่งให้ความสำคัญการศึกษาดนตรีเทียบเท่าการศึกษาคณิตศาสตร์

วิธีการสอนที่สำคัญก็คือ การเรียนดนตรีผ่านการร้องเพลง ใช้เสียงร้องเป็นสื่อ เพราะโคดาเยเชื่อว่า ดนตรีเป็นเรื่องของเสียง เมื่อเด็กร้องเพลงได้ชัดเจนแล้ว สามารถที่จะถ่ายทอดจากเสียงร้องให้เป็นเครื่องดนตรีต่างๆ ได้ เมื่อร้องเพลงได้แล้ว เด็กมีความจำเป็นที่รู้ไวกรรมดนตรี คือ การอ่านโดยการขับร้อง และการเขียนโน้ตเพลง เพราะการอ่านและการเขียนจะเป็นกุญแจไปสู่โลกของดนตรีที่กว้างใหญ่ได้ หัวใจสำคัญที่สุดก็คือการพัฒนาหู การฟังเสียง และการแสดงออกทางดนตรีได้จากการฟัง โดยที่เด็กควรมีโอกาสได้เรียนดนตรีตั้งแต่เล็กๆ รศ.ดร.ธวัชชัย นาควงษ์ (พ.ศ. 2544) คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และ รศ.ดร.ณรุทธิ์ สุทธิจิตต์ (พ.ศ. 2537) คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้นำการศึกษาของระบบโคดาเยเข้ามาสอนให้กับนักศึกษาดนตรีในประเทศไทย

ระบบการสอนดนตรีของดัลโครซ (Dalcroze)

เอมิลี ซาคส์ ดัลโครซ (Emile Jaques Dalcroze) มีชีวิตอยู่ระหว่าง ค.ศ. 1865-1950 เกิดที่กรุงเวียนนา ออสเตรีย พ่อแม่เป็นชาวฝรั่งเศส ตายที่กรุงเจนีวา สวิสเซอร์แลนด์ เป็นนักดนตรีนักการศึกษาคนสำคัญ ใช้วิธีการสอนดนตรีโดยมีร่างกายและจังหวะดนตรีเป็นสื่อ (Eurhythmics) ได้นำพัฒนาการของร่างกาย จังหวะดนตรี และจิตใจเข้าด้วยกัน เมื่อดัลโครซเสนอวิธีการสอนในสถาบันดนตรีที่สวิสเซอร์แลนด์ ได้รับการปฏิเสธ จึงได้ลาออกจากการเป็นอาจารย์สอนดนตรี และเปิดโรงเรียนเป็นของตนเอง (ค.ศ.1910) สอนดนตรีตามวิธีการที่คิดค้นขึ้น และขยายวิธีการสอนไปสู่โรงเรียนดนตรีในเมืองต่างๆ อาทิ ลอนดอน เบอร์ลิน เวียนนา ปารีส ชิคาโก เป็นต้น

วิธีการสอนของดัลโครซ ได้นำเข้ามาสอนในเมืองไทย ผ่านมือที่สอง โดยรับวิธีจากโรงเรียนดนตรีในอเมริกาอีกทอดหนึ่ง ต่อมาเมื่อมีนักเรียนไทยไปเรียนดนตรีที่ฝรั่งเศส ก็ได้นำมาวิธีการสอนมาเผยแพร่มากขึ้น โดยอาจารย์นิลวรรณ โรจนเสถียร เมื่อปี พ.ศ. 2540

ระบบการสอนดนตรีของออร์ฟ (Orff)

ระบบการสอนดนตรีของคาร์ล ออร์ฟ (Carl Orff) ครูดนตรีและนักดนตรีชาวเยอรมัน มีชีวิตอยู่ระหว่าง ค.ศ. 1895-1982 ประสบความสำเร็จโดยการสอนดนตรีแบบ "ร้องรำทำเพลง" การเคลื่อนไหวร่างกายและการเล่นเครื่องดนตรี เป็นการเตรียมความพร้อมของการเรียนดนตรีของเด็กที่สำคัญมาก ออร์ฟ ได้เปิดสถาบันสอนดนตรี (Orff Institute) ที่เมืองซาลบวร์ก ออสเตรีย ปัจจุบันเป็นคณะวิชาหนึ่ง (ดนตรีศึกษา) ของมหาวิทยาลัยโมสาร์ท

ออร์ฟใช้เครื่องดนตรีสำหรับเด็ก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง "ระนาด" มีตั้งแต่ขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ จำนวนมาก เพื่อให้เด็กๆ ทุกคนได้เล่นดนตรีในห้องเรียนได้ นอกจากเรื่องดนตรีแล้ว เรื่องของความคิดสร้างสรรค์ก็เป็นเรื่องที่สำคัญมากด้วย เด็กเรียนความคิดสร้างสรรค์ผ่านดนตรี

วิธีการของออร์ฟ เข้ามาในเมืองไทยโดยอาจารย์ดุष्ฎิ บริพัตร (หม่อมดุष्ฎิ พ.ศ. 2510) โดยส่งนักเรียนของไทยไปเรียน (1 ปี) หลายคน และนักการศึกษาคนสำคัญของไทยก็ได้มีโอกาสต่อเนื่องมากระทั่งปัจจุบัน อาทิ อาจารย์ศรีสุวรรณ เจริญทองตระกูล อาจารย์กมลวัฒน์ บุญยัษฐิติ อาจารย์โสฬส คุปตรัตน์ ดร.ธวัชชัย นาควงษ์ เป็นต้น

ระบบการสอนของซูซูกิ (Suzuki)

ชินอิจิ ซูซูกิ (Shinichi Suzuki) มีชีวิตอยู่ระหว่าง ค.ศ.1898-1998 เป็นครูดนตรีชาวญี่ปุ่น เรียนไวโอลินจากพ่อ ต่อมาได้ไปศึกษาดนตรีที่ประเทศเยอรมัน มีภรรยาเป็นชาว

เยอรมัน เมื่อเรียนจบก็ได้กลับไปอยู่ที่ญี่ปุ่น เปิดโรงเรียนสอนดนตรีที่เมืองมัตสึโมโตะ (Matsumoto) โดยพัฒนาวิธีสอน "แม่สอนลูก" ภาษาของแม่ (Mother Tongue) เด็กเรียนรู้โดยการเลียนแบบและทำซ้ำๆ วิธีการสอนดนตรีโดยใช้เครื่องดนตรี ไวโอลินและเครื่องอื่นๆ ต้องมีครูที่เก่ง มีวิธีการสอนที่ถูกต้อง เรียนดนตรีอย่างต่อเนื่อง มีสิ่งแวดล้อมที่ดี ปัจจัยที่เอื้ออำนวยให้เด็กอยากเรียนดนตรี หัวใจสำคัญของระบบการสอนดนตรีของซูซูกิก็คือ "อัจฉริยะไม่ได้มีมาแต่กำเนิด แต่ขึ้นอยู่กับการศึกษาและสิ่งแวดล้อม"

ระบบการสอนดนตรีของซูซูกิ ได้รับการเผยแพร่จากศาสตราจารย์คลิฟฟอร์ด คูก (Clifford Cook) จากสถาบันการดนตรีโอเบอร์ลิน รัฐโอไฮโอ ในสหรัฐอเมริกา ทำให้วิธีการสอนดนตรีของซูซูกิแพร่หลายและเป็นที่รู้จัก สำหรับประเทศไทยนั้น อาจารย์เอื้อ มณีรัตน์ ครูดนตรีที่โรงเรียนจังหวัดแพร่ ได้นำวิธีสอน และนำตำราของซูซูกิ มาแปลและใช้สอนดนตรีเด็ก เมื่อปี พ.ศ. 2528 และได้พัฒนาอย่างจริงจังมากขึ้น ที่วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล (พ.ศ. 2541)

องค์ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทยในสถานศึกษา

1. หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551
กลุ่มศิลปะ (สาระที่ 2 ดนตรี)

ณรุทธ์ สุทธจิตต์ (2555 : 207) กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ใช้เป็นหลักสูตรแกนกลางของประเทศ โดยกำหนดจุดมุ่งหมายและมาตรฐานการเรียนรู้เป็นเป้าหมายและกรอบทิศทางการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้เป็นคน ดี มีปัญญา มีคุณภาพชีวิตที่ดี และมีขีดความสามารถในการแข่งขันในเวทีระดับโลก โดยมุ่งเน้น การกระจายอำนาจทางการศึกษา ให้ท้องถิ่นและสถานศึกษาได้มีบทบาทและมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพความต้องการของท้องถิ่น เพื่อให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 จากผลการวิจัยและติดตามผลการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ของหลายหน่วยงานและหลายคน แสดงว่าหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 มีส่วนพัฒนาในหลายส่วน ได้แก่ ทำให้เกิดการกระจายอำนาจทางการศึกษาสู่ท้องถิ่นอย่างชัดเจน โดยสถานศึกษามีส่วนสำคัญในการพัฒนาหลักสูตร ให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น และมีส่วนส่งเสริมการพัฒนาผู้เรียนแบบองค์รวมอย่างเด่นชัด แต่พบเช่นกันว่าการใช้หลักสูตรนี้มีปัญหาและอุปสรรคหลายประการ ได้แก่ ความไม่เข้าใจในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การวัดประเมินผลที่ไม่สะท้อนมาตรฐาน และที่สำคัญ คือ ผู้เรียนไม่แสดงลักษณะอันพึงประสงค์ที่กำหนดไว้ในหลักสูตร นอกจากนั้นการกำหนดจุดเน้นในการพัฒนาคนของสังคมไทยในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) ปรับเปลี่ยนเป็นให้เด็กและเยาวชนมีความพร้อมทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และศีลธรรม มีพื้นฐานจิตใจที่ดีงาม มีจิตสาธารณะ มีสมรรถนะ ทักษะ และความรู้พื้นฐานที่จำเป็นในการดำรงชีวิต เพื่อการพัฒนาประเทศแบบยั่งยืน ซึ่งมีความสอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ คือ ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีคุณธรรม รักความเป็นไทย ทักษะการคิดวิเคราะห์ สร้างสรรค์ มีทักษะด้านเทคโนโลยี สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างสันติ

ด้วยเหตุผลดังกล่าว กระทรวงศึกษาธิการจึงได้มีการพัฒนาหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เพื่อตอบสนองการเปลี่ยนแปลงของปัจจัยต่างๆ และการ แก้ปัญหา ดังกล่าว โดยได้มีการกำหนดวิสัยทัศน์ จุดหมาย สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน คุณลักษณะอัน พึงประสงค์ มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดที่ชัดเจน โครงสร้างเวลาเรียน ปรับกระบวนการวัดและ ประเมินผู้เรียน เกณฑ์การจบการศึกษาแต่ละระดับ เพื่อใช้เป็นทิศทางในการจัดทำหลักสูตรและการ เรียนการสอนให้เหมาะสมกับท้องถิ่นและสถานศึกษา

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้มีการกล่าวถึง วิสัยทัศน์ของหลักสูตรไว้ เพื่อให้ผู้ใช้หลักสูตรมีความเข้าใจ นำไปสู่การพัฒนาผู้เรียนได้ตามความมุ่งหวัง ของหลักสูตร สาระสำคัญ คือ การพัฒนาคนไทยตามศักยภาพ มีความรู้ความสามารถ ใช้ชีวิตใน สังคมไทยและสังคมโลกได้อย่างดี มีรายละเอียด ดังนี้

กระทรวงศึกษาธิการ (2551 : 4) วิสัยทัศน์ หลักสูตรแกนกลางการศึกษา ขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคน ซึ่งเป็นกำลังของชาติให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและเป็นพลโลกยึดมั่นในการปกครองตามระบอบ ประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีความรู้และทักษะพื้นฐาน รวมทั้ง เจตคติ ที่จำเป็น ต่อการศึกษาต่อ การประกอบอาชีพและการศึกษาตลอดชีวิต โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบนพื้นฐาน ความเชื่อว่า ทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ

นอกจากนี้ หลักสูตรยังได้กล่าวถึง หลักการ และจุดหมาย ไว้ดังนี้

กระทรวงศึกษาธิการ (2551 : 4) กล่าวไว้ใน หลักการ

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาศึกษาขั้นพื้นฐาน มีหลักการที่สำคัญ ดังนี้

1. เป็นหลักสูตรการศึกษาเพื่อความเป็นเอกภาพของชาติ มีจุดหมาย และมาตรฐานการเรียนรู้ เป็นเป้าหมายสำหรับพัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีความรู้ ทักษะ เจตคติ และคุณธรรมบนพื้นฐานของความเป็นไทยควบคู่กับความเป็นสากล
2. เป็นหลักสูตรการศึกษาเพื่อปวงชน ที่ประชาชนทุกคนมีโอกาสดำเนิน การศึกษาอย่างเสมอภาคและมีคุณภาพ
3. เป็นหลักสูตรการศึกษาที่สนองการกระจายอำนาจ ให้สังคมมีส่วนร่วมใน การจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น
4. เป็นหลักสูตรการศึกษาที่มีโครงสร้างยืดหยุ่นทั้งด้านสาระการเรียนรู้ เวลา และการจัดการเรียนรู้
5. เป็นหลักสูตรการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
6. เป็นหลักสูตรการศึกษา สำหรับ การศึกษาในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย สามารถเทียบโอนผลการเรียนรู้ และประสบการณ์

กระทรวงศึกษาธิการ (2551 : 5) กล่าวไว้ในจุดหมายหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มีศักยภาพในการศึกษาต่อ และประกอบอาชีพ จึงกำหนดเป็นจุดหมายเพื่อให้เกิดกับผู้เรียน เมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้

1. มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัย และปฏิบัติตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2. มีความรู้ ความสามารถในการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้เทคโนโลยี และมีทักษะชีวิต
3. มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี มีสุขนิสัย และรักการออกกำลังกาย
4. มีความรักชาติ มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ยึดมั่นในวิถีชีวิตและการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
5. มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย การอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม มีจิตสาธารณะที่มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามในสังคม และอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข

นอกจากนี้ยังมีหัวข้อใหม่ที่เพิ่มเติมขึ้นจาก หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ซึ่งเป็นกรอบกำหนดความรู้ความสามารถของผู้ที่เรียนจบหลักสูตรนี้ สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน แบ่งเป็น 5 สาระ ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2551 : 11)

1. ความสามารถในการสื่อสาร
2. ความสามารถในการคิด
3. ความสามารถในการแก้ปัญหา
4. ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต
5. ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี

และยังมีหัวข้อใหม่ของหลักสูตรนี้ที่เพิ่มเติม ซึ่งใช้เป็นกรอบในการกำหนดการเรียนรู้ตามหลักสูตรเพื่อให้ผู้เรียนได้รับอย่างครบถ้วน เช่นกัน ประกอบด้วยคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่สำคัญ 8 ประการ ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2551 : 11)

1. รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์
2. ซื่อสัตย์สุจริต
3. มีวินัย
4. ใฝ่เรียนรู้
5. อยู่อย่างพอเพียง
6. มุ่งมั่นในการทำงาน
7. รักความเป็นไทย
8. มีจิตสาธารณะ

ณัฐ สุทธจิตต์ (2555 : 209) คุณลักษณะเหล่านี้เป็นประโยชน์ในการดำเนินชีวิตในสังคมไทย สาระสำคัญที่น่าสนใจ คือการเน้นเรื่องอยู่อย่างพอเพียงและจิตสาธารณะ ซึ่งเป็นเรื่องที่ไม่เคยปรากฏในหลักสูตรมาก่อน ลักษณะทั้ง 2 ประการนี้เป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับความอยู่รอดอย่างเป็นสุขของตนเองและสังคม

เพื่อให้การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดเวลา 12 ปี มีความสอดคล้องกับ วิสัยทัศน์ หลักการ จุดหมาย สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และเพื่อให้สถานศึกษารวมทั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีแนวปฏิบัติในการจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 จึงกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2551 : 11) เช่นเดียวกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ซึ่งประกอบด้วย

1. ภาษาไทย
2. คณิตศาสตร์
3. วิทยาศาสตร์
4. สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
5. สุขศึกษาและพลศึกษา
6. ศิลปะ
7. การงานอาชีพและเทคโนโลยี
8. ภาษาต่างประเทศ

ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ประกอบด้วยสาระวิชา 3 แขนง
(กระทรวงศึกษาธิการ. 2551 : 18) คือ ทักษะศิลป์ ดนตรี และนาฏศิลป์
มาตรฐานของดนตรีซึ่งเป็นสาระที่ 2 ของกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ
ประกอบด้วย 2 มาตรฐาน คือ

สาระที่ 2 : ดนตรี

มาตรฐาน ศ 2.1 เข้าใจและแสดงออกทางดนตรีอย่างสร้างสรรค์
วิเคราะห์ วิพากษ์ วิจารณ์ คุณค่าดนตรี ถ่ายทอดความรู้สึก ความคิดต่อดนตรี อย่างอิสระ ชื่นชม
และประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

มาตรฐาน ศ 2.2 เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างดนตรี ประวัติศาสตร์
และวัฒนธรรมเห็นคุณค่าของดนตรีที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยและ
สากล

หลักสูตรนี้ได้มีการกำหนดตัวชี้วัดซึ่งเป็นคุณลักษณะที่พึงประสงค์ระบุในเชิง
รายละเอียดแต่ละระดับชั้น ตามกรอบของมาตรฐาน 2 มาตรฐาน โดยนำเสนอไว้ในเอกสารประกอบ
หลักสูตรอีกฉบับหนึ่งต่างหาก คือ ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะตาม
หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กำหนดไว้ด้วยว่า ให้สถานศึกษาเป็นผู้จัด
หลักสูตรของตนเองให้เป็นไปตามกรอบหลักสูตรหรือมาตรฐานที่กล่าวไว้ในหลักสูตร สถานศึกษา
จำเป็นต้องพัฒนาหลักสูตรของตนขึ้นมาเอง โดยคำนึงถึงประโยชน์ที่ผู้เรียนควรได้รับจากการศึกษา
และมุ่งเน้นให้สถานศึกษาสามารถกำหนดสาระการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่นของตนเองด้วย

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 แบ่งเวลาเรียนดังนี้

1. ระดับชั้นประถมศึกษา (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6) ให้จัดเวลาเรียนเป็นรายปี
โดยมีเวลาเรียนวันละไม่เกิน 5 ชั่วโมง รวม 800 ชั่วโมง รวมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน(120 ชั่วโมง) และ
รายวิชา/กิจกรรมที่สถานศึกษาจัดเพิ่มตามความพร้อมและจุดเน้น(ปีละไม่เกิน 80 ชั่วโมง) รวมเวลา
เรียนทั้งหมดไม่เกิน 1,000 ชั่วโมง/ปี

2. ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3) ให้จัดเวลาเรียนเป็น
รายภาค มีเวลาเรียนไม่เกินวันละ 6 ชั่วโมง คำนวณรายวิชาเป็นหน่วยกิจ ใช้เกณฑ์ 40 ชั่วโมงต่อภาค
เรียนมีค่านำหนัก 1 หน่วยกิจ รวม 840 ชั่วโมงต่อปี รวมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน (120 ชั่วโมง) และราย
วิชา/กิจกรรมที่สถานศึกษาจัดเพิ่มตามความพร้อมและจุดเน้น (ปีละไม่เกิน 240 ชั่วโมง) รวมเวลาเรียน
ทั้งหมดไม่เกิน 1,200 ชั่วโมง/ปี

3. ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6) ให้จัดเวลาเรียนเป็นรายภาค มีเวลาเรียนวันละไม่เกิน 6 ชั่วโมง คำนวณหน่วยกิตรายวิชาเป็นหน่วยกิต ใช้เกณฑ์ 40 ชั่วโมงต่อภาคเรียน มีค่าน้ำหนัก 1 หน่วยกิต รวม 1,560 ชั่วโมง/3 ปี รวมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนไม่น้อยกว่า 360 ชั่วโมง/3 ปี รวมเวลาเรียน 3 ปี ไม่น้อยกว่า 3,600 ชั่วโมง

จากการกำหนดค่าน้ำหนักที่หลักสูตรกำหนด กลุ่มสาระศิลปะ มีค่าน้ำหนักในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย คิดเป็นร้อยละ 10 , 9.5 และ 8 ตามลำดับ และถ้าคิดเฉพาะดนตรี ซึ่งเป็นสาระ 1 ใน 3 ของสาระกลุ่มสาระศิลปะ ดนตรีจะมีค่าน้ำหนักคิดเป็นร้อยละ 3.3 , 3.2 และ 2.7 ตามลำดับ

ในหลักสูตรนี้ได้กล่าวถึงการจัดการเรียนรู้ไว้เป็น 3 หัวข้อ คือ
(กระทรวงศึกษาธิการ. 2551 : 20)

1. หลักการจัดการเรียนรู้ โดยยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสำคัญที่สุด คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล พัฒนาการของสมอง ให้ความสำคัญทั้งความรู้และคุณธรรม เพื่อให้บรรลุ มาตรฐานการเรียนรู้ สมรรถนะสำคัญ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตร

2. กระบวนการเรียนรู้ ควรเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลาย ได้แก่ กระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการ กระบวนการคิด กระบวนการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง กระบวนการวิจัย และกระบวนการพัฒนาทักษะนิสัย

3. การออกแบบการจัดการเรียนรู้ คือ การกำหนดกระบวนการเรียนการสอน เทคนิควิธีสอน สื่อ และการประเมินผลให้เหมาะสมเพื่อให้บรรลุจุดหมายของหลักสูตร โดยใช้มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์และสาระการเรียนรู้เป็นกรอบในการออกแบบการจัดการเรียนรู้

ณรุทธ์ สุทธจิตต์ (2555 : 212) เนื่องจากหลักสูตรฉบับนี้กล่าวถึงสาระการเรียนรู้ในรูปแบบของมาตรฐานการเรียนรู้ไว้เพียง 2 มาตรฐานเท่านั้น นับว่ามีรายละเอียดน้อย เอกสารประกอบหลักสูตรอีกฉบับหนึ่ง คือ ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. 2551) เป็นเอกสารที่สามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรดนตรีไว้อย่างครบถ้วน สามารถใช้เป็นกรอบในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาได้เป็นอย่างดี หัวข้อต่างๆ ที่นำเสนอไว้ในเอกสารเล่มนี้ ได้แก่ ทำไม่ต้องเรียนศิลปะ เรียนรู้อะไรในศิลปะ สาระและมาตรฐานการเรียนรู้ คุณภาพผู้เรียน ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง

เนื้อหาที่น่าสนใจในเอกสารเล่มนี้ ซึ่งเป็นหลักการสำคัญของกลุ่มศิลปะและการพัฒนาหลักสูตร คือ ในหัวข้อ ทำไม่ต้องเรียนศิลปะ กล่าวไว้ว่า กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะเป็นกลุ่มสาระที่ช่วยพัฒนาให้ผู้เรียนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีจินตนาการทางศิลปะ ชื่นชมความงาม มีสุนทรียภาพ ความมีคุณค่า ซึ่งมีผลต่อคุณภาพชีวิตมนุษย์ นับเป็นกรอบแนวคิดสำคัญยิ่งสำหรับสถานศึกษาเพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาและจัดการเรียนการสอนให้เป็นไปตามวิสัยทัศน์ของหลักสูตร ในหัวข้อ คุณภาพผู้เรียน กล่าวถึง ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง เป็นหัวข้อที่ทำให้สถานศึกษาเห็นได้ชัดเจนถึงผลการเรียนรู้ที่ผู้เรียนควรได้รับ ในรูปของตัวชี้วัดในแต่ละระดับชั้นตามมาตรฐานการเรียนรู้ 2 มาตรฐานที่กำหนดไว้ในหลักสูตรซึ่งสถานศึกษาสามารถนำไปใช้เป็นกรอบการ

วิเคราะห์เพื่อจัดสาระดนตรีให้ครบถ้วนและเหมาะสมในแต่ละช่วงชั้นต่อไปได้อย่างชัดเจนขึ้น ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา และเป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนดนตรีที่มีคุณภาพต่อไป

การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา จึงควรศึกษาหลักสูตรและตัวชี้วัดทางดนตรีให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ ก่อนการกำหนดรายละเอียดของหลักสูตรสถานศึกษา และควรคำนึงถึงเวลาเรียนดนตรีซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของสาระ 3 สาระ โดยหลักสูตรกำหนดเวลาไว้ไม่มากนักเมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นๆ

2. แนวคิดในการจัดการเรียนการสอนดนตรี

กระบวนการจัดการเรียนการสอนดนตรี มีวิธีการสอนที่แตกต่างกันหลายวิธี เพื่อให้ผู้เรียนเกิดทักษะและประสบผลสำเร็จทางดนตรีมากที่สุด ได้มีนักวิชาการได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนการสอนดนตรีไว้ดังนี้

Leonard (1975 : 227-268) ให้ความหมายว่า ดนตรีเป็นศาสตร์และศิลป์การสอนให้เข้าถึงทั้งสองอย่างต้องอาศัยเวลา มีความตั้งใจจริงทั้งผู้เรียนและผู้สอน โดยมีเทคนิคการสอนทั่วไปดังนี้

1. การฝึกทักษะปฏิบัติเครื่องดนตรี เน้นกระบวนการเรียนการสอนด้วยวิธีต่างๆ คือ
 - 1.1 การสาธิตบรรเลงด้วยเครื่องดนตรี ผู้เรียนนำความรู้ที่ได้ไปฝึกจน

เกิดทักษะ

- 1.2 การสอนเป็นรายบุคคล โดยแนะนำและสาธิตให้ดู
- 1.3 การแนะนำและดำเนินการฝึกซ้อมเป็นหมู่คณะ

2. การฝึกทักษะการอ่านโน้ต มีกระบวนการเรียนการสอนดังนี้

- 2.1 ผู้สอนสาธิตการอ่านโน้ต ออกเสียง สูง ต่ำ สั้น ยาว ไม่ให้ผิดเพี้ยน ผู้เรียน

ฝึกตาม

- 2.2 มีการบรรยายและสาธิตการดำเนินจังหวะ

- 2.3 การให้ผู้เรียนปฏิบัติและฝึกฝนจนเกิดทักษะ

3. การศึกษาภาคความรู้ มีกระบวนการเรียนการสอนด้วยวิธี ดังนี้

- 3.1 การบรรยายและการสาธิต

- 3.2 การบรรยายและการใช้เสียงเพลงจากแถบบันทึกเสียง หรือจากแผ่น

ประกอบ

Bloom และคณะ (1966 : 62-67) ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับกระบวนการจัดการเรียนการสอนดนตรี มีความเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมต่างๆ 3 อย่างดังนี้

1. พฤติกรรมด้านการเรียนรู้และความคิด (Cognitive Domain) อันได้แก่ พฤติกรรมด้านสติปัญญาของมนุษย์ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้และการแสดงพฤติกรรมทางความรู้ออกมา เช่น ด้านความจำ ความเข้าใจ การนำไปใช้ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการประเมินค่าเกี่ยวกับความหมาย สัญลักษณ์ การสื่อความหมายของเสียงดนตรี โครงสร้างของบทเพลง ความคิดสร้างสรรค์ เรื่องราวเบื้องหลังของบทเพลง

2. พฤติกรรมด้านความรู้สึกและอารมณ์ (Affective Domain) เป็นพฤติกรรมเกี่ยวกับจิตใจ อารมณ์ ความเชื่อ การยอมรับ ไม่ยอมรับต่อเสียงดนตรีที่ได้ยิน

3. พฤติกรรมด้านการปฏิบัติ (Psychomotor Domain) เป็นพฤติกรรมที่แสดงออกทางอวัยวะสัมผัสเป็นส่วนใหญ่ เช่น ความสามารถในการใช้มือ ใช้เท้า ความประสานสัมพันธ์ระหว่างมือ ตา หู และอวัยวะอื่น ๆ ความคล่องแคล่วว่องไวในการใช้อวัยวะต่างๆ ในด้านการบรรเลงเครื่องดนตรี หรือการร้องเพลง

ณรุทธ์ สุทธจิตต์ (2555 : 235) ได้กล่าวไว้ว่า ในการสอนทักษะดนตรีแต่ละเครื่องมือย่อมมีเทคนิควิธีสอนหรือกลวิธีสอนแตกต่างกันไปตามความเฉพาะของเครื่องมือนั้นๆ หลักการสอนทั่วไปที่ควรคำนึงถึง และเป็นหลักการที่สามารถใช้เป็นพื้นฐานในการพัฒนาการสอนดนตรีแต่ละประเภทนั้น สามารถกล่าวได้ว่ามีความเหมือนกัน หรือสามารถนำหลักการทั่วไปนี้ไปประยุกต์ใช้ได้ หรือนำไปพัฒนาให้เหมาะสมกับการสอนทักษะดนตรีเฉพาะเครื่องมือต่อไป

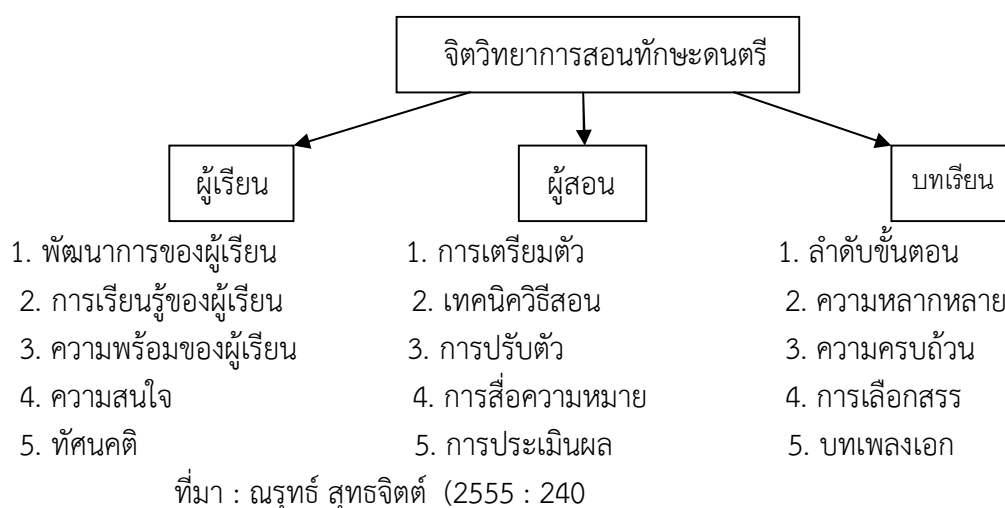
หลักการทั่วไปในการสอนทักษะดนตรี มีอยู่ด้วยกัน 7 ประการ คือ

1. เสี่ยงก่อนสัญลักษณ์
2. ความถูกต้องและความไพเราะ
3. ความมีดนตรีการ
4. ทักษะการฝึกซ้อม
5. ทักษะการแสดง
6. การประเมินผลตนเอง
7. การแก้ไขปรับปรุงและการพัฒนาทักษะ

ในกระบวนการจัดการเรียนการสอนดนตรีถ้าจะให้ได้ประสิทธิภาพและประสิทธิผลที่ดีนั้นผู้สอนจะต้องคำนึงถึงเรื่อง จิตวิทยาการสอนดนตรีเป็นอย่างดีด้วย

ณรุทธ์ สุทธจิตต์ (2555 : 240) กล่าวไว้ว่า ในการสอนทักษะดนตรี สิ่งที่ต้องคำนึงถึงซึ่งเกี่ยวข้องกับจิตวิทยาการสอนดนตรีที่สำคัญ คือ ความเข้าใจในตัวผู้เรียน ความพร้อมของผู้สอน และบทเรียนทั้ง 3 ปัจจัยนี้ เป็นสิ่งที่ผู้สอนควรทำความเข้าใจอย่างถ่องแท้ โดยยึดเป็นหลักสำคัญในการปรับการสอนทักษะดนตรีให้เหมาะสมกับผู้เรียน ซึ่งหลักจิตวิทยาเหล่านี้ช่วยให้ผู้สอนซึ่งมีความรู้ความสามารถในเรื่องกลวิธีการสอนทักษะดนตรีเฉพาะอยู่แล้ว สามารถทำให้การสอนดนตรีของตนประสบผลสำเร็จยิ่งขึ้น ทำให้ผู้เรียนเรียนรู้ทักษะดนตรีได้อย่างมีประสิทธิภาพ และที่สำคัญที่สุด คือ การเรียนทักษะดนตรีด้วยความสุข

ภาพประกอบ 3 จิตวิทยาการสอนทักษะดนตรี

จากภาพประกอบ 3 ผู้สอนควรมีความเข้าใจในตัวผู้เรียนอย่างดี ทั้งทางด้านพัฒนาการทุกด้าน คือ สติปัญญา ร่างกาย อารมณ์ และสังคม ในการเรียนรู้เป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งเช่นกัน ผู้สอนควรเรียนรู้เกี่ยวกับตัวผู้เรียนว่ามีกระบวนการหรือวิธีการเรียนรู้เฉพาะตัวอย่างไร เพื่อทำความเข้าใจและสอนได้อย่างถูกต้องกับความต้องการของผู้เรียน เรื่องความพร้อมเป็นอีกสิ่งหนึ่งที่ควรคำนึงถึงเพื่อการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ทุกครั้งที่สอน ผู้สอนควรเตรียมความพร้อมของผู้เรียนก่อนเสมอ เพื่อให้ผู้เรียนพร้อมเรียนรู้ทักษะและสาระต่างๆ ทางปฏิบัติได้อย่างครบถ้วน ความสนใจและทัศนคติเป็นเรื่องที่คุณสอนควรสร้างให้ผู้เรียนมีขึ้นด้วยตัวเอง หรือสร้างให้ผู้เรียนเกิดความสนใจที่จะเรียนด้วยวิธีการต่างๆ โดยเฉพาะผู้เรียนที่ยังมีอายุน้อย ควรปลูกฝังทัศนคติที่ดีในการเรียนทักษะดนตรีอยู่ตลอดเวลาด้วย

สำหรับผู้สอน การเตรียมตัวก่อนสอนเป็นเรื่องสำคัญยิ่ง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของบทเรียนทักษะต่างๆ ที่บางครั้งผู้สอนจำเป็นต้องแสดงให้เห็นการเรียนรู้เรื่องเทคนิควิธีสอนหรือกลวิธีสอนทักษะดนตรีต่างๆ เป็นเรื่องที่คุณสอนควรมีความรู้และประสบการณ์อย่างเป็นหลักวิชาการ มิใช่สอนโดยไม่มีหลักการ การปรับตัวให้เข้ากับผู้เรียนเป็นเรื่องช่วยให้คุณและผู้เรียนมีความสุขในการเรียน การสื่อความหมายเป็นเรื่องสำคัญยิ่ง ทั้งในเรื่องการสื่อความหมายทางวิชาการและการสื่อความหมายทั่วๆ ไปในทุกเรื่อง เนื่องจากการสอนทักษะเป็นเรื่องส่วนตัวของ 2 คน ระหว่างผู้สอนและผู้เรียน ความเข้าใจกันเป็นอย่างดีย่อมเกิดขึ้นได้จากการสื่อความหมายที่ถูกต้อง ซึ่งทำให้ทั้ง 2 ฝ่ายไม่เกิดการเข้าใจผิดในเรื่องต่างๆ นอกจากนี้การประเมินผลตลอดเวลาทั้งในระหว่างการสอนและหลังจากการสอนจบแต่ละเพลง แต่ละตอน เป็นเรื่องที่คุณสอนควรแสดงให้ผู้เรียนได้เห็นว่าคุณมีพัฒนาการมากขึ้นเพียงใด มีสิ่งใดที่ควรเรียนรู้และพัฒนาต่อไปเพื่อให้ทักษะของคุณดีขึ้น

ในเรื่องของบทเพลงเป็นสิ่งสำคัญที่คุณสอนควรจัดลำดับเนื้อหาของความยากง่ายอย่างต่อเนื่องสัมพันธ์กัน เพื่อทำให้ผู้เรียนเกิดพัฒนาการทางทักษะอย่างต่อเนื่อง การจัดลำดับบทเพลงและเนื้อหาอื่นๆ อย่างเหมาะสม ทำให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้อย่างเป็นขั้นตอน และมีความรู้สึกว่าการเรียนไม่ยากจนเกินไป อย่างไรก็ตามการจัดเนื้อหาให้ผู้เรียนมีความท้าทายอยู่บ้างเป็นสิ่งที่ควรกระทำ

เช่นกันเพื่อสร้างแรงจูงใจและความภาคภูมิใจให้กับผู้เรียนเมื่อผู้เรียนสามารถทำสิ่งที่ยากได้อย่างดี เนื้อหาการเรียนโดยเฉพาะบทเพลงควรมีความหลากหลายของยุคสมัยและผู้ประพันธ์เพลงนอกจากนี้ การได้ฝึกฝนเรียนรู้แบบฝึกหัดที่หลากหลายและการเรียนรู้ทฤษฎีและประวัติดนตรีที่เกี่ยวข้องกับบทเพลงเป็นสิ่งที่ช่วยเพิ่มศักยภาพในฝีมือ ทักษะของผู้เรียนได้เป็นอย่างดีด้วย

อุสา สุทธิสาคร (2544 : 54) ได้อันเชิญพระราชดำรัสในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี มาแสดงไว้เพื่อให้ตระหนักถึงคุณค่าของดนตรีไทย ดังนี้

การปลูกฝังการรักดนตรีควรปลูกฝังตั้งแต่วัยเยาว์ เพราะเด็กหรือเยาวชนมีความสำคัญในการที่จะเป็นผู้รับช่วงทุกสิ่งทุกอย่างต่อจากผู้ใหญ่ รวมทั้งการระบับผิดชอบในการธรรมรักษาสืบความสงบผาสุกในชาติ หากเยาวชนได้รับการปลูกฝังให้รักดนตรี โดยเฉพาะดนตรีไทยแล้ว ก็ย่อมได้รับการกล่อมเกลาจิตใจให้สงบเยือกเย็นไม่สันติ เป็นคนดีของสังคม”

สุชาติ สิมมี (ชัชวาล มะลิซ้อน. 2545 : 36 ; อ้างอิงมาจาก สุชาติ สิมมี. 2544 : 6) ได้กล่าวถึงข้อเสนอในวิธีการเรียนดนตรีให้ประสบความสำเร็จ ผู้เรียนควรมีลักษณะดังต่อไปนี้

1. มีใจรักดนตรี
2. มีสุขภาพที่ดี
3. มีความอดทน
4. มีความจำดี
5. มีสติปัญญาฉลาดเฉลียว
6. มีสมาธิดี
7. มีเครื่องดนตรีที่มีคุณภาพ
8. มีระเบียบวินัย
9. มีผู้สนับสนุนดี
10. มีความกตัญญูต่อครูอาจารย์

กรมวิชาการศึกษาศึกษาธิการ (2545 : 7) ได้กล่าวถึงสิ่งที่จำเป็นในกระบวนการจัดการเรียนการสอนดนตรี คือ กิจกรรมการเล่นดนตรี ดังคำกล่าวของ “ขงจื้อ” นักปราชญ์ชาวจีน ที่ได้กล่าวไว้ว่า “สิ่งที่ฉันได้ยิน ฉันก็จะลืม สิ่งที่ฉันได้เห็น ฉันเข้าใจ และสิ่งที่ฉันได้ทำ ฉันจำได้” ดนตรีเป็นวิชาที่ต้องทำ คือ ต้องเล่น ก็คือการเล่นดนตรี เมื่อเด็กได้เล่นดนตรีแล้ว เกิดความสนุกสนาน เกิดการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจากการได้ทำ เมื่อเด็กเล่นดนตรีได้แล้ว เด็กก็จะมี ความเบิกบานใจ ปัญญา ก็จะเกิดตามมา ความคิดสร้างสรรค์ก็จะเกิดขึ้นสามารถทำงานอื่นได้อย่างมีความสุข

บริบทพื้นที่ที่ทำการวิจัย

การศึกษาเรื่อง กระบวนการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทยของสถานศึกษาที่สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ในจังหวัดอุบลราชธานี ผู้วิจัยมีขอบเขตในการเลือกบริบทพื้นที่ในการทำการวิจัยเฉพาะสถานศึกษาที่สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ภายในจังหวัดอุบลราชธานี เท่านั้น

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) จัดตั้งขึ้นโดยการรวมเอากรมสามัญศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (สพช.) และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน(สช.) สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ เข้าด้วยกัน เมื่อครั้งปฏิรูประบบราชการ ในปี พ.ศ. 2546

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานแห่งราชอาณาจักรไทย (Office of the Basic Education Commission of Thailand) เป็นสำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ มีหน้าที่รับผิดชอบการจัดการศึกษาในระดับพื้นฐานตั้งแต่ระดับปฐมวัย จนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยแบ่งออกเป็น 4 ช่วงชั้น (ที่มา : <http://th.wikipedia.org/wiki/คั่นคว่า> วันที่ 18 ตุลาคม 2555 เวลา 15.06 น.)

ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขต เกณฑ์การคัดเลือกบริบทพื้นที่การศึกษา ดังนี้

1. เป็นสถานศึกษาในจังหวัดอุบลราชธานี ที่มีผลงานได้รับรางวัล ระดับชาติ ในงานศิลปหัตถกรรมนักเรียน ติดต่อกัน 3 ปี (ปีการศึกษา 2553, 2554, 2555)

2. เป็นสถานศึกษาที่ในจังหวัดอุบลราชธานี มีการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทยต่อเนื่องอย่างน้อย 5-10 ปี

สถานศึกษาที่ถูกคัดเลือกตามกำหนดขอบเขตเกณฑ์การคัดเลือก มีทั้งหมด 3 โรงเรียน คือ

1. โรงเรียนมูลนิธิตวีศรีอุบลรัตนาราม
2. โรงเรียนเบ็ญจะมะมหาราช
3. โรงเรียนลือคำหาญวารินชำราบ

โดยมีรายละเอียดบริบทพื้นที่ ดังนี้

1. บริบทพื้นที่โรงเรียนมูลนิธิตวีศรีอุบลรัตนาราม

- 1.1 การจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนมูลนิธิตวีศรีอุบลรัตนาราม

โรงเรียนมูลนิธิตวีศรีอุบลรัตนาราม เป็นโรงเรียนแห่งแรกในภูมิภาคนี้ที่เกิดขึ้นโดยกระแสพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เมื่อคราวที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้า พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินไปทรงยกข้อฟ้าอุโบสถวัดศรีอุบลรัตนาราม อำเภอเมืองอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี เมื่อวันที่ 29 มีนาคม พ.ศ. 2511 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำรัสกับอธิบดีกรมการศาสนา(พันเอกปิ่น มุกขนันต์) ณ ท่าอากาศยานอุบลฯ ก่อนเสด็จพระราชดำเนินขึ้นเครื่องบินว่า

"ถ้าได้มีโรงเรียนสำหรับเด็ก ๆ ขึ้นไว้ ณ วัดศรีอุบลรัตนาราม โดยเป็นโรงเรียนของวัดและให้พระสงฆ์ได้บำเพ็ญประโยชน์ในทางอบรมสั่งสอนกุลบุตรกุลธิดาก็จะเป็นการดี"

เมื่อได้รับพระราชดำรัสใส่เกล้าฯ แล้ว อธิบดีกรมการศาสนา ได้อัญเชิญพระราชดำรัสดังกล่าวไปยังผู้ว่าราชการจังหวัด(นายสอาด เหมศรีชาติ - รองผู้ว่าราชการจังหวัดรักษาการแทนผู้ว่าราชการจังหวัดต่อมา ผู้ว่าราชการจังหวัด คือ พลตำรวจตรีวิเชียร สีมันตระ) เจ้าอาวาสวัดศรีอุบลรัตนาราม (พระครูวิจิตรธรรมภาณี) พระเถระผู้ใหญ่ที่เกี่ยวข้องอันมีสมเด็จพระมหาธีรวงศ์เป็นประธานรวมทั้งคุณหญิงต่วน โกศลวิตร คหปตานี ผู้อุปถัมภ์วัดเพื่อร่วมกันดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชประสงค์ เมื่อได้ทราบพระราชประสงค์แล้วต่างก็มีความยินดีและซาบซึ้งในพระมหากรุณาธิคุณเป็นล้นพ้น

คุณหญิงต่วน โกศลวิตรได้แจ้งกับอธิบดีกรมศาสนาว่าตนพร้อมที่จะดำเนินการจัดสร้างโรงเรียนมูลนิธิวัดศรีอุบลรัตนาราม ให้เป็นไปตามพระราชประสงค์ และจะจัดตั้งมูลนิธิบำรุงโรงเรียนนั้นไว้ให้ถาวร และได้กราบบังคมทูลขอพระบรมราชานุญาตถวายมูลนิธิไว้ในพระอุปถัมภ์ของสมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าอุบลรัตนราชกัญญา สิริวัฒนาพรรณวดี ซึ่งก็ได้รับพระมหากรุณา ทรงรับไว้ในพระอุปถัมภ์

การก่อสร้างได้ดำเนินขึ้นเมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าอุบลรัตนราชกัญญา สิริวัฒนาพรรณวดี เสด็จแทนพระองค์ในพิธีวางศิลาฤกษ์อาคารโรงเรียนในวันพฤหัสบดีที่ 4 กันยายน พ.ศ. 2512

กรมการศาสนาได้จัดทำแผนผังวัดขึ้นใหม่ โดยแบ่งเขตพุทธาวาส เขตสังฆาวาส และเขตสาธารณสงเคราะห์ให้เป็นที่ตั้งโรงเรียน แยกกันเป็นสัดส่วน ซึ่งวัดศรีอุบลรัตนารามได้อนุญาตให้ใช้พื้นที่ของวัดด้านทิศตะวันตกเฉียงเหนือ เนื้อที่ 4 ไร่ เป็นบริเวณที่ก่อสร้างโรงเรียน อาคารประกอบและสนามของโรงเรียน

วิสัยทัศน์

โรงเรียนมูลนิธิวัดศรีอุบลรัตนาราม มีระบบการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ พัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี คนเก่ง อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ครู นักเรียนสามารถใช้สื่อเทคโนโลยี จัดการเรียนรู้ได้มาตรฐานสากล ยึดมั่นในวัฒนธรรมไทย ภูมิใจในท้องถิ่น เป็นที่ยอมรับในชุมชนภายในปี 2556

พันธกิจ

1. เร่งจัดการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานให้มีคุณภาพ ตามแนวปฏิรูปการศึกษา ข้าราชการครูจัดการเรียนการสอนเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชนและท้องถิ่น

2. จัดสภาพแวดล้อมแหล่งเรียนรู้ การศึกษาวิจัย นวัตกรรมใหม่ ส่งเสริมให้นักเรียนมีนิสัยรักการอ่าน ให้ผู้เรียนมีความรู้คู่คุณธรรม และจริยธรรม รวมทั้งกิจกรรมทางด้านสังคม ศาสนา วัฒนธรรมและการกีฬา

3. จัดระบบบริหารสถานศึกษา ระบบข้อมูลสารสนเทศ ให้สมบูรณ์มีประสิทธิภาพ เชื่อมโยงเครือข่ายทั้งภายในและภายนอก ให้เป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับผู้เรียน

4. จัดสถานศึกษาไปสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ บนพื้นฐานของวัฒนธรรมไทยตามแนววิถีพุทธและสามารถดำรงตนอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมโลกอย่างเป็นสุข

5. พัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา บุคคลอื่นให้มีความพร้อมและมีศักยภาพเพียงพอต่อการปฏิบัติงาน เพื่อเข้าสู่ระบบประกันคุณภาพการศึกษาและมาตรฐานวิชาชีพ

1.2 ผลงานด้านดนตรีไทย ที่ได้รับรางวัลระดับชาติ ปีการศึกษา 2553

1.2.1 รางวัลชนะเลิศ เหรียญทอง กิจกรรมวงเครื่องสายวงเล็กผสมซิม ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6

1.2.2 รางวัลรองชนะเลิศอันดับที่ 2 เหรียญทอง กิจกรรมวงปี่พาทย์ไม้แข็งเครื่องคู่ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6

1.2.3 รางวัลรองชนะเลิศอันดับที่ 1 เหรียญทอง กิจกรรมวงปีพาทย์ไม้ نرمเครื่องคู่ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6

1.2.4 รางวัลรองชนะเลิศอันดับที่ 2 เหรียญทอง กิจกรรมเดี่ยวเครื่องดนตรีไทย(ขลุ่ยเพียงออ) ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6

1.2.5 รางวัลรองชนะเลิศอันดับที่ 2 เหรียญทอง กิจกรรมเดี่ยวเครื่องดนตรีไทย(ฆ้องวงใหญ่) ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6

1.2.6 รางวัลเหรียญเงิน กิจกรรมเดี่ยวเครื่องดนตรีไทย(ซอด้วง) ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6

1.2.7 รางวัลเหรียญเงิน กิจกรรมเดี่ยวเครื่องดนตรีไทย(ระนาดทุ้ม) ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6

1.2.8 รางวัลเหรียญเงิน กิจกรรมเดี่ยวเครื่องดนตรีไทย(ซิม) ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6

1.2.9 รางวัลเหรียญเงิน กิจกรรมเดี่ยวเครื่องดนตรีไทย(ระนาดเอก) ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6

1.3 ผลงานด้านดนตรีไทย ที่ได้รับรางวัลระดับชาติ ปีการศึกษา 2554

1.3.1 รางวัลชนะเลิศ เหรียญทอง กิจกรรมวงเครื่องสายวงเล็กผสมซิม ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6

1.3.2 รางวัลรองชนะเลิศอันดับที่ 1 เหรียญทอง กิจกรรมวงปีพาทย์ไม้ نرمผสมเครื่องสาย ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6

1.3.3 รางวัลรองชนะเลิศอันดับที่ 1 เหรียญทอง กิจกรรมเดี่ยวเครื่องดนตรีไทย (จะเข้) ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6

1.3.4 รางวัลรองชนะเลิศอันดับที่ 1 เหรียญทอง กิจกรรมเดี่ยวเครื่องดนตรีไทย (ซอด้วง) ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6

1.3.5 รางวัลเหรียญเงิน กิจกรรมวงปีพาทย์ไม้แข็งเครื่องคู่ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6

1.3.6 รางวัลเหรียญเงิน กิจกรรมเดี่ยวเครื่องดนตรีไทย(ระนาดเอก) ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6

1.3.7 รางวัลเหรียญเงิน กิจกรรมเดี่ยวเครื่องดนตรีไทย(ซออู้) ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6

1.4 ผลงานด้านดนตรีไทย ที่ได้รับรางวัลระดับชาติ ปีการศึกษา 2555

1.4.1 รางวัลชนะเลิศ เหรียญทอง กิจกรรมวงเครื่องสายวงเล็กผสมซิม ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6

1.4.2 รางวัลชนะเลิศ เหรียญทอง กิจกรรมวงปีพาทย์ไม้ نرمผสมเครื่องสายเครื่องเดี่ยว ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6

1.4.3 รางวัลรองชนะเลิศอันดับที่ 2 เหรียญทอง กิจกรรมวงปีพาทย์ไม้แข็งเครื่องคู่ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6

1.4.4 รางวัลเหรียญทอง กิจกรรมเดี่ยวเครื่องดนตรีไทย(ซอด้วง) ระดับชั้น
ประถมศึกษาปีที่ 1-6

1.4.5 รางวัลเหรียญทอง กิจกรรมเดี่ยวเครื่องดนตรีไทย(ซอด้วงเพียงออ)
ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6

1.4.6 รางวัลเหรียญทอง กิจกรรมเดี่ยวเครื่องดนตรีไทย(ซออู้)
ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6

1.4.7 รางวัลเหรียญทอง กิจกรรมเดี่ยวเครื่องดนตรีไทย(ฆ้องวงเล็ก) ระดับชั้น
ประถมศึกษาปีที่ 1-6

2. บริบทพื้นที่โรงเรียนเบ็ญจะมะมหาราช

2.1 การจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนเบ็ญจะมะมหาราช

ชื่อโรงเรียน "เบ็ญจะมะมหาราช" แห่งนี้แตกต่างจากโรงเรียนอื่นที่มีชื่อขึ้นต้นด้วยคำว่า "เบญจม" ทั้งหลาย เพราะถือเอาตามลายพระหัตถ์ที่สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าจักรพงษ์ภูวนาถ กรมหลวงพิษณุโลกประชานาถ ได้ประทานนามไว้เมื่อปี พ.ศ. 2458 และเป็นโรงเรียนเดียวที่ต่อท้ายด้วย "มหาราช" ในประเทศไทย สำหรับชื่อในภาษาอังกฤษใช้ตามที่กรมวิชาการกระทรวงศึกษาธิการ กำหนดให้ใช้ในการออกเอกสารใบรับรองผลการเรียนว่า Benchama Maharat School

การสถาปนาโรงเรียน

โรงเรียนเบ็ญจะมะมหาราชมีจุดเริ่มต้นจากการจัดการศึกษาตามนโยบายของรัฐบาลไทยในสมัยรัชกาลที่ 5 โดยในปี พ.ศ. 2439 พระยานรภักขิต (พระอุบลสีคุณูปมาจารย์-จันทร์สิริจันท) ได้มอบหมายให้พระมหาอ้วน ตีสโล (สมเด็จพระมหาวิริวงศ์ วัดบรมนิวาส) และคณะทำการรวบรวมอุปกรณ์การศึกษาจากกรุงเทพมหานคร นำมาที่จังหวัดอุบลราชธานี เพื่อจัดตั้งโรงเรียนขึ้นภายในบริเวณวัดสุปัฏนาราม เมื่อ พ.ศ. 2440 โดยใช้ชื่อว่า "โรงเรียนอุบลวิทยาคม" โรงเรียนนี้เปิดสอนนักเรียนทั้งบรรพชิตและคฤหัสถ์ชายในวิชาภาษาบาลี และภาษาไทย ซึ่งในการนี้พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานทรัพย์จำนวน 10 ชั่ง เพื่อเป็นทุนในการใช้จ่ายในการเรียนการสอนโดยมีพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงสรรพสิทธิประสงค์ ข้าหลวงใหญ่ต่างพระองค์ สำเร็จราชการมณฑลอีสานเป็นผู้แทนพระองค์ทรงนำมามอบให้

ต่อมาโรงเรียนอุบลวิทยาคมมีจำนวนนักเรียนมากขึ้น ทำให้โรงเรียนคับแคบและชำรุดทรุดโทรม ทางราชการซึ่งมีพระยาศรีธรรมศกราช (ปั่ว บุนนาค) สมุหเทศาภิบาลมณฑลอุบลราชธานี ในขณะนั้นได้ดำริสร้างโรงเรียนขึ้นใหม่ที่มุมทุ่งศรีเมืองทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ ใน พ.ศ.2458 ซึ่งบริเวณดังกล่าวเป็นที่ตั้งของโรงเรียนอนุบาลอุบลราชธานีในปัจจุบัน เมื่อโรงเรียนได้สร้างเสร็จเรียบร้อยแล้ว จึงได้ประกอบพิธีเปิดเมื่อวันที่ 28 กันยายน พ.ศ. 2458 โดยพระยาศรีธรรมศกราชได้ทูลเชิญ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าจักรพงษ์ภูวนาถ กรมหลวงพิษณุโลกประชานาถ เสด็จการทหารบกซึ่งเสด็จมาตรวจราชการที่มณฑลอุบลราชธานีในเวลานั้น ทรงเป็นประธานประกอบพิธีเปิด และได้ประทานนามโรงเรียนว่า "โรงเรียนตัวอย่างประจำมณฑลอุบลราชธานี เบ็ญจะมะมหาราช" เพื่อเป็นอนุสรณ์ถวายแด่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทั้งนี้ได้ทรงออกใบประกาศตั้งนามโรงเรียนให้ไว้เป็นสำคัญด้วย ซึ่งโรงเรียนได้ใส่กรอบเก็บรักษาไว้จนกระทั่งบัดนี้

เรียนเบ็ญจะมะมหาราชได้เปิดทำการสอนในที่ที่ตั้งกล่าวมาจนถึง พ.ศ. 2477 ก็ประสบปัญหาสถานที่เรียนคับแคบอีกครั้ง เนื่องจากโรงเรียนได้ขยายชั้นเรียนและรับนักเรียนเพิ่มขึ้นจนล้นโรงเรียน ทางโรงเรียนจึงได้แบ่งนักเรียนชั้นต้นๆ แยกไปเรียนที่อื่น โดยใช้อาคาร สโมสรเสือป่าเก่า (ตั้งอยู่สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดในปัจจุบัน) ซึ่งเป็นอาคารชั้นเดียวเป็นสถานที่เรียน ส่วนนักเรียนชั้นปลายยังคงเรียนอยู่ในที่เดิม ก่อให้เกิดไม่สะดวกในการปกครองและการดูแลการเรียน การสอน

มาจังหวัดอุบลราชธานีได้รับงบประมาณจากทางราชการกว่า 4 หมื่นบาท เพื่อจัดสร้างอาคารเรียนหลังใหม่เพิ่มเติมในบริเวณกรมทหารเก่า (ซึ่งย้ายไปตั้งอยู่ที่อำเภอวารินชำราบ) ทางทิศตะวันตกของทุ่งศรีเมือง หรือด้านหลังของศาลากลางจังหวัดอุบลราชธานีในปัจจุบันโรงเรียนแห่งนี้มีเนื้อที่ราว 40 กว่าไร่ ทิศเหนือจดถนนเบ็ญจะมะและวัดชัยมงคล ทิศใต้จดถนนศรีณรงค์และวัดศรีอุบลรัตนาราม ทิศตะวันออกจดถนนอุปราชมและทุ่งศรีเมือง ทิศตะวันตกจดบ้านประชาชนและป่าช้าโรมันคาทอลิก ตัวอาคารเรียนหลักเป็นอาคารเรียนไม้ 2 ชั้น ขนาด 20 ห้องเรียน ตั้งอยู่ตรงกลางของพื้นที่ หันหน้าไปทางทิศตะวันออก มีสนามและเสาธงขนาดใหญ่ตั้งอยู่บนพูนดินมีเสาธงสีขาตั้งอยู่หน้าอาคารเรียน

เมื่อสร้างเสร็จโรงเรียนแห่งใหม่แล้วเสร็จ พระสารศาสตรประพันธ์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการในสมัยนั้น มาเป็นประธานในพิธีเปิดเมื่อวันที่ 7 เมษายน พ.ศ. 2478 ในนามโรงเรียน "เบ็ญจะมะมหาราช" และได้เปิดสอนอยู่ในที่ตั้งแห่งนี้จนถึง พ.ศ. 2516 โรงเรียนจึงได้ย้ายที่ตั้งอีกครั้งมาอยู่ในที่ตั้งปัจจุบัน ในช่วงระยะเวลาดังกล่าว โรงเรียนได้เปิดสอนชั้นเตรียมอุดมศึกษา แผนกวิทยาศาสตร์ ในปี พ.ศ. 2489 และในปี พ.ศ. 2503 จึงเริ่มใช้หลักสูตรมัธยมศึกษา ตามแผนการศึกษาชาติ พุทธศักราช 2503

การย้ายที่ตั้งโรงเรียนมายังที่ตั้งปัจจุบัน

เหตุที่โรงเรียนต้องมีการย้ายที่ตั้งอีกครั้ง เนื่องจากในช่วงปี พ.ศ. 2511 - 2512 นายพัฒน์ บุญยรัตนพันธ์ ผู้ว่าราชการจังหวัดอุบลราชธานีในขณะนั้นได้ตกลงกับ กระทรวงมหาดไทย และกระทรวงศึกษาธิการ ในการยกที่ดินโรงเรียนเบ็ญจะมะมหาราชให้ใช้สร้างเป็น ศาลากลางจังหวัดหลังใหม่ แทนที่อาคารศาลากลางหลังเดิมที่สร้างขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2461 ซึ่งมีขนาดเล็ก และคับแคบ โดยที่ไม่มีการบอกกล่าวให้กับทางโรงเรียนทราบล่วงหน้า เพราะทางโรงเรียนรู้อยู่เรื่องนี้เมื่อมีการส่งเจ้าหน้าที่มาทำการการวางผังและปักหมุดสร้างอาคารศาลากลางจังหวัดหลังใหม่แล้ว

ทางราชการได้อนุมัติเงินงบประมาณ 11 ล้านบาทเศษ สร้างโรงเรียน ขึ้นใหม่ เพื่อให้โรงเรียนเบ็ญจะมะมหาราชย้ายไปอยู่ที่ตำบลท่าวังหิน ซึ่งเป็นที่ราชพัสดุ แปลงเลขที่ 1776 เนื้อที่ประมาณ 150 ไร่ 15.9 ตารางวา ตั้งอยู่เลขที่ 600 ถนนสรรพสิทธิ์ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี อาณาเขตทิศเหนือจรดบ้านพักอาจารย์สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี ทิศใต้ (ด้านหน้า) จรดถนนสรรพสิทธิ์ ทิศตะวันออกจรดซอยขึ้นจิต ทิศตะวันตกจรดถนนหน้าที่ทำการ การประปา โดยในขณะที่กำลังสร้างหลังใหม่นั้น โรงเรียนหลังเก่าก็ยังทำการสอนต่อไป เพื่อรอโรงเรียน ที่กำลังสร้างใหม่ ส่วนศาลากลางจังหวัดก็ดำเนินการก่อสร้างไปพร้อมๆ กันจนแล้วเสร็จ จึงได้ทำการ ย้ายนักเรียนจากหลังเก่ามาเรียนในที่แห่งใหม่นี้ ใน พ.ศ. 2516 ในนาม "โรงเรียนเบ็ญจะมะมหาราช" ตามเดิม มีนายอภัย จันทวิมล ปลัดกระทรวงศึกษาธิการในขณะนั้นมาเป็นประธานในพิธีเปิด และที่

ผ่านมาเมื่อวันที่ 28 กันยายน พุทธศักราช 2551 เป็นวันสถาปนาโรงเรียนครบรอบ 111 ปี

ปัจจุบัน โรงเรียนเบ็ญจะมะมหาราช เป็นโรงเรียนมัธยมศึกษา ส่วนภูมิภาคขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานอุบลราชธานีเขตที่ 1 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ เปิดสอนตามหลักสูตรสายสามัญ ตั้งแต่ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 แบบสหศึกษา มีนักเรียนรวมทุกระดับชั้น 4,673 คน และคณาจารย์ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ รวม 238 คน (ที่มา: งานทะเบียน โรงเรียนเบ็ญจะมะมหาราช 10 มิถุนายน 2555)

ตราสัญลักษณ์ประจำโรงเรียน

ตราประจำโรงเรียนเบ็ญจะมะมหาราชในระยะแรก อาจารย์น้อยม วนะรมย์ (อาจารย์ใหญ่ พ.ศ. 2474-2483) ได้กำหนดตราให้เป็นรูปต้นไทรมีอักษร ร เกี่ยวที่ลำต้นไทร มีเลข 5 ไทยอยู่ด้านล่าง มีรัศมีกระจายเป็นวงรอบต้นไทรมีชายผ้าเป็นธงปลาย 2 แฉก และเขียนตรงกลางว่าเบ็ญจะมะมหาราช ไว้ด้านล่าง ต่อมาได้เปลี่ยนแปลงออกแบบให้เข้ากับสมัยโดยเปลี่ยนเป็นตราพระมหามงกุฎเปล่งรัศมีครอบเลข 5 ไทย ตั้งอยู่บนฐานรูปดอกบัวบานจนทุกวันนี้ ตราดังกล่าวนี้มีความหมายว่า โรงเรียนเบ็ญจะมะมหาราชเป็นโรงเรียนที่สถาปนาขึ้นเพื่อเป็นพระบรมราชานุสรณ์ในพระมหากษัตริย์รัชกาลที่ 5 แห่งพระบรมราชจักรีวงศ์ ตั้งอยู่ ณ จังหวัดอุบลราชธานี

สีธงประจำโรงเรียน

ธงประจำโรงเรียนเบ็ญจะมะมหาราชมีลักษณะเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า ภายในแบ่งครึ่งตามแนวนอน ครึ่งบนเป็นสีเขียว ครึ่งล่างเป็นสีแดง ที่มาของสีธงประจำโรงเรียนนั้น เกิดจากการแข่งขันกีฬาระหว่างโรงเรียนต่างๆ ในสมัยก่อน ซึ่งขณะนั้นยังไม่มีอัตลักษณ์สำหรับนั่งดูกีฬานักเรียนต่างรุมดูอยู่รอบสนามปะปนกัน ทำให้เกิดปัญหาการกระทบกระทั่งกันระหว่างนักเรียนต่างโรงเรียน ทางโรงเรียนจึงได้ทำธงสามเหลี่ยม 2 ผืน ผืนหนึ่งสีเขียวอีกสีหนึ่งสีแดง นำไปปักไว้เป็นเขตดูกีฬา กำหนดให้นักเรียนโรงเรียนเบ็ญจะมะมหาราชต้องเข้าไปยืนดูอยู่ระหว่างธง 2 ผืนนี้ สีเขียวแดงจึงกลายมาเป็นสีของโรงเรียนตลอดมาตราบเท่าทุกวันนี้

ต้นไม้ประจำโรงเรียน

ในปี พ.ศ. 2480 อาจารย์น้อยม วนะรมย์ ได้ปลูกต้นไทรไว้ด้านหลังโรงเรียนหลังที่ 2 (ศาลากลางจังหวัดอุบลราชธานีในปัจจุบัน) ใกล้กับแท่งก้น้ำ โดยให้นักเรียนทุกคนร่วมปลูก ท่านได้กล่าวว่า ลูกเบ็ญจะมะทุกคนคือลูกไทรงาม ใครจะลบหลู่ดูหมิ่นไม่ได้ และสาปแช่งไว้ว่า ถ้าใครลบหลู่ดูหมิ่นไม่นับถือขอให้มือนั่นเป็นไป ต้นไทรงามต้นนั้นก็เจริญงอกงามขึ้นเรื่อยๆ และกลายเป็นสัญลักษณ์ของโรงเรียน ลูกศิษย์เบ็ญจะมะฯ ทุกคนจะเรียกตนเองว่าเป็น ลูกแม่ไทรงาม และต่างถือต้นไทรงามนั้นเป็นที่เคารพแต่นั้นมาจนปัจจุบัน

ปรัชญาของโรงเรียน

“ประพตติดี มีวัฒนธรรม นำสังคม”

เอกลักษณ์โรงเรียนเบ็ญจะมะมหาราช

“ความเป็นเลิศทางวิชาการ”

อัตลักษณ์โรงเรียนเบ็ญจะมะมหาราช
 ต้นแบบคนดี ศักดิ์ศรีแห่ง“เบ็ญฯ”
 มีคุณสมบัติตาม สมรรถนะ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของ
 โรงเรียน

คติธรรมของโรงเรียน
 “สุพพตมมสงคโม วฑฺฒติ” “ผู้มีความประพฤติธรรม สังคมดี ย่อม
 เจริญ”

สีประจำโรงเรียน เขียว-แดง

ตราประจำโรงเรียน

วิสัยทัศน์

โรงเรียนเบ็ญจะมะมหาราช จัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมผู้เรียนให้มี
 คุณธรรม จริยธรรม คุณลักษณะอันพึงประสงค์ มีความเป็นเลิศทางวิชาการตามมาตรฐานสากล
 มีคุณภาพชีวิต ที่สืบพื้นฐานของความเป็นไทยตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีส่วนร่วมในการ
 อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมโดยใช้การบริหารจัดการศึกษาเชิงคุณภาพ ยึดหลักธรรมาภิบาล เน้นการมีส่วนร่วม
 และการใช้สื่อเทคโนโลยีที่เหมาะสม

พันธกิจ

1. ส่งเสริมผู้เรียนให้มีคุณธรรม จริยธรรม คุณลักษณะอันพึงประสงค์
2. บริหารจัดการการศึกษามีประสิทธิภาพยึดหลักธรรมาภิบาล
 เน้นการมีส่วนร่วม และใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม
3. จัดการศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน
 ด้วยหลักสูตรสถานศึกษาตามมาตรฐานสากล ซึ่งตอบสนองตามความต้องการของชุมชนประเทศชาติ
 และสังคมโลก
4. ส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพบุคลากร ของโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพ
 และเต็มศักยภาพ
5. พัฒนาแหล่งเรียนรู้ สภาพแวดล้อม และภูมิทัศน์ ให้เอื้อต่อการ
 เรียนรู้ และส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ

6. มีส่วนร่วมกับชุมชนสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้และแหล่งการเรียนรู้ให้
เข้มแข็ง

7. ส่งเสริมให้ครูและผู้เรียนร่วม ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ
สิ่งแวดล้อม ดำเนินชีวิตบนพื้นฐานของความเป็นไทยตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

เป้าประสงค์

ผู้เรียนทุกคนได้รับการส่งเสริมเต็ม ตามศักยภาพ สู่ความเป็นเลิศตาม
มาตรฐานสากล มีคุณธรรมจริยธรรม มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ และมีคุณภาพชีวิตที่ดีบนพื้นฐานของ
ความเป็นไทยตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

กลยุทธ์ของโรงเรียน พ.ศ. 2554-2557

1. พัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาของโรงเรียนสู่มาตรฐานสากลโดย
เน้นการมีส่วนร่วม

2. พัฒนาระบบการบริหารและการจัดการให้เข้มแข็งโดยใช้วงจร
คุณภาพ (PDCA) บนพื้นฐานของหลักธรรมาภิบาล

3. ส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มี
มาตรฐานคุณภาพตามเกณฑ์วิชาชีพครู

4. ส่งเสริมศักยภาพผู้เรียนอย่างหลากหลายให้สอดคล้องกับหลักสูตร
สถานศึกษา

5. ส่งเสริมการใช้สื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีที่เหมาะสมในระบบการ
บริหารจัดการและระบบการจัดการเรียนรู้

7. ส่งเสริมและสนับสนุนเครือข่ายครูผู้ปกครองและชุมชนให้มีส่วนร่วม
ในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อสร้างเสริมคุณธรรม จริยธรรมและคุณลักษณะที่พึงประสงค์

8. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและ
สิ่งแวดล้อม

9. ส่งเสริมและสนับสนุนการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็น
แนวทางในการปฏิบัติงานและพัฒนาคุณภาพชีวิตบนพื้นฐานของความเป็นไทย

ทำเนียบผู้บริหารโรงเรียน

ชื่อ - สกุล	พ.ศ.
1. ราชบุรุษอุ่ม สุวรรณ	พ.ศ. 2458
2. อำมาตย์ตรีเจิม ยุวจิตติ	พ.ศ. 2459
3. อำมาตย์ตรีละมุน	พ.ศ. 2460
4. ราชบุรุษผึ่ง ฝโลปการ	พ.ศ. 2461
5. รองอำมาตย์ตรีขุนโกศลเศรษฐ์	พ.ศ. 2462-2466
6. รองอำมาตย์ตรีขุนประสงค์จรรยา	พ.ศ. 2466-2468
7. รองอำมาตย์ตรีทองอินทร์ ภูริพัฒน์	พ.ศ. 2468-2474
8. รองอำมาตย์ตรีน้อย (น้อย วนรมย์)	พ.ศ. 2474-2483
9. นายสกล สิงห์ไพศาล	พ.ศ. 2483-2486

10. นายเช็บ พฤกษ์พิทักษ์	พ.ศ. 2486-2505
11. นายวินัย เกษมเศรษฐ์	พ.ศ. 2505-2507
12. นายขวัญ จันทนปุม	พ.ศ. 2507-2518
13. นายเนย วงศ์อุทุม	พ.ศ. 2518-2519
14. นายบัญญัติ บุรณะหิรัญ	พ.ศ. 2520-2520
15. นายอุดร มหาเมฆ	พ.ศ. 2520-2527
16. นายคำพันธ์ คงนิล	พ.ศ. 2527-2532
17. นายมงคล สุวรรณพงศ์	พ.ศ. 2532-2534
18. นายประดิษฐ์ ศรีวรรมาศ	พ.ศ. 2534-2536
19. นายวินัย เสาหิน	พ.ศ. 2536-2540
20. นายสมพงษ์ โลเมรัตน์	พ.ศ. 2541-2545
21. นายอิทธิพล ทองปน	พ.ศ. 2546-2550
22. นายสมจิต บุตรทองทิม	พ.ศ. 2551-2553
23. นายประยงค์ แก่นลา	พ.ศ.2553-ปัจจุบัน

2.2 ผลงานด้านดนตรีไทย ที่ได้รับรางวัลระดับชาติ ปีการศึกษา 2553

2.2.1 รางวัลชนะเลิศ เหรียญทอง กิจกรรมวงเครื่องสายวงเล็กผสมฆ้อง
ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6

2.2.2 รางวัลชนะเลิศ เหรียญทอง กิจกรรมวงปี่พาทย์ไม้นวมเครื่องคู่
ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6

2.2.3 รางวัลรองชนะเลิศอันดับที่ 1 เหรียญทอง กิจกรรมเดี่ยวเครื่อง
ดนตรีไทย (จะเข้) ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3

2.2.4 รางวัลรองชนะเลิศอันดับที่ 2 เหรียญทอง กิจกรรมเดี่ยวเครื่อง
ดนตรีไทย (ฆ้องวงใหญ่) ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6

2.2.5 รางวัลรองชนะเลิศอันดับที่ 2 เหรียญทอง กิจกรรมเดี่ยวเครื่องดนตรี
ไทย (ซอด้วง) ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6

2.2.6 รางวัลรองชนะเลิศอันดับที่ 2 เหรียญทอง กิจกรรมเดี่ยวเครื่องดนตรี
ไทย (ซอด้วง) ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3

2.2.7 รางวัลเหรียญทอง กิจกรรมเดี่ยวเครื่องดนตรีไทย(ขลุ่ยเพียงออ)ระดับชั้น
มัธยมศึกษาปีที่ 1-3

2.2.8 รางวัลเหรียญทอง กิจกรรมเดี่ยวเครื่องดนตรีไทย(ฆ้อง)
ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6

2.2.9 รางวัลเหรียญเงิน กิจกรรมเดี่ยวเครื่องดนตรีไทย(ซออู้)
ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6

2.2.10 รางวัลเหรียญทองแดง กิจกรรมเดี่ยวเครื่องดนตรีไทย(ซอฮู้)
ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3

2.3 ผลงานด้านดนตรีไทย ที่ได้รับรางวัลระดับชาติ ปีการศึกษา 2554

2.3.1 รางวัลชนะเลิศ เหรียญทอง กิจกรรมวงเครื่องสายวงเล็กผสมซิม
ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6

2.3.2 รางวัลรองชนะเลิศอันดับที่ 1 เหรียญทอง กิจกรรมวงปี่พาทย์ไม้นวม
เครื่องสาย ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6

2.3.3 รางวัลรองชนะเลิศอันดับที่ 2 เหรียญทอง กิจกรรมเดี่ยวเครื่อง
ดนตรีไทย (จะเข้) ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3

2.3.4 รางวัลเหรียญทอง กิจกรรมวงปี่พาทย์ไม้แข็งเครื่องคู่ ระดับชั้น
มัธยมศึกษาปีที่ 1-6

2.3.5 รางวัลเหรียญทอง กิจกรรมเดี่ยวเครื่องดนตรีไทย (ขลุ่ยเพียงออ)
ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6

2.3.6 รางวัลเหรียญทอง กิจกรรมเดี่ยวเครื่องดนตรีไทย (ซอด้วง) ระดับชั้น
มัธยมศึกษาปีที่ 4-6

2.3.7 รางวัลเหรียญทอง กิจกรรมเดี่ยวเครื่องดนตรีไทย (ซอฮู้) ระดับชั้น
มัธยมศึกษาปีที่ 1-3

2.3.8 รางวัลเหรียญเงิน กิจกรรมเดี่ยวเครื่องดนตรีไทย (ซิม 7 หย่อง)
ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6

2.3.9 รางวัลเหรียญเงิน กิจกรรมเดี่ยวเครื่องดนตรีไทย (ซ้องวงใหญ่)
ระดับชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 4-6

2.3.10 รางวัลเหรียญทองแดง กิจกรรมเดี่ยวเครื่องดนตรีไทย (ซ้องวงเล็ก)
ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6

2.4 ผลงานด้านดนตรีไทย ที่ได้รับรางวัลระดับชาติ ปีการศึกษา 2555

2.4.1 รางวัลชนะเลิศ เหรียญทอง กิจกรรมวงเครื่องสายวงเล็กผสมซิม
ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6

2.4.2 รางวัลเหรียญทอง กิจกรรมเดี่ยวเครื่องดนตรีไทย (ซิม 7 หย่อง)
ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6

2.4.3 รางวัลเหรียญทอง กิจกรรมเดี่ยวเครื่องดนตรีไทย (ซอด้วง) ระดับชั้น
มัธยมศึกษาปีที่ 4-6

2.4.4 รางวัลเหรียญทองแดง กิจกรรมเดี่ยวเครื่องดนตรีไทย (จะเข้)
ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3

3. บริบทพื้นที่โรงเรียนลือคำหาญวารินชำราบ

3.1 การจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนลือคำหาญวารินชำราบ

โรงเรียนลือคำหาญวารินชำราบ ได้จัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 10 มิถุนายน พ.ศ. 2517 โดยดำริของ ดร. ก่อ สวัสดิพานิช ซึ่งขณะนั้นดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมสามัญศึกษา เปิดทำการสอนครั้งแรกโดยใช้อาคารเก่าของโรงเรียนเบ็ญจะมะมหาราช ซึ่งอยู่หลังศาลากลางจังหวัดอุบลราชธานี ใช้ชื่อว่า

"โรงเรียน- วารินธรรมกิตติกา" ตามนามเจ้าคุณธรรมกิตติกา นายอำเภอคนแรกของอำเภовารินชำราบ ต่อมา นายเจริญ ปานทอง ผู้ว่าราชการจังหวัดอุบลราชธานีในสมัยนั้น ได้เปลี่ยนชื่อเป็น "โรงเรียน ลือคำหาญวารินชำราบ" โดยใช้นามเจ้าพ่อลือคำหาญ ซึ่งเชื่อกันว่าเป็นนักรบในสมัยพระวอพระตา และเป็นผู้ก่อตั้งอำเภอน้ำแซบ (อำเภовารินชำราบในปัจจุบัน)

ในปีการศึกษา 2519 จัดชั้นเรียนเป็น 25 ห้องเรียน ทำให้ห้องเรียนไม่พอ จึงได้ แยกนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มาเรียนที่อาคารเรียนชั่วคราว ซึ่งอยู่บริเวณที่ตั้งโรงเรียนในปัจจุบัน วันที่ 3 สิงหาคม พ.ศ. 2520 ได้ย้ายนักเรียนทั้งหมดมาเรียนรวมกัน ณ สถานที่ตั้งโรงเรียนในปัจจุบัน คือ บ้านแสนสุข ตำบลแสนสุข อำเภовารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี ในปีการศึกษา 2555 จัดชั้นเรียน เป็น 12-12-14 / 12-13-12 รวมทั้งหมด 75 ห้องเรียน มีนักเรียนทั้งหมดประมาณ 2,975 คน มีครู 146 คน โดยมีนายสุวิน ทองสุข เป็นผู้อำนวยการโรงเรียน (ที่มา : งานทะเบียน โรงเรียนลือคำหาญ วารินชำราบ ข้อมูล 10 มิถุนายน 2555

ข้อมูลทั่วไป

กำเนิดโรงเรียน วันที่ 10 มิถุนายน 2517

อักษรย่อโรงเรียน

ล. ว.

สีประจำโรงเรียน

ฟ้า - แดง

สีฟ้า หมายถึง ความอุดมสมบูรณ์ ความเจริญงอกงาม

สีแดง หมายถึง ความรัก ความสามัคคี ความอดทน ความเข้มแข็ง

สัญลักษณ์ประจำโรงเรียน

เจ้าพ่อลือคำหาญ

คำขวัญโรงเรียน

สะอาด สง่า ซื่อสัตย์รับผิดชอบต่อหน้าที่ มีวินัย

ปรัชญาโรงเรียน

อุปสรรคย่อมแก้ได้ด้วยปัญญา

คติพจน์โรงเรียน

นย นยติ เมธาวี (คนมีปัญญา ย่อมแนะนำทางที่ควรแนะนำ)

วิสัยทัศน์

ภายในปี 2558 โรงเรียนลือคำหาญวารินชำราบ ขยับเคลื่อนการศึกษา เพื่อความเป็นเลิศ เปิดโลกสู่สากล สร้างคนคุณภาพ

พันธกิจ

1. พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาเทียบเคียงมาตรฐานสากล
2. ส่งเสริมความสามารถทางเทคโนโลยีเพื่อเป็นเครื่องมือในการแสวงหา

ความรู้และการดำรงชีวิต

3. ส่งเสริมและปลูกฝังคุณธรรม สำนึกในความเป็นไทยและวิถีชีวิตตาม

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

4. ส่งเสริมให้ผู้เรียนทุกคนได้รับบริการทางการศึกษาทุกอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม ผู้เรียนทุกคนได้รับโอกาสในการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ

5. ส่งเสริมให้ครูและบุคลากรพัฒนาตนเองสู่ความเป็นมืออาชีพ

6. พัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการศึกษาด้วยระบบคุณภาพ

เน้นการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน

7. พัฒนาแหล่งเรียนรู้ สาธารณูปโภค และสิ่งแวดล้อมให้มีบรรยากาศ

เอื้อต่อการเรียนรู้

เป้าประสงค์

นักเรียนโรงเรียนลือคำหาญวารินชำราบ มีคุณธรรม จริยธรรม เป็นทรัพยากรบุคคลที่มีคุณภาพของสังคม พร้อมกับศักยภาพของพลโลก

- 3.2 ผลงานด้านดนตรีไทย ที่ได้รับรางวัลระดับชาติ ปีการศึกษา 2553

3.2.1 รางวัลเหรียญเงิน กิจกรรมวงปีพาทย์ไม้แข็งเครื่อง ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6

3.2.2 รางวัลเหรียญทองแดง กิจกรรมเดี่ยวเครื่องดนตรีไทย (ฆ้องวงใหญ่) ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6

- 3.3 ผลงานด้านดนตรีไทย ที่ได้รับรางวัลระดับชาติ ปีการศึกษา 2554

3.3.1 รางวัลรองชนะเลิศอันดับที่ 1 เหรียญทอง กิจกรรมเดี่ยวเครื่องดนตรีไทย(ฆ้องวงใหญ่) ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3

3.3.2 รางวัลเหรียญทอง กิจกรรมเดี่ยวเครื่องดนตรีไทย (ระนาดทุ้ม) ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6

3.3.3 รางวัลเหรียญทอง กิจกรรมเดี่ยวเครื่องดนตรีไทย (ระนาดทุ้ม) ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3

3.3.4 รางวัลเหรียญทอง กิจกรรมเดี่ยวเครื่องดนตรีไทย(ฆ้องวงเล็ก)ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3

- 3.4 ผลงานด้านดนตรีไทย ที่ได้รับรางวัลระดับชาติ ปีการศึกษา 2555

3.4.1 รางวัลชนะเลิศ เหรียญทอง กิจกรรมเดี่ยวเครื่องดนตรีไทย (ฆ้องวงใหญ่) ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6

3.4.2 รางวัลเหรียญทอง กิจกรรมเดี่ยวเครื่องดนตรีไทย (ซอวงเล็ก)
ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3

3.4.3 รางวัลเหรียญทอง กิจกรรมวงปี่พาทย์ไม่แข่งเครื่องคู่
ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6

แนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัย

1. แนวคิดและทฤษฎีวิวัฒนาการ

ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้างานวิจัยที่เกี่ยวข้องในทางทฤษฎีวิวัฒนาการของดนตรีไทยได้ดังนี้
ชัชวาล มะลิซ้อน (2545 : 16) ได้กล่าวไว้ในงานวิจัยว่า วิวัฒนาการของดนตรีไทย จากอดีตถึงปัจจุบันมีสภาพที่แตกจำแนกกันไปตามแต่ละยุคแต่ละสมัย จะเห็นว่าในสมัยสมบูรณาญาสิทธิราชมีผู้นิยมดนตรีไทยกันมาก และผู้ที่ฝีมือทางดนตรีไทย ได้มีความคิดปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้พัฒนาก้าวหน้ามาตามลำดับ พระมหากษัตริย์ เจ้านาย ตลอดจนถึงขุนนางผู้ใหญ่ ในสำนักพระราชวัง ได้ให้ความอุปถัมภ์ ทำนุบำรุงดนตรีไทย จึงทำให้นดนรีไทยเฟื่องฟูมากขึ้น ต่อมาภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 เป็นต้นมา ดนตรีไทยเริ่มซบเซาเนื่องจากรัฐบาลในสมัยนี้มีนโยบาย ที่เรียกว่า “รัฐนิยม” ซึ่งมีผลกระทบต่อดนตรีไทยด้วย จนกระทั่งอีกหลายปีต่อมาเมื่อได้มีการสั่งยกเลิก “รัฐนิยม” ดนตรีไทยก็มีบทบาทอยู่บ้างแต่ก็ไม่รุ่งเรืองเหมือนดังแต่ก่อน เนื่องจากมีวัฒนธรรมทางดนตรีของต่างชาติเข้ามามีบทบาทแทน ดังนั้นคนไทยทุกคนจึงควรตระหนักถึงคุณค่าของดนตรีไทย และช่วยกันทำนุบำรุง ส่งเสริมและรักษาการเล่นดนตรีไทย ไว้เพื่อเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาติสืบไป

สุกรี เจริญสุข (2555 : เว็บไซต์) กล่าวไว้ในบทความการศึกษาดนตรีในประเทศไทยว่าเป็นเรื่องที่ไม่ม่มีข้อมูลชัดเจนเมื่อเปรียบเทียบกับการศึกษาของวิชาอื่นๆ ไม่มีองค์กรกลางที่จะช่วยบริการข้อมูล

ปรัชญาการศึกษาดนตรีของไทยเท่าที่ค้นพบได้ จากระบบการศึกษาที่วัด การศึกษาที่บ้าน และการศึกษาในราชสำนัก ต่อมาดนตรีเป็นการศึกษาที่จัดขึ้นในระบบของโรงเรียนและมีหลักสูตรการศึกษามาแล้ว รวมถึงปัจจุบันทั้งหมด 15 ฉบับ

สำหรับชาวบ้านหรือประชาชนทั่วไปนั้น มีความเข้าใจวิชาดนตรีแบบชาวบ้าน ด้วยความเชื่อ ประเพณีนิยม การศึกษาและความจริงเกิดขึ้นในสังคม ดังนั้นชาวบ้านก็มีความรู้และความเข้าใจดนตรีแตกต่างกันไป ขึ้นอยู่กับยุคสมัยของสังคม

ระบบการเรียนดนตรีไทย ดนตรีไทยเป็นดนตรีประจำชาติที่มีวิธีการเรียนการสอนสืบทอดกันมาช้านาน ดนตรีไทยเรียนกันในระบบครอบครัว "พ่อสอนลูก" พ่อเป็นเจ้าของชีวิต การเรียนดนตรีจึงเป็นวิธีเรียนทั้งชีวิต นักเรียนต้องไปอยู่กับครู เรียนรู้โดยการอยู่รับใช้ เรียนรู้โดยระบบอุปถัมภ์คำชู ครูสอนก็ต่อเมื่อมีความพอใจในศิษย์ ครูมีสิทธิ์ที่จะไม่สอน ความผิดจะตกอยู่ที่ผู้เรียนเป็นส่วนใหญ่ และการศึกษาเป็นเรื่องของบุญคุณที่จะต้องทดแทน

ดนตรีอยู่ที่เด็กมีโอกาสและมีความสามารถ เมื่อเด็กได้เจอครูดนตรีที่ดี มีโอกาสแสดงฝีมือ เด็กก็จะพัฒนาได้เต็มศักยภาพ แต่เนื่องจากครูเลือกศิษย์ และบางครั้งครูไม่มีสิทธิ์ที่จะเลือก

ทำให้ระบบการศึกษาของไทยไม่พัฒนา ระบบการเรียนดนตรีแบบครอบครัว "ดนตรีบ้าน" จึงไม่สามารถใช้ในระบบสังคมสมัยใหม่ได้

ครูผู้ยิ่งใหญ่สอนลูกศิษย์มาฝากตัวอยู่ในครอบครัว เรียนรู้โดยเลียนแบบเรียนวิถีชีวิต เรียนรู้ด้วยการทำซ้ำๆ ท่องจำ ประกอบอาชีพไปในขณะที่เรียน

2. แนวคิดและทฤษฎีการบริหารจัดการหลักสูตรการเรียนการสอนดนตรี

ธีรศักดิ์ อุปไมยอริชัย (2553 : 4-5) กล่าวว่า ลูเทอร์ กุลลิค (Luther Gulick) ได้กล่าวถึงกระบวนการบริหารไว้ 7 ประเภทย่อยด้วยกัน เรียกด้วยตัวอักษรตัวต้นของคำว่า POSDCoRB คือ

2.1 Planning (การวางแผนงาน) หมายถึง การจัดวางโครงการ แผนปฏิบัติงาน และวิธีการปฏิบัติงานไว้ล่วงหน้า ผู้จัดการองค์กรต้องวางแผนงานทุกขั้นตอนของการปฏิบัติงาน เพราะแผนงานจะเป็นแนวทางปฏิบัติทั้งองค์กร ซึ่งประกอบด้วย แผนงานหลัก และแผนงานย่อย แผนงานต้องมีลักษณะยืดหยุ่น

2.2 Organizing (การจัดหน่วยงาน) หมายถึง การกำหนดโครงสร้างอำนาจหน้าที่ การแบ่งส่วนงาน และการจัดสายงาน

2.3 Staffing (การจัดตัวบุคคล) หมายถึง การบริหารงานด้านบุคลากร ได้แก่ การจัดอัตรากำลัง การสรรหาและพัฒนาบุคลากร การเลื่อนขั้นเลื่อนตำแหน่ง การส่งเสริมขวัญและกำลังใจ สวัสดิการ และการเสริมสร้างบรรยากาศในการทำงาน "คน" เป็นทรัพยากรที่สำคัญที่สุด ที่ส่งผลให้งานสำเร็จหรือล้มเหลว

2.4 Directing (การอำนวยการ) หมายถึง การวินิจฉัยสั่งการ การควบคุมบังคับบัญชา และการควบคุมดูแลการปฏิบัติงานของผู้บริหาร ในฐานะหัวหน้าหน่วยงาน หัวหน้าต้องมอบหมายหน้าที่ให้ลูกน้องแต่ละคนตามลำดับ โดยให้สัมพันธ์และสอดคล้องกับความรับผิดชอบแต่ละตำแหน่ง ประกาศใช้ระเบียบให้ปฏิบัติตาม มีการตัดสินใจสั่งการ อย่างถูกต้องและรวดเร็ว

2.5 Coordinating (การประสานงาน) หมายถึง การประสานกิจกรรมต่างๆ ของหน่วยงาน เพื่อให้เกิดมีการร่วมมือที่ดีและนำไปสู่จุดหมายปลายทางเดียวกัน

2.6 Reporting (การรายงาน) หมายถึง การรายงานผลการปฏิบัติงานของบุคลากร ระดับต่างๆ ในหน่วยงาน เพื่อให้ผู้บริหารและสมาชิกหน่วยงานได้รับทราบความเคลื่อนไหวและความคืบหน้าของกิจการอย่างสม่ำเสมอ

2.7 Budgeting (การบริหารงบประมาณ) หมายถึง การจัดทำงบประมาณ การจัดทำบัญชีการใช้จ่ายเงิน และการควบคุมตรวจสอบทางด้านการเงินและทรัพย์สิน

การบริหารจัดการหลักสูตร (หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 : 35) เขียนไว้ว่าในระบบการศึกษาที่มีการกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นและสถานศึกษามีบทบาทในการพัฒนาหลักสูตรเหล่านั้น หน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในแต่ละระดับตั้งแต่ระดับชาติ ระดับท้องถิ่น จนถึงระดับสถานศึกษา มีบทบาทหน้าที่ และความรับผิดชอบในการพัฒนา สนับสนุน ส่งเสริมการใช้และ พัฒนาหลักสูตรให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้การดำเนินการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาและการจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษามีประสิทธิภาพสูงสุด อันจะส่งผลให้การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนบรรลุตามมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในระดับชาติ

ระดับท้องถิ่น ได้แก่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา หน่วยงานต้นสังกัดอื่น ๆ เป็นหน่วยงานที่มีบทบาทในการขับเคลื่อนคุณภาพการจัดการศึกษา เป็นตัวกลางที่เชื่อมโยงหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานที่กำหนดในระดับชาติให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น เพื่อนำไปสู่การจัดทำหลักสูตรของสถานศึกษา ส่งเสริมการใช้และพัฒนาหลักสูตรในระดับสถานศึกษาให้ประสบความสำเร็จ โดยมีภารกิจสำคัญ คือ กำหนดเป้าหมายและจุดเน้นการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในระดับท้องถิ่น โดยพิจารณาให้สอดคล้องกับสิ่งที่มีความต้องการในระดับชาติ พัฒนาสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น ประเมินคุณภาพการศึกษาในระดับท้องถิ่น รวมทั้งเพิ่มพูนคุณภาพการใช้หลักสูตรด้วยการวิจัยและพัฒนา การพัฒนาบุคลากร สนับสนุน ส่งเสริมติดตามผล ประเมินผล วิเคราะห์ และรายงานผลคุณภาพของผู้เรียน

สถานศึกษามีหน้าที่สำคัญในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การวางแผนและการดำเนินการใช้หลักสูตร การเพิ่มพูนคุณภาพการใช้หลักสูตรด้วยการวิจัยและพัฒนา การปรับปรุงและการพัฒนาหลักสูตร จัดทำระเบียบและการวัดและประเมินผล ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาต้องพิจารณาให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน และรายละเอียดที่เขตพื้นที่การศึกษาหรือหน่วยงานต้นสังกัดอื่น ๆ ในระดับท้องถิ่นได้จัดทำเพิ่มเติม รวมทั้งสถานศึกษาสามารถเพิ่มเติมในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่นและความต้องการของผู้เรียน โดยทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ (สาระดนตรี) (หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 : 182) เขียนไว้ว่า มีความรู้ความเข้าใจองค์ประกอบดนตรีแสดงออกทางดนตรีอย่างสร้างสรรค์ วิเคราะห์วิพากษ์วิจารณ์คุณค่าดนตรี ถ่ายทอดความรู้สึกทางดนตรีอย่างอิสระ ชื่นชมและประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างดนตรี ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม เห็นคุณค่าดนตรีที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยและสากล ร้องเพลง และเล่นดนตรีในรูปแบบต่างๆ แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเสียงดนตรีแสดงความรู้สึกที่มีต่อดนตรีในเชิงสุนทรีย์ เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างดนตรีกับประเพณี วัฒนธรรม และเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์

3. แนวคิดและทฤษฎีการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทย

ทฤษฎีการเรียนรู้ของ อัลเบิร์ต บันดูรา (2555 : เว็บไซต์) ซึ่งเชื่อว่า สิ่งแวดล้อมและผู้เรียนมีความสำคัญเท่า ๆ กัน พฤติกรรมของคนเราส่วนมากเป็นการเรียนรู้โดยการสังเกต (Observational Learning) หรือการเลียนแบบจากตัวแบบ (Modeling) และตัวแบบก็ไม่จำเป็นต้องเป็นสิ่งที่มีชีวิตเสมอไปด้วย อาจเป็นสัญลักษณ์ เช่น ตัวแบบที่เห็นในโทรทัศน์ ภาพการ์ตูน หนังสือ หรือคำบอกเล่า

ทิตนา แหมมณี (ชัชวาล มะลิซ้อน. 2545 : 35 ; อ้างอิงมาจาก ทิตนา แหมมณี. 2543 : 15) ได้เสนอแนวทางการสอนดนตรีไทย ไว้ดังนี้

1. ครูควรเน้นหลักในการสอนดนตรี ให้เกิดความเข้าใจศิลปะอันเป็นวัฒนธรรมของชาติสืบไป
2. ครูควรเน้นให้นักเรียนเกิดความเพลิดเพลิน และนำมาใช้ในชีวิตประจำวัน
3. ครูควรจัดชุมนุมดนตรี-นาฏศิลป์ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ทางด้านนี้
4. ครูปลูกฝังคุณสมบัติต่างๆ ให้นักเรียน เช่น การยอมรับความสามารถของคนอื่น การแสดงออก การปรับอารมณ์และบุคลิกภาพของตน เป็นต้น

ศักดิ์ชัย หิรัญรักษ์ (ชัชวาล มะลิซ้อน. 2545 : 37 ; อ้างอิงมาจาก ศักดิ์ชัย หิรัญรักษ์. 2543 : 22) กล่าวในเอกสารประกอบการสอนวิชาทฤษฎีและกระบวนการเรียนวิชาดนตรี สรุปได้ดังนี้

เนื้อหาสาระทางดนตรี หมายถึง องค์ความรู้ทางดนตรีที่ครูผู้สอนวิชาดนตรีต้องสอนให้กับนักเรียน โดยสอนผ่านทักษะใดทักษะหนึ่งทางดนตรี เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจเรื่ององค์ประกอบของดนตรีอย่างถูกต้องและครอบคลุม เพียงพอกับการแสวงหาความรู้ทางดนตรีเพื่อชีวิตของเขาต่อไป

ธวัชชัย นาควงษ์ (ชัชวาล มะลิซ้อน. 2545 : 37-38 ; อ้างอิงมาจาก ธวัชชัย นาควงษ์. 2544 : 47) กล่าวถึงทฤษฎีของดิวอี้ (John Dewey) นักการศึกษาชาวอเมริกัน ได้กล่าวไว้ว่า ดนตรีเป็นวิชาชั้นเยี่ยมในการพัฒนาสติปัญญา ดนตรีมีหลักเกณฑ์ในการคิด ประสบการณ์ต่างๆ ในวิชาดนตรีสนับสนุนการทำงานร่วมกันของร่างกายและสมอง การแสดงดนตรีไม่ว่าจะเป็นการบรรเลงดนตรีหรือร้องเพลง ร่างกาย กล้ามเนื้อ เสียงร้อง ประสาทหู สายตา จะต้องทำงานควบคู่กันไปกับสมอง การทำงานร่วมกันระหว่างร่างกายกับสมองนี้ เป็นคุณสมบัติสำคัญสำหรับวิชาที่เป็นพื้นฐาน

ทินกร อัดไพบุลย์ (2555 : สัมภาษณ์) ได้เสนอแนะขั้นตอนวิธีการและกระบวนการจัดการเรียนการสอนดนตรี ไว้ 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นสร้างบรรยากาศ (Build Rapport)
 2. ขั้นสร้างองค์ความรู้ใหม่ (Giving new knowledge)
 3. ขั้นการฝึกปฏิบัติ (Skill practice)
 4. ขั้นการวัดผลและการประเมินผล (Evaluation)
 5. ขั้นสรุปผล (Conclusion)
4. แนวคิดและทฤษฎีโครงสร้างและหน้าที่
- ทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่ของทิลค็อตต์ พาร์สัน เชื่อว่า มีหน้าที่ ๆ จำเป็นจริงอยู่ 4 อย่างคือ
- 4.1 Adaptation (การปรับตัว) ระบบต้องปรับเข้ากับความเป็นจริงส่วน (ฉุกเฉิน) จากภายนอกสถานการณ์ ต้องปรับเข้ากับสิ่งแวดล้อมและปรับสิ่งแวดล้อมไปสู่ความจำเป็น
 - 4.2 Goal Attainment (การบรรลุเป้าหมาย) ระบบต้องกำหนดและบรรลุเป้าหมายเบื้องต้น
 - 4.3 Integration (บูรณาการ) ระบบต้องสร้างระบบความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันขององค์ประกอบต่าง ๆ คือ ต้องจัดความจำเป็นพื้นฐานทั้ง 3 ตัวคือ AGI ให้สอดคล้องกัน
 - 4.4 Latency (Pattern Maintenance) การรักษาแบบแผนไว้ ระบบต้องดำรงไว้รักษา พื้นฟู ทั้งการกระตุ้นปัจเจกชน และแบบแผนทางวัฒนธรรม ที่สร้างและสนับสนุนแรงจูงใจนั้นสิ่งจำเป็นพื้นฐานเหล่านี้ เชื่อมกับระบบอินทรีย์ 4 ประการ คือ
 - 4.4.1 ระบบอินทรีย์ทางชีวภาพ (Biological) + ระบบการปรับตัว (Adaptation)
 - 4.4.2 ระบบบุคลิกภาพ (Personality System) + การบรรลุเป้าหมาย (Goal Attainment)
 - 4.4.3 ระบบทางสังคม (Social System) + บูรณาการ (Integration)

4.4.4 ระบบทางวัฒนธรรม (Cultural System)+การรักษาแบบแผน (The Pattern Maintenance)

สัจต ภูเขาทอง (2532 : 23) ได้กล่าวไว้ว่า ในดนตรีไทยก็มีไวยากรณ์เหมือนกับภาษา คือ มีระเบียบแบบแผนต่างๆ ที่เราสามารถนำมาวิเคราะห์แยกแยะเพื่อวินิจฉัยโครงสร้างต่างๆ ของบทเพลงว่า หากเราแยกเพลงออกมาเป็นส่วนย่อยจะประกอบด้วยส่วนอะไรบ้างในเรื่องนี้ ได้มีผู้คิดค้น จำแนกส่วนต่าง ๆ ของเพลงออกมาบ้างแล้วว่าส่วนไหนเป็นพยางค์ เป็นวลี เป็นประโยค เป็นสำนวน หรือลีลาต่าง ๆ

อันการมองรูปแบบของเพลงไทยในรูปไวยากรณ์ อาจจะเอาตัวอย่างตำราไวยากรณ์ไทยของพระยาอุปกิตมาใช้ได้ โดยจำแนกออกเป็น อักขรวลี วลีวิภาค วากยสัมพันธ์ และฉันทลักษณ์ ได้อย่างครบถ้วน แล้วเรานำมาเปรียบเทียบกับว่าลักษณะใดของเพลงเข้ากับเรื่องใดในวิชาไวยากรณ์ไทย

หรืออาจพิจารณาถึงดนตรีไทยที่เกี่ยวข้องกับสังคม เช่น ความเชื่อถือในสิ่งที่ลึกลับ ความเกี่ยวข้องกับศาสนา ความผูกพันของเพลงที่มีต่อสังคมแนวโน้มของเพลงไทย การประพันธ์เพลงไทย เป็นต้น อันเป็นเรื่องที่ควรแก่การศึกษาทั้งสิ้น สิ่งเหล่านี้หากเราช่วยกันคิดช่วยกันค้นคว้า ก็จะทำให้ดนตรีไทยเก๋าน่ากว่าเท่าที่เป็นอยู่อย่างแน่นอน

จากการศึกษาค้นคว้าของผู้วิจัย ได้รวบรวมบทบาทหน้าที่และคุณสมบัติที่ดีที่ส่งผลต่อการประสบความสำเร็จต่อการจัดการเรียนการสอนและในชีวิต ดังนี้

1. การขยันขันแข็งในการฝึกซ้อม จะช่วยให้มีความคล่องตัวช่วยเพิ่มพูนฝีมือ เพิ่มพูนความเข้าใจ เพิ่มพูนความเร็ว แม้จะได้ชื่อว่าเป็นนักดนตรีที่เก่งแล้ว มีฝีมือเป็นที่ยอมรับของคนโดยทั่วไปแล้ว ก็ยังต้องหมั่นฝึกซ้อมอยู่เสมอ
2. หมั่นศึกษาหาความรู้ทางดนตรีเพิ่มเติมอยู่เสมอ จากครูอาจารย์ เพื่อนร่วมงาน จากตำรารับตำรา จากการฟัง ฯลฯ วิทยาการและเทคโนโลยีนั้นก้าวไปข้างหน้าตลอดเวลา
3. มีความละเอียดละออในการฟัง การอ่าน การเขียน และ การเล่น อย่าปล่อยให้รายละเอียดที่ไพเราะน่าสนใจ หรือกลเม็ดต่าง ๆ ผ่านไป โดยมีได้กระทบโสตประสาทของเรา
4. หมั่นดูแลรักษาเครื่องมือที่ใช้ประกอบอาชีพ หรือเล่นเป็นประจำ ให้อยู่ในสภาพที่ดีอยู่เสมอ เสียหายทุกเสียงต้องไม่เพี้ยน สภาพของเครื่องดนตรีต้องใช้งานได้ตลอดเวลา
5. ลดอัตราในตัวเองให้มากที่สุด จงเป็นคนถ่อมตัว อย่าถือเอาความคิดของตัวเองเป็นใหญ่ อย่าคิดว่าเราต้องเป็นฝ่ายถูกต้องตลอดกาล การคิดเช่นนั้น จะทำให้เราไม่ได้อะไรใหม่ ๆ และกลายเป็นคนโง่ที่คิดว่าตัวเองฉลาด ดนตรีนั่นเป็นศิลปะอิสระที่ไร้ขอบเขต ความไพเราะมิได้อยู่ที่เล่นได้ถูกต้องตามต้นกำเนิดเดิมเท่านั้น แต่อยู่ที่ผู้เล่นสามารถสื่อถึงผู้ฟังได้ดีเพียงไร
6. อย่าตำหนิติเตียนผู้ที่มีฝีมือด้อยกว่า แนะนำสิ่งที่น่าสนใจแก่เขาตามกำลังความสามารถของเขาที่จะรับได้ จงให้กำลังใจเขาและส่งเสริมให้เขามีฝีมือขึ้นมาเสมอเรา หรือก้าวไปไกลกว่าเรา
7. เป็นผู้ที่มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ไม่ว่าในหมู่เพื่อนร่วมงานหรือผู้เกี่ยวข้องอื่น ๆ ในธุรกิจการดนตรี รับฟังและเคารพในความคิดเห็นของผู้อื่น อย่าเป็นตัวสร้างปัญหาในกลุ่มคนที่ร่วมงานกับเรา

8. เป็นผู้ที่ต้องตรงต่อเวลา ไม่ว่าจะเป็นการนัดฝึกซ้อมหรือในการแสดงจริง ต้องตรงต่อเวลาจริง ๆ ทั้งยังต้องเผื่อเวลาไว้สำหรับอุปสรรคในการเดินทางด้วย

9. เมื่อมีโอกาสถ่ายทอดความรู้สึกผู้อื่น จงกระทำในลักษณะแนะนำ แจกแจงชี้ให้เห็น จงคำนึงถึงความยอมรับในตัวเราจากผู้เรียนให้มากที่สุด และถ่ายทอดความรู้ที่มีโดยไม่ปิดบังอำพราง

5. แนวคิดและทฤษฎีสุนทรียศาสตร์

สำเริง คำโหมง (2552 : 7) สุนทรียศาสตร์ คือ วิชาปรัชญาที่เกี่ยวข้องกับความงาม เป็นศาสตร์ของการรับรู้ความหมายของศิลปะ ซึ่งมีค่าต่อจิตใจและอารมณ์ของมนุษย์ การเข้าถึงสุนทรียะเป็นเรื่องเฉพาะบุคคล ผู้มีอารมณ์ละเอียดอ่อนและมีจิตใจดีก็ง่ายกว่าจะเข้าถึงสุนทรียะได้มากกว่า แต่บุคคลก็สามารถฝึกตนให้เข้าถึงสุนทรียะได้ด้วยการฝึกเจตคติที่ดีต่อศิลปะโดยตัดอคติ และความฝักฝ่ายต่อศิลปะเฉพาะกลุ่มออกเสียจากอารมณ์ พร้อมกันนั้นก็ตั้งใจศึกษาหาทางเข้าถึงสุนทรียะของศิลปะที่ผู้ผลิตตั้งใจสร้างขึ้นอย่างจริงจังด้วย

สุนทรียศาสตร์ (Aesthetics) เป็นศาสตร์อันว่าด้วยปัญหาเกี่ยวกับความงามและการตัดสินคุณค่าของความงาม เรียกว่าทฤษฎีที่ว่าด้วยคุณค่าว่า "คุณวิทยา" หรือ "อรรถศาสตร์" (Axiology) ซึ่งเป็นศาสตร์ที่แยกไปกล่าวถึงปัญหาเกี่ยวกับคุณค่า (Values) และการตัดสินคุณค่า

สุนทรียศาสตร์ เป็นสาขาของปรัชญาซึ่งเกี่ยวข้องกับการรับรู้ในเรื่องของความงาม รวมถึงความน่าเกลียด เป็นสิ่งที่อยู่ในเชิง "วัตถุนิัย" หรือ "อติวิสัย" ซึ่งมีอยู่ในจิตใจของแต่ละบุคคลเท่านั้น (สมเกียรติ ตั้งนโม. 2555 : 28)

สุกรี เจริญสุข (ชัชวาล มะลิซ้อน. 2545 : 36-37 ; อ้างอิงมาจาก สุกรี เจริญสุข. 2543 : 14) กล่าวถึงทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อพัฒนาสุนทรียภาพทางศิลปะ ดนตรี และพลศึกษา มีแนวคิด 3 ส่วนด้วยกัน คือ หลักความเหมือน หลักความแตกต่าง หลักความเป็นฉันท

หลักความเหมือน คือ แม่แบบหรือแบบ แบบ คือ ครู เป็นแบบอย่างให้เด็กเรียนรู้ หลักของความเหมือนประกอบด้วย การเรียนแบบ และการทำซ้ำ เช่น ลูกเรียนแบบจากพ่อแม่ดังคำโบราณที่ว่า "ลูกไม่หล่นไม้ไผ่โตต้น"

หลักความแตกต่าง คือ เป็นความต้องการที่จะเปลี่ยนแปลงความจำเจ ความรู้จำ ความเบื่อหน่ายในบรรยากาศและสิ่งที่เป็นอยู่ในชีวิตประจำวัน ความต้องการสิ่งใหม่ๆ เพื่อความมีชีวิตชีวา เพื่อให้ทันกับเหตุการณ์ และอย่างน้อยที่สุดก็เพื่อที่จะเปลี่ยนแปลงให้เกิดความแตกต่าง

หลักความเป็นฉันท เป็นรากเหง้าของวัฒนธรรม ความสมบูรณ์ลงตัวของดนตรีจะต้องตั้งอยู่ในความเป็นฉันท อดความเป็นฉันท และในความเป็นแบบนี้ก็คือรากเหง้าทางวัฒนธรรมของชุมชน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยในประเทศ

ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ โดยค้นคว้าเก็บรวบรวมในวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทยในสถานศึกษา พอสรุปได้ดังนี้

กรกฎ วงศ์สุวรรณ (2549 : ไม่มีเลขหน้า) ได้ศึกษากระบวนการถ่ายทอดดนตรีไทยของปราชญ์ชาวบ้านในมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ผลการวิจัยพบว่า การสอนบทเพลงต่างๆ ปราชญ์ชาวบ้านใช้วิธีการเลือกเพลงให้ใกล้เคียงกับหลักสูตรที่มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา กำหนด วิธีและขั้นตอนการถ่ายทอด ถ่ายทอดโดยวิธีการ मुखปาฐะหรือการต่อเพลงโดยการสาธิตให้ดู การรวมวงและการปรับวงดนตรีไทยมีวิธีคือ คัดเลือกนักดนตรีและนักร้องที่มีฝีมือดี การเลือกเพลงที่จะบรรเลงเลือกตามวัตถุประสงค์ของงานพิธีกรรมต่างๆ การฝึกซ้อมวง ซ้อมอย่างน้อย 2-3 ชั่วโมง การวัดและการประเมิน ใช้วิธีการสังเกตจากการบรรเลงและการขับร้องของผู้เรียน ปัญหาและอุปสรรค คือ เวลาที่จัดการเรียนการสอน สอน 4 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ มีผลต่อการเรียนการสอนเนื่องจากเวลาน้อยเกินไป ปัญหาเรื่องความพร้อมของผู้เรียนมหาวิทยาลัยรับนักศึกษาเข้ามาโดยไม่มี การทดสอบจึงเป็นการสอนนักศึกษาใหม่ตั้งแต่เริ่มต้น ตัวนักศึกษามีความขยันฝึกซ้อมน้อย เอาแค่ผ่านปัญหาด้านงบประมาณสนับสนุนน้อย

จิตรรา ไทยเครือวัลย์ (2549 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนดนตรีไทยโดยใช้ชุดฝึกทักษะวงเครื่องสายไทย โรงเรียนโพ้นถิ่นเจริญวิทย ผลการศึกษาพบว่า แผนการจัดการเรียนรู้โดยชุดฝึกทักษะวงเครื่องสายไทย กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 มีประสิทธิภาพ 76.00/80.04 มีดัชนีประสิทธิผลของการเรียนรู้ด้วยแผนการเรียนรู้อยู่โดยชุดฝึกทักษะวงเครื่องสายไทย เท่ากับ 0.7583 นักเรียนมีความรู้เพิ่มขึ้นร้อยละ 75.83 ผู้เรียนมีความสนใจในเรียนดี มีความรับผิดชอบในหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย

วีระ ทองไพบูลย์ (2549 : 57) ได้ศึกษาขั้นตอนวิธีสำหรับการรู้จำระดับเสียงและชนิดของเครื่องดนตรีไทย ผลการวิจัยพบว่าขั้นตอนการทำงานของระบบการรู้จำระดับเสียงหลักการทำงานใช้ความถี่หลักมูลของเสียงดนตรีนำมาเปรียบเทียบกับข้อมูลในตารางระดับเสียงอ้างอิงจำได้ค่าเอาท์พุทเป็นระดับเสียงดนตรีไทยซึ่งมีค่าถูกต้องเฉลี่ย 94 % การทำงานของระบบการรู้จำเครื่องดนตรีมีขั้นตอนวิธีการทำงานหลักคือ สร้างจุดอ้างอิงเพื่อหาค่าลักษณะเด่นของเสียงดนตรีไทย

ทิพวรรณ สุขสกิจ (2550 : 58-62) ได้ศึกษาสภาพปัญหาในการส่งเสริมความสามารถด้านดนตรีไทยของนักเรียนโรงเรียนรัตนานิเบศร์ จังหวัดนนทบุรี ผลการวิจัยพบว่าโรงเรียนสนับสนุนความสามารถทางดนตรีแก่นักเรียนด้านสภาพแวดล้อม งบประมาณ อยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนด้านหลักสูตร วิธีสอน ผู้เรียน ผู้สอน สื่ออุปกรณ์ และการวัดการประเมินผล อยู่ในระดับมาก โดยจัดลำดับการได้รับความสนับสนุนจากค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเรียนจากระดับมากที่สุดลงไปหาระดับต่ำสุดได้ดังนี้ 1) งบประมาณ 2) สภาพแวดล้อม 3) วิธีการสอน 4) หลักสูตร 5) สื่ออุปกรณ์การเรียนการสอน 6) ผู้เรียนผู้สอน 7) การวัดผลและการประเมินผล

สุเมธ มานะกรโกวิท (2548 : 76-78) ได้ศึกษาความคิดเห็นในการบริหารหลักสูตรดนตรีศึกษาของนักเรียนโรงเรียนสิงห์พาหุ “ประสานมิตรอุปถัมภ์” จังหวัดสิงบุรี ผลการวิจัยพบว่าความคิดเห็นของนักเรียนโรงเรียนสิงห์พาหุ “ประสานมิตรอุปถัมภ์” จังหวัดสิงบุรี โดยภาพรวมและรายด้าน มีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วย และมีความคิดเห็นเรียงตามลำดับดังนี้ ด้านบทบาทของดนตรีที่มีต่อสังคม (เห็นด้วย) ด้านการเรียนการสอนดนตรีศึกษา (ไม่เห็นด้วย) ด้านปัญหาการเรียนการสอนดนตรีศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา (เห็นด้วย) ด้านการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรดนตรีศึกษา (เห็นด้วย) โดยเมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นในการบริหารหลักสูตรดนตรีศึกษาของนักเรียนโรงเรียน

สิงพาท “ประสานมิตรอุปถัมภ์” จังหวัดสิงบุรี โดยภาพรวมทุกด้าน มีความแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ชัชวาล มะลิซ้อน (2545 : ไม่มีเลขหน้า) ได้ศึกษาปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จในการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเล่นดนตรีไทยในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดน่านผลการวิจัยพบว่าปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จในการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเล่นดนตรีไทยในโรงเรียนประถมศึกษา ระดับมาก คือ ปัจจัยด้านบุคลากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ด้านครูผู้รับผิดชอบดนตรีไทย ด้านนักเรียนและด้านวิทยากรภายนอก ปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จ ระดับปานกลาง ได้แก่ ปัจจัยด้านผู้ปกครอง ผู้ให้การนิเทศ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน งบประมาณห้องดนตรี เครื่องดนตรี การประกวดและแข่งขัน เวลาในการฝึกซ้อม การได้รับการสนับสนุนจากชุมชนและผู้ปกครอง เมื่อเปรียบเทียบกับเอื้อต่อความสำเร็จในการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเล่นดนตรีไทยในโรงเรียนประถมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จมาก ในการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเล่นดนตรีไทย คือ ปัจจัยด้านครูผู้รับผิดชอบกิจกรรมดนตรีไทย มีความรู้ ความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ในการเล่นดนตรีไทย (ค่าเฉลี่ย 3.94) ปัจจัยด้านผู้บริหารให้ขวัญและกำลังใจในการสนับสนุน ด้านสื่อการสอน (ค่าเฉลี่ย 3.87) ปัจจัยด้านนักเรียนมีความรักและศรัทธาในตัวครู (ค่าเฉลี่ย 3.85) และปัจจัยด้านวิทยากรภายนอกมีความรู้ความสามารถด้านดนตรีไทย (ค่าเฉลี่ย 3.67)

ปาหนัน คำฝอย (2553 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการพัฒนาระบบบันทึกโน้ตเพลงไทยเดิมสู่มาตรฐานสากล ผลการวิจัยพบว่า 1) ประวัติความเป็นมาตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงสมัยกรุงธนบุรี ไม่ปรากฏหลักฐาน สมัยรัตนโกสินทร์ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ปรากฏระบบบันทึกโน้ตสากล โน้ตตัวอักษรไทยของพระอภัยพลรบ (Letter Notation) เป็นระบบเสียง Pentatonic Scale โน้ตตัวเลขไทย 9 ตัว โดยหลวงประดิษฐไพเราะ (Numeral Notation) พบโน้ตเลขาสังคีตย์ของดุริยบรรณ (Numeral Notation) รัชสมัยสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 พบโน้ตเชอเว่ (Cheve) โดยพระเจนดุริยางค์ เป็นระบบโน้ตตัวเลข 1-7 มีช่วงเสียง 3 ช่วงเสียง (3 Octaves) และระบบโน้ตตัวอักษร รัชสมัยสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 7 มีการผสมผสานระหว่างโน้ตตัวอักษร โน้ตเลขาสังคีตย์และโน้ตตัวเลขไทย 9 ตัว นำมาใช้ในการเรียนการสอนได้จนถึงปัจจุบัน ระบบบันทึกโน้ตเพลงไทยเดิมพบว่ามี 3 ลักษณะคือ ลักษณะของตัวโน้ต ได้แก่ โน้ตตัวเลข โน้ตตัวอักษร และโน้ตสัญลักษณ์ ปัญหาของระบบการบันทึกโน้ต 6 ระบบ ได้แก่ ระบบบันทึกโน้ตสากลมีปัญหาที่ซับซ้อนเพราะเป็นระบบเสียง Chromatic Scale ระบบบันทึกโน้ตตัวอักษรไทยของพระอภัยพลรบ ปัญหาคือผู้ที่ไม่มีพื้นฐานความรู้ด้านดนตรีสากลมาศึกษาก็อาจเข้าใจได้ยาก ระบบบันทึกโน้ตตัวเลขไทย 9 ตัว โดยหลวงประดิษฐไพเราะ ปัญหาคือใช้กับเครื่องสายเท่านั้น ระบบบันทึกโน้ตเลขาสังคีตย์ของร้านดุริยบรรณ ปัญหาคือเป็นโน้ตเพลงฝึกหัดสำหรับเครื่องสายเท่านั้น ระบบบันทึกโน้ตเชอเว่ (Cheve) ปัญหาคือต้องเรียนรู้ทฤษฎีโน้ตสากล และระบบบันทึกโน้ตตัวอักษร ปัญหาคือไม่มีสัญลักษณ์พิเศษ ที่เป็นการใช้เทคนิคในการบรรเลง 2) การพัฒนาระบบการบันทึกโน้ตเพลงไทยเดิมมีกระบวนการพัฒนาดังนี้ การพัฒนาด้วยการเขียนและพัฒนาโปรแกรมบันทึกโน้ต ใช้กระบวนการพัฒนาแบบ Waterfall Methodology เป็นขั้นตอนการพัฒนาระบบงานแบบวงจรชีวิต 5 ขั้นตอน คือ การสำรวจระบบ (Systems Investigation) การวิเคราะห์ระบบ (Systems Analysis) การเขียนโปรแกรม (Programming) และการทดสอบระบบ (Testing) ใช้หลักเกณฑ์มาตรฐานดนตรีไทย สำนักมาตรฐานอุดมศึกษา สำนักงานปลัดทบวงมหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2538 ได้แก่ ความเป็นวิชาชีพของดนตรีไทย มีแนวทางการกำหนดเกณฑ์ในแต่ละระดับการศึกษา ตั้งแต่ระดับอนุบาลจนถึงระดับอุดมศึกษา มีเกณฑ์ในการใช้สอบคัดเลือกบุคคลเข้าศึกษาต่อสาขาวิชา ดนตรีไทยระดับอุดมศึกษา และมีความเป็นสากลของดนตรีไทยและใช้วิธีการกำหนดสัญลักษณ์ขึ้นเพื่อใช้ในการบันทึกโน้ตในโปรแกรมได้อย่างสะดวก ได้แก่สัญลักษณ์แทนเครื่องดนตรี สัญลักษณ์แทน เสียงดนตรี และสัญลักษณ์เทคนิคการบรรเลงด้วยวิธีการนำอักษรทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ มา กำหนดเป็นภาษาเขียนในระบบบันทึกโน้ต การนำศัพท์สังคีตที่เป็นมาตรฐานวิชาชีพของดนตรีไทยนำมา พัฒนาสัญลักษณ์และกำหนดเป็นอักษรย่อ

ณรุทธ์ สุทธจิตต์ (2555 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาประวัติดนตรีไทยศึกษา ผลการวิจัย พบว่า 1) ดนตรีไทยมีการเรียนการสอนโดยระบบมุขปาฐะในสถาบันหลักของสังคมไทยตั้งแต่โบราณมา 3 สถาบัน คือ บ้าน วัด และวัง เริ่มจาก ยุคเริ่มต้น คือ สมัยสุโขทัย (พ.ศ. 1800-1891) ซึ่งเป็นยุคที่มีข้อมูล ในเรื่องเครื่องดนตรีเท่านั้น มีหลักฐานด้านดนตรีไทยศึกษาน้อยมาก จึงใช้การสันนิษฐานจากหลักฐาน โบราณคดีได้ว่า ดนตรีไทยศึกษามีสัมพันธ์ใกล้ชิดกับนาฏศิลป์ไทยผู้สอนและผู้เรียนเป็นพราหมณ์ สามัญชน และข้าราชการ การเรียนการสอนเป็นแบบมุขปาฐะ ไม่มีหลักฐานเรื่องหลักสูตร สันนิษฐานได้ เพียงว่าหลักสูตรกำหนดโดยผู้สอน ต่อมาใน ยุคพัฒนา ตรงกับสมัยกรุงศรีอยุธยาถึงกรุงธนบุรี (พ.ศ. 1892-2325) ผู้สอนเป็นชาวบ้าน ข้าราชการ พราหมณ์ และขุนนาง ผู้เรียนเป็นชาวบ้านหรือ ข้าราชการ และมีการศึกษาในบ้าน วัด และวัง การเรียนการสอนในบ้านหรือในวัดใช้วิธีการเรียนแบบ อยู่ประจำกับครอบครัวของผู้สอน การเรียนในวัง ผู้เรียนพำนักอยู่ในเขตพระราชฐาน ส่วนผู้สอนรับ ราชการโดยเดินทางไปกลับเนื่องจากต้องกลับมาสอนดนตรีที่บ้านหรือที่วัดด้วย โดยสอนให้ผู้เรียนเรียน แบบท่องจำหลักสูตรมีเพลงสองชั้นเป็นหลักและเริ่มมีเพลงสำเนียงภาษาเกิดขึ้น ยุคเฟื่องฟู ตรงกับสมัย รัชกาลที่ 1-3 ของกรุงรัตนโกสินทร์ (พ.ศ. 2325-2394) ผู้สอนเป็นสามัญชน ข้าราชการ และขุนนาง ดนตรี ผู้เรียนเป็นพระมหากษัตริย์ ข้าราชการ และชาวบ้าน การเรียนการสอนใช้แบบมุขปาฐะ หลักสูตรกำหนดโดยผู้สอน มีบทเพลงเพิ่มขึ้นโดยการประพันธ์ขึ้นใหม่ มีการพัฒนางานดนตรีรูปแบบใหม่ เกิดขึ้น ยุครุ่งเรือง ตรงกับสมัยรัชกาลที่ 4-6 ของกรุงรัตนโกสินทร์ (พ.ศ. 2394-2468) ผู้สอนเป็น พระมหากษัตริย์ สามัญชน ที่มีความรู้โดยได้รับการสถาปนายศศักดิ์ให้เป็นครูดนตรี ผู้เรียนเป็น พระมหากษัตริย์ ราชวงศ์ ขุนนาง เจ้านายชั้นสูง ทำให้วิชาการดนตรีไทยเจริญขึ้นมากการสอนยังคงเป็น แบบมุขปาฐะ เกิดขึ้นทั้งในบ้าน วัด และวัง โดยเฉพาะในวังนั้น เป็นยุคที่เฟื่องฟู มีวงดนตรีตามวังต่างๆ เป็นจำนวนมาก และมีการเรียนการสอนดนตรีไทยกันอย่างแพร่หลาย ในด้านหลักสูตร มีการพัฒนาบท เพลงครบ 3 จังหวะเรียกว่าเพลงเถา หลักสูตรจึงประกอบไปด้วยสาระต่างๆ คือ (1) บทเพลงประเภท ต่างๆ เช่น เพลงเถา เพลงประกอบการแสดง และบทเพลงประยุกต์ (2) ระเบียบวิธีการบรรเลงดนตรี (3) การไหว้ครู ยุคผสมผสาน ตรงกับสมัยรัชกาลที่ 7-9 ของกรุงรัตนโกสินทร์ (พ.ศ. 2468-2555) หรือ ถึงระยะเวลาปัจจุบัน เป็นยุคที่มีการเรียนเป็นระบบโรงเรียน ผู้สอนและผู้เรียนมีทั้งพระบรมวงศานุวงศ์ และสามัญชน การเรียนการสอนในระบบโรงเรียนดำเนินการเพื่อประชาชนที่เท่าเทียมกันโดยอยู่ภายใต้ รัฐธรรมนูญทางการปกครอง ส่วนการเรียนดนตรีในบ้าน วัด และวังบางแห่งเท่านั้น เนื่องจากการ เปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมและระบบการศึกษา มีการกำหนดหลักสูตรและการเรียนการสอนดนตรีทั้ง ลักษณะวิชาสามัญและวิชาเฉพาะ การเรียนดนตรีไทยจึงมีระบบระเบียบมากขึ้น เรียนเป็นรายวิชา และ กำหนดการประเมินผลอย่างเป็นระบบ มีการพัฒนาหลักสูตรจากบ้าน วัด และวัง เป็นหลักสูตรดนตรีใน สถาบันการศึกษาระดับต่างๆ ต่อมาใน พ.ศ. 2538 มีการกำหนดเกณฑ์มาตรฐานดนตรีไทยโดย

ทบวงมหาวิทยาลัย เพื่อใช้อ้างอิงสำหรับทุกระดับการศึกษาตั้งแต่ระดับอนุบาล ประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษา 2) วิธีการถ่ายทอดดนตรีไทยแต่เดิมในระบบบ้าน วัด และวัง มีระบบการปลูกฝังคุณธรรมอย่างลึกซึ้ง เป็นเอกลักษณ์สำคัญของการถ่ายทอดดนตรีไทย คุณธรรมที่สำคัญ คือ ความมีระเบียบวินัย ความมีมารยาท ความมานะอดทน ความซื่อสัตย์สุจริต การตรงต่อเวลา ความเคารพนบถนอบ ความมีสัจจะ ความกตัญญูตบเทวี และความศรัทธา เมื่อมีการพัฒนาสู่ระบบการศึกษาแบบโรงเรียน การปลูกฝังคุณธรรมมีความเข้มข้นน้อยลง การศึกษาแบบโรงเรียนจึงควรนำระบบบ้านดนตรีมาประยุกต์ใช้ เพื่อสร้างเสริมคุณธรรมของผู้เรียนให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

โสภณ เดชกรรม (2554 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการถ่ายทอดวัฒนธรรมดนตรีไทยของชุมชนอัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม : กรณีศึกษาวงไทยบรรเลง ผลการวิจัยพบว่า 1) หลักสูตรของวงไทยบรรเลง มีอยู่ 2 ประเภท คือ หลักสูตรที่สร้างนักดนตรีอาชีพและหลักสูตรที่เสริมความรู้ให้ผู้เรียน ทั้ง 2 หลักสูตรจะแตกต่างกันในขั้นต้น คือ หลักสูตรที่สร้างนักดนตรีอาชีพจะเริ่มด้วยเพลงสาธุการ แล้วต่อยด้วยเพลงที่ใช้งาน ส่วนหลักสูตรที่เสริมความรู้ให้แก่ผู้เรียนจะเริ่มด้วยให้เด็กได้สัมผัสกับดนตรีที่มีความง่ายก่อน จึงเริ่มด้วยเพลงที่มีกระสวนทำนองสั้นๆ ง่าย ๆ หลักสูตรในขั้นที่สูงขึ้นมีการใช้เพลงในการเรียนการสอนประเภทเดียวกันสำหรับเรื่องทักษะ หลักสูตรที่สร้างนักดนตรีอาชีพ ในขั้นต้นจะมีการสอนเรื่องทักษะ ดังนี้ คือ การตีคู่ ลูกกระพรวน กรอ เก็บ สะเดาะ สะบัด ส่วนหลักสูตรที่เสริมความรู้ให้ผู้เรียนนั้นจะแตกต่างตรงที่ไม่มีสะเดาะและสะบัด สิ่งสำคัญที่ผู้เรียนทั้ง 2 หลักสูตรจะได้เรียนรู้ในขั้นต้นนี้ คือ เรื่องของการแบ่งมือฆ้องซึ่งเป็นพื้นฐานที่สำคัญสำหรับการเรียนดนตรีไทย ในขั้นกลางจะมีทักษะที่ให้แก่เด็กได้เริ่มใช้ความคิดเช่นเรื่องการแปรทาง สำหรับทักษะในขั้นสูง ผู้เรียนจะศึกษาทักษะเรื่องการไขว้มือ ขยี้ กวาด ถ่าง รัว คาบลูกคาบดอก จากในเพลงเดี่ยวเครื่องดนตรีต่างๆ 2) การสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมในการเรียนการสอนดนตรีไทยพบว่า ผู้สอนจะให้ความสำคัญเรื่องคุณธรรมจริยธรรมมากกว่าผู้เรียนผู้เรียนในทุกประเด็น ด้านความคิดเห็นของผู้เรียนในวงไทยบรรเลงให้ความสำคัญในเรื่องความสนใจใฝ่รู้มากที่สุด มีค่าเฉลี่ยที่ระดับคะแนน 4.54 และประเด็นที่น้อยที่สุด คือ เรื่องการละเว้นสิ่งเสพติดและการพนันที่ระดับคะแนนเฉลี่ย 3.74 สำหรับความคิดเห็นของผู้สอนในวงไทยบรรเลงได้ให้ความสำคัญในเรื่องความรักความสามัคคีมากที่สุดด้วย ระดับคะแนนเฉลี่ยถึง 4.91 ส่วนด้านที่ผู้สอนให้ความสำคัญน้อยที่สุดคือความอดทนอดกลั้นโดยมีคะแนนเฉลี่ยที่ 4.58

อุทัย ศาสตรา (2554 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษากระบวนการถ่ายทอดการบรรเลงระนาดเอกของครูประสิทธิ์ ถาวร ศิลปินแห่งชาติ ผลการวิจัยพบว่า 1) ครูประสิทธิ์ ถาวร ได้รับการถ่ายทอดอย่างเข้มข้นจากหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) จนเชี่ยวชาญด้านดนตรีไทยทั้งทฤษฎี การปฏิบัติ และการถ่ายทอด โดยเฉพาะการบรรเลงระนาดเอกลูกศิษย์ของท่านส่วนใหญ่เป็นนักเรียนวิทยาลัยนาฏศิลป์ ซึ่งมีพื้นฐานการบรรเลงระนาดเอกอยู่ก่อนที่จะเรียนกับท่าน สำหรับการสอนทักษะการบรรเลงระนาดเอกของครูประสิทธิ์ ถาวร มี 2 ลักษณะ คือ การสอนควบคู่กับการปรับวง เป็นการสอนที่วิทยาลัยนาฏศิลป์ และการสอนตามชนบทแบบโบราณ เป็นการสอนที่บ้าน โดยยึดหลักการสอนที่สำคัญ 4 ประการ ได้แก่ สอนตามความสามารถของผู้เรียน เน้นวิธีการบรรเลงมากกว่าบทเพลงเน้นพื้นฐานการบรรเลงระนาดเอกที่ถูกต้อง สอนทักษะอย่างเป็นขั้นตอน ด้วยการสอนแบบมุขปาฐะโดยใช้การอธิบาย และการอุปมาอุปไมย ให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจและสามารถปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง ซึ่งสิ่งที่ครูเน้นมากในการสอน คือ ความสง่างามของบุคลิกท่าทาง การบรรเลงระนาดเอกการจับไม้ระนาดเอก และการทำเสียงระนาดเอกให้หลากหลาย ชัดเจน ได้อรรถรสตามลักษณะของเพลง 2) คู่มือการสอน

ทักษะการบรรเลงระนาดเอกชั้นพื้นฐานของครูประสิทธิ์ ถาวร ศิลปินแห่งชาติ ประกอบด้วยคำชี้แจงในการใช้คู่มือ เนื้อหาสาระที่จำเป็นสำหรับการสอนและการฝึกทักษะการบรรเลงระนาดเอก วิธีการสอน และการฝึกทักษะการบรรเลงระนาดเอกชั้นพื้นฐาน การวัดผลการประเมินผล และแหล่งข้อมูล

อรรวรรณ ศิลา (2552 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการพัฒนาชุดการเรียนรู้ตีซิมเบื้องต้นด้วยตนเอง สำหรับนักเรียนกิจกรรมดนตรีไทยช่วงชั้นที่ 4 โรงเรียนปทุมพิทยาคม อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี ผลการวิจัยพบว่า 1) ชุดการเรียนรู้ตีซิมเบื้องต้นด้วยตนเอง สำหรับนักเรียนกิจกรรมดนตรีไทย ช่วงชั้นที่ 4 มีประสิทธิภาพ 87.73/92.66 สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด 80/80 2) ชุดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นมีค่าดัชนีประสิทธิผลเท่ากับ 0.85 3) นักเรียนที่เรียนด้วยชุดการเรียนรู้ตีซิมเบื้องต้นด้วยตนเอง มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 4) นักเรียนที่เรียนด้วยชุดการเรียนรู้ตีซิมเบื้องต้นด้วยตนเอง มีทักษะการปฏิบัติในการบรรเลงซิม เพลงแป๊ะ และเพลงลาวจ้อย อยู่ในระดับดี

อรรณพ ทั่นะ (2546 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความคิดเห็นของครูดนตรีไทยในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานคร ต่อเกณฑ์มาตรฐานสาขาวิชาและวิชาชีพดนตรีไทย ผลการวิจัยพบว่าครูดนตรีไทยที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย มีอายุอยู่ในช่วง 31-40 ปี ส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการสอน 11 ปีขึ้นไป มีวุฒิทางการศึกษาด้านดนตรีมากที่สุด มีการรับรู้เรื่องเกณฑ์มาตรฐานจากสถาบันการศึกษาที่ตนเองจบมามากที่สุด ครูดนตรีไทยส่วนใหญ่เห็นว่าคณะกรรมการผู้จัดทำเกณฑ์มาตรฐาน มีความเหมาะสมแล้ว และมีทัศนคติที่ดีต่อเกณฑ์มาตรฐานดนตรีไทย ครูดนตรีไทยเห็นด้วยว่าเกณฑ์สามารถนำไปปรับใช้กับหลักสูตรได้ เนื้อหาของเกณฑ์ฯ มีความสอดคล้องกันในทุกระดับ และมีความคิดเห็นสอดคล้องกับการกำหนดบทเพลงมาตรฐานชั้นที่ 4-6 ด้านปี่พาทย์ ด้านเครื่องสาย ด้านขับร้อง และด้านทฤษฎีดนตรีไทย

กิตติมาพร ตัญหล้า (2535 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมการสอนของครูดนตรีไทยดีเด่นในระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า ครูควรเปิดโอกาสให้นักเรียนได้เรียนด้วยตนเอง โดยผู้เรียนเป็นผู้ดำเนินการเองทั้งหมด ครูมีหน้าที่เป็นเพียงผู้คอยให้คำแนะนำ ดูแล และควรให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติการเล่นเครื่องดนตรีมากที่สุด เพราะทักษะดนตรีต้องอาศัยการฝึกฝนอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ

สุทธิรา แก้วมณี (2539 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการวิจัยปัญหาและความต้องการของครูผู้สอนดนตรีและนาฏศิลป์ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเมืองจังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า ครูผู้สอนวิชาดนตรีและนาฏศิลป์มีความรู้ความเข้าใจในด้านเนื้อหาอยู่ในระดับน้อย และครูผู้สอนบางส่วนไม่มีความรู้หรือทักษะความถนัดในการสอนวิชาดนตรีและนาฏศิลป์ ส่วนของสื่อการเรียนการสอนวิชาดนตรีและนาฏศิลป์ นั้นยังไม่เพียงพอต่อความต้องการในการเรียนการสอน

ดาร์นต์ พุสดี (2541 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นดนตรีพื้นเมืองล้านนา เรื่อง ซึง ผลการวิจัยพบว่า การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาจัดทำเป็นหลักสูตรการเรียนการสอนมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น การร่วมมือระหว่างผู้สอนกับวิทยากรท้องถิ่นในการออกแบบการสอน การเตรียมการสอน การวัดผลและการประเมินผล จะทำให้สามารถแก้ไขข้อบกพร่องของนักเรียนได้ทันทีที่พบเห็น เป็นการสร้างทักษะที่ดีและถูกต้องให้ติดตัวนักเรียน

จิราพร สีนสมบัติ (2547 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง การศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทยโดยวิทยากรท้องถิ่นโรงเรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดราชบุรี ผลการวิจัยพบว่า 1) ด้านสภาพการจัดการเรียนการสอน พบว่า ครูผู้รับผิดชอบโครงการมีเวลาและภาระหน้าที่ในการสอนมาก ไม่มีทักษะทางดนตรี วิทยากรท้องถิ่นมีอาชีพเป็นนักดนตรี มีประสบการณ์ มีความชำนาญ และมีทักษะเล่นเครื่องดนตรีไทยได้ทุกประเภท ครูผู้รับผิดชอบโครงการเป็นผู้เลือกวิทยากรท้องถิ่น โรงเรียนมีความพร้อมด้านอุปกรณ์เครื่องดนตรีไทย หลังจากได้รับงบประมาณค่าตอบแทนวิทยากรท้องถิ่นมีโรงเรียนที่ดำเนินการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทย 23 โรงเรียน จากจำนวน 34 โรงเรียน มีโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จ 5 โรงเรียน 2) การจัดการเรียนการสอนดนตรีไทยโดยวิทยากรท้องถิ่น สามารถจัดกระบวนการเรียนรู้ได้สอดคล้องตามมาตรฐานที่ 24 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ทุกประการ

ดนุชา สมใจดี (2553 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การสร้างชุดการสอนดนตรีไทยภาคปฏิบัติ “ซอด้วงและซออู้” เพลงแป๊ะสามชั้น สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 : กรณีศึกษาโรงเรียนวัดท่าตันทาวว ภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2552 โดยใช้กลุ่มประชากรจำนวน 12 คน เป็นซอด้วงจำนวน 6 คน และซออู้จำนวน 6 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ 1) คู่มือครู 1 เล่ม กำหนดแผนการจัดการเรียนรู้จำนวน 3 แผน ระยะเวลาที่ใช้ในการดำเนินการวิจัย จำนวน 12 คาบ ๆ ละ 1.30 ชั่วโมง รวม 18 ชั่วโมง 2) สื่อการสอนประเภทเอกสารประกอบไปด้วย ใบความรู้ ใบงาน/ใบกิจกรรม ใบการบ้าน 3) สื่อวีดิทัศน์เพลงแป๊ะสามชั้น 4) แบบทดสอบทักษะปฏิบัติ 5) แบบสำรวจเจตคติของนักเรียนที่มีต่อชุดการสอน นำผลการวิจัยมาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานแล้วนำไปเทียบเกณฑ์การตีความ ผลการทดสอบประสิทธิภาพชุดการสอน พบว่า ชุดการสอนดนตรีไทยภาคปฏิบัติ “ซอด้วงและซออู้” เพลงแป๊ะสามชั้น สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีประสิทธิภาพ 81.25/83.50 สูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่ตั้งไว้ คือ 75/75 ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานและนักเรียน มีระดับทักษะปฏิบัติอยู่ในระดับดี นักเรียนมีเจตคติต่อการใช้ชุดการสอนอยู่ที่ระดับ 4.66-4.91 ซึ่งอยู่ในระดับดีมาก

2. งานวิจัยต่างประเทศ

Pei-Hsuan (2007 : 21) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาแฟ้มสะสมผลงานการสอนของครูดนตรีโรงเรียนประถมศึกษาเพื่อประเมินการเรียนดนตรีของนักเรียน จุดหมายของการวิจัยเพื่อบรรยายประสบการณ์ของครูดนตรีโรงเรียนประถมศึกษาที่พัฒนาแฟ้มสะสมผลงานการสอน เพื่อประเมินการเรียนดนตรีของนักเรียน และเพื่อสังเกตเนื้อหาในแฟ้มสะสมผลงาน วิจัยพัฒนาและใช้แฟ้มสะสมผลงาน และทัศนคติต่อการพัฒนาแฟ้มสะสมผลงานเพื่อประเมินการเรียนดนตรีของนักเรียน ผลการวิจัยพบว่า

1. แฟ้มสะสมผลงานการสอนเพื่อประเมินการเรียนดนตรีของนักเรียนมีเนื้อหาหลากหลาย และสามารถช่วยครูดนตรีให้ทราบถึงความเหมาะสมของเนื้อหาและวิธีการประเมินเพื่อนในชั้น การวาดแผนผังสรุปความคิด ล้วนแล้วแต่เป็นประโยชน์มากสำหรับการประเมินการเรียนนักเรียนในชั้นเรียนดนตรี
3. การพัฒนาแฟ้มสะสมผลงานการสอนเพื่อประเมินการเรียนดนตรีของนักเรียนต้องใช้เวลามาก

4. แฟ้มสะสมผลงานการสอนเพื่อประเมินการเรียนรู้ของนักเรียน สามารถช่วยครู ดนตรีพิจารณาการประเมินหลากหลายรูปแบบมาใช้ได้จริง

Loring (1996 : 1534-A) ได้ศึกษาความแตกต่างของความตั้งใจ ความเชื่อ และ ความรู้สึกของนักศึกษาวิชาเอกประถมศึกษา 2 กลุ่ม ที่เรียนวิชาดนตรีศึกษา 2 วิธี กลุ่มแรกเรียน รายวิชาดนตรีพื้นฐานสำหรับครู จำนวน 103 คน และกลุ่มที่ 2 เรียนวิธีการสอนดนตรี จำนวน 93 คน โดยนักเรียนทั้งสองกลุ่ม มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติใน 3 ด้าน ดังนี้

1. นักเรียนที่เรียนวิธีสอนดนตรีมีความตั้งใจในการใช้กิจกรรมดนตรีบ่อยมากกว่า นักเรียนที่เรียนวิชาดนตรีพื้นฐาน

2. นักเรียนที่เรียนวิธีสอนดนตรี มีความเชื่อเกี่ยวกับทักษะทางดนตรี มีความรู้สึก ทางบวกต่อความสามารถในการจัดดนตรีในห้องเรียนมากกว่านักเรียนอีกกลุ่มหนึ่ง

3. นักเรียนที่เรียนวิธีสอนดนตรี มีความรู้สึกที่ดีต่อการจัดดนตรีในห้องเรียนมากกว่า นักเรียนที่เรียนวิชาดนตรีพื้นฐาน

Otero (2002 : 4103-A) ได้ศึกษาคู่มือการเป่าแตรเบื้องต้น ซึ่งมีพื้นฐานอยู่บนทฤษฎีการ เรียนดนตรีของ เอ็ดวิน กอร์ดอน พบว่าการเรียนเป่าแตรควรเริ่มเรียนตั้งแต่การวางท่าทางการหายใจ การเปล่งลมหายใจ การออกเสียงระดับสูงต่ำ และคุณภาพของเสียง การที่ผู้เรียนจะมีความเข้าใจ เกี่ยวกับดนตรีมากขึ้น ต้องมีองค์ประกอบ 3 ส่วน คือ

1. หนังสือเรียน ซึ่งจะมีเนื้อหาที่สนับสนุนการเรียนรู้ เช่น การจัดระดับเสียงดนตรีในบท เพลง ตารางตัวโน้ตและโน้ตต่างๆ ที่มีอยู่ในเพลง

2. คู่มือครู ซึ่งเป็นหนังสืออ้างอิงสำหรับผู้สอน มีเนื้อหาเป็นข้อมูล และข้อเสนอแนะ การใช้ทฤษฎีในการสอน

3. เสียงเพลงที่จะให้ผู้เรียนฟัง ซึ่งอาจอยู่ในรูปแบบแผ่นดิสก์ หรือเทปคลาสเซต ทั้ง 3 ส่วนนี้ จะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ดนตรีไทยให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

Ying-Jung Hsieh (2007 : 24) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการสังเกต การเลือกศึกษาต่อของ นักเรียนมัธยมปลายที่มีความสามารถทางดนตรี จุดประสงค์ เพื่อสังเกต การเลือกศึกษาต่อของนักเรียน มัธยมปลายที่มีความสามารถทางดนตรี ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจ และบทบาทของบุคคล ครอบครัว โรงเรียน และสังคม ที่มีผลต่อการเลือกศึกษาต่อของนักเรียน สรุปผลได้ดังนี้

1. ปัจจัยหลักที่ส่งผลต่อการเลือกเรียนโปรแกรมความสามารถพิเศษในระดับมัธยม ปลาย และเลือกเรียนดนตรีในระดับมหาวิทยาลัย คือ ความสนใจในดนตรี

2. กลุ่มนักเรียนตัวอย่างทุกคนในงานวิจัยนี้เลือกศึกษาต่อในสาขาวิชาดนตรีหรือสาขา ที่เกี่ยวข้อง

3. การเลือกศึกษาต่อ นักเรียนจะพิจารณาด้านคณาจารย์ ชื่อเสียงของโรงเรียน ค่าใช้จ่ายในการเรียน และสิ่งอำนวยความสะดวก

4. นักเรียนจะเลือกเรียนในมหาวิทยาลัยของรัฐมาก่อนเป็นอันดับแรก

Mohd (2007 : 33) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการศึกษาดนตรีในโรงเรียนรัฐบาลของประเทศ มาเลเซีย : การสนับสนุน ประเด็นปัญหา และความท้าทายวิชาดนตรี เริ่มมีในหลักสูตรของโรงเรียน รัฐบาลมาเลเซียตั้งแต่ปี 1982 แต่มีเฉพาะในโรงเรียนประถม ในปี 1996 ทั้งประเทศมีหลักสูตรใหม่ของ วิชาดนตรีในโรงเรียนมัธยมเพียงสองสามแห่ง จุดประสงค์เพื่อสืบทอดดนตรีพื้นเมืองมาเลเซียอันเป็น

มรดกทางวัฒนธรรมให้คงอยู่ต่อไป ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา ก็ประเด็นปัญหาต่างๆ ตามมามากมาย จุดประสงค์ของงานวิจัยนี้ จึงมุ่งศึกษาสถานะปัจจุบันของการศึกษาดนตรีในโรงเรียนรัฐบาลของมาเลเซีย ในด้านการสนับสนุนและเนื้อหาในหลักสูตร และยังคงประเด็นปัญหาต่างๆ อันเกิดจากการสนับสนุน การศึกษาดนตรีนี้อีกด้วย

Mackey (1995 : 288) ได้มีการศึกษาการแสดงดนตรีพื้นเมืองโนวา สกอตตา ผลการวิจัยพบว่า ชาวบ้านในเมืองโนวา สกอตตา มีความซาบซึ้งและภูมิใจในภูมิปัญญาด้านดนตรี พื้นบ้านของตนเอง และพยายามที่จะสืบทอดความรู้ให้แก่ลูกหลาน โดยวิธีการถ่ายทอดความรู้ ที่ปฏิบัติ คือ การไปอยู่ร่วมกับปราชญ์ชาวบ้าน

Sluss (1968 : 755-A) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องทัศนคติที่มีต่อดนตรีของนักเรียนศึกษา ปีสุดท้าย จำนวน 4 โรงเรียนในรัฐโคโลราโด โดยศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างของทัศนคติในแง่ ภูมิหลังทางด้านดนตรีของนักเรียน ด้านอาชีพผู้ปกครอง และเปรียบเทียบระหว่างโรงเรียน ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนทั้งหมดเห็นความสำคัญของดนตรี แต่มีทัศนคติต่อ Serious Music น้อยที่สุด นักเรียนที่มีภูมิหลังทางด้านดนตรีมาก จะมีทัศนคติที่ดีต่อดนตรีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และโรงเรียนมัธยมศึกษาที่เปิดสอนวิชาดนตรี นักเรียนจะทำคะแนนทดสอบวัดทัศนคติได้สูงกว่า โรงเรียนที่ไม่มีโปรแกรมทางด้านดนตรี แต่อาชีพของผู้ปกครองไม่มีผลต่อทัศนคติที่มีต่อดนตรี

Birch (1969 : 1743-A) ได้ศึกษาองค์ประกอบที่ทำให้ทัศนคติของครูแตกต่างกัน โดยโดยใช้แบบทดสอบที่มีชื่อว่า The Oregon Test for Attitude Toward Music เพื่อวัดทัศนคติที่ สัมพันธ์กับประสบการณ์และความเชื่อมั่นในตัวเองในการสอนดนตรี ผลการวิจัยพบว่า ประสบการณ์ ทางด้านดนตรีกับทัศนคติมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ครูผู้หญิง กับครูผู้ชายมีความ แตกต่างกันในเรื่องทัศนคติที่มีต่อดนตรีประสบการณ์ทางด้านดนตรี และความเชื่อมั่นในตนเอง และทัศนคติที่มีต่อดนตรีสัมพันธ์กับความเชื่อมั่นในตัวเองในการสอนดนตรี แต่จำนวนปีที่ทำการสอน ดนตรีกับทัศนคติที่มีต่อดนตรีไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การทำการวิจัยเรื่อง กระบวนการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทยของสถานศึกษาที่สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ในจังหวัดอุบลราชธานี เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อศึกษาสภาพของสถานศึกษา ที่มีการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทย ในจังหวัดอุบลราชธานี และศึกษาวิธีและกระบวนการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทยของสถานศึกษา ที่มีผลงานเชิงประจักษ์ได้รับรางวัล ระดับชาติ ในจังหวัดอุบลราชธานี ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารงานวิจัย จากการออกภาคสนาม โดยวิธีการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม และสัมภาษณ์ตามแบบสัมภาษณ์ จดบันทึก แล้วจึงนำข้อมูลมาจัดกระทำและวิเคราะห์รายละเอียดตามระเบียบวิธีวิจัย โดยผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขต และวิธีดำเนินการวิจัยตามขั้นตอน ดังนี้

1. ขอบเขตของการวิจัย
 - 1.1 ด้านเนื้อหาการวิจัย
 - 1.2 ด้านระเบียบวิธีวิจัย
 - 1.3 ด้านระยะเวลาในการวิจัย
 - 1.4 ด้านพื้นที่การวิจัย
 - 1.5 ด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. วิธีดำเนินการวิจัย
 - 2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
 - 2.2 การเก็บรวบรวมข้อมูล
 - 2.3 การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล
 - 2.4 การนำเสนอข้อมูล

ขอบเขตของการวิจัย

1. ด้านเนื้อหา

การศึกษาวิจัยเรื่อง กระบวนการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทยของสถานศึกษาที่สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ในจังหวัดอุบลราชธานี มีเนื้อหาในการวิจัย คือ

- 1.1 ศึกษาสภาพของสถานศึกษาในจังหวัดอุบลราชธานี ที่มีกระบวนการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทย ซึ่งจะศึกษาดังนี้
 - 1.1.1 สถานที่
 - 1.1.2 การบริหารและการจัดการ
 - 1.1.3 หลักสูตร
 - 1.1.4 การสนับสนุนด้านงบประมาณ
 - 1.1.5 การส่งเสริมและขวัญกำลังใจ

1.1.6 เครื่องดนตรีไทยและสื่อการเรียนการสอน

1.1.7 ครูผู้สอนดนตรีไทย

1.1.8 นักเรียนกิจกรรมดนตรีไทย

1.1.9 ผลงานทางดนตรีไทย

1.2 ศึกษาวิธีและกระบวนการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทยของสถานศึกษาในจังหวัดอุบลราชธานี ที่มีผลงานเชิงประจักษ์ได้รับรางวัล ระดับชาติ โดยศึกษาแต่ละขั้นตอน ดังนี้

1.2.1 ขั้นสร้างบรรยากาศ (Build Rapport)

1.2.2 ขั้นสร้างองค์ความรู้ใหม่ (Giving new knowledge)

1.2.3 ขั้นการฝึกปฏิบัติ (Skill practice)

1.2.4 ขั้นการวัดผลและการประเมินผล (Evaluation)

1.2.5 ขั้นสรุปผล (Conclusion)

2. ด้านระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง กระบวนการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทยของสถานศึกษาที่สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาขั้นพื้นฐาน(สพฐ.) ในจังหวัดอุบลราชธานี เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อศึกษาสภาพของสถานศึกษา ที่มีการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทย ในจังหวัดอุบลราชธานี และศึกษาวิธีและกระบวนการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทยของสถานศึกษา ที่มีผลงานเชิงประจักษ์ได้รับรางวัล ระดับชาติ ในจังหวัดอุบลราชธานี โดยการศึกษา ค้นคว้าหาข้อมูล จากเอกสาร ข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต งานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศ ทำการเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล และตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้าโดยการสัมภาษณ์และการสังเกตจากบุคคลที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ทำการวิจัย เพื่อให้ได้ข้อมูลที่น่าเชื่อถือในการทำการวิจัย แล้วนำผลการศึกษาที่ได้ มาใช้เป็นต้นแบบในการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทยในสถาบันการศึกษาอื่นๆ ได้อย่างเข้าใจและถูกต้องอย่างมีประสิทธิภาพ

3. ด้านระยะเวลาในการวิจัย

ในการทำการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยกำหนดระยะเวลาในการวิจัยไว้อย่างกว้าง โดยเริ่มตั้งแต่ 1 พฤศจิกายน 2555 – 31 สิงหาคม 2556

4. ด้านพื้นที่การวิจัย

พื้นที่ในการทำการศึกษาระบบการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทยของสถานศึกษาที่สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาขั้นพื้นฐาน(สพฐ.) กำหนดพื้นที่ภายในจังหวัดอุบลราชธานี และได้กำหนดสถานศึกษาที่เข้าตามเกณฑ์การคัดเลือกของประชากรกลุ่มตัวอย่างตามข้อ 5 ของขอบเขตการวิจัย ดังนี้

4.1 โรงเรียนมูลนิธิวัดศรีอุบลรัตนาราม

เหตุผลในการคัดเลือกพื้นที่ในการศึกษาเก็บข้อมูล โรงเรียนมูลนิธิวัดศรีอุบลรัตนาราม เพราะเป็นโรงเรียนที่มีผลงานทางด้านดนตรีไทย เป็นที่ยอมรับในเชิงประจักษ์ ทั้งในระดับชาติ ระดับภาคฯ และระดับเขตพื้นที่การศึกษา ต่อเนื่องกัน 3 ปีซ้อน คือ ปีการศึกษา 2553 – 2555 และมีกระบวนการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทย มาแล้วกว่า 5-10 ปี ต่อเนื่องกัน ผู้วิจัยจึงเลือกเป็นตัวแทนกลุ่มประชากรและกลุ่มตัวอย่างของโรงเรียนที่สอนในระดับชั้นประถมศึกษาภายในจังหวัดอุบลราชธานี

4.2 โรงเรียนเบ็ญจะมะมหาราช

เหตุผลในการคัดเลือกพื้นที่ในการศึกษาเก็บข้อมูล โรงเรียนเบ็ญจะมะมหาราช เพราะเป็นโรงเรียนที่มีผลงานทางด้านดนตรีไทย เป็นที่ยอมรับในเชิงประจักษ์ ทั้งในระดับชาติ ระดับภาคฯ และระดับเขตพื้นที่การศึกษา ต่อเนื่องกัน 3 ปีซ้อน คือ ปีการศึกษา 2553 – 2555 และมีกระบวนการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทย มาแล้วกว่า 5-10 ปี ต่อเนื่องกัน ผู้วิจัยจึงเลือกเป็นตัวแทนกลุ่มประชากรและกลุ่มตัวอย่างของโรงเรียนที่สอนในระดับชั้นมัธยมศึกษาในเขตอำเภอเมืองของจังหวัดอุบลราชธานี และเป็นโรงเรียนที่ประชาชนในจังหวัดอุบลราชธานี ให้การยอมรับในผลงานการจัดการเรียนการสอนในทุกๆด้าน ดังคำขวัญโรงเรียนที่ว่า “ วิชา กีฬา ดนตรี คือศักดิ์ศรีของเบ็ญฯ ”

4.3 โรงเรียนลือคำหาญวารินชำราบ

เหตุผลในการคัดเลือกพื้นที่ในการศึกษาเก็บข้อมูล โรงเรียนลือคำหาญวารินชำราบ เพราะเป็นโรงเรียนที่มีผลงานทางด้านดนตรีไทย เป็นที่ยอมรับในเชิงประจักษ์ ทั้งในระดับชาติ ระดับภาคฯ และระดับเขตพื้นที่การศึกษา ต่อเนื่องกัน 3 ปีซ้อน คือ ปีการศึกษา 2553 – 2555 และมีกระบวนการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทย มาแล้วกว่า 5-10 ปี ต่อเนื่องกัน ผู้วิจัยจึงเลือกเป็นตัวแทนกลุ่มประชากรและกลุ่มตัวอย่างของโรงเรียนที่สอนในระดับชั้นมัธยมศึกษาในเขตอำเภอรอบนอกของจังหวัดอุบลราชธานี และเป็นโรงเรียนที่วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหาสารคามได้เคยออกค่ายให้ความรู้และพัฒนาทักษะทางด้านดนตรีไทยและมีทักษะมาตรฐานตามสาขาวิชาการดนตรีไทยมาแล้วเป็นอย่างดี

5. ด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้คัดเลือกกลุ่มประชากรในการศึกษา จำนวน 3 โรงเรียน คือ

5.1 โรงเรียนมูลนิธิวัดศรีอุบลรัตนาราม

5.2 โรงเรียนเบ็ญจะมะมหาราช

5.3 โรงเรียนลือคำหาญวารินชำราบ

โดยมีเกณฑ์การคัดเลือกประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

1. เป็นสถานศึกษาในจังหวัดอุบลราชธานี ที่มีผลงานได้รับรางวัล ระดับชาติ ในงานศิลปหัตถกรรมนักเรียน ติดต่อกัน 3 ปี (ปีการศึกษา 2553 - 2555)
2. เป็นสถานศึกษาที่ในจังหวัดอุบลราชธานี มีกระบวนการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทยต่อเนื่องอย่างน้อย 5-10 ปี

วิธีดำเนินการวิจัย

1. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลการศึกษากระบวนการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทยของสถานศึกษาที่สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน(สพฐ.) ในจังหวัดอุบลราชธานี มี 2 ประเภท ประกอบด้วย

1.1 แบบสัมภาษณ์ (Interview Guide)

เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) (บุญชม ศรีสะอาด. 2554 : 90) ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้นมาจากกรอบแนวคิดและความมุ่งหมาย เพื่อใช้สัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลทั่วไปของประชากรกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยกำหนดประเด็นการสัมภาษณ์เกี่ยวกับสภาพของสถานศึกษา และกระบวนการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทยในพื้นที่การทำวิจัย เพื่อให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของการวิจัย โดยกำหนดเค้าโครงจำนวนกลุ่มเป้าหมาย ดังนี้

- 1.1.1 ผู้บริหารสถานศึกษา หรือรองผู้บริหารสถานศึกษาฝ่ายวิชาการ จำนวน 3 คน
- 1.1.2 ครูผู้สอนดนตรีไทย จำนวน 3 คน
- 1.1.3 ครูผู้ช่วย(วิทยาการพิเศษ) จำนวน 3 คน
- 1.1.4 หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ จำนวน 3 คน
- 1.1.5 นักเรียนกิจกรรมดนตรีไทย จำนวน 9 คน

1.2 แบบสังเกตการณ์ (Observation)

เป็นแบบสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) (บุญชม ศรีสะอาด. 2554 : 85) ซึ่งผู้วิจัยใช้สำหรับสังเกตกระบวนการเรียนการสอน สภาพทั่วไป หรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นระหว่างกระบวนการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทยในพื้นที่การทำวิจัย ทั้งในด้านการพฤติกรรมของครูผู้สอนดนตรีไทย วิทยาการพิเศษ นักเรียนกิจกรรมดนตรีไทย ที่แบบสัมภาษณ์เก็บข้อมูลได้ไม่ทั่วถึง และเพื่อให้ได้ข้อมูลอย่างหลากหลายและตรงตามจุดมุ่งหมายของการวิจัย ซึ่งมีกรอบการสังเกตที่สำคัญ ดังนี้

- 1.2.1 สังเกตพฤติกรรมที่แสดงออกในเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการเรียนการสอนดนตรีไทยในพื้นที่ทำวิจัย เช่น การใช้เครื่องมือ การตอบข้อซักถาม การสาธิต รูปแบบและวิธีการสอนของครูผู้สอนดนตรีไทย เช่น การสอนการต่อเพลงๆ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในชั่วโมงเรียน การวัดการและประเมินผลอย่างไร
- 1.2.2 สังเกตพฤติกรรมการถ่ายทอดดนตรีไทยโดยวิธีต่างๆ การกำหนดบทเพลงต่างๆ ให้กับนักเรียนอย่างไรบ้าง
- 1.2.3 สังเกตความหมายของการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทยที่มีต่อความเชื่อและทัศนคติ เช่น การไหว้ครูดนตรีไทยมีประโยชน์อย่างไร
- 1.2.4 สังเกตความสัมพันธ์ระหว่างครูผู้สอนดนตรีไทย นักเรียนกิจกรรมดนตรีไทย การให้คำแนะนำแก่นักเรียนที่มีปัญหาเกี่ยวกับดนตรีไทย การให้ความช่วยเหลือในการพัฒนาทางด้านดนตรีไทยแก่นักเรียนอย่างไรบ้าง
- 1.2.5 สังเกตการนำเสนอเผยแพร่กิจกรรมและผลงานด้านดนตรีไทย เช่น การนำเสนอผลงานการประกวดแข่งขันดนตรีไทยในระดับต่างๆ การนำวงดนตรีไทยเข้าร่วมบริการสังคมในกิจกรรมและประเพณีต่างๆ
- 1.2.6 สังเกตสภาพการณ์ที่เกิดขึ้นภายในห้องเรียนการสอนดนตรีไทย เช่น การแบ่งกลุ่มนักเรียนเพื่อร่วมวงดนตรีไทย การซ้อมดนตรีไทย เป็นต้น
- 1.2.7 สังเกตเครื่องดนตรีที่ใช้ในกิจกรรมการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทย

โดยเครื่องมือทั้ง 2 ชุด มีรายละเอียด ดังนี้

เครื่องมือชุดที่ 1 แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) ผู้วิจัยได้พัฒนาเครื่องมือในการวิจัยตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 แผนการดำเนินการสร้างแบบสัมภาษณ์

1.1 ศึกษาและค้นคว้าจากตำรา หนังสือ เอกสาร สิ่งตีพิมพ์ และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์

1.2 นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาจัดเป็นหมวดหมู่ และสรุปเป็นกรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษากระบวนการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทยของสถานศึกษาที่สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ในจังหวัดอุบลราชธานี เพื่อนำไปสร้างแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview)

1.3 การศึกษาวิจัยเรื่อง กระบวนการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทยของสถานศึกษาที่สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ในจังหวัดอุบลราชธานี แบ่งเนื้อหาในการวิจัยตามขอบเขตเนื้อหาการวิจัย ดังนี้

1.3.1 ศึกษาสภาพของสถานศึกษาในจังหวัดอุบลราชธานี ที่มีกระบวนการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทย ซึ่งจะศึกษาดังนี้

- 1) สถานที่
- 2) การบริหารและการจัดการ
- 3) หลักสูตร
- 4) การสนับสนุนด้านงบประมาณ
- 5) การส่งเสริมและขวัญกำลังใจ
- 6) เครื่องดนตรีไทยและสื่อการเรียนการสอน
- 7) ครูผู้สอนดนตรีไทย
- 8) นักเรียนกิจกรรมดนตรีไทย
- 9) ผลงานทางดนตรีไทย

1.3.2 ศึกษาวิธีและกระบวนการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทยของสถานศึกษาในจังหวัดอุบลราชธานี ที่มีผลงานเชิงประจักษ์ได้รับรางวัล ระดับชาติ โดยศึกษาแต่ละขั้นตอน ดังนี้

- 1) ขั้นสร้างบรรยากาศ
- 2) ขั้นสร้างองค์ความรู้ใหม่
- 3) ขั้นการฝึกปฏิบัติ
- 4) ขั้นการวัดผลและการประเมินผล
- 5) ขั้นสรุปผล

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างแบบสัมภาษณ์

2.1 ผู้วิจัยสามารถนำมาวางแผนการจัดแบ่งเป็นหมวดหมู่ตามในการสร้างแบบสัมภาษณ์ตามขอบเขตเนื้อหาการวิจัย ข้อ 1 ศึกษาสภาพของสถานศึกษาในจังหวัดอุบลราชธานี ที่มีกระบวนการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทย ได้ดังนี้

2.1.1 แบบสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา สัมภาษณ์ในข้อย่อยของ

ข้อ 1.3.1

สัมภาษณ์)

สัมภาษณ์)

12, 13 ของแบบสัมภาษณ์)

- 1) สถานที่ (ตรงกับ ข้อ 1 ของแบบสัมภาษณ์)
- 2) การบริหารและการจัดการ (ตรงกับ ข้อ 2 ของแบบสัมภาษณ์)
- 3) หลักสูตร (ตรงกับ ข้อ 3 ของแบบสัมภาษณ์)
- 4) การสนับสนุนด้านงบประมาณ (ตรงกับ ข้อ 4 ของแบบสัมภาษณ์)
- 5) การส่งเสริมและขวัญกำลังใจ (ตรงกับ ข้อ 5, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13 ของแบบสัมภาษณ์)
- 6) ครูผู้สอนดนตรีไทย (ตรงกับ ข้อ 6 ของแบบสัมภาษณ์)
- 7) ผลงานทางดนตรีไทย (ตรงกับ ข้อ 14 ของแบบสัมภาษณ์)

2.1.2 แบบสัมภาษณ์ครูผู้สอนและวิทยากรพิเศษ สัมภาษณ์ในข้อย่อย

ของ ข้อ 1.3.1

ของแบบสัมภาษณ์)

ของแบบสัมภาษณ์)

ของแบบสัมภาษณ์)

ของแบบสัมภาษณ์)

- 1) สถานที่ (ตรงกับ ข้อ 1 ของแบบสัมภาษณ์)
- 2) หลักสูตร (ตรงกับ ข้อ 2, 3 ของแบบสัมภาษณ์)
- 3) การสนับสนุนด้านงบประมาณ (ตรงกับ ข้อ 4 ของแบบสัมภาษณ์)
- 4) การส่งเสริมและขวัญกำลังใจ (ตรงกับ ข้อ 5 ของแบบสัมภาษณ์)
- 5) เครื่องดนตรีไทยและสื่อการเรียนการสอน (ตรงกับ ข้อ 6 ของแบบสัมภาษณ์)
- 6) ครูผู้สอนดนตรีไทย (ตรงกับ ข้อ 7, 8 ของแบบสัมภาษณ์)
- 7) นักเรียนกิจกรรมดนตรีไทย (ตรงกับ ข้อ 9, 10 ของแบบสัมภาษณ์)
- 8) ผลงานทางดนตรีไทย (ตรงกับ ข้อ 11 ของแบบสัมภาษณ์)

2.1.3 แบบสัมภาษณ์หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สัมภาษณ์

ข้อย่อยของข้อ 1.3.1

ของแบบสัมภาษณ์)

10 ของแบบสัมภาษณ์)

- 1) สถานที่ (ตรงกับ ข้อ 1 ของแบบสัมภาษณ์)
- 2) หลักสูตร (ตรงกับ ข้อ 2 ของแบบสัมภาษณ์)
- 3) การสนับสนุนด้านงบประมาณ (ตรงกับ ข้อ 3 ของแบบสัมภาษณ์)
- 4) การส่งเสริมและขวัญกำลังใจ (ตรงกับ ข้อ 4, 6, 7, 8, 9, 10 ของแบบสัมภาษณ์)
- 5) ครูผู้สอนดนตรีไทย (ตรงกับ ข้อ 5 ของแบบสัมภาษณ์)

2.1.4 แบบสัมภาษณ์นักเรียนกิจกรรมดนตรีไทย สัมภาษณ์ข้อย่อย

ของข้อ 1.3.1

- 1) สถานที่ (ตรงกับ ข้อ 1 ของแบบสัมภาษณ์)
- 2) การส่งเสริมและขวัญกำลังใจ (ตรงกับข้อ 3,11

ของแบบสัมภาษณ์)

- 3) เครื่องดนตรีไทยและสื่อการเรียนการสอน (ตรงกับ ข้อ 4

ของแบบสัมภาษณ์)

- 4) นักเรียนกิจกรรมดนตรีไทย (ตรงกับ ข้อ 2, 5, 6, 7, 8, 9,

10 ของแบบสัมภาษณ์)

- 5) ผลงานทางดนตรีไทย (ตรงกับ ข้อ 12 ของแบบสัมภาษณ์)

2.2 แผนการจัดแบ่งเป็นหมวดหมู่ตามแบบสัมภาษณ์ในส่วนของการขอขอบเขตเนื้อหาการวิจัย ตามเนื้อหาการวิจัย ข้อ 2. ศึกษาวิธีและกระบวนการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทยของสถานศึกษาในจังหวัดอุบลราชธานี ที่มีผลงานเชิงประจักษ์ได้รับรางวัล ระดับชาติ ได้ดังนี้

2.2.1 แบบสัมภาษณ์ครูผู้สอน และวิทยากรพิเศษ สัมภาษณ์ข้อย่อย

ของข้อ 1.3.2

- 1) ชั้นสร้างบรรยากาศ (ตรงกับ ข้อ 1 ของแบบสัมภาษณ์)
- 2) ชั้นสร้างองค์ความรู้ใหม่ (ตรงกับ ข้อ 2 ของแบบสัมภาษณ์)
- 3) ชั้นการฝึกปฏิบัติ (ตรงกับ ข้อ 3 ของแบบสัมภาษณ์)
- 4) ชั้นการวัดผลและการประเมินผล (ตรงกับ ข้อ 4 ของ

แบบสัมภาษณ์)

- 5) ชั้นสรุปผล (ตรงกับ ข้อ 5 ของแบบสัมภาษณ์)

2.2.2 แบบสัมภาษณ์นักเรียนกิจกรรมดนตรีไทย สัมภาษณ์

ข้อย่อยของข้อ 1.3.2

- 1) ชั้นสร้างบรรยากาศ (ตรงกับ ข้อ 1 ของแบบสัมภาษณ์)
- 2) ชั้นสร้างองค์ความรู้ใหม่ (ตรงกับ ข้อ 2 ของแบบสัมภาษณ์)
- 3) ชั้นการฝึกปฏิบัติ (ตรงกับ ข้อ 3 ของแบบสัมภาษณ์)
- 4) ชั้นการวัดผลและการประเมินผล (ตรงกับ ข้อ 4 ของ

แบบสัมภาษณ์)

2.3 ผู้วิจัยได้สร้างแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview)

ขึ้นจากองค์ความรู้ และกรอบแนวคิดที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลในข้อที่ 1 ศึกษาสภาพของสถานศึกษาในจังหวัดอุบลราชธานี ที่มีกระบวนการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทย และข้อที่ 2 ศึกษาวิธีและกระบวนการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทยของสถานศึกษาในจังหวัดอุบลราชธานี ที่มีผลงานเชิงประจักษ์ได้รับรางวัล ระดับชาติ โดยแยกเป็น 4 ฉบับ คือ

ฉบับที่ 1 สำหรับสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา

ฉบับที่ 2 สำหรับสัมภาษณ์ครูผู้สอนดนตรีไทย และวิทยากรพิเศษ

ฉบับที่ 3 สำหรับสัมภาษณ์หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ

ฉบับที่ 4 สำหรับสัมภาษณ์นักเรียนกิจกรรมดนตรีไทย

โดยเครื่องมือวิจัยทั้ง 4 ฉบับ มี หลายตอนแตกต่างกัน ดังนี้
ฉบับที่ 1 สำหรับสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา แบบสัมภาษณ์ฉบับนี้ ประกอบด้วย 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามสัมภาษณ์เกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) เพศ อายุ สถานภาพทางการศึกษาดำรงตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษาแห่งนี้มาแล้วกี่ปี ท่านมีความสนใจด้านดนตรีไทย และท่านมีความสามารถในการเล่นดนตรีไทย

ตอนที่ 2 เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง เพื่อศึกษาสภาพการบริหารจัดการปัจจุบันและความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทยของสถานศึกษาในพื้นที่ทำวิจัย

ตอนที่ 3 เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคข้อเสนอแนะอื่นๆ ที่เกี่ยวกับกระบวนการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทย

ฉบับที่ 2 สำหรับสัมภาษณ์ครูผู้สอนดนตรีไทย และวิทยากรพิเศษแบบสัมภาษณ์ฉบับนี้ ประกอบด้วย 4 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามสัมภาษณ์เกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) เพศ อายุ สถานภาพทางการศึกษาสาขาวิชาเอกที่สำเร็จการศึกษา ตำแหน่ง และประสบการณ์ในการสอนดนตรีไทย

ตอนที่ 2 เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง เพื่อศึกษาสภาพของสถานศึกษาปัจจุบันในเขตพื้นที่ทำวิจัย

ตอนที่ 3 เป็นการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง เพื่อศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับวิธีและกระบวนการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทยของสถานศึกษาในพื้นที่ทำวิจัย

ตอนที่ 4 เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคข้อเสนอแนะอื่นๆ ที่เกี่ยวกับกระบวนการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทย

ฉบับที่ 3 สำหรับสัมภาษณ์หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ แบบสัมภาษณ์ฉบับนี้ ประกอบด้วย 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามสัมภาษณ์เกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) เพศ อายุ สถานภาพทางการศึกษาสาขาวิชาเอกที่สำเร็จการศึกษา ดำรงตำแหน่งหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะสถานศึกษาแห่งนี้มาแล้วกี่ปี ตำแหน่งปัจจุบัน ประสบการณ์ในการสอนดนตรี

ตอนที่ 2 เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง เพื่อศึกษาสภาพการบริหารจัดการปัจจุบันและความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทยของสถานศึกษาในพื้นที่ทำวิจัย

ตอนที่ 3 เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคข้อเสนอแนะอื่นๆ ที่เกี่ยวกับกระบวนการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทย

ฉบับที่ 4 สำหรับสัมภาษณ์นักเรียนกิจกรรมดนตรีไทย แบบสัมภาษณ์ฉบับนี้ ประกอบด้วย 4 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามสัมภาษณ์เกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) เพศ อายุ ปัจจุบันกำลังศึกษาในระดับชั้น เครื่องดนตรีไทยที่ถนัด ประสบการณ์ในการเล่นเครื่องดนตรีไทย

ตอนที่ 2 เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง เพื่อศึกษาสภาพของสถานศึกษาปัจจุบันในเขตพื้นที่ทำวิจัย

ตอนที่ 3 เป็นการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง เพื่อศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับวิธีและกระบวนการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทยของสถานศึกษาในพื้นที่ทำวิจัย

ตอนที่ 4 เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรค พร้อมทั้งข้อเสนอแนะอื่นๆ ที่เกี่ยวกับกระบวนการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทย

ขั้นตอนที่ 3 การหาคุณภาพของเครื่องมือการวิจัย

3.1 นำแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) ที่สร้างขึ้นเสนอต่อประธานกรรมการที่ปรึกษา และกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบ แล้วนำไปปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

3.2 นำแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) ที่ได้แก้ไขปรับปรุงเสนอต่อประธานกรรมการที่ปรึกษา และกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อประเมินและตรวจสอบค่าความเที่ยงตรงและความสอดคล้องของข้อคำถามการสัมภาษณ์กับเป้าหมายสัมภาษณ์ (หาค่า IOC) โดยมีการกำหนดค่าคะแนนที่ได้ดังนี้

+ 1 = ข้อคำถามการสัมภาษณ์สอดคล้องกับประเด็น

0 = ข้อคำถามการสัมภาษณ์ไม่แน่ใจว่าจะสอดคล้องกับประเด็น

- 1 = ข้อคำถามการสัมภาษณ์ไม่สอดคล้องกับประเด็น

3.3 นำแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) วิเคราะห์ดัชนีความสอดคล้อง โดยคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของประธานกรรมการที่ปรึกษา และกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ระดับค่า 0.5 ขึ้นไป

3.4 นำแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) ซึ่งผ่านการวิเคราะห์ดัชนีความสอดคล้อง (ค่า IOC) และปรับปรุงแก้ไข เสนอต่อประธานกรรมการที่ปรึกษา และกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์พิจารณาก่อนนำไปทดลองใช้ (Try out)

3.5 นำแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) ไปทดลองใช้ (Try out) กับกลุ่มตัวอย่างในสถานศึกษาอื่น ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่างที่จะศึกษาในการวิจัยครั้งนี้

3.6 นำแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) เสนอต่อประธานกรรมการที่ปรึกษา และกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อขอความเห็นชอบก่อนนำไปใช้ในการสัมภาษณ์รวบรวมข้อมูล

3.7 นำแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) ไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยต่อไป

เครื่องมือชุดที่ 2 แบบสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) ผู้วิจัยได้พัฒนาเครื่องมือในการวิจัยตามลำดับชั้น ดังต่อไปนี้

1. ผู้วิจัยนำกรอบแนวคิด และความมุ่งหมาย มาจัดทำเป็นแบบสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) โดยมีกรอบในการสังเกตที่สำคัญ คือ

1.1 สังเกตพฤติกรรมที่แสดงออกในเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทยในพื้นที่ทำวิจัย เช่น การใช้เครื่องมือ การตอบข้อซักถาม การสาธิตรูปแบบ และวิธีการสอนของครูผู้สอนดนตรีไทย เช่น การสอนการต่อเพลงๆ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในชั่วโมงเรียน การวัดการและประเมินผลอย่างไร

1.2 สังเกตพฤติกรรมการถ่ายทอดดนตรีไทยโดยวิธีต่างๆ การกำหนดบทเพลงต่างๆ ให้กับผู้เรียนอย่างไรบ้าง

1.3 สังเกตความหมายของการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทยที่มีต่อความเชื่อและทัศนคติ เช่น การให้ครูดนตรีไทยมีประโยชน์อย่างไร

1.4 สังเกตความสัมพันธ์ระหว่างครูผู้สอนดนตรีไทย นักเรียนกิจกรรมดนตรีไทย การให้คำแนะนำแก่นักเรียนที่มีปัญหาเกี่ยวกับดนตรีไทย การให้ความช่วยเหลือในการพัฒนาทางด้านดนตรีไทยแก่นักเรียนอย่างไรบ้าง

1.5 สังเกตการนำเสนอเผยแพร่กิจกรรมและผลงานด้านดนตรีไทย เช่น การนำเสนอผลงานการประกวดแข่งขันดนตรีไทยในระดับต่างๆ การนำวงดนตรีไทยเข้าร่วมบริการสังคมในกิจกรรมและประเพณีต่างๆ

1.6 สังเกตสภาพการณ์ที่เกิดขึ้นภายในห้องเรียนการสอนดนตรีไทย เช่น การแบ่งกลุ่มนักเรียนเพื่อร่วมวงดนตรีไทย การซ้อมดนตรีไทย เป็นต้น

1.7 สังเกตเครื่องดนตรีที่ใช้ในกิจกรรมการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทย

2. นำแบบสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) ที่สร้างขึ้นเสนอต่อประธานคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ และกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ตรวจสอบ แล้วนำไปปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

3. นำแบบสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) ที่ได้ปรับปรุงแก้ไขเสนอต่อประธานคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ และกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ตรวจสอบ เพื่อขอความเห็นชอบก่อนนำไปใช้ในการเก็บข้อมูล

4. นำแบบสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) ไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยต่อไป

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ซึ่งแบ่งการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

2.1 ข้อมูลเอกสาร

ข้อมูลทางเอกสารผู้วิจัยได้ข้อมูลจากเอกสารตีพิมพ์และเอกสารที่ไม่ตีพิมพ์ ซึ่งได้แก่ เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนหนังสือ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ ตำราทางวิชาการจากสำนักพิมพ์และสถาบันการศึกษาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องและได้บันทึกเอาไว้

2.2 ข้อมูลภาคสนาม

การเก็บข้อมูลในภาคสนาม ผู้วิจัยได้ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ แบบสังเกต การจดบันทึก การบันทึกเสียง และการถ่ายภาพ โดยผู้วิจัยได้ลงพื้นที่เก็บข้อมูลด้วยตนเอง เพื่อจะได้ข้อมูลที่ละเอียดและเข้าใจข้อมูลอย่างลึกซึ้ง จนสามารถมองเห็นภาพรวมได้ โดยมีขั้นตอนการใช้เครื่องมือ ดังนี้

เครื่องมือชุดที่ 1 แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview)

ดำเนินการโดย

1. ติดต่อขอหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย จากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม เพื่อขอความร่วมมือในการให้สัมภาษณ์ของกลุ่มตัวอย่าง
2. ผู้วิจัยนำหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยส่งให้กลุ่มตัวอย่าง โดยผู้วิจัยเป็นผู้นำเครื่องมือชุดที่ 1 แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) ไปสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างด้วยตนเอง

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ในช่วงวันที่ 11 มีนาคม 2556 ไปจนถึง 15 มีนาคม 2556 โดยมีรายละเอียดดังนี้

3.1 โรงเรียนมูลนิธิวัดศรีอุบลรัตนาราม (ในพระอุปถัมภ์สมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าอุบลรัตนราชกัญญา สิริวัฒนาพรรณวดี) ดำเนินการเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย : เมื่อวันที่ 11-12 มีนาคม 2556 เวลา 09.00 น. - 16.00 น. โดยมีรายชื่อผู้ให้การสัมภาษณ์ ดังนี้

- 3.1.1 ผู้บริหาร (แทน) นายทวีชัย อินทะแสง ครูชำนาญการพิเศษ
- 3.1.2 ครูผู้สอนดนตรีไทย นางสาวสุจิตรา ณ อุบล ครูชำนาญการพิเศษ

- 3.1.3 วิทยากรพิเศษ นายวุฒิไกร ไชยกาล ครูชำนาญการพิเศษ
- 3.1.4 หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ นางกิตติมา บัวแย้ม

ครูชำนาญการพิเศษ

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

3.2 โรงเรียนเบ็ญจะมะมหาราช ดำเนินการเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย : เมื่อวันที่ 13 มีนาคม 2556 เวลา 09.00 น. - 16.30 น. โดยมีรายชื่อผู้ให้การสัมภาษณ์ ดังนี้

- 3.2.1 ผู้บริหาร นายประยงค์ แก่นลา ผู้อำนวยการโรงเรียน
- 3.2.2 ครูผู้สอนดนตรีไทย นางรุจิวรรณ อากมล ครูชำนาญการพิเศษ

3.3.3 วิทยากรพิเศษ นายธนวัฒน์ บุตรทองทิพย์

อาจารย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

- 3.3.4 หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ นายสมปอง สาร
ครูชำนาญการพิเศษ
- 3.3.5 นักเรียนดนตรีไทย นางสาวกณธิดาร์ศมี แจ่มเงินวัฒนากุล
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5
- 3.3.6 นักเรียนดนตรีไทย นางสาวจิตรลดา ศรีเมือง
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5
- 3.3.7 นักเรียนดนตรีไทย นางสาวกัญญาณัฐ ตรีผลพันธุ์
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5
- 3.3 โรงเรียนลือคำหาญวารินชำราบ ดำเนินการเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย :
เมื่อ วันที่ 14 - 15 มีนาคม 2556 เวลา 09.00 น. - 16.00 น. โดยมีรายชื่อผู้ให้การสัมภาษณ์ ดังนี้
- 3.3.1 ผู้บริหาร นายสุวิน ทองสุข ผู้อำนวยการโรงเรียน
- 3.3.2 ครูผู้สอนดนตรีไทย นางสาวนภาพร ชนะชัย ครูชำนาญการ
พิเศษ
- 3.3.3 วิทยากรพิเศษ นายชุมเดช เดชภิมล อาจารย์วิทยาลัยดุริยางค
ศิลป์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
- 3.3.4 หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ นายอิทธิวัฒน์ จันทรวิจิตร
ครูชำนาญการพิเศษ
- 3.3.5 นักเรียนดนตรีไทย นางสาวจินตปาตี ชันทอง ชั้นมัธยมศึกษาปี
ที่ 3
- 3.3.6 นักเรียนดนตรีไทย นายพิรภพ เดชภิมล ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4
- 3.3.7 นักเรียนดนตรีไทย นายธนวันต์ ทองงอก ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4
- เครื่องมือชุดที่ 2 แบบสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant
Observation) ผู้วิจัยดำเนินการโดย
- ผู้วิจัยทำการสังเกตการณ์กระบวนการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทยตาม
กรอบในการสังเกตไปพร้อมๆ กับการสัมภาษณ์ด้วยตนเอง มีการจดบันทึกโดยใช้แบบสังเกตเป็น
เครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล

3. การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ตรวจสอบข้อมูลที่รวบรวมมาได้ อย่างละเอียดโดยพิจารณาถึง ปริมาณของข้อมูล
ความถูกต้องแม่นยำของข้อมูล ความน่าเชื่อถือของข้อมูล นำข้อมูลที่รวบรวมได้อย่างหลากหลายใน
เรื่องเดียวกัน ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ข้อมูลจากการบันทึกภาคสนาม
มารวบรวม เพื่อให้สามารถนำข้อมูลที่ได้อาวิเคราะห์ตีความหมายได้ถูกต้อง ตรงตามเนื้อหาสาระ
ตรงตามความมุ่งหมายของการวิจัยและประเด็นคำถาม ที่ได้แยกเป็นหมวดหมู่ไว้ แล้วตรวจสอบข้อมูล
เบื้องต้นโดยกระทำไปพร้อม ๆ กันตลอดระยะเวลาที่ดำเนินการวิจัย และหลังจากเสร็จสิ้นการเก็บข้อมูล
ภาคสนาม

นำข้อมูลที่ได้จากการบันทึกข้อมูล แบบสัมภาษณ์ แบบสังเกต จากการถอดเสียงจากแถบ
บันทึกเสียงการสัมภาษณ์และภาพถ่ายในแต่ละครั้ง โดยการจำแนกข้อมูล (Typological Analysis) คือ
การจำแนกข้อมูลเป็นชนิด (Typologies) จัดหมวดหมู่ข้อมูลตามหมวดหมู่ของกรอบแนวคิดและความ

มุ่งหมายที่ได้ตั้งไว้ คือ การศึกษาสภาพของสถานศึกษาในจังหวัดอุบลราชธานี ที่มีการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทย และศึกษาวิธีและกระบวนการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทยของสถานศึกษาในจังหวัดอุบลราชธานี ที่มีผลงานเชิงประจักษ์ได้รับรางวัล ระดับชาติ

ผู้วิจัยดำเนินการตรวจสอบข้อมูลอีกครั้งหนึ่ง เพื่อตรวจสอบความครบถ้วนของข้อมูลว่าเพียงพอหรือไม่ โดยใช้การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) ดังนี้

1. ตรวจสอบกลุ่มผู้รู้ (Key Informant Triangulation) ประกอบด้วยกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้รู้ที่แตกต่างกัน 3 แหล่งในพื้นที่ทำวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครองนักเรียนกิจกรรม

2. การตรวจสอบผู้ให้ข้อมูลหลัก (Casual Informants Triangulation) ประกอบด้วยกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ให้ข้อมูลหลักแตกต่างกัน 3 แห่ง ได้แก่ ผู้ปฏิบัติที่เป็นครูผู้สอนดนตรีไทย นักเรียนกิจกรรมดนตรีไทย หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ในพื้นที่ทำวิจัยมาตรวจสอบด้วยวิธีการแบบสามเส้า เช่น การสังเกตควบคู่กับการสัมภาษณ์และศึกษาเอกสารประกอบเพิ่มเติม แล้วนำจัดลำดับหมวดหมู่ตามหัวข้อในสารบัญ

3. การตรวจสอบสามเส้าด้านพื้นที่ (Area Triangulation) ประกอบด้วยพื้นที่ที่แตกต่างกัน ได้แก่ โรงเรียนมูลนิธิวัดศรีอุบลรัตนาราม โรงเรียนเบ็ญจะมะมหาราช โรงเรียนลิศคำหาญวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี

แล้วนำข้อมูลมาทำการวิเคราะห์ตามความมุ่งหมายของการวิจัยและประเด็นคำถาม คือ เพื่อศึกษาสภาพของสถานศึกษา ที่มีการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทย ในจังหวัดอุบลราชธานี และเพื่อศึกษาวิธีและกระบวนการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทยของสถานศึกษา ที่มีผลงานเชิงประจักษ์ได้รับรางวัล ระดับชาติ ในจังหวัดอุบลราชธานี

4. การนำเสนอข้อมูล

ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์และการนำเสนอข้อมูล การศึกษากระบวนการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทยของสถานศึกษาที่สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ในจังหวัดอุบลราชธานี ด้วยวิธีการเขียนลักษณะเชิงพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) ตามความมุ่งหมายของการวิจัย คือ เพื่อศึกษาสภาพของสถานศึกษา ที่มีการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทย ในจังหวัดอุบลราชธานี และเพื่อศึกษาวิธีและกระบวนการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทยของสถานศึกษา ที่มีผลงานเชิงประจักษ์ได้รับรางวัล ระดับชาติ ในจังหวัดอุบลราชธานี

การศึกษาสภาพของสถานศึกษาที่มีการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทย ในจังหวัดอุบลราชธานี

การศึกษาวิจัยเรื่อง กระบวนการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทยของสถานศึกษาที่สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ในจังหวัดอุบลราชธานี ในบทที่ 4 นี้ มีเนื้อหา ขอบข่ายเพื่อการวิจัยในประเด็นที่สำคัญ คือ การศึกษาสภาพของสถานศึกษาที่มีการจัดการเรียน การสอนดนตรีไทย ในจังหวัดอุบลราชธานี

ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามในพื้นที่วิจัยจริง คือ โรงเรียนมูลนิธิวัดศรีอุบลรัตนาราม (ในพระอุปถัมภ์สมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าอุบลรัตนราชกัญญา สิริวัฒนาพรรณวดี) โรงเรียนเบ็ญจะมะมหาราช และโรงเรียนลือคำหาญวารินชำราบ ซึ่งเก็บข้อมูลในแต่ละด้าน โดยวิธีการ สัมภาษณ์ตามแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และวิธีการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม ผู้ให้ข้อมูลในการ สัมภาษณ์ที่เกี่ยวข้องของประชากรกลุ่มตัวอย่างแต่ละสถานศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารสถาน ครูผู้สอน ดนตรีไทย วิทยากรพิเศษ หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ และนักเรียนกิจกรรมดนตรีไทย

ผู้วิจัยได้จัดบันทึกแล้วนำข้อมูลที่ได้มาจัดกระทำและนำมาวิเคราะห์รายละเอียดตามระเบียบ วิธีวิจัย ซึ่งแบ่งเป็นหัวข้อการศึกษาได้ ดังนี้

การศึกษาสภาพของสถานศึกษาที่มีการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทย ในจังหวัด อุบลราชธานี

1. โรงเรียนมูลนิธิวัดศรีอุบลรัตนาราม (ในพระอุปถัมภ์สมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้า อุบลรัตนราชกัญญา สิริวัฒนาพรรณวดี)

- 1.1 ด้านสถานที่
- 1.2 ด้านการบริหารและการจัดการ
- 1.3 ด้านหลักสูตร
- 1.4 ด้านการสนับสนุนด้านงบประมาณ
- 1.5 ด้านการส่งเสริมและขวัญกำลังใจ
- 1.6 ด้านเครื่องดนตรีไทยและสื่อการเรียนการสอน
- 1.7 ด้านครูผู้สอนดนตรีไทย
- 1.8 ด้านนักเรียนกิจกรรมดนตรีไทย
- 1.9 ด้านผลงานทางดนตรีไทย

2. โรงเรียนเบ็ญจะมะมหาราช

- 2.1 ด้านสถานที่
- 2.2 ด้านการบริหารและการจัดการ
- 2.3 ด้านหลักสูตร
- 2.4 ด้านการสนับสนุนด้านงบประมาณ
- 2.5 ด้านการส่งเสริมและขวัญกำลังใจ
- 2.6 ด้านเครื่องดนตรีไทยและสื่อการเรียนการสอน
- 2.7 ด้านครูผู้สอนดนตรีไทย

- 2.8 ด้านนักเรียนกิจกรรมดนตรีไทย
- 2.9 ด้านผลงานทางดนตรีไทย
- 3. โรงเรียนลือคำหาญวารินชำราบ
 - 3.1 ด้านสถานที่
 - 3.2 ด้านการบริหารและการจัดการ
 - 3.3 ด้านหลักสูตร
 - 3.4 ด้านการสนับสนุนด้านงบประมาณ
 - 3.5 ด้านการส่งเสริมและขวัญกำลังใจ
 - 3.6 ด้านเครื่องดนตรีไทยและสื่อการเรียนการสอน
 - 3.7 ด้านครูผู้สอนดนตรีไทย
 - 3.8 ด้านนักเรียนกิจกรรมดนตรีไทย
 - 3.9 ด้านผลงานทางดนตรีไทย

โดยผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลอย่างละเอียดแต่ละหัวข้อย่อยตามลำดับและขั้นตอนของระเบียบวิธีวิจัย ซึ่งมีรายละเอียดผลการวิเคราะห์ข้อมูล ที่ผู้วิจัยจะได้นำเสนอดังต่อไปนี้

การศึกษาสภาพของสถานศึกษาที่มีการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทย ในจังหวัดอุบลราชธานี

1. โรงเรียนมูลนิธิวัดศรีอุบลรัตนาราม (ในพระอุปถัมภ์สมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าอุบลรัตน์ราชกัญญา สิริวัฒนาพรรณวดี)

1.1 ด้านสถานที่

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยด้านสถานที่ มีรายละเอียดดังนี้ สภาพของห้องดนตรีไทย เป็นห้องประชุมเดิม แต่มีการแบ่งกันห้องเพื่อทำเป็นห้องดนตรีไทย เนื่องจากไม่มีอาคารเอกเทศเป็นของตนเอง มีเวทีสำหรับวางเครื่องดนตรีไทย และใช้สำหรับการฝึกซ้อมดนตรีไทย เวลาซ้อมดนตรีจะไม่เก็บเสียง แต่ก็มีเหมาะสมสำหรับการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทย

ภาพประกอบ 4 ห้องดนตรีไทย โรงเรียนมูลนิธิวัดศรีอุบลรัตนารามฯ

1.2 ด้านการบริหารและการจัดการ

มีการบริหารจัดการในห้องเรียนโดยการแบ่งเป็นกลุ่มเรียนและซ่อมตามเครื่องดนตรีที่นักเรียนสนใจหรือถนัด มีการฝึกความรับผิดชอบโดยแบ่งหน้าที่ดูแลเครื่องดนตรีไทยชนิดต่าง แบ่งหน้าที่ทำความสะอาดห้องดนตรีไทย มีการฝึกด้านคุณธรรมไม่ให้ไม่เห็นแก่ตัว ให้มีความสามัคคีการระต่อผู้ที่อาวุโสกว่า การซ่อมดนตรีไทยจัดเป็นระบบพี่สอนน้อง แล้วมีครูช่วยควบคุมและดูแลเพื่อให้คำแนะนำที่ถูกต้องเป็นระยะ เวลาที่ใช้ในการเรียนและฝึกซ่อมดนตรีไทย คือ เวลาเช้า เที่ยง และเย็น ถ้าหาก มีงานจำเป็นเร่งด่วน เช่น งานแสดงดนตรีไทย งานประกวดและแข่งขันกิจกรรมดนตรีไทย ครูจะนัดซ่อมในวันหยุดราชการเสาร์ อาทิตย์ และในช่วงปิดภาคเรียน มีการบริหารและจัดการทางด้านการกิจกรรมดนตรีไทยที่เป็นระบบ มีการจัดโครงการกิจกรรมชมรมชุมนุมดนตรีไทย ซึ่งมีการดำเนินการ ดังนี้

1.2.1 เสนอขออนุมัติตั้งชุมนุมดนตรีไทยเพื่ออนุมัติ

1.2.2 ประชุมครูสอนดนตรีไทยวางแผนการดำเนินงาน

1.2.3 การดำเนินงานตามแผนงาน ดังนี้

- 1) สำรวจเครื่องดนตรีไทยที่ชำรุด
- 2) จัดหาเครื่องดนตรีไทยและวัสดุอุปกรณ์ซ่อมเครื่องดนตรีไทยที่ชำรุด
- 3) ประกาศรับสมัครนักเรียนที่สนใจเข้าชุมนุมดนตรีไทย
- 4) ประชุมและเลือกตั้งคณะกรรมการนักเรียนชุมนุมดนตรีไทย
- 5) ทำพิธีไหว้ครูดนตรีไทย
- 6) จัดทำสื่อการเรียนการสอนดนตรีไทยและเพลงไทย
- 7) นักเรียนฝึกซ้อมดนตรีไทยช่วงพักกลางวันและหลังเลิกเรียน
- 8) จัดหาชุดแต่งกายให้นักดนตรีไทยตามความเหมาะสม
- 9) ไปประกวดและแสดงดนตรีไทยตามโอกาสและงานพิธีต่างๆ
- 10) ควบคุมดูแล กำกับ แนะนำเอาใจใส่นักเรียนขณะปฏิบัติกิจกรรมดนตรีไทย

1.2.4 เมื่อสิ้นสุดปีการศึกษาแต่ละปีครูผู้รับผิดชอบประเมินผลและสรุปจัดทำรายงานผลของการดำเนินการกิจกรรมดนตรีไทย

ที่มา : นางสาวสุจิตรา ณ อุบล ห้องดนตรีไทย โรงเรียนมูลนิธิวัดศรีอุบลรัตนารามฯ

ภาพประกอบ 5 พิธีไหว้ครูดนตรีไทย โรงเรียนมูลนิธิวัดศรีอุบลรัตนาราม

1.3 ด้านหลักสูตร

มีหลักสูตรการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทย เป็นหลักสูตรเพิ่มเติมโดยยึดหลักสูตรของสถานศึกษาเป็นโครงสร้างหลักในการดำเนินการจัดกิจกรรมดนตรีไทย หลักสูตรและเนื้อหามีความเหมาะสมในการส่งเสริมการเรียนการสอนดนตรีไทย

1.4 ด้านการสนับสนุนด้านงบประมาณ

ได้รับงบประมาณสนับสนุนทุกปีทั้งจากภาครัฐ งบไทยเข้มแข็ง (Sp2) และงบประมาณอุดหนุนจากโรงเรียนสนับสนุน การใช้งบประมาณจากโรงเรียน โดยการจัดทำแผนปฏิบัติการทำในรูปแบบโครงการซึ่งแบ่งเป็นกลุ่มสาระการเรียนรู้ ครูผู้รับผิดชอบกิจกรรมทุกคนมีส่วนร่วมว่าจะนำไปพัฒนาในส่วนใดบ้าง เพื่อนำไปสู่ความเป็นเลิศทางด้านดนตรีไทย งบประมาณส่วนหนึ่งได้มาจากการออกงานบริการชุมชน การเริ่มต้นกิจกรรมดนตรีไทยในครั้งแรกได้รับงบประมาณมาจากคหบดี และงบประมาณจากทางโรงเรียน งบประมาณที่ได้ไม่เพียงพอ บางครั้งผู้ปกครองช่วยสนับสนุน งบประมาณค่าอาหารในการฝึกซ้อม และในบางครั้งก็ได้จากงบประมาณส่วนตัวของครูผู้สอนดนตรีไทย

1.5 ด้านการส่งเสริมและขวัญกำลังใจ

ผู้บริหารสถานศึกษา คณะครู และหัวหน้ากลุ่มสาระศิลปะ ได้ให้การสนับสนุนส่งเสริมอำนวยความสะดวกด้านต่างๆ แก่ครูผู้สอนและนักเรียนดนตรีไทย เพื่อเข้าร่วมกิจกรรมบริการแก่สังคม และการประกวดแข่งขันในระดับต่างๆ เช่น สนับสนุนงบประมาณในการเตรียมการฝึกซ้อม สนับสนุนงบประมาณการนำพานักเรียนกิจกรรมไปร่วมการประกวดแข่งขันในระดับต่างๆ ถ้ามีการไปประกวดแข่งขันดนตรีไทย ผู้บริหารจะไปร่วมกิจกรรมด้วยทุกครั้ง เมื่อมีการฝึกซ้อมดนตรีไทยนอกเวลาจะดูแลอยู่เป็นเพื่อน

ส่งเสริมการบริการแก่สังคม ทางโรงเรียนจะให้การสนับสนุนตลอดที่มีการขอความร่วมมือมา ไม่ว่าจะเป็นทั้งภาครัฐ และเอกชน เช่น ร่วมบรรเลงในงานมงคล งานอวมงคล งานเนื่องในวันสำคัญต่างๆ งานวันครู งานเทศกาลทำบุญของวัดศรีอุบลรัตนาราม อีกทั้งได้เข้าร่วมกับวงดนตรีไทยต่างสถานศึกษาเพื่อบรรเลงเป็นวงมหาดุริยางค์ของจังหวัดอุบลราชธานี และร่วมบรรเลงกับชมรมอนุรักษ์ดนตรีไทยของอาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ถึงแม้ว่าอาจจะมีผลกระทบต่อวิชาอื่นบ้างขณะที่มีกิจกรรมเร่งด่วน แต่ก็แก้ปัญหาโดยให้ฝึกซ้อมดนตรีไทยนอกเวลาเรียน เช่น เวลาพักกลางวัน เวลาหลังเลิกเรียน และฝึกซ้อมในวันเสาร์ อาทิตย์ การเรียนของนักเรียนกิจกรรมดนตรีไทยจะไม่มีปัญหาเพราะนักเรียนดนตรีไทยเป็นเด็กที่เรียนดี

ที่มา : นางสาวสุจิตรา ณ อุบล ห้องดนตรีไทย โรงเรียนมูลนิธิวัดศรีอุบลรัตนารามฯ

ภาพประกอบ 6 การร่วมงานบริการสังคม แสดงมหรหรรณดนตรีไทย เนื่องในเทศกาล ประเพณี
แห่เทียนเข้าพรรษา และการแสดงดนตรีไทยงานสงกรานต์พระแก้วบุษราคัมวัด
ศรีอุบลรัตนาราม

คณะครูฝ่ายต่างๆ ให้การสนับสนุน เช่นในกรณีที่มีกิจกรรมเร่งด่วน ถ้าขอตัวนักเรียน
มาฝึกซ้อมดนตรีไทย ก็จะทำให้ความอนุเคราะห์ด้วยความเต็มใจ เมื่อมีเวลาแข่งขันครูฝ่ายต่างๆก็จะไป
ช่วยเตรียมการ เช่น การดูแลและเตรียมเครื่องดนตรี การช่วยแต่งตัว การอำนวยความสะดวก
เมื่อนักเรียนดนตรีไทยไปร่วมงานบริการสังคมและร่วมประกวดแข่งขันดนตรีไทยในระดับต่างๆ
ครูที่เหลือจะช่วยดูแลนักเรียนแทน จึงไม่มีผลกระทบต่อการเรียนการสอน

มีคำตอบแทนวิทยากร สำหรับนักเรียนจะโรงเรียนได้จัดสวัสดิการอาหารกลางวันเพื่อ
สนับสนุนให้กับนักเรียนกิจกรรมดนตรีไทย ตามโครงการอาหารกลางวัน ยกเว้นไปงานการกุศลจึงจะไม่มี
สวัสดิการตรงส่วนนี้ให้

ขวัญกำลังใจสำหรับนักเรียนผู้ที่มีผลงานสร้างชื่อเสียงด้านดนตรีไทยให้กับสถานศึกษา
มีรางวัลพิเศษที่ไม่เป็นตัวเงิน แต่ที่ให้เป็นธรรมเนียมจะเชิดชูเกียรติโดย ชมเชยหน้าเสาธง ทุกครั้งที่
มีการไปประกวดแข่งขันจะเชิญนักเรียนกิจกรรมดนตรีไทยมาปรากฏตัวหน้าเสาธง เพื่อให้คณะครูและ
คณะนักเรียนได้เป็นกำลังใจ ถ้าชนะกลับมา ก็จะเชิญมาปรากฏตัวอีกครั้งหนึ่ง ผู้บริหารจะมาดูการ
ฝึกซ้อมเพื่อให้ขวัญกำลังใจก่อนการแข่งขัน และขึ้นป้ายไว้นิลที่หน้าโรงเรียน เวล่านักเรียนไปปรากฏตัว
ที่หน้าเสาธงนักเรียนจะรู้สึกภูมิใจและชอบ นักเรียนที่ไปร่วมแสดงงานบริการแก่สังคมจะมีเงินรางวัล
บางส่วนจากการสนับสนุนของเจ้าภาพ เมื่อไปประกวดแข่งขันกลับมา ก็จะมีการเลี้ยงให้ขวัญกำลังใจแก่
นักเรียนกิจกรรมดนตรีไทย การยกตัวอย่างรุ่นพี่ก็เป็นการเสริมแรงอีกอย่างหนึ่ง การกระตุ้นเด็กที่ยัง
เล่นเครื่องดนตรีไทยไม่เก่ง นอกจากการให้ฝึกหัดพื้นฐานแล้ว ก็ใช้วิธีพี่สอนน้อง ครูเป็นแค่ผู้แนะนำใน
การปฏิบัติให้ถูกต้องเท่านั้น

ขวัญกำลังใจสำหรับครูผู้สอนดนตรีไทยและครูผู้ร่วมทำวงดนตรีไทย ที่มีผลงานทาง
ดนตรีไทยในระดับต่างๆ ก็จะนำมาเป็นส่วนหนึ่งในการพิจารณาประเมินความดีความชอบจากท่าน
ผู้บริหาร พิจารณารางวัลครูแสนดี พิจารณาด้านครูผู้สอนดีเด่น และหากครูผู้สอนดนตรีไทยต้อง
การศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมโดยการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น หรือเข้าร่วมรับการอบรม ผู้บริหาร

เมื่อมีการฝึกซ้อมดนตรีไทย ผู้บริหาร หัวหน้ากลุ่มสาระศิลปะ จะมาดูแล ฝึกซ้อมและการเรียนการสอนดนตรีไทย แต่ไม่ได้ติดตามข่าวสารการเตรียมวงของโรงเรียนอื่นเพื่อนำมา ปรับปรุงวงดนตรีไทยของโรงเรียน การติดตามข่าวเป็นหน้าที่ของครูผู้ฝึกสอนดนตรีไทย

1.6 ด้านเครื่องดนตรีไทยและสื่อการเรียนการสอน

เครื่องดนตรีไทยมีไม่เพียงพอ เครื่องที่ใช้สำหรับการแข่งขันจะเก็บไว้แข่ง จะให้ซ้อม ได้สำหรับเด็กนักเรียนดนตรีไทยที่เป็นตัวแทน คุณภาพเสียงของเครื่องดนตรีไทยที่มี จะแบ่งออกเป็น 2 ชุด คือ ชุดที่ใช้สำหรับการแข่งขัน จะมีระดับเสียงที่ดี และชุดที่ใช้สำหรับฝึกซ้อม จะมีระดับเสียง ปานกลาง สื่อการเรียนการสอน ได้แก่ วีซีดีวงดนตรีไทย วีซีดีที่รุ่นพี่แข่งขันนำมาแกะโน้ตเพลง มีสมุดโน้ตเพลงไทย แผนภูมิการปฏิบัติเครื่องดนตรีเบื้องต้น เครื่องดนตรีที่มีสามารถใช้ประกอบเป็นวง เครื่องสาย วงปี่พาทย์ไม้นวม วงปี่พาทย์ไม้แข็ง และวงเครื่องสายผสมปี่พาทย์

ภาพประกอบ 7 เครื่องดนตรีไทยและสื่อการเรียนการสอนดนตรีไทย โรงเรียนมูลนิธิ วัดศรีอุบลรัตนารามฯ

1.7 ด้านครูผู้สอนดนตรีไทย

จำนวนครูผู้สอนดนตรีไทยไม่เพียงพอกับจำนวนนักเรียน ครูมีตรงตามวุฒิ จำนวน 4 คน แต่ทำการสอนดนตรีไทยเพียง 2 คน ครูผู้สอนดนตรีไทย คือ นางสาวสุจิตรา ณ อุบล ส่วนวิทยากรพิเศษ คือ นายวุฒิไกร ไชยกาล สำหรับการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทยมีความสำคัญ มาก เพราะเป็นการอนุรักษ์สืบสานวัฒนธรรมของชาติไม่ให้สูญหาย นักเรียนได้ฝึกสมาธิ ชัดเกล่าจิตใจ ฟังพาทย์ด้วยกันทำให้รุ่นพี่รุ่นน้องเกิดความสามัคคีกัน

ที่มา : นางสาวสุจิตรา ณ อุบล ห้องดนตรีไทย โรงเรียนมูลนิธิวัดศรีอุบลรัตนารามฯ

ภาพประกอบ 8 นางสาวสุจิตรา ณ อุบล และนายวุฒิไกร ไชยกาล ครูผู้สอนดนตรีไทย
โรงเรียนมูลนิธิวัดศรีอุบลรัตนารามฯ

1.8 ด้านนักเรียนกิจกรรมดนตรีไทย

จำนวนนักเรียนกิจกรรมวงดนตรีไทยมีจำนวน 50 คน นักเรียนมีความสนใจใฝ่รู้และรับผิดชอบในการฝึกซ้อมดนตรีไทยมาฝึกซ้อมตรงตามเวลา ส่วนการฝึกซ้อมดนตรีไทยนักเรียนจะให้ความร่วมมือตั้งใจฝึกซ้อมเป็นอย่างดี มีความรับผิดชอบมาฝึกซ้อมตรงตามเวลา นักเรียนมีความภาคภูมิใจ จากการเล่นดนตรีไทย เมื่อไปเข้าร่วมการประกวดและแข่งขันในระดับต่างๆ จนได้รับรางวัลกลับมา ก็จะเกิดความภาคภูมิใจ ในขณะที่ทำการฝึกซ้อมดนตรีไทยก็จะรู้สึกภูมิใจด้วยเช่นกัน การรับรู้ถึงประโยชน์และเห็นความสำคัญของดนตรีไทย ก็คือ นักเรียนมีสมาธิในการเรียนมากขึ้น สร้างชื่อเสียงให้กับโรงเรียนและวงศ์ตระกูล มีนิสัยที่สุภาพเรียบร้อย มีความรักสงบสามัคคี ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ มีสุนทรียภาพและสุขุมเยือกเย็น

กระบวนการในการเข้าร่วมกิจกรรมดนตรีไทยและการคัดเลือกนักเรียนเข้าร่วมชมรมกิจกรรมดนตรีไทย มีวิธีการคัดเลือกนักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมดนตรีไทย ดังนี้ คัดเลือกจากนักเรียนที่มีความสนใจ มีใจรักในดนตรีไทย นักเรียนที่ผู้ปกครองส่งเสริมสนับสนุนให้เข้าร่วมกิจกรรม นักเรียนบางคนมาตามคำแนะนำของรุ่นพี่ บางคนก็เห็นว่าน่าจะสนุกจึงได้มาสมัคร วิธีการเลือกเครื่องดนตรีไทยที่เหมาะสมให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติบรรเลง ได้แก่ คัดเลือกตามความเหมาะสมของสรีระของร่างกาย เช่น ถ้าเป็นนักเรียนชาย ก็มักจะให้เล่นเครื่องดนตรีประเภทเครื่องตี ส่วนที่เป็นนักเรียนหญิง ก็มักจะแนะนำให้เล่นเครื่องดนตรีประเภทเครื่องสาย และบางส่วนก็จะให้เลือกเครื่องดนตรีไทยเองตามความสนใจของนักเรียนที่อยากจะเรียน ถ้าฝึกแล้วเล่นเครื่องนั้นไม่ได้จึงให้เปลี่ยนเครื่องดนตรีชิ้นใหม่

นักเรียนจะมีความรักและศรัทธาในตัวครูผู้สอนดนตรีไทยเป็นอย่างมาก เพราะครูเป็นตัวอย่างเอาใจใส่ในการฝึกซ้อม ตรงต่อเวลา ครูดูแลเอาใจใส่ในเรื่องการอยู่การกินของนักเรียนเป็นอย่างดี

นักเรียนได้มีโอกาสแสดงดนตรีไทยในโอกาสต่างๆ ทั้งในโรงเรียนและบริการชุมชน

ประจำปี บรรเลงดนตรีไทยเมื่อมีคณะกรรมการมาตรวจเยี่ยม ร่วมบรรเลงในงานบริการชุมชน ทั้งงานมงคล งานอวมงคล งานบุญวัดศรีอุบลรัตนาราม งานวันสงกรานต์ เข้าร่วมการประกวดแข่งขันในระดับเครือข่าย ระดับเขต ระดับภาค ระดับชาติ ระดับชิงถ้วยพระราชทานภาคตะวันออกเฉียงเหนือ นักเรียนกิจกรรมดนตรีไทยได้รับความสุขและเกิดความภาคภูมิใจจากการประกวดและแข่งขันวงดนตรีไทยในระดับต่าง

ที่มา : นางสาวสุจิตรา ณ อุบล ห้องดนตรีไทย โรงเรียนมูลนิธิวัดศรีอุบลรัตนารามฯ

ภาพประกอบ 9 รวมแสดงวงมหาดุริยางค์ไทยเพื่อถวายสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เนื่องในพิธีวางศิลาฤกษ์ศาลากลางหลังใหม่ จังหวัดอุบลราชกุมารี เมื่อวันที่ 20 ธันวาคม 2554

1.9 ด้านผลงานทางดนตรีไทย

ผลงานรางวัลทางด้านดนตรีไทยในระดับต่างๆ มีผลต่อชื่อเสียงของสถานศึกษา ผู้ปกครองชื่นชมยินดีกับผลงานทางด้านดนตรีไทยที่ได้รับมา ทำให้โรงเรียนได้รับการยอมรับเป็นแบบอย่างจากโรงเรียนอื่นๆ ในสังคมและชุมชน จนกลายเป็นอัตลักษณ์ของโรงเรียนมูลนิธิวัดศรีอุบลรัตนาราม(ในพระอุปถัมภ์สมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าอุบลรัตนราชกัญญา สิริวัฒนาพรรณวดี)

มีการนำผลงานทางด้านดนตรีไทยไปต่อยอดโดยใช้เป็นวิธีการจูงใจ เพื่อให้นักเรียนใช้เป็นโควตาความสามารถพิเศษทางด้านดนตรีไทยในการสมัครเข้าศึกษาต่อในระดับสูงขึ้นไป มีการยกย่องตัวอย่างรุ่นพี่ที่เคยเป็นนักเรียนกิจกรรมดนตรีไทย ที่สามารถสอบเรียนต่อเป็นแพทย์ได้ ซึ่งให้ความหมายว่าบุคคลที่เรียนดนตรีไทยแล้วก็สามารถเรียนวิชาสามัญอื่นๆ ได้โดยไม่ใช่อุปสรรคต่อการเรียนใดๆ ทั้งสิ้น และสามารถนำผลงานที่มีไปร่วมการประกวดแข่งขันในระดับที่สูงขึ้นไป เช่น การประกวดแข่งขันชิงถ้วยพระราชทานดนตรีไทย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งเป็นรายการประกวดแข่งขันนอก รายการเรียนการสอนในสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ภาพประกอบ 10 รางวัลชนะเลิศการประกวดดนตรีไทย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือชิงถ้วยพระราชทาน
ประเภทวงเครื่องสายผสมปี่พาทย์ ณ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
เมื่อวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2555

ที่มา : นางสาวสุจิตรา ณ อุบล ห้องดนตรีไทย โรงเรียนมูลนิธิวัดศรีอุบลรัตนารามฯ

ภาพประกอบ 11 รางวัลชนะเลิศ เหรียญทอง ระดับชาติ การประกวดกิจกรรมดนตรีไทย
ประเภทวงเครื่องสายวงเล็ก งานศิลปหัตถกรรมนักเรียน ปีการศึกษา 2553
ณ ศูนย์แสดงสินค้าและการประชุมอิมแพค เมืองทองธานี เมื่อวันที่ 27 มกราคม
2554

1. ผลงานด้านดนตรีไทย ที่ได้รับรางวัลระดับชาติ ปีการศึกษา 2553

1.1 รางวัลชนะเลิศ เหรียญทอง กิจกรรมวงเครื่องสายวงเล็กผสมซิม
ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6

1.2 รางวัลรองชนะเลิศอันดับที่ 2 เหรียญทอง กิจกรรมวงปี่พาทย์ไม้แข็ง
เครื่องคู่ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6

1.3 รางวัลรองชนะเลิศอันดับที่ 1 เหรียญทอง กิจกรรมวงปี่พาทย์ไม้นวม
เครื่องคู่ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6

1.4 รางวัลรองชนะเลิศอันดับที่ 2 เหรียญทอง กิจกรรมเดี่ยวเครื่องดนตรีไทย(ขลุ่ยเพียงออ) ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6

1.5 รางวัลรองชนะเลิศอันดับที่ 2 เหรียญทอง กิจกรรมเดี่ยวเครื่องดนตรีไทย (ฆ้องวงใหญ่) ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6

1.6 รางวัลเหรียญเงิน กิจกรรมเดี่ยวเครื่องดนตรีไทย (ซอด้วง) ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6

1.7 รางวัลเหรียญเงิน กิจกรรมเดี่ยวเครื่องดนตรีไทย (ระนาดทุ้ม) ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6

1.8 รางวัลเหรียญเงิน กิจกรรมเดี่ยวเครื่องดนตรีไทย (จิม) ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6

1.10 รางวัลเหรียญเงิน กิจกรรมเดี่ยวเครื่องดนตรีไทย (ระนาดเอก) ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6

ที่มา : นางสาวสุจิตรา ณ อุบล ห้องดนตรีไทย โรงเรียนมูลนิธิวัดศรีอุบลรัตนารามฯ

ภาพประกอบ 12 รางวัลชนะเลิศ เหรียญทอง ระดับชาติ การประกวดกิจกรรมดนตรีไทย ประเภทวงเครื่องสายวงเล็กผสมซิม งานศิลปหัตถกรรมนักเรียน ปีการศึกษา 2554 ณ ศูนย์แสดงสินค้าและการประชุมอิมแพค เมืองทองธานี เมื่อ วันที่ 25 มกราคม 2555

2. ผลงานด้านดนตรีไทย ที่ได้รับรางวัลระดับชาติ ปีการศึกษา 2554

2.1 รางวัลชนะเลิศ เหรียญทอง กิจกรรมวงเครื่องสายวงเล็กผสมซิม ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6

2.2 รางวัลรองชนะเลิศอันดับที่ 1 เหรียญทอง กิจกรรมวงปี่พาทย์ไม้นวมผสมเครื่องสาย ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6

2.3 รางวัลรองชนะเลิศอันดับที่ 1 เหรียญทอง กิจกรรมเดี่ยวเครื่องดนตรีไทย (จะเข้) ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6

2.4 รางวัลรองชนะเลิศอันดับที่ 1 เหรียญทอง กิจกรรมเดี่ยวเครื่องดนตรีไทย(ซอด้วง) ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6

2.5 รางวัลเหรียญเงิน กิจกรรมวงปี่พาทย์ไม้แข็งเครื่องคู่ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6

2.6 รางวัลเหรียญเงิน กิจกรรมเดี่ยวเครื่องดนตรีไทย (ระนาดเอก) ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6

2.7 รางวัลเหรียญเงิน กิจกรรมเดี่ยวเครื่องดนตรีไทย (ซออู้) ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6

ภาพประกอบ 13 รางวัลชนะเลิศ การประกวดดนตรีไทย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ครั้งที่ 12
ซึ่งถ้วยพระราชทาน ประเภท วงปี่พาทย์ไม้ نرمผสมเครื่องสายเครื่องเดี่ยว
ณ มหาวิทยาลัยขอนแก่น เมื่อวันที่ 16-17 กุมภาพันธ์ 2556

ที่มา : นางสาวสุจิตรา ณ อุบล ห้องดนตรีไทย โรงเรียนมูลนิธิวัดศรีอุบลรัตนารามฯ

ภาพประกอบ 14 รางวัลชนะเลิศ เหรียญทอง ระดับชาติ งานศิลปหัตถกรรมนักเรียน ปีการศึกษา
2555 วงปี่พาทย์ไม้ نرمผสมเครื่องสายเครื่องเดี่ยวและวงเครื่องสายวงเล็กผสมซิม

3. ผลงานด้านดนตรีไทย ที่ได้รับรางวัลระดับชาติ ปีการศึกษา 2555

3.1 รางวัลชนะเลิศ เหรียญทอง กิจกรรมวงเครื่องสายวงเล็กผสมชมระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6

3.2 รางวัลชนะเลิศ เหรียญทอง กิจกรรมวงปี่พาทย์ไม้นวมผสมเครื่องสายเครื่องเดี่ยว ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6

3.3 รางวัลรองชนะเลิศอันดับที่ 2 เหรียญทอง กิจกรรมวงปี่พาทย์ไม้แข็งเครื่องคู่ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6

3.4 รางวัลเหรียญทอง กิจกรรมเดี่ยวเครื่องดนตรีไทย(ซอด้วง) ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6

3.5 รางวัลเหรียญทอง กิจกรรมเดี่ยวเครื่องดนตรีไทย(ขลุ่ยเพียงออ) ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6

3.6 รางวัลเหรียญทอง กิจกรรมเดี่ยวเครื่องดนตรีไทย(ซออู้) ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6

3.7 รางวัลเหรียญทอง กิจกรรมเดี่ยวเครื่องดนตรีไทย(ฆ้องวงเล็ก) ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6

ภาพประกอบ 15 ถ้วยรางวัลพระราชทาน เหรียญรางวัล และเกียรติบัตรต่างๆ ที่กิจกรรมดนตรีไทย โรงเรียนมูลนิธิวัดศรีอุบลรัตนารามฯ ได้รับความสามารถของครูผู้สอนดนตรีไทย และนักเรียนกิจกรรมดนตรีไทย

2. โรงเรียนเบ็ญจะมะมหาราช

2.1 ด้านสถานที่

สถานที่ใช้ทำการเรียนการสอนดนตรีไทยของโรงเรียนเบ็ญจะมะมหาราช สถานที่มีความเหมาะสม บรรยากาศดี เอื้อต่อการเรียนการสอนดนตรีไทย เป็นห้องเรียนที่มีชีวิต ใช้เป็นที่อยู่พักแรมเข้าค่ายเก็บตัว มีห้องน้ำ มีสถานที่ทำอาหารและรับประทานอาหาร แบ่งเป็นห้องที่มีสัดส่วน มีพื้นที่จำกัด ไม่เก็บเสียง ขยายห้องมาแล้ว 3 ครั้ง ก็ยังมีพื้นที่ไม่เพียงพอ จึงใช้บริเวณด้านนอกห้องดนตรีไทย ปูเสื่อตามบริเวณที่เหมาะสม บางครั้งใช้บริเวณตามใต้ร่มไม้ มีเครื่องดนตรีไทยพร้อม มีสื่อการเรียนการสอน มีคอมพิวเตอร์ไว้ให้นักเรียนใช้สืบค้นหาความรู้เกี่ยวกับทางด้านดนตรีไทย

และด้านอื่นๆ ทางอินเทอร์เน็ต มีเครื่องฉายโปรเจกเตอร์ สมัยก่อนจะใช้เป็นเครื่องเล่นแถบบันทึกเสียงเป็นห้องเอกเทศ แต่ยังไม่เป็นอาคารเอกเทศ

ภาพประกอบ 16 ห้องดนตรีไทย โรงเรียนเบ็ญจะมะมหาราช

2.2 ด้านการบริหารและการจัดการ

กระบวนการบริหารและการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทยของโรงเรียนเบ็ญจะมะมหาราช ผู้บริหารสถานศึกษามอบอำนาจและให้สิทธิครูผู้สอนดนตรีไทย ว่าจะต้องดำเนินการอย่างไร หรือจะพัฒนาศักยภาพอย่างไรจึงจะประสบความสำเร็จได้เป็นอย่างดี ผู้บริหารมีนโยบายให้มวลชนจากภายนอกเข้ามามีส่วนร่วมส่งเสริมดนตรีไทยของโรงเรียน แบบเปิดกว้างและไม่ขัดแย้ง ยินดีให้มวลชนเข้ามาร่วมพัฒนาดนตรีไทยได้ตลอด

2.3 ด้านหลักสูตร

โรงเรียนเบ็ญจะมะมหาราช มีหลักสูตรการเรียนการสอนดนตรีไทย โดยยึดตามโครงสร้างหลักสูตรของสถานศึกษา แล้วเปิดเป็นวิชาเพิ่มเติม(ดนตรี-ขับร้องไทย) และเป็นชุมนุมดนตรีไทย ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เปิดทำการเรียนการสอนตั้งแต่ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น(ม.1-3) ส่วนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย(ม.4-6) นักเรียนเลือกเรียนตามกลุ่มเครื่องดนตรีที่ตนเองสนใจ ถนัดและต้องการ

มีการบริหารเวลาในการฝึกซ้อมโดยจัดให้นักเรียนกิจกรรมดนตรีไทยได้ฝึกซ้อมในช่วงเวลาเช้า เวลา 07.30 น. – 08.00 น. และได้แบ่งเวลาให้นักเรียนได้ไปร่วมกิจกรรมหน้าเสาธง สัปดาห์ละ 2 วัน คือ วันจันทร์และวันศุกร์ ส่วนเวลาฝึกซ้อมในช่วงเย็นก็ขึ้นอยู่กับว่านักเรียนกิจกรรมดนตรีไทยไปเรียนพิเศษแล้วมีช่วงเวลาที่ว่างตรงกันเวลาใด ก็จะฝึกซ้อมเวลานั้น แต่โดยประมาณก็จะฝึกซ้อมเวลา 17.00 น.- 19.00 น. นักเรียนจะจัดระบบการต่อเพลงและฝึกซ้อมกันเองก่อน เวลาฝึกซ้อมจะมีไม่เพียงพอ ทางโรงเรียนจะเน้นด้านวิชาการมากกว่า

มีการจัดการในห้องเรียนดนตรีไทย ดังนี้ จัดการฝึกซ้อมตามกลุ่มเครื่องดนตรีไทยที่นักเรียนสนใจ ซึ่งแบ่งเป็นกลุ่มย่อย ในช่วงเวลาเทศกาลการประกวดแข่งขันดนตรีไทย ไม่ว่าจะเป็นงานศิลปหัตถกรรมนักเรียน ทั้งระดับเครือข่าย ระดับเขตพื้นที่การศึกษา ระดับภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ และระดับชาติ หรือแม้กระทั่งการประกวดแข่งขันดนตรีไทยชิงถ้วยพระราชทาน

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ก็จะมีการเก็บตัวเข้าค่ายฝึกซ้อม เนื่องจากเป็นห้องเอกเทศ จึงมีการรวมเป็นวงแล้วปรับวงได้สะดวก และสามารถแยกซ้อมตามประเภทของวงปีพาทย์ และวงเครื่องสาย โดยอาศัยบริเวณรอบๆ ห้องดนตรีไทยเป็นสถานที่ฝึกซ้อมได้

2.4 ด้านการสนับสนุนด้านงบประมาณ

กิจกรรมการเรียนการสอนดนตรีไทยของโรงเรียนเบ็ญจะมะมหาราช ได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณจากทางสถานศึกษามาโดยตลอด แต่เป็นงบประมาณจำนวนเงินไม่มากนัก ยังไม่เพียงพอต่อการดำเนินกิจกรรมดนตรีไทย ได้รับงบประมาณบางส่วนจากสมาคมผู้ปกครองและครูโรงเรียนเบ็ญจะมะมหาราช ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากผู้ปกครองและนักเรียนช่วยให้อาณัติและบริจาคในช่วงเข้าค่ายเก็บตัวเพื่อฝึกซ้อมดนตรีไทย ได้รับงบประมาณจากการไปแสดงในงานบริการชุมชนต่างๆ ที่ทางเจ้าภาพช่วยบริจาคมา

2.5 ด้านการส่งเสริมและขวัญกำลังใจ

การส่งเสริมและขวัญกำลังใจผู้บริหารสถานศึกษาให้การสนับสนุน ส่งเสริมอำนวยความสะดวกแก่ครูและนักเรียนดนตรีไทยเพื่อเข้าร่วมกิจกรรมบริการแก่สังคมและร่วมการแข่งขันในระดับต่างๆ และให้อนุรักษ์รักษาดนตรีไทยไว้

มีการส่งเสริมกำลังใจเชิงจิตวิทยาของฝ่ายบริหาร คือ ได้มีการไปร่วมดูการฝึกซ้อมและการเรียนการสอนดนตรีไทย พร้อมกับการสังเกตและฟังข่าวความเคลื่อนไหวในด้านดนตรีไทยของโรงเรียนอื่นจากครูและนักเรียนกิจกรรมดนตรีไทย

ส่วนเรื่องผลกระทบต่อการเรียนการสอนในรายวิชาอื่นๆ ของนักเรียนดนตรีไทยเมื่อต้องใช้เวลาในการเรียนการสอนและฝึกซ้อมดนตรีไทย รวมทั้งเมื่อต้องเดินทางไปร่วมงานบริการแก่สังคม และไปร่วมการแข่งขันดนตรีไทยตามสถานที่ต่างๆ ในเวลาราชการ จะไม่มีผลกระทบ เพราะถือว่าเป็นการเรียนรู้นอกสถานที่ และเป็นการบูรณาการเข้าไปในวิชาการเรียนดนตรีไทยด้วย

คณะครูในกลุ่มสาระการเรียนรู้หรือคณะครูฝ่ายอื่นๆ ให้ความร่วมมือและสนับสนุนแก่กิจกรรมการเรียนการสอนวงดนตรีไทย จิตใจของคณะครูตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ฝ่ายอื่นๆ มีความชื่นชม และภาคภูมิใจ ในตัวครูผู้สอนดนตรีไทยเองก็มีมนุษยสัมพันธ์กับคณะครูฝ่ายอื่นๆ เป็นอย่างดี

ส่วนเรื่องวิทยากรพิเศษที่มาช่วยในการสอนและปรับวงก็จะมีสวัสดิการเป็นค่าตอบแทน แต่ส่วนใหญ่ก็จะเป็นลูกศิษย์ที่เคยได้ร่วมกิจกรรมดนตรีไทยกันมาก่อน มาช่วยเป็นวิทยากรพิเศษ สำหรับครูและนักเรียนผู้ที่มีผลงานสร้างชื่อเสียงทางด้านดนตรีไทยให้กับสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาก็จะมีรางวัลพิเศษให้ และจะมีพิธีมอบเกียรติบัตร มอบโล่ มอบเหรียญรางวัลที่ได้รับบริเวณหน้าเสาธง มีการถ่ายรูปร่วมกันทั้งคณะผู้บริหาร ครูผู้สอนดนตรีไทย ครูผู้เกี่ยวข้องและนักเรียนกิจกรรมดนตรีไทย ผู้บริหารเอาใจใส่ให้ขวัญกำลังใจและให้ข้อคิดและแนวปฏิบัติทั้งเรื่องคุณธรรมจริยธรรม การตรงต่อเวลาและความรับผิดชอบ ครูผู้สอนดนตรีไทยจะชมเชยนักเรียน

(ที่มา : <http://www.benchama.ac.th/site/index.php> ค้นคว้า วันที่ 17 มีนาคม 2556)

ภาพประกอบ 17 คณะครูและนักเรียนกิจกรรมดนตรีไทย ได้รับขวัญกำลังใจจาก ผู้อำนวยการ
โรงเรียนเบญจมมหาราช

ผลงานจากการดำเนินการจัดการเรียนการสอนและทำวงดนตรีไทยของครู ที่มีผลงานในระดับต่างๆ ได้รับการพิจารณาประเมินความดีความชอบจากผู้บริหารสถานศึกษา และหาครูผู้สอนดนตรีไทยต้องการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมโดยการขออนุญาตศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น หรือเข้ารับการอบรมต่างๆ ผู้บริหารสถานศึกษามีความยินดีสนับสนุนทุกเมื่อที่ขอมา

ครูผู้สอนดนตรีไทย ได้มีการส่งเสริมให้ขวัญกำลังใจ สนับสนุนแก่นักเรียนที่เรียนเก่งที่มีความสามารถแตกต่างกัน การคุยกับเด็กแต่ละคนก็จะใช้วิธีการคุยไม่เหมือนกัน ต้องกระตุ้นไปคนละแบบ คือ ต้องเรียนรู้เด็กเป็นกรณี เพราะเด็กมีสภาพจิตใจไม่เหมือนกัน ผู้ปกครองก็มีส่วนสำคัญ ในกรณีของเด็กกิจกรรมดนตรีไทยที่เก่ง ครูผู้สอนดนตรีไทยจะเชิญวิทยากรภายนอกมาให้ความรู้เฉพาะด้าน ส่วนกรณีที่เด็กอยากใช้ความสามารถทางดนตรีไทยเพื่อไปศึกษาต่อก็ต้องมีการต่อเพลงเพิ่มมากขึ้น เพื่อใช้ประกอบการสอบเรียนต่อ มีการเสริมแรงกระตุ้นแก่ผู้เรียนที่มีเก่งปานกลาง เช่น การดูแลให้ครอบคลุม ดูแลการเรียนประกอบ แล้วประสานครูประจำวิชา เพราะเด็กต้องทำกิจกรรมทั้งสองด้าน เด็กกิจกรรมดนตรีไทยเป็นเด็กเรียนเป็นส่วนใหญ่ จะต้องมีการบริหารจัดการเรื่องเวลาและการเรียน ไม่ว่าจะเป็นการเรียนประจำ การเรียนพิเศษ และการฝึกซ้อมดนตรีไทย กลุ่มเด็กปานกลางจะให้มีการฝึกซ้อมเดี่ยว การกระตุ้นเด็ก จะใช้วิธีการ ใช้เทคโนโลยีให้สืบค้นหาความรู้ทางอินเทอร์เน็ต ฟังเพลงทั้งเพลงขับร้อง เพลงบรรเลงหมู และเพลงบรรเลงเดี่ยวให้มากๆ ให้นักเรียนกิจกรรมดนตรีไทยได้เห็นมากๆ เช่น การการให้ดูเทปบันทึกภาพการบรรเลงและการประกวดแข่งขันดนตรีไทยของรุ่นพี่ ทำให้เด็กอยากเรียน อยากทำให้ได้เหมือนรุ่นพี่เป็นการสร้างแรงบันดาลใจให้เด็ก เพื่อเด็กจะได้เก่ง มีการเสริมเรื่องของคุณธรรมจริยธรรม ให้มีจิตสาธารณะ เป็นคนดีมีน้ำใจของสังคม

2.6 ด้านเครื่องดนตรีไทยและสื่อการเรียนการสอน

เครื่องดนตรีไทยของโรงเรียนเบญจมมหาราช มีจำนวนเพียงพอกับจำนวนนักเรียนดนตรีไทย มีข้อสามสาย คุณภาพของเครื่องดนตรีไทยครูผู้สอนดนตรีไทยจัดสรรให้ได้เครื่องดนตรีไทยที่มีคุณภาพเสียงที่ดีที่สุด คุณภาพของเสียงเครื่องดนตรีไทยอยู่ในเกณฑ์ดีมาก

เครื่องดนตรีไทยชิ้นใดที่มีคุณภาพเสียงที่ไม่ดีก็จะมีการปรับแต่งเสียง ซ่อมแซมให้ได้คุณภาพเสียงที่ดีขึ้น มีสื่อการเรียนการสอนทางด้านดนตรีไทยที่เป็นเอกสารหนังสือ บทความ หนังสือโน้ตเพลงไทย แผ่นซีดี สรรพมาเรื่อยๆ เด็กนักเรียนสามารถหยิบใช้ได้ มีระบบการยืมสื่อการเรียนการสอน เครื่องดนตรีไทยที่สามารถใช้ประสมเป็นวงเครื่องสายผสมปี่พาทย์ วงปี่พาทย์ไม้แข็ง วงปี่พาทย์ไม้นวม วงเครื่องสายวงเล็ก วงเครื่องสายเครื่องคู่ วงเครื่องสายผสมสากล อยู่ที่ใช้การใช้งานว่าจะต้องการใช้วงประเภทใด และในช่วงเทศกาลประกวดแข่งขันจะใช้วงประเภทใด ยกเว้นวงปี่พาทย์มอญและวงปี่พาทย์ดึกดำบรรพ์ เพราะราคาสูงไม่มีความจำเป็นใดๆ ที่จะต้องใช้

ภาพประกอบ 18 เครื่องดนตรีไทย โรงเรียนเบ็ญจะมะมหาราช

2.7 ด้านครูผู้สอนดนตรีไทย

จำนวนบุคลากรครูผู้สอนทางด้านดนตรีไทย ยังมีจำนวนไม่เพียงพอกับจำนวนนักเรียนดนตรีไทยตามสัดส่วน มีครูที่มีวุฒิทางดนตรีไทยตรง จำนวน 1 คน คือ นางรุจิวรรณ อากมล มิวทยากรพิเศษ จำนวน 1 คน คือ นายธวัชณ์ บุตรทองทิม

ที่มา : อาจารย์รุจิวรรณ อากมล ห้องดนตรีไทย โรงเรียนเบ็ญจะมะมหาราช

ภาพประกอบ 19 ครูผู้สอนดนตรีไทย อาจารย์รุจิวรรณ อากมล

การส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทยในสถานศึกษามีความสำคัญมาก เพราะเป็นศิลปวัฒนธรรมประจำชาติไทย เป็นการอนุรักษ์และส่งเสริมให้อยู่คู่กับสังคมไทยตลอดไป เป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ศึกษาเรียนรู้ในเรื่องดนตรีไทยอย่างถูกต้องตามหลักการและธรรมเนียมการปฏิบัติทางดนตรีไทย เปิดเป็นกิจกรรมดนตรีไทยตามโครงสร้างหลักสูตรในหมวดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เด็กนักเรียนมีความสนใจในกิจกรรมดนตรีไทย ถ้าไม่ส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทย อาจจะสูญหายไป เพราะนักเรียนของโรงเรียนเบ็ญจะมะมหาราชโดยส่วนมากจะมุ่งเน้นในทางการเรียนการสอนที่เป็นวิชาการ ทุกครั้งที่กิจกรรมดนตรีไทยได้ไปร่วมประกวดแข่งขันในระดับสูง กิจกรรมดนตรีไทยของโรงเรียนเบ็ญจะมะมหาราชก็จะได้เป็นตัวแทนไปร่วมการประกวดและแข่งขันในระดับที่สูงขึ้นอยู่เสมอ

2.8 ด้านนักเรียนกิจกรรมดนตรีไทย

โรงเรียนเบ็ญจะมะมหาราช มีสมาชิกในกิจกรรมวงดนตรีไทยทั้งหมด จำนวน 30 คน และมีจำนวนนักเรียนวิชาเพิ่มเติม (ดนตรี-ขับร้องไทย) และเป็นชุมนุมดนตรีไทย จำนวน 40 คน แต่ก่อนรับนักเรียนกิจกรรมดนตรีไทย จำนวน 100 คน แต่ปรากฏว่านักเรียนที่รับเข้ามาไม่รักษาเครื่องดนตรีไทย เครื่องดนตรีไทยจึงเกิดการชำรุดทำให้เครื่องดนตรีไทยไม่เพียงพอกับจำนวนนักเรียนกิจกรรม จึงเป็นเหตุให้นักเรียนกิจกรรมดนตรีไทยน้อยลง นักเรียนให้ความสนใจใฝ่รู้และรับผิดชอบสูง ตั้งใจในการฝึกซ้อมกันดีมาก ช่วยดูแลกัน มาฝึกซ้อมตรงตามเวลาบริหารจัดการเวลาได้ดี เริ่มฝึกซ้อมดนตรีไทยในช่วงหลังจากเลิกเรียนพิเศษ ต้องให้นักเรียนว่างพร้อมกัน เพราะเน้นการฝึกซ้อมเป็นวงถ้าขาดคนใดคนหนึ่งวงก็จะไม่สมบูรณ์ มีวินัยในตัวเองสูง ให้ความร่วมมือดีมาก

ครูผู้สอนดนตรีไทยมีกระบวนการคัดเลือกนักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมดนตรีไทยโดย 4 วิธี คือ วิธีที่ 1 จะคัดเลือกโดยวิธีการใช้โควตา ซึ่งทางโรงเรียนจะเปิดรับสมัครให้เด็กที่มีความสามารถพิเศษทางด้านดนตรีไทยมาทดสอบฝีมือและผ่านตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ตามจำนวนที่รับสมัครแต่ละปี วิธีที่ 2 จะคัดเลือกจากเด็กนักเรียนในวิชาเพิ่มเติมที่มีพรสวรรค์และความสามารถปฏิบัติดนตรีไทยได้ดี วิธีที่ 3 จะคัดเลือกจากกลุ่มของเด็กชุมนุมดนตรีไทยจะใช้วิธีคัดเลือกเหมือนวิธีที่ 2 และสุดท้ายคือ วิธีที่ 4 จะรับสมัครจากกลุ่มนักเรียนที่สนใจทั่วไปซึ่งเป็นการเปิดกว้างถ้าหากเด็กนักเรียนมีพรสวรรค์ทางด้านดนตรีไทย

วิธีการคัดเลือกนักเรียนให้เหมาะสมกับเครื่องดนตรีไทยแต่ละประเภท โดยครูผู้สอนดนตรีไทยจะดูว่าเด็กนักเรียนมีความสนใจหรือถนัดในเครื่องดนตรีไทยประเภทใดก่อน จากนั้นก็จะดูที่สรีระร่างกายประกอบด้วย เช่น ถ้าเป็นเด็กที่มีร่างกายตัวเล็กก็จะให้เล็กเครื่องเบาๆ ส่วนเด็กที่มีร่างกายตัวใหญ่หรือแข็งแรงกว่าก็จะให้เล่นเครื่องดนตรีไทยที่ใหญ่กว่า หรือครูผู้สอนจะใช้วิธีดูว่าเครื่องใดขาดคนเล่น ก็จะจัดนักเรียนลงไปแทนในตำแหน่งที่ว่าง แต่โดยปกติแล้วนักเรียนกิจกรรมดนตรีไทยจะเล่นได้หลายเครื่อง เมื่อเครื่องใดขาดก็สามารถเล่นแทนกันได้

นักเรียนจะมีความภาคภูมิใจที่ได้รับรางวัลจากผลการประกวดแข่งขันในระดับต่างๆ เห็นความสำคัญ ความสามารถของตนเองและเห็นคุณค่าของดนตรีไทยรู้ถึงประโยชน์และที่ได้รับจากการเล่นดนตรีไทย มีความรักและศรัทธาในตัวครูผู้สอนกิจกรรมดนตรีไทยอย่างมาก เพราะครูผู้สอนดนตรีไทยมีความรักความเมตตาต่อนักเรียนกิจกรรมดนตรีไทยทุกคน ครูมีความอดทน ครูเสียสละส่วนให้กับนักเรียนทุกคน ครูดูแลนักเรียนเหมือนกับเป็นบิดามารดา และนักเรียนก็รู้สึกเหมือนกับเป็นลูก

ของครูผู้สอนดนตรีไทย

นักเรียนได้มีโอกาสไปร่วมแสดงในงานต่างๆ ทั้งในโรงเรียนและการบริการชุมชน ไม่ว่าจะเป็นการร่วมแสดงเนื่องในวันสำคัญต่างๆ งานมงคล งานอวมงคล ทั้งในและนอกสถานที่ที่มีการขอความอนุเคราะห์มา ตั้งแต่ชุมชน รวมทั้งภาครัฐและเอกชน ทั้งในระดับเครือข่าย ระดับเขตพื้นที่การศึกษา ระดับภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ระดับชาติ และระดับถวายพระราชทาน และนักเรียนก็มีความสุขจากการประกวดและการแข่งขัน มีความสนุกตั้งแต่เริ่มฝึกซ้อมไปจนถึงการประกวดแข่งขัน และได้รับรู้จักเพื่อนต่างสถาบัน

ที่มา : อาจารย์รุจิวรรณ อางมล ห้องดนตรีไทย โรงเรียนเบ็ญจะมะมหาราช

ภาพประกอบ 20 วงดนตรีไทย โรงเรียนเบ็ญจะมะมหาราช ร่วมงานบริการชุมชน

2.9 ด้านผลงานทางดนตรีไทย

ผลงานรางวัลทางด้านดนตรีไทยในระดับต่างๆ มีผลต่อชื่อเสียงของสถานศึกษามาก ทำให้เป็นที่ยอมรับของผู้ปกครองและประชาชนทั่วไป ทำให้โรงเรียนเบ็ญจะมะมหาราชมีความโดดเด่น

การต่อยอดทางดนตรีไทย สามารถนำกิจกรรมดนตรีไทยมาพัฒนาทางด้านคุณธรรม จริยธรรมได้ สามารถพัฒนาความละเอียดรอบคอบได้ นักเรียนกิจกรรมดนตรีไทยเป็นคนที่มีความสามารถพิเศษถือได้ว่าเป็นบุคคลที่ได้เปรียบทางสังคม ใช้เป็นโควตาเพื่อศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น สามารถทำงานพิเศษได้ มีสุนทรียภาพ ช่วยสืบสานทางวัฒนธรรมดนตรีไทยให้กับคนรุ่นต่อไป

ภาพประกอบ 21 รางวัลรองชนะเลิศอันดับ 1 การประกวดดนตรีไทย ชิงถ้วยพระราชทาน
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ครั้งที่ 12 ประเภทเครื่องสายผสมปี่พาทย์เครื่องคู่
ณ มหาวิทยาลัยขอนแก่น เมื่อวันที่ 16-17 กุมภาพันธ์ 2556

ที่มา : อาจารย์รุจิวรรณ อาจมกล ห้องดนตรีไทย โรงเรียนเบ็ญจะมะมหาราช

ภาพประกอบ 22 รางวัลรองชนะเลิศอันดับ 1 การประกวดดนตรีไทย ชิงถ้วยพระราชทาน
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ครั้งที่ 12 ประเภทเครื่องสายวงเล็ก
ณ มหาวิทยาลัยขอนแก่น เมื่อวันที่ 16-17 กุมภาพันธ์ 2556

1. ผลงานด้านดนตรีไทย ที่ได้รับรางวัลระดับชาติ ปีการศึกษา 2553

1.1 รางวัลชนะเลิศ เหรียญทอง กิจกรรมวงเครื่องสายวงเล็ก

ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6

1.2 รางวัลชนะเลิศ เหรียญทอง กิจกรรมวงปี่พาทย์ไม้นวม

ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6

1.3 รางวัลรองชนะเลิศอันดับที่ 1 เหรียญทอง กิจกรรมเดี่ยวเครื่องดนตรีไทย

(จะเข้) ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3

1.4 รางวัลรองชนะเลิศอันดับที่ 2 เหรียญทอง กิจกรรมเดี่ยวเครื่องดนตรีไทย(ฆ้องวงใหญ่) ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6

1.5 รางวัลรองชนะเลิศอันดับที่ 2 เหรียญทอง กิจกรรมเดี่ยวเครื่องดนตรีไทย (ซอด้วง) ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6

1.6 รางวัลรองชนะเลิศอันดับที่ 2 เหรียญทอง กิจกรรมเดี่ยวเครื่องดนตรีไทย (ซอด้วง) ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3

1.7 รางวัลเหรียญทอง กิจกรรมเดี่ยวเครื่องดนตรีไทย (ขลุ่ยเพียงออ) ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3

1.8 รางวัลเหรียญทอง กิจกรรมเดี่ยวเครื่องดนตรีไทย (ซิม) ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6

1.9 รางวัลเหรียญเงิน กิจกรรมเดี่ยวเครื่องดนตรีไทย (ซออู้) ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6

1.10 รางวัลเหรียญทองแดง กิจกรรมเดี่ยวเครื่องดนตรีไทย (ซออู้) ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3

ที่มา : อาจารย์รุจิวรรณ อาจมล ห้องดนตรีไทย โรงเรียนเบ็ญจะมะมหาราช

ภาพประกอบ 23 รางวัลชนะเลิศ เหรียญทอง ระดับชาติ การประกวดวงดนตรีไทย ประเภทเครื่องสายวงเล็ก และ วงปี่พาทย์ไม้นวม งานศิลปหัตถกรรมนักเรียน ปีการศึกษา 2553 ณ ศูนย์แสดงสินค้าและการประชุมอิมแพค เมืองทองธานี เมื่อวันที่ 27 มกราคม 2554

2. ผลงานด้านดนตรีไทย ที่ได้รับรางวัลระดับชาติ ปีการศึกษา 2554

2.1 รางวัลชนะเลิศ เหรียญทอง กิจกรรมวงเครื่องสายวงเล็กผสมซิม ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6

2.2 รางวัลรองชนะเลิศอันดับที่ 1 เหรียญทอง กิจกรรมวงปี่พาทย์ไม้นวม เครื่องสาย ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6

2.3 รางวัลรองชนะเลิศอันดับที่ 2 เหรียญทอง กิจกรรมเดี่ยวเครื่องดนตรีไทย (จะเข้) ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3

2.4 รางวัลเหรียญทอง กิจกรรมวงปี่พาทย์ไม้แข็งเครื่องคู่ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6

2.5 รางวัลเหรียญทอง กิจกรรมเดี่ยวเครื่องดนตรีไทย (ขลุ่ยเพียงออ) ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6

2.6 รางวัลเหรียญทอง กิจกรรมเดี่ยวเครื่องดนตรีไทย (ซอด้วง) ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6

2.7 รางวัลเหรียญทอง กิจกรรมเดี่ยวเครื่องดนตรีไทย (ซออู้) ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3

2.8 รางวัลเหรียญเงิน กิจกรรมเดี่ยวเครื่องดนตรีไทย (จิม 7 หย่อง) ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6

2.9 รางวัลเหรียญเงิน กิจกรรมเดี่ยวเครื่องดนตรีไทย (ฆ้องวงใหญ่) ระดับชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 4-6

2.10 รางวัลเหรียญทองแดง กิจกรรมเดี่ยวเครื่องดนตรีไทย (ฆ้องวงเล็ก) ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6

ที่มา : อาจารย์รุจิวรรณ อากมล ห้องดนตรีไทย โรงเรียนเบ็ญจะมะมหาราช

ภาพประกอบ 24 รางวัลชนะเลิศ เหรียญทอง ระดับชาติ การประกวดวงดนตรีไทย

ประเภทวงเครื่องสายวงเล็กผสมซิม งานศิลปหัตถกรรมนักเรียน ปีการศึกษา 2554

ณ ศูนย์แสดงสินค้าและการประชุมอิมแพค เมืองทองธานี เมื่อ วันที่ 25-27

มกราคม 2555

ที่มา : อาจารย์รุจิวรรณ อากมล ห้องดนตรีไทย โรงเรียนเบ็ญจะมะมหาราช

ภาพประกอบ 25 รางวัลชนะเลิศ การประกวดดนตรีไทย ชิงถ้วยพระราชทาน
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ครั้งที่ 11 ประเภทเครื่องสายผสมปี่พาทย์เครื่องคู่
ณ มหาวิทยาลัยขอนแก่น เมื่อวันที่ 11-12 กุมภาพันธ์ 2555

ที่มา : อาจารย์รุจิวรรณ อากมล ห้องดนตรีไทย โรงเรียนเบ็ญจะมะมหาราช

ภาพประกอบ 26 รางวัลชนะเลิศ โครงการประกวดดนตรี : สุรนารีสังคีต ประเภทปี่พาทย์ผสม
เครื่องสาย ณ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี เมื่อวันที่ 21 กรกฎาคม 2554

3. ผลงานด้านดนตรีไทย ที่ได้รับรางวัลระดับชาติ ปีการศึกษา 2555

3.1 รางวัลชนะเลิศ เหรียญทอง กิจกรรมวงเครื่องสายวงเล็กผสมฆ้อง
ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6

3.2 รางวัลเหรียญทอง กิจกรรมเดี่ยวเครื่องดนตรีไทย(ฆ้อง 7 หย่อง) ระดับชั้น
มัธยมศึกษาปีที่ 4-6

3.3 รางวัลเหรียญทอง กิจกรรมเดี่ยวเครื่องดนตรีไทย(ซอด้วง) ระดับชั้น
มัธยมศึกษาปีที่ 4-6

3.4 รางวัลเหรียญทองแดง กิจกรรมเดี่ยวเครื่องดนตรีไทย(จะเข้)
ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3

ที่มา : อาจารย์รุจิวรรณ อาจมกล ห้องดนตรีไทย โรงเรียนเบ็ญจะมะมหาราช

ภาพประกอบ 27 รางวัลชนะเลิศ เหรียญทอง ระดับชาติ การแข่งขันวงดนตรีไทย ประเภทวง
เครื่องสายวงเล็กผสมซิม งานศิลปหัตถกรรมนักเรียน ปีการศึกษา 2555
ณ ศูนย์แสดงสินค้าและการประชุมอิมแพค เมืองทองธานี เมื่อ วันที่ 13-15
กุมภาพันธ์ 2556

ภาพประกอบ 28 ถ้วยรางวัล เหรียญรางวัล โล่รางวัล และเกียรติบัตร ต่างๆผลงานทางด้านดนตรีไทย
ของโรงเรียนเบ็ญจะมะมหาราช

3. โรงเรียนลือคำหาญวารินชำราบ

3.1 ด้านสถานที่

สถานที่ในการฝึกซ้อมดนตรีไทยของโรงเรียนลือคำหาญวารินชำราบ เป็นห้องพัดลมธรรมดาไม่มีโต๊ะ ไม่ใช่ห้องพิเศษ อยู่ในตึกภาษาไทย ไม่เหมาะสำหรับการจัดการเรียนการสอนกิจกรรมดนตรีไทย บรรยากาศไม่ดีมีเสียงดัง ไม่เก็บเสียง พื้นที่ของห้องไม่เพียงพอสำหรับการจัดกิจกรรมให้กับนักเรียนดนตรีไทย แต่ก็มีความพร้อมในการเรียนการสอนดนตรีไทย เมื่อมีการซ้อมดนตรีไทยเป็นวงจะแยกซ้อมกันคนละสถานที่ แยกเป็นวงเครื่องสาย และวงปี่พาทย์ ซ้อมข้างนอกห้อง ในขณะนี้ผู้บริหารสถานศึกษากำลังดำเนินการหาสถานที่ในการก่อสร้างห้องปฏิบัติการดนตรีไทยหลังใหม่ บรรยากาศในการเรียนการสอนดนตรีไทยอยู่ที่ความมุ่งมั่นของครูผู้สอนดนตรีไทย

ภาพประกอบ 29 ห้องดนตรีไทย โรงเรียนลือคำหาญวารินชำราบ

3.2 ด้านการบริหารและการจัดการ

กระบวนการบริหารและการจัดการของผู้บริหารโรงเรียนลือคำหาญวารินชำราบ มีนโยบายส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมกิจกรรมดนตรีไทย ให้ความสำคัญ และติดตาม พยายามให้ความใกล้ชิดผูกพันทั้งครูและนักเรียน กระตุ้นให้เกิดแนวคิดในการดำเนินกิจกรรมดนตรีไทย

ผู้บริหารโรงเรียนลือคำหาญวารินชำราบ มีการดำเนินการนโยบายให้มวลชนภายนอก เข้ามามีส่วนร่วม ช่วยเหลือบุคลากร ในการส่งเสริมดนตรีไทยของโรงเรียน เช่น การเชิญวิทยากรพิเศษ มาให้ความรู้จากวิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม และวิทยากรพิเศษจากมหาวิทยาลัย อุบลราชธานี มาออกค่าย มาช่วยสอนช่วยปรับวงดนตรีไทยและปรับการบรรเลงเดี่ยวเครื่องดนตรีไทย

3.3 ด้านหลักสูตร

หลักสูตรและเนื้อหาในการส่งเสริมการเรียนการสอนดนตรีไทยของโรงเรียนลือคำหาญวารินชำราบ ไม่มีหลักสูตรการเรียนการสอนดนตรีไทยโดยเฉพาะ เป็นแค่กิจกรรม เป็นไปตาม โครงสร้างหลักสูตรของโรงเรียนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ มีความเหมาะสมพอดี กิจกรรมชุมนุมดนตรีไทยมีความเข้มข้น เป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน การเริ่มต้นของกิจกรรมดนตรีไทยมาจากความสนใจของเด็กนักเรียน โดยให้เด็กเป็นศูนย์กลาง ไม่เน้นแผนการสอน สอนพื้นฐานทางดนตรีไทยทั่วไป ตั้งแต่ไล่ระดับเสียง ไล่มือไล่นิ้ว ต่อเพลงง่ายๆ ถึงหน้าเทศกาลประกวดแข่งขัน หากมีการประกวดเพลงไหน ก็จะต่อเพลงนั้น โดยให้เด็กต่อกันมาก่อนตามวิธีแบบโบราณ จากนั้นวิทยากรจึงพิเศษจึงเข้ามามีส่วนร่วมช่วยในการปรับวง

มีการบริหารเวลาในการฝึกซ้อมและการจัดการในห้องเรียน ซ้อมทุกวันหลังเลิกเรียน อย่างน้อยวันละ 2 ชั่วโมง ตั้งแต่เวลา 15.30 น. - 17.30 น. วันเสาร์ - วันอาทิตย์ ช่วงเช้านักเรียน กิจกรรมดนตรีไทยจะเรียนพิเศษทางด้านวิชาการ จะเริ่มฝึกซ้อมเวลา 13.00 น. - 16.00 น. ช่วงหน้าเทศกาลการประกวดแข่งขันดนตรีไทย ครูผู้สอนดนตรีไทยจะให้เด็กเข้าค่ายกินนอนที่โรงเรียน ประมาณ 5-7 วัน จะมีการฝึกซ้อมในช่วงปิดภาคการศึกษา จะจัดการในห้องเรียนโดยแยกซ้อมแต่ละเครื่องดนตรีในการฝึกและต่อเพลง เมื่อคล่องแล้วจึงจะนำมารวมฝึกซ้อมกันเป็นวง โดยจะมีการปรับวงว่าจะให้บรรเลงเสียงเบาดร่งไหน หรือจะให้บรรเลงเน้นเสียงตรงไหนทำให้มีไดนามิค จะลือตรงไหน

หรือจะเลื่อมตรงไหน อัตราความเร็วในท่อนจะให้บรรเลงเท่าไร และออกลูกหมัดจะบรรเลงเร็วแค่ไหน ทั้งหมดนี้เรียกว่า “แนวเพลง” ก็ขึ้นอยู่กับวิทยากรพิเศษที่มาช่วยปรับวง

3.4 ด้านการสนับสนุนด้านงบประมาณ

การสนับสนุนด้านงบประมาณกิจกรรมดนตรีไทยของโรงเรียนลือคำหาญวารินชำราบให้ค่อนข้างมากแต่เมื่อเปรียบเทียบกับกิจกรรมอื่นแล้ว ก็ยังถือว่าน้อยไม่เพียงพอต่อการดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนดนตรีไทย งบประมาณที่ได้ ได้จากงบประมาณของโรงเรียน และสมาคมผู้ปกครอง ถ้าเป็นช่วงเวลาปกติได้งบประมาณสนับสนุนจากเงินบำรุงการศึกษา แต่ถ้าอยู่ในช่วงเทศกาลแข่งขันจะได้รับงบประมาณสนับสนุนจากเงินเรียนฟรี 15 ปี และได้รับงบประมาณสนับสนุนส่วนหนึ่งมาจากการเล่นดนตรีไทยบริการชุมชนโดยการบริจาคของเจ้าภาพ ก็ยังไม่เพียงพอ ครูผู้สอนใช้งบประมาณส่วนตัวเมื่อต้องฝึกซ้อมดนตรีไทยนอกเวลาเพื่ออำนวยความสะดวกให้นักเรียนไม่ว่าจะเป็นเรื่องของน้ำดื่ม อาหารและของว่าง งบประมาณอีกส่วนหนึ่งก็ได้จากครูดนตรีไทยเก่าช่วยยืมบริจาคสนับสนุน

3.5 ด้านการส่งเสริมและขวัญกำลังใจ

การส่งเสริมและขวัญกำลังใจ ผู้บริหารสถานศึกษาสนับสนุนส่งเสริมอำนวยความสะดวกด้านต่างๆ แก่ครูผู้สอนและนักเรียนดนตรีไทย แบบเปิดกว้าง ไม่ว่าจะเป็นการบริการแก่สังคมหรือการประกวดแข่งขันในระดับต่างๆ ส่งเข้าประกวดแข่งขันได้ทุกระดับ และเข้าร่วมการประกวดแข่งขันเกือบทุกรายการ ส่วนการบริการแก่สังคมก็ยินดีให้บริการแก่สังคมทุกงานตามที่เจ้าภาพร้องขอ

ผู้บริหารสถานศึกษาเข้าร่วมดูการฝึกซ้อมและการเรียนการสอนดนตรีไทยค่อนข้างบ่อยชมเชยให้กำลังใจ เมื่อมีการประกวดและแข่งขันผู้บริหารสถานศึกษาก็จะตามไปร่วมให้กำลังใจและดูการแข่งขันมาโดยตลอดพร้อม อีกทั้งยังช่วยติดตามข่าวการเตรียมวงดนตรีไทยของโรงเรียนอื่นๆ

ในส่วนของเรื่องผลกระทบต่อการเรียนการสอนวิชาอื่นๆ ของนักเรียนกิจกรรมดนตรีไทย เมื่อต้องใช้เวลาในการเรียนการสอนและฝึกซ้อมดนตรีไทย รวมทั้งเมื่อต้องเดินทางไปร่วมงานบริการแก่สังคม และไปร่วมประกวดแข่งขันดนตรีไทยตามสถานที่ต่างๆ ในเวลาราชการ ถือว่าไม่มีผลกระทบดังกล่าว เพราะเป็นที่ยอมรับ ครูทุกคนเข้าใจและให้ความร่วมมือและสนับสนุนกระบวนการเรียนการสอนกิจกรรมดนตรีไทย จนกลายเป็นเอกลักษณ์ของโรงเรียน และเมื่อออกประกวดแข่งขันในเวทีระดับต่างๆ ทางโรงเรียนก็จะมีเบี่ยเลี้ยงให้เต็มที่มากกว่าโรงเรียนอื่น

มีค่าจ้างตอบแทนสำหรับครูพิเศษที่มาช่วยปรับวง และได้จ้างครูมาช่วยในกลุ่มสาระศิลปะ จำนวน 1 คน ผู้บริหารสถานศึกษาจะมีรางวัลพิเศษให้เพื่อเป็นขวัญกำลังใจแก่ครูและนักเรียนผู้ที่มีผลงานสร้างชื่อเสียงด้านดนตรีไทยให้กับสถานศึกษา ที่ได้รับรางวัลในระดับต่างๆ ทางโรงเรียนลือคำหาญวารินชำราบ ก็มีการจัดงานที่ยิ่งใหญ่ เพื่อบอญ์สามารถ “สุดยอดคนเก่งลือคำหาญ” เชิญแขกผู้มีเกียรติ คณะกรรมการสถานศึกษา และผู้ปกครองร่วมเป็นเกียรติในงาน ครูที่ร่วมการจัดการเรียนการสอนและทำวงดนตรีไทยจนมีผลงานในระดับต่าง จะเป็นถ้วยกระถางหนึ่งในการพิจารณาประเมินความดีความชอบ และหากครูผู้สอนกิจกรรมดนตรีไทยต้องการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมโดยการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น หรือเข้าร่วมรับการอบรมผู้บริหารสถานศึกษามีความยินดีสนับสนุน

ครูผู้สอนดนตรีไทยและวิทยากรพิเศษ มีการส่งเสริม ให้ขวัญกำลังใจ สนับสนุน

กระตุ้นโดยการเล่าประสบการณ์ของผู้สอนเพื่อเป็นแรงจูงใจ ให้นักเรียนกิจกรรมฟัง ว่าจะเล่นดนตรี

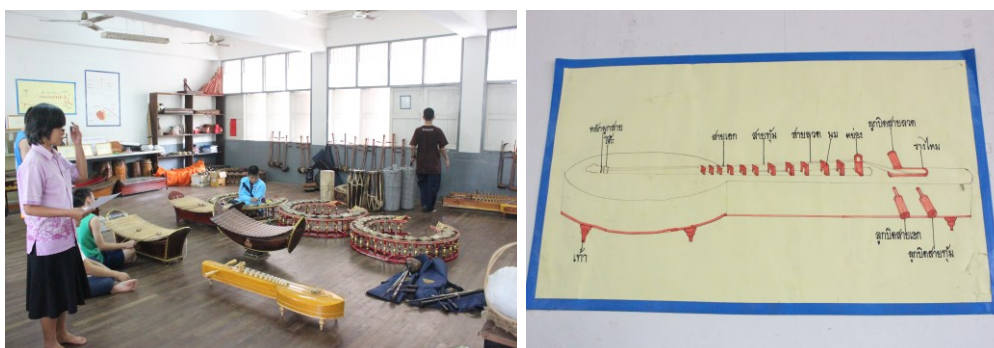

ไทยอย่างไรให้ได้ดี เล่าถึงผลที่จะออกมาในทางที่ดีของดนตรีไทย เช่น เคยไปแสดงดนตรีไทยที่เกาหลี เคยไปแสดงดนตรีไทยออกรายการทีวี เล่าถึงเส้นทางและความสำเร็จของการเล่นดนตรีไทย ส่วนเด็กที่ยังปฏิบัติดนตรีไทยไม่เก่งก็จะให้ฝึกทักษะพื้นฐานก่อน ให้ปฏิบัติซ้ำๆ ที่ละวรรคไปเรื่อยๆ ครูสำคัญมาก ถ้าเด็กทำได้ดีเหมือนครูเด็กก็จะเกิดความมั่นใจ แต่วิธีที่ไม่ควรใช้ในการเรียนการสอน คือ

การให้นักเรียนฝึกปฏิบัติตามซีดี ควรสอนสดๆ เพราะซีดีจะบอกสอนในรายละเอียดไม่ได้ จะทำให้เด็กอาจจะเข้าใจผิดได้ วิธีที่ดีก็คือให้เด็กได้เรียนกับคน ให้คนได้บอก แล้วเด็กจะเกิดความเชื่อมั่น ถ้าเด็กได้เรียนกับคน ก็จะถือว่า “เป็นศิษย์ที่มีครู”

3.6 ด้านเครื่องดนตรีไทยและสื่อการเรียนการสอน

เครื่องดนตรีไทยของโรงเรียนลือคำหาญวารินชำราบ มีเพียงพอ แต่คุณภาพเสียงอยู่ในระดับปานกลางมาหาคดี ไม่ดีต้องแข่งขันกันไป มีสื่อการเรียนการสอนเป็น วีซีดี อินเทอร์เน็ต เอกสารโน้ตเพลง วิทยากรเขียนให้ แผ่นรูปภาพ ตัวครูผู้สอนก็เป็นสื่อการเรียนการสอนอย่างหนึ่ง เพราะเมื่อเวลาฝึกก็จะใช้ครูเป็นผู้ต่อมือให้กับนักเรียน หนังสือเอกสารเรื่องมือซอ ซอด้วง เครื่องดนตรีที่สามารถประสมวงปี่พาทย์ไม้แข็ง ปี่พาทย์ไม้นวม วงปี่พาทย์ผสมเครื่องสายเครื่องเดี่ยว และวงเครื่องสายวงเล็กผสมซิม

ภาพประกอบ 30 เครื่องดนตรีไทยและสื่อการเรียนการสอน โรงเรียนลือคำหาญวารินชำราบ

3.7 ด้านครูผู้สอนดนตรีไทย

ครูผู้สอนดนตรีไทยของโรงเรียนลือคำหาญวารินชำราบ มีจำนวนไม่เพียงพอกับจำนวนนักเรียนกิจกรรมดนตรีไทย ครูผู้สอนดนตรีไทย คือ อาจารย์ณภาพร ชนะชัย ไม่มีวุฒิต่างดนตรีโดยตรง ไม่ใช่เอกดนตรี แต่เป็นเอกภาษาไทย จึงจำเป็นต้องใช้วิทยากรพิเศษภายนอกจาก มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี และวิทยากรพิเศษจากวิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม มาช่วยปรับวง วิทยากรพิเศษ คือ อาจารย์มิตต ทรัพย์ผุด และอาจารย์ชุมเดช เดชภิมล มีครูเอกดนตรีสากลแต่ไม่ได้สอนดนตรีไทยจะสอนวงโยธวาทิต วงโปงลาง วงอังกะลุง

ที่มา : อาจารย์นภาพร ชนะชัย ห้องดนตรีไทย โรงเรียนลือคำหาญวารินชำราบ

ภาพประกอบ 31 อาจารย์นภาพร ชนะชัย ครูผู้สอนดนตรีไทย โรงเรียนลือคำหาญวารินชำราบ

ครูผู้รับผิดชอบการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทยมีการส่งเสริมและเห็นความสำคัญของดนตรีไทยมาก เพราะมนุษย์ต้องมีดนตรีเป็นพื้นฐานของจิตใจ ดนตรีไทยบ่งบอกถึงความเป็นเอกลักษณ์ ช่วยในการตัดสินใจ ทำให้มีทักษะในการใช้ชีวิต ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ ไม่ไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด มอเตอร์ไซด์และการพนัน ช่วยในการพัฒนาทางด้านอารมณ์ จิตใจ พัฒนาสมองในเรื่องของความจำ มีสมาธิ มีการชุมชนสัมพันธ์เกิดการเรียนรู้ชีวิตจริงของสังคม มีวินัยเพิ่มขึ้น เด็กดนตรีส่วนใหญ่จะเป็นเด็กเรียนเก่ง หากเมื่อจะเปรียบเทียบเรื่องของดนตรีไทยในอดีตที่ผ่านมาของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จะเห็นได้ชัดเจนว่าปัจจุบันเด็กนักเรียนดนตรีไทยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือจะเล่นดนตรีไทยได้มาตรฐานที่สูงขึ้นมากกว่าแต่ก่อน ก็เนื่องมาจากมีครูผู้ที่เรียนจบมาทางด้านสาขาของดนตรีออกมาทำงานในสถานศึกษามีมากขึ้น

3.8 ด้านนักเรียนกิจกรรมดนตรีไทย

สมาชิกในกิจกรรมดนตรีไทยของโรงเรียนลือคำหาญวารินชำราบ มีสมาชิก จำนวน 56 คน นักเรียนมีความสนใจใฝ่รู้และรับผิดชอบ มาทำการฝึกซ้อมดนตรีไทยตามที่ได้นัดหมาย เวลาที่ใช้ในการฝึกซ้อมก็จะดูว่าสมาชิกทุกคนมีเวลาว่างตรงกันเมื่อไหร่

กระบวนการคัดเลือกนักเรียนเพื่อเข้าร่วมกิจกรรมดนตรีไทย จะประกาศประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ผลงานกิจกรรมดนตรีไทย ซึ่งมีกระบวนการคัดเลือกนักเรียนกิจกรรมหลายวิธี คือ วิธีที่ 1 คัดเลือกจากกลุ่มเด็กนักเรียนที่มีพื้นฐานทางดนตรีและเล่นดนตรีไทยเป็นมาแล้ว เด็กในกลุ่มนี้ครูผู้สอนดนตรีไทยจะรับไว้เลย วิธีที่ 2 คัดเลือกจากกลุ่มเด็กที่สามารถปฏิบัติดนตรีไทยเป็นมาบ้างแล้ว เด็กในกลุ่มที่ 2 นี้ ครูผู้สอนดนตรีไทยก็จะรับไว้เช่นเดียวกันกับเด็กในกลุ่มแรก วิธีที่ 3 คัดเลือกจากกลุ่มเด็กที่ไม่มีพื้นฐานทางด้านดนตรีไทยมาก่อนเลย แต่มีใจรักดนตรีไทยแล้วมาสมัครเข้าชมรมดนตรีไทยเอง เด็กในกลุ่มที่ 3 นี้ ครูผู้สอนดนตรีไทยก็ต้องรับไว้เลย เพราะเด็กที่มาสมัครเองเป็นเด็กที่มีใจอยากเล่นดนตรีไทยเป็นทุนอยู่แล้ว จะบอกสอนได้ง่ายและให้ความร่วมมือดี ที่สำคัญนักเรียนที่มาสมัครด้วยตนเองได้รับแรงบันดาลใจจากรุ่นพี่

ในกิจกรรมการเรียนการสอนดนตรีไทยของโรงเรียนลือคำหาญวารินชำราบ มีวิธีการคัดเลือกนักเรียนให้เหมาะสมกับการปฏิบัติเครื่องดนตรีไทย ซึ่งมีวิธีการ คือ ให้นักเรียนเลือกปฏิบัติเครื่องดนตรีไทยเองตามความสนใจ ถ้าฝึกเครื่องที่เลือกมาแล้วยังเล่นไม่ได้เลยหรือเล่นได้ไม่ดีก็จะให้

นักเรียนได้ลองเปลี่ยนไปฝึกเครื่องใหม่ หรือดูที่สรีระของเด็กนักเรียนว่าจะเหมาะสมกับเครื่องดนตรีประเภทใด แต่ในบางครั้งสรีระอาจไม่มีผลต่อการปฏิบัติ ขึ้นอยู่กับการฝึกซ้อม และอีกวิธีหนึ่งคือ ครูผู้สอนดนตรีไทยจะดูตามความเหมาะสม ซึ่งครูจะเป็นคนเลือกเครื่องดนตรีไทยให้ปฏิบัติเอง บางกรณีจะเลือกเครื่องดนตรีไทยเพื่อฝึกปฏิบัติโดยคำแนะนำของรุ่นพี่

นักเรียนกิจกรรมดนตรีไทยเกิดความภาคภูมิใจ เห็นความสำคัญ และรู้ถึงประโยชน์ของดนตรีไทยว่า ช่วยทำให้นักเรียนกิจกรรมดนตรีไทยได้ฝึกสมาธิ ได้ฝึกการควบคุมอารมณ์ตนเองได้ดี มีสุนทรียภาพ ได้รู้จักเพื่อนอย่างมากมาย มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีขึ้น มีความรับผิดชอบเพิ่มมากขึ้น ในขณะที่รุ่นพี่ได้ฝึกสอนดนตรีไทยหรือต่อเพลงให้รุ่นน้องก็เกิดเป็นความผูกพัน มีความช่วยเหลือเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ทั้งรุ่นน้อง โรงเรียน และชุมชน ได้ทำบุญโดยไม่รู้ตัว นักเรียนกิจกรรมดนตรีไทยมีความสนใจใฝ่รู้และรับผิดชอบ พร้อมทั้งมีความตั้งใจในการฝึกฝนฝีมือเพื่อยากจะปฏิบัติดนตรีไทยให้เก่งเหมือนรุ่นพี่ หลังจากว่างจากการเรียนที่มีเวลาตรงกันนักเรียนก็จะมาฝึกซ้อมตรงตามเวลาที่ได้นัดหมายตกลงกัน นักเรียนจะมีความรัก ความศรัทธา เชิดชูครูผู้สอนดนตรีไทย ยิ่งกว่าบิดามารดา เชื่อฟังและมีความเคารพครูผู้สอนดนตรีไทยเป็นอย่างยิ่ง และได้มีโอกาสไปร่วมการแสดงดนตรีไทยในพิธีสำคัญๆ อย่างมากมาย ทั้งภาครัฐและเอกชน ได้เข้าร่วมประกวดแข่งขันดนตรีไทยในระดับต่างๆ นักเรียนกิจกรรมดนตรีไทยมีความสุขที่ได้ไปแสดงไปเล่นดนตรีไทยในสถานที่ต่างๆ ได้อยู่ร่วมกันกับเพื่อนๆ ได้ใช้ชีวิตร่วมกันกับคุณครูผู้สอนดนตรีไทยและได้รู้จักกับผู้คนมากมายในสังคม

3.9 ด้านผลงานทางดนตรีไทย

ผลงานและรางวัลในระดับต่างๆทางดนตรีไทย นำไปสู่การเป็นที่ยอมรับและเป็นที่รู้จัก โรงเรียนลือคำหาญวารินชำราบของชุมชนและโรงเรียนอื่นๆมากขึ้น มีความเชื่อในดนตรีไทยที่ว่า ถ้าผู้ใดเรียนดนตรีไทยจะมีผลต่อนักเรียนเหล่านั้นในเรื่องของความมีวินัย และมีผลต่อด้านชื่อเสียงของโรงเรียน ตนเอง และวงศ์ตระกูล นักเรียนกิจกรรมสามารถนำผลงานทางด้านดนตรีไทยไปต่อยอดใช้เป็นโควตา เพื่อสมัครเรียนต่อในระดับอุดมศึกษา ใช้เป็นความสามารถพิเศษ

ที่มา : อาจารย์ณภาพร ชนะชัย โรงเรียนลือคำหาญวารินชำราบ

ภาพประกอบ 32 รางวัลเหรียญเงิน ระดับชาติ วงปีพาทย์ไม้แข็ง งานศิลปหัตถกรรมนักเรียน
ปีการศึกษา 2553 ณ ศูนย์แสดงสินค้าและการประชุมอิมแพค เมืองทองธานี
27 มกราคม 2554

1. ผลงานด้านดนตรีไทย ที่ได้รับรางวัลระดับชาติ ปีการศึกษา 2553

1.1 รางวัลเหรียญเงิน กิจกรรมวงปี่พาทย์ไม้แข็ง ระดับชั้นมัธยม

ศึกษาปีที่ 1-6

1.2 รางวัลเหรียญทองแดง กิจกรรมเดี่ยวเครื่องดนตรีไทย (ซ้องวงใหญ่)

ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3

ที่มา : อาจารย์ณภาพร ชนะชัย โรงเรียนลือคำหาญวารินชำราบ

ภาพประกอบ 33 รางวัลรองชนะเลิศอันดับที่ 1 เหรียญทอง ระดับชาติ การแข่งขันเดี่ยวเครื่อง

ดนตรีไทย (ซ้องวงใหญ่) งานศิลปหัตถกรรมนักเรียน ปีการศึกษา 2554

ณ ศูนย์แสดงสินค้าและการประชุมอิมแพค เมืองทองธานี เมื่อ 25-27 มกราคม 2555

2. ผลงานด้านดนตรีไทย ที่ได้รับรางวัลระดับชาติ ปีการศึกษา 2554

2.1 รางวัลรองชนะเลิศอันดับที่ 1 เหรียญทอง กิจกรรมเดี่ยวเครื่องดนตรีไทย (ซ้องวงใหญ่) ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3

2.2 รางวัลเหรียญทอง กิจกรรมเดี่ยวเครื่องดนตรีไทย (ระนาดทุ้ม) ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6

2.3 รางวัลเหรียญทอง กิจกรรมเดี่ยวเครื่องดนตรีไทย (ระนาดทุ้ม) ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3

2.4 รางวัลเหรียญทอง กิจกรรมเดี่ยวเครื่องดนตรีไทย (ซ้องวงเล็ก) ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3

ที่มา : อาจารย์นภาพร ชนะชัย โรงเรียนลือคำหาญวารินชำราบ

ภาพประกอบ 34 รางวัลชนะเลิศ เหรียญทอง ระดับชาติ การแข่งขันเดี่ยวเครื่องดนตรีไทย (ฆ้องวงใหญ่) งานศิลปหัตถกรรมนักเรียน ปีการศึกษา 2555 ณ ศูนย์แสดงสินค้าและการประชุม อิมแพค เมืองทองธานี เมื่อ 13-15 กุมภาพันธ์ 2556

3. ผลงานด้านดนตรีไทย ที่ได้รับรางวัลระดับชาติ ปีการศึกษา 2555

- 3.1 รางวัลชนะเลิศ เหรียญทอง กิจกรรมเดี่ยวเครื่องดนตรีไทย (ฆ้องวงใหญ่) ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6
- 3.2 รางวัลเหรียญทอง กิจกรรมเดี่ยวเครื่องดนตรีไทย (ฆ้องวงเล็ก) ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3
- 3.3 รางวัลเหรียญทอง กิจกรรมวงปี่พาทย์ไม้แข็งเครื่องคู่ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6

การศึกษากระบวนการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทยของสถานศึกษา ที่มีผลงานเชิงประจักษ์ได้รับรางวัล ระดับชาติ ในจังหวัดอุบลราชธานี

การศึกษาวิจัยเรื่อง กระบวนการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทยของสถานศึกษาที่สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน(สพฐ.) ในจังหวัดอุบลราชธานี ในบทที่ 5 นี้ มีเนื้อหา ขอบข่ายเพื่อการวิจัยในประเด็นที่สำคัญ คือ การศึกษากระบวนการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทยของสถานศึกษาที่มีผลงานเชิงประจักษ์ได้รับรางวัล ระดับชาติ ในจังหวัดอุบลราชธานี

ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามในพื้นที่วิจัยจริง คือ โรงเรียนมูลนิธิวัดศรีอุบลรัตนาราม (ในพระอุปถัมภ์สมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าอุบลรัตน์ราชกัญญา สิริวัฒนาพรรณวดี) โรงเรียนเบ็ญจะมะมหาราช และโรงเรียนลือคำหาญวารินชำราบ ซึ่งเก็บข้อมูลในแต่ละด้าน โดยวิธีการสัมภาษณ์ตามแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และวิธีการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม ผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์ที่เกี่ยวข้องของประชากรกลุ่มตัวอย่างแต่ละสถานศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารสถาน ครูผู้สอนดนตรีไทย วิทยากรพิเศษ หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ และนักเรียนกิจกรรมดนตรีไทย

ผู้วิจัยได้จัดบันทึกแล้วนำข้อมูลที่ได้มาจัดกระทำและนำมาวิเคราะห์รายละเอียดตามระเบียบวิธีวิจัย ซึ่งแบ่งเป็นหัวข้อการศึกษาได้ ดังนี้

1. การศึกษากระบวนการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทยของสถานศึกษาที่มีผลงาน
เชิงประจักษ์ได้รับรางวัล ระดับชาติ ในจังหวัดอุบลราชธานี

1.1 โรงเรียนมูลนิธิวัดศรีอุบลรัตนาราม(ในพระอุปถัมภ์สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ
เจ้าฟ้าอุบลรัตน์ราชกัญญา สิริวัฒนาพรรณวดี

- 1.1.1 ขั้นสร้างบรรยากาศ
- 1.1.2 ขั้นสร้างองค์ความรู้ใหม่
- 1.1.3 ขั้นการฝึกปฏิบัติ
- 1.1.4 ขั้นการวัดผลและการประเมินผล
- 1.1.5 ขั้นสรุปผล

1.2 โรงเรียนเบ็ญจะมะมหาราช

- 1.2.1 ขั้นสร้างบรรยากาศ
- 1.2.2 ขั้นสร้างองค์ความรู้ใหม่
- 1.2.3 ขั้นการฝึกปฏิบัติ
- 1.2.4 ขั้นการวัดผลและการประเมินผล
- 1.2.5 ขั้นสรุปผล

1.3 โรงเรียนลือคำหาญวารินชำราบ

- 1.3.1 ขั้นสร้างบรรยากาศ
- 1.3.2 ขั้นสร้างองค์ความรู้ใหม่
- 1.3.3 ขั้นการฝึกปฏิบัติ
- 1.3.4 ขั้นการวัดผลและการประเมินผล

1.3.5 ขั้นสรุปผล

โดยผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลอย่างละเอียดแต่ละหัวข้อย่อยตามลำดับและขั้นตอนของระเบียบวิธีวิจัย ซึ่งมีรายละเอียดผลการวิเคราะห์ข้อมูล ที่ผู้วิจัยจะได้นำเสนอต่อไปนี้

การศึกษากระบวนการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทยของสถานศึกษาที่มีผลงานเชิงประจักษ์ได้รับรางวัล ระดับชาติ ในจังหวัดอุบลราชธานี

1. โรงเรียนมูลนิธิวัดศรีอุบลรัตนาราม(ในพระอุปถัมภ์สมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าอุบลรัตน์ราชกัญญา สิริวัฒนาพรรณวดี)

1.1 ขั้นสร้างบรรยากาศ

วิธีการและขั้นตอนในการสร้างบรรยากาศในการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทยของโรงเรียนมูลนิธิวัดศรีอุบลรัตนาราม(ในพระอุปถัมภ์สมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าอุบลรัตน์ราชกัญญา สิริวัฒนาพรรณวดี) เมื่อเปิดภาคการศึกษาภาคแรกของแต่ละปีการศึกษา ก่อนจะมีการเรียนการสอนดนตรีไทย ครูผู้สอนดนตรีไทยจะทำการไหว้ครูดนตรีไทยตามความศรัทธาความเชื่อที่ว่าลูกศิษย์จะต้องทำการไหว้ครูและมอบตัวเพื่อเป็นลูกศิษย์เสียก่อนที่จะทำการเริ่มต้นเรียนดนตรีไทย หลังจากนั้นก็จะทำการเรียนการสอนตามปกติ โดยการสร้างความคุ้นเคยกันระหว่างลูกศิษย์กับครูผู้สอน มีการหยอก มีการเล่นมุขเพื่อให้นักเรียนไม่เกรงครูจนเกินไป มีการเรียกชื่อตรวจสอบว่าใครเข้าชั้นเรียนบ้าง

1.2 ขั้นสร้างองค์ความรู้ใหม่

ครูผู้สอนดนตรีไทยของโรงเรียนมูลนิธิวัดศรีอุบลรัตนาราม(ในพระอุปถัมภ์สมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าอุบลรัตน์ราชกัญญา สิริวัฒนาพรรณวดี) มีวิธีการและขั้นตอนในการให้ความรู้ด้านดนตรีไทยทั้งด้านทฤษฎีและด้านปฏิบัติแก่นักเรียนโดยการเริ่มต้นด้วยการให้นักเรียนกิจกรรมดนตรีไทยเรียนรู้ตำแหน่งโน้ตของเครื่องดนตรีไทยแต่ละเครื่อง แล้วจึงค่อยฝึกไล่โน้ตไล่มือตามการปฏิบัติขั้นพื้นฐาน

บางโอกาสในการเรียนการสอนดนตรีไทยตัวครูผู้สอนดนตรีไทยหรือวิทยากรพิเศษ ก็จะเป็นผู้บรรเลงให้นักเรียนได้ดูก่อนเพื่อเป็นตัวอย่างแล้วอธิบายประกอบการการปฏิบัติดนตรีไทยในขณะนั้น พอนักเรียนเกิดความเข้าใจและมั่นใจครูหรือวิทยากรพิเศษก็จะให้นักเรียนปฏิบัติตาม และในคู่มือวิธีจัดการบรรเลงดนตรีไทยของมีออาซิพ เพื่อนำมาเปรียบเทียบให้เกิดการพัฒนาทักษะและฝีมือที่ถูกต้องและดี ซึ่งจะนำไปสู่การปรับปรุงที่ได้ถูกต้องตามมาตรฐาน

1.3 ขั้นการฝึกปฏิบัติ

ระยะเวลาในการฝึกปฏิบัติดนตรีไทย มีปัจจัยที่เป็นตัวแปร คือ ขึ้นอยู่กับความยาก ความง่าย ความสั้น ความยาวของแต่ละบทเพลง บางทีก็ขึ้นอยู่กับตัวเด็กด้วยว่าการรับได้ของสมอง ชีตจำกัดของตัวเด็กนักเรียน ความอดทนและสมาธิจะมีมากเพียงใด

ขั้นตอนในการฝึกปฏิบัติดนตรีไทย จะเริ่มเมื่อหลักจากการเรียนรู้ตำแหน่งเสียงของตัวโน้ตและฝึกไล่โน้ตไล่มือขั้นพื้นฐานคล่องแล้วครูผู้สอนดนตรีไทยก็จะให้นักเรียนดนตรีไทยฝึกเล่นเพลงง่ายๆ โดยครูพาร้องโน้ตไปที่ละห้องเพลงจนจำทำนองเพลงได้ ครูจึงให้นักเรียนลองฝึกบรรเลงเองจนคล่อง หากถ้ายังบรรเลงไม่คล่องครูจะให้รุ่นพี่มาช่วยต่อเพลงให้ ซึ่งครูจะเป็นผู้คอยดูแลและคอยแนะนำอยู่ห่างๆเป็นระยะๆ เมื่อเล่นคล่องทุกเครื่องแล้วครูผู้สอนดนตรีไทยจะให้นักเรียนกิจกรรมดนตรีไทยลองมาฝึกซ้อมเพื่อบรรเลงรวมวง แล้วค่อยต่อเพลงใหม่และปฏิบัติเช่นเดิมเรื่อยๆ ให้ปฏิบัติซ้ำๆ จนเกิด

เป็นทักษะ ในส่วนของนักเรียนที่ยังปฏิบัติไม่คล่อง หรือเครื่องดนตรีมีคนเล่นเต็ม ครูผู้สอนดนตรีไทยก็จะให้นักเรียนเหล่านั้นเล่นเครื่องประกอบจังหวะไปก่อน ถ้าเครื่องว่างจึงจะให้เล่นดนตรีชิ้นที่ว่างนั้น ครูผู้สอนดนตรีจะให้ให้นักเรียนกิจกรรมดนตรีไทยแต่ละคนได้เรียนและฝึกเล่นเครื่องดนตรีไทยหลายๆ เครื่อง หลังจากร่วมบรรเลงเป็นวงกันจนเป็นที่พอใจของครูผู้สอนดนตรีไทยและของวิทยากรพิเศษแล้ว จึงจะมีการปรับวง โดยการให้ฝึกเทคนิคต่างๆ ของแต่ละเครื่องดนตรีจนเกิดทักษะและเทคนิคของเครื่องนั้นๆ ปรับแนวเพลง ปรับความซ้ำเร็ว ปรับอารมณ์เพลงปรับจังหวะให้สัมพันธ์กับเครื่องประกอบจังหวะ การปรับที่อารมณ์เพลงจะปรับที่เทคนิคของแต่ละเครื่องดนตรีไทย

1.4 ขั้นการวัดผลและการประเมินผล

วิธีการขั้นตอนในการวัดผล การประเมินผล และการพัฒนานักเรียนดนตรีไทย ครูผู้สอนดนตรีไทยของโรงเรียนมูลนิธิวัดศรีอุบลรัตนาราม (ในพระอุปถัมภ์สมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าอุบลรัตน์ราชกัญญา สิริวัฒนาพรรณวดี) ดำเนินวิธีการโดยให้นักเรียนกิจกรรมดนตรีไทยฝึกซ้อมปฏิบัติซ้ำๆ ดูการปฏิบัติที่ถูกต้องตามระบบ กฎระเบียบ ธรรมเนียมและแนวการปฏิบัติที่มีมาตั้งแต่โบราณ ประเพณี ฝึกซ้อมไปด้วย สอนไปด้วย วัดผลและประเมินผลไปพร้อมๆ กัน เป็นระยะๆ

ถือได้ว่ากระบวนการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทยของโรงเรียนมูลนิธิวัดศรีอุบลรัตนาราม (ในพระอุปถัมภ์สมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าอุบลรัตน์ราชกัญญา สิริวัฒนาพรรณวดี) ไม่มีการวัดการประเมินผลอย่างเป็นที่แน่นอน ขึ้นอยู่กับระยะเวลาของการปฏิบัติว่าจะปฏิบัติได้คล่องแล้วหรือยัง ถ้ายังปฏิบัติเครื่องดนตรีไทยชิ้นที่ได้รับการฝึกยังไม่คล่อง ครูผู้สอนดนตรีไทยจะแนะนำไปเรื่อยๆ จนกว่าจะปฏิบัติได้คล่อง ถ้าเป็นการให้รุ่นพี่ต่อเพลงหรือฝึกเครื่องดนตรีไทยให้รุ่นน้อง ครูผู้สอนดนตรีไทยก็จะคอยดูว่ามีการปฏิบัติเครื่องดนตรีได้ดีถึงขั้นไหน หากเล่นเครื่องดนตรีไทยหรือการปฏิบัติเครื่องดนตรีไทยไม่มีการปฏิบัติที่ผิดพลาด มีความคล่อง ตามหลักการปฏิบัติของเครื่องดนตรีไทยได้ถูกต้องก็ถือว่าผ่านการวัดผลและการประเมินผล

1.5 ขั้นสรุปผล

วิธีการและขั้นตอนในการสรุปผลการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนดนตรีไทยของโรงเรียนมูลนิธิวัดศรีอุบลรัตนาราม (ในพระอุปถัมภ์สมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าอุบลรัตน์ราชกัญญา สิริวัฒนาพรรณวดี) ครูผู้สอนดนตรีไทยสรุปผลจากการสังเกต ดูจากการปฏิบัติเครื่องดนตรีไทยทั้งการเดี่ยวและการบรรเลงรวมวง โดยสามารถบรรเลงคล่องจนจบเพลงแบบไม่มีข้อผิดพลาดเลย และดูจากผลงาน รางวัลต่างๆ ที่ได้รับในการประกวดแข่งขันในระดับต่างๆ มีหัวข้อในการสรุปผลการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนดนตรีไทย ซึ่งสามารถประเมินสรุปผลตามหัวข้อ ดังนี้

1.5.1 การดำเนินการกิจกรรมดนตรีไทยในโรงเรียน ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถแสดงดนตรีไทยทั้งขับร้องและบรรเลงได้อย่างไพเราะและถูกต้อง

1.5.2 โรงเรียนมีวงดนตรีไทยที่มีคุณภาพประจำโรงเรียน

1.5.3 ผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่อดนตรีไทย มีความรู้ มีทักษะ และซาบซึ้งในด้านศิลปะทางด้านดนตรีไทย มีอารมณ์สุนทรีย์ภาพในดนตรีไทย เป็นคนดี เป็นคนเก่งและเรียนอย่างมีความสุข

1.5.4 ผู้เรียนมีความซาบซึ้งและอนุรักษ์การเล่นดนตรีไทยด้วยใจรัก

1.5.5 ผู้เรียนสามารถได้รับการพัฒนาปัญหาทางด้านดนตรี

1.5.6 ผู้เรียนมีระเบียบวินัย ความขยัน อดทน และเสียสละเพื่อส่วนรวม

1.5.7 ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ในการดำเนินชีวิตประจำวันได้

1.5.8 ผู้เรียนมีความสามัคคีช่วยเหลือซึ่งกันและกันและสามารถถ่ายทอดความรู้สู่ผู้อื่นได้

1.5.9 ผู้เรียนรักและเกิดความภาคภูมิใจในผลงาน รู้จักแก้ไขและพัฒนาความสามารถของตนอยู่เสมอ

1.5.10 ผู้เรียนมีความเชื่อมั่นในตนเองและกล้าแสดงออกความสามารถด้านดนตรีไทยเป็นที่ยอมรับต่อสาธารณชนในงานพิธีต่างๆ

1.5.11 นักเรียนสามารถนำความรู้ความสามารถ ความชำนาญด้านดนตรีไทยไปแข่งขันและสอบคัดเลือกเพื่อเข้าเรียนต่อในระดับสูงต่อไป

2. โรงเรียนเบ็ญจะมะมหาราช

2.1 ชั้นสร้างบรรยากาศ

วิธีการและขั้นตอนในการสร้างบรรยากาศ ที่ครูผู้สอนดนตรีไทยของโรงเรียนเบ็ญจะมะมหาราช ใช้ในกระบวนการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทย มีดังนี้

2.1.1 การสร้างความเป็นมิตรที่ดี มีความสัมพันธ์อันดีต่อกันระหว่างครูผู้สอนดนตรีไทยและนักเรียนกิจกรรมดนตรีไทย รวมทั้งนักเรียนในวิชาที่สอนประจำ นักเรียนในวิชาเพิ่มเติม (ดนตรี-ขับร้องไทย) นักเรียนในกิจกรรมชุมนุมดนตรีไทย และนักเรียนในวงดนตรีไทย

2.1.2 สร้างความรักความศรัทธา ทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดี ไม่ยุ่งเกี่ยวกับอบายมุขทั้งหลายทั้งปวง ทำให้นักเรียนเห็นอยู่ทุกวันว่าครูผู้สอนดนตรีไทยมีการเสียสละทุ่มเททั้งร่างกายแรงใจกับการทำงาน ให้ความสำคัญกับนักเรียนที่ครูรับผิดชอบทุกคนโดยเท่าเทียมกัน มีความรับผิดชอบมีการจัดการที่ดี มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีคุณธรรมและจริยธรรม

2.1.3 การบริหารจัดการในห้องเรียน จัดสภาพในห้องเรียนดนตรีไทยให้เหมาะสมแก่การจัดการเรียนการสอนดนตรีไทย นักเรียนที่ได้มาเรียนที่ห้องดนตรีไทยมีความสุขกับการเรียน มีการเสริมสร้างวินัยในเรื่องของเวลาโดยจัดให้นักเรียนเข้ามาฝึกซ้อมดนตรีเป็นเวลา ถ้าเด็กมีวินัยตรงนี้แล้วเมื่อถึงเวลาการฝึกซ้อมเด็กก็จะมาฝึกซ้อมตรงตามเวลาตนเอง ถ้าเป็นเด็กนักเรียนในวิชาเพิ่มเติม (ดนตรี-ขับร้องไทย) จะพากันมาฝึกซ้อมเวลาเที่ยง ส่วนเด็กกิจกรรมดนตรีไทยก็จะมาฝึกซ้อมดนตรีไทยในตอนเช้า และตอนเย็นหลังเลิกเรียนพิเศษ

2.1.4 ทำเรื่องยากให้เป็นเรื่องง่ายๆ ในการเรียนรู้การปฏิบัติดนตรีไทยและทฤษฎีดนตรีไทย ถ้าจะเรียนกันอย่างจริงจังในเชิงลึกก็ถือว่าเป็นเรื่องยากพอสมควร แต่การเรียนเช่นนั้นสำหรับนักเรียนแล้วคงเป็นเรื่องยากอยู่เช่นกัน มิฉะนั้นครูผู้สอนดนตรีไทยควรทำเรื่องยากให้เป็นเรื่องง่าย เช่น ให้นักเรียนศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับดนตรีไทยโดยทำเป็นเรื่องราวการ์ตูน ทำเป็นภาพสไลด์

2.1.5 ให้นักเรียนฝึกทีละน้อยๆ ฝึกเคาะจังหวะ ให้นักเรียนฟังเพลงเยอะๆ จะได้เป็นพหูสูตร ฟังเพลงเพื่อการเปรียบเทียบให้นักเรียนมีแฟ้มโน้ตเพลงประจำตัว เริ่มฝึกเล่นเพลงง่ายๆ ก่อน ดูความแตกของนักเรียนแต่ละคน หาจุดอ่อนให้เด็กได้ฝึกด้วย มีแบบฝึกหัดเสริมให้ทำด้วย

2.1.6 ทำตารางการเรียนการสอนและการฝึกซ้อมให้เป็นระบบ นักเรียนกิจกรรมดนตรีไทยจะรู้ว่าจะต้องทำอะไรในลำดับต่อไป

2.1.7 ไม่ฝึกซ้อมแบบเครียด ควรฝึกซ้อมแบบสบายๆ เพราะการฝึกซ้อมที่เครียดจะทำให้เด็กนักเรียนกิจกรรมดนตรีไทย เกิดการประหม่า เกรง อาจเป็นที่มาของความไม่มั่นใจได้ บางทีการฝึกซ้อมที่ตั้งใจและเครียดจนเกินไป ผลของที่ได้รับจะไม่ค่อยดี

2.1.8 มีการจัดค่ายพัฒนาศักยภาพนักเรียนดนตรีไทย โดยมีวัตถุประสงค์ของกิจกรรม เพื่อให้ นักเรียนกิจกรรมดนตรีไทยได้พัฒนาตนเองตามศักยภาพ มีความสุนทรีย์ภาพทางด้านดนตรี มีจริยธรรมรักความเป็นไทย มีความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเอง ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ ห่างไกลยาเสพติด มีส่วนร่วมในศิลปวัฒนธรรมของชาติ มีจิตสาธารณะช่วยเหลือสังคมในโอกาสต่างๆ

2.2 ขั้นสร้างองค์ความรู้ใหม่

ครูผู้สอนดนตรีไทยของโรงเรียนเบ็ญจะมะมหาราช มีวิธีการและขั้นตอนในการสร้างองค์ความรู้ใหม่ ดังนี้

2.2.1 วิธีการและขั้นตอนการสร้างองค์ความรู้ใหม่ของครูผู้สอนดนตรีไทยในโรงเรียนเบ็ญจะมะมหาราช องค์ความรู้ใหม่จะเกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา ทั้งครูและนักเรียนกิจกรรมดนตรีไทยศึกษาหาความรู้ทางด้านดนตรีไทยอย่างไม่สิ้นสุด ทั้งทางตำราต่างๆที่เกี่ยวข้องกับดนตรีไทย การได้ศึกษาจากแหล่งความรู้จริงโดยวิทยากรและครูผู้สอนปฏิบัติจริงให้นักเรียนดู ให้การทดลองปฏิบัติดูว่า ถ้าทำแบบนี้แบบนี้แล้วจะเกิดอะไรขึ้น ให้ลองผิดลองถูกเพื่อเกิดการเรียนรู้ จนเกิดทักษะกับนักเรียน บางคนซึ่งสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ประดิษฐ์ในการปรับและแปรทำนองเพลงเป็นทางของตนเอง ได้ ถึงแม้ว่านักเรียนจะสามารถปรับและแปรทำนองเพลงเองได้แต่ครูผู้สอนดนตรีไทยก็จะให้ยึดหลัก และประเพณีปฏิบัติตามโบราณประเพณีทางดนตรีไทยของครูเพลงแต่ดั้งเดิมเป็นหลัก โดยครูและวิทยากรพิเศษจะเป็นผู้ช่วยปรับแนวทางของเพลงที่นักเรียนได้คิดประดิษฐ์มานั้นให้เหมาะสม นอกนั้นก็ จะขึ้นอยู่กับว่าคณะกรรมการในการตัดสินการประกวดจะชอบทางเพลงในแนวไหน การให้ความรู้ด้าน ดนตรีไทย ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติแก่นักเรียน ครูผู้สอนดนตรีไทยและวิทยากรจะให้ความรู้ทั้ง ทฤษฎีและปฏิบัติในขณะที่ฝึกซ้อม รวบรวม และปรับลงไปพร้อมกัน ทีละน้อยๆไปเรื่อยๆ

2.2.2 การใช้เทคโนโลยีในการสืบค้นความรู้เกี่ยวกับดนตรีไทย ทั้งยูทูบและเว็บไซต์ที่เกี่ยวข้อง หรือฟังจากแถบบันทึกเสียงและซีดีเพลงที่ต้องการจะต่อหรือฝึกซ้อม โดยให้นักเรียนฟัง และศึกษาและต่อเพลงด้วยตนเองมาก่อน จากนั้นจึงจะมีครู วิทยากรพิเศษ หรือรุ่นพี่เข้ามาช่วย แนะนำและปรับเทคนิคแนวเพลงให้เหมาะสมของแต่ละเครื่อง

ในการปรับแนวเพลงเพื่อเตรียมความพร้อมที่จะเข้าร่วมการประกวดแข่งขันในเวที ต่างๆ ระดับต่างๆ ก็จะใช้ปรัชญาที่ว่า “รู้เขารู้เรา รบร้อยครั้งชนะร้อยครั้ง..” ปรัชญาตรงจุดนี้นำมาใช้ ได้โดยวิธีการที่ว่า การบรรเลงแนวเพลงแต่ละเวที จะต้องศึกษาด้วยว่ามีคณะกรรมการมาจากที่ใดบ้าง เพราะแต่ละคณะกรรมการของแต่ละเวทีจะชอบแนวเพลงไม่เหมือนกัน บางกรรมการก็อาจจะชอบการ แนวทางการบรรเลงที่ผาดโผน มีลีลา มีสีสัน มีอรรถกรรการตีชอบให้ตีแบบไหน ใช้เทคนิคอะไรบ้าง แต่บางกรรมการก็อาจจะชอบแนวเพลงที่นุ่มนวลอ่อนโยนไม่หวือหวา ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่ากรรมการ แต่ละท่านอาจถนัดหรือมีความรู้และเป็นลูกศิษย์ของครูเพลงในแนวเพลงของครูเพลงนั้นๆก็เป็นไปได้

2.3 ขั้นการฝึกปฏิบัติ

ครูผู้สอนดนตรีไทยของโรงเรียนเบ็ญจะมะมหาราชมีระยะเวลาและขั้นตอนในการฝึกปฏิบัติ การรวบรวมและการปรับวงดนตรีไทย ดังนี้

2.3.1 ระยะเวลาและขั้นตอนในกระบวนการฝึกปฏิบัติการจัดการเรียนการสอน ดนตรีไทยของโรงเรียนเบ็ญจะมะมหาราช ครูผู้สอนดนตรีไทย ดำเนินการด้วยจิตใจที่มีความอุทิศทุ่มเท มุ่งมั่นที่อยากจะเห็นการพัฒนาทางด้านดนตรีไทยในสถานศึกษาสู่ความเป็นมาตรฐานและถูกต้องตาม ประเพณีโบราณ ถึงแม้ว่าเวลาในการจัดการเรียนการสอน การฝึกซ้อมดนตรีไทยจะมีไม่ค่อนเพียงพอ

ก็ต้องจัดสรรเวลาให้พอดีพอเหมาะ ซึ่งไม่ให้เกิดการกระทบกระเทือนต่อหน้าที่การงานประจำและการเรียนในวิชาการของนักเรียนกิจกรรมดนตรีไทย เพราะประจำของทั้งครูและนักเรียนจะต้องเดินควบคู่กันไปโดยไม่สะดุดไม่ใช่อุปสรรคต่อกันและกัน

เพลงที่ใช้ในการฝึกไล่โน้ตไล่มือ ส่วนมากจะใช้เพลงเก็บที่มีโน้ตเพลงครบทุกเสียง อัตราจังหวะขึ้นเดียว มีหลายเพลง แต่ที่กิจกรรมดนตรีไทยของโรงเรียนเบ็ญจะมะมหาราชใช้ คือ เพลงฉิ่งมุล่ง ฝึกกลับไปกลับมาซ้ำๆ หลายรอบ เครื่องดนตรีที่จะต้องมีความรู้เทคนิคการกรอ ก็ให้นักเรียนฝึกการกรอต่อครั้งอย่างน้อยทีละครึ่งชั่วโมง ส่วนเครื่องดนตรีประเภทเครื่องสีอย่างซอ ก็ก็จะให้ฝึกบังคับคันชักเข้าออกโดยไม่ให้เสียงขาด ปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง พร้อมทั้งมีการปรับบุคลิกท่าทางไปพร้อมๆ

2.3.2 ระยะเวลาในการฝึกซ้อมรวมของนักเรียนกิจกรรมดนตรีไทยโรงเรียนเบ็ญจะมะมหาราช โดยปกติทั่วไปในการเริ่มต้นการจัดตั้งวง จะใช้ระยะเวลาในการฝึกซ้อมรวม 10-17 สัปดาห์ อยู่ในระยะงานของแต่ละกิจกรรมที่จะใช้เข้าร่วมด้วย แต่ทั้งนี้จะต้องให้การดำเนินการรวมวงฝึกซ้อมและการปรับวงให้ทันตามกำหนดเวลาในการเข้าร่วมกิจกรรมนั้นๆ ในขั้นตอนนี้จะต้องมีทั้งการรูกและการรับไปพร้อมๆ กัน

แต่สำหรับนักเรียนที่มีความชำนาญในการปฏิบัติเครื่องดนตรีไทยเป็นพิเศษแล้ว ระยะเวลาในการเตรียมเพลงที่ใช้ในการประกวดแข่งขันแต่ละเพลงจะใช้ระยะเวลาในการเตรียม 2-3 สัปดาห์ แล้วแต่ความยากง่ายของเพลงนักเรียนจะแกะเพลงและต่อเพลงกันมาเองก่อน โดยใช้เวลา 3-4 วัน ระยะเวลาในขั้นตอนนี้ก็ขึ้นอยู่กับประเภทของวง และตามกายภาพของเครื่องดนตรีแต่ละประเภท

2.3.3 ระยะเวลาในการปรับวงของกิจกรรมดนตรีไทยโรงเรียนเบ็ญจะมะมหาราช ครูผู้สอนดนตรีไทยและวิทยากรพิเศษจะมีบทบาทมากในลำดับขั้นตอนนี้ คือต้องปรับแนวเพลงให้เป็นไปตามความเหมาะสมของธรรมชาติของเครื่องดนตรีไทยแต่ละประเภทของแต่ละแนวเพลง โดยครูผู้สอนดนตรีไทยและวิทยากรพิเศษจะใช้ดุลพินิจร่วมกันในการฟังทั้งผู้ฟัง ผู้ปฏิบัติเครื่องดนตรีไทยแล้วปรับไปที่ละกลอนเพลงหรือทำนองเพลง เพิ่มเทคนิค เช่น ซอจากการสีตามช่วงเสียงปกติก็จะฝึกสีโดยการเพิ่มช่วงเสียงขึ้นไปอีกหนึ่งช่วงเสียง จะปรับไปเรื่อยๆ แล้วให้ปฏิบัติซ้ำๆ จนนำไปสู่การจัดการที่ดีที่สุดร่วมกัน ก่อนจะมีการปรับวงเพื่อเข้าประกวดแต่ละเวทีการประกวดแข่งขัน ครูและวิทยากรพิเศษจะต้องดูก่อนว่าเวทีการประกวดนั้นมีใครบ้างเป็นกรรมการ แล้วจึงค่อยปรับวง โดยจะเก็บตัวนักเรียนกิจกรรมดนตรีไทยเพื่อเข้าค่ายฝึกซ้อมและปรับวงที่ห้องดนตรีไทย 3-4 วัน และจะพัก 1 ก่อนการประกวด แต่ถ้าหากไม่มีการประกวดแข่งขันในเวทีต่างๆ นักเรียนกิจกรรมดนตรีไทยก็จะฝึกซ้อมรวมวงกันตามปกติ เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมในการบรรเลงในงานบริการชุมชนต่างๆ

ก่อนการประกวดแข่งขันครูผู้สอนดนตรีไทย จะอบรมสั่งสอนนักเรียนกิจกรรมดนตรีไทยว่า..“การแข่งขันแต่ละเวทีไม่ให้คาดหวังว่าต้องชนะ เพราะการที่คาดหวังอย่างนั้นจะเป็นการกดดันตัวเอง ผลที่ได้จะไม่ค่อยดี เมื่ออยู่บนเวทีให้นักเรียนทำให้เหมือนกับการฝึกซ้อมใหญ่ครั้งสุดท้าย..”

2.4 ขั้นการวัดผลและการประเมินผล

วิธีการและขั้นตอนในการวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอนดนตรีไทยของครูผู้สอนดนตรีไทยโรงเรียนเบ็ญจะมะมหาราช มีดังนี้

2.4.1 วัดผลประเมินผลจากการปฏิบัติตามกลุ่มเครื่องมือ เช่นการฝึกบรรเลงเดี่ยวดนตรีไทย หรือการบรรเลงรวมวง นักเรียนสามารถบรรเลงได้ตามเกณฑ์มาตรฐานที่ได้ตั้งไว้ หรือตาม

เกณฑ์การประกวดแข่งขันดนตรีไทยในระดับต่างๆ

2.4.2 วัดผลและประเมินผลตามจุดประสงค์การเรียนรู้รายวิชาเพิ่มเติม(ดนตรี-ขับร้องไทย) ตามจุดประสงค์การเรียนรู้ของกิจกรรมชุมนุมดนตรีไทย และตามวัตถุประสงค์ของโครงการค่ายพัฒนาศักยภาพนักเรียนดนตรีไทย

2.4.3 วัดผลประเมินผลจากสังเกตด้วยตาและการฟังจากหู ครอบในการฝึกซ้อมเดี่ยวเครื่องดนตรีไทยของนักเรียน สามารถปฏิบัติเครื่องดนตรีได้คล่อง ไม่มีข้อบกพร่อง ให้ปฏิบัติให้ดูและให้ฟังจนกว่าครูผู้สอนดนตรีไทยจะพอใจ โดยครูผู้สอนดนตรีไทยวิเคราะห์จากการบรรเลง และคุณภาพเสียงและถ่วงทำนองของเครื่องดนตรีไทยแต่ละชิ้นที่นักเรียนบรรเลงออกมา แล้วให้คะแนนตามความสามารถของนักเรียนแต่ละคน

2.4.4 การวัดผลและประเมินผลในการรวมวง การปรับวง วัดได้โดยจากการสังเกตและการฟัง ว่าการบรรเลงรวมวงมีความพร้อมเพียงกัน มีการบรรเลงสอดประสานแนวทำนองเพลงกันหรือไม่ สังเกตว่าเครื่องดนตรีชิ้นใดเสียงดังกว่ากัน ดูการบรรเลงไปทีละท่อนแล้วทำเครื่องหมายไว้ว่าผิดตรงไหน นักเรียนหายใจและเว้นวรรคอย่างไร เครื่องประกอบจังหวะเป็นอย่างไร เป็นต้น

2.5 ขั้นสรุปผล

ครูผู้สอนดนตรีไทยมีวิธีการและขั้นตอนในการสรุปผลการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนดนตรีไทย โดยใช้ระบบ PDCA ได้ดังนี้

2.5.1 สรุปตามโครงการค่ายพัฒนานักเรียนดนตรีไทย ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ แล้วนำผลที่ได้ไปปรับปรุงพัฒนางานต่อไป

2.5.2 จัดทำเป็นข้อมูลสารสนเทศกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะเพื่อประชาสัมพันธ์ต่อไป

2.5.3 จัดทำเป็นป้ายนิเทศ โดยนำผลการดำเนินการด้านดนตรีไทยทุกกิจกรรมที่ได้รับ และรูปภาพการจัดกิจกรรม การประกวดแข่งขันกิจกรรมดนตรีไทย ในระดับต่างๆ มานำเสนอ

2.5.4 สรุปจากผลสัมฤทธิ์ จากการปฏิบัติเครื่องดนตรีไทยเป็นรายบุคคลหรือบรรเลงรวมวงของนักเรียน จากผลงานทางด้านดนตรีไทยที่ได้รับมา จากการวัดผลและประเมินผลของนักเรียน จากการสังเกต ถ้ายังไม่ดีให้ทำใหม่ ทำซ้ำๆ ทำเรื่อยๆ ทำบ่อยๆ

3 โรงเรียนลือคำหาญวารินชำราบ

3.1 ขั้นสร้างบรรยากาศ

วิธีการและขั้นตอนในการสร้างบรรยากาศในกระบวนการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทยของครูผู้สอนโรงเรียนลือคำหาญวารินชำราบ มีวิธีและขั้นตอน ดังนี้

3.1.1 การสร้างความศรัทธา มีการเล่าเรื่องราวทางคติความเชื่อ ในการเคารพครูบาอาจารย์ ความเคารพครูและเทพทางดนตรีไทยทุกองค์ และผลที่ได้จากการให้ความเคารพในตัวครูบาอาจารย์ผู้สอน ครูและเทพทางดนตรีไทย การกระทำเช่นนี้จะทำให้นักเรียนกิจกรรมดนตรีไทยมีความเชื่อมั่นในการที่จะฝึกฝนวิชาดนตรีไทยอย่างน้อยก็เป็นพื้นฐานที่จะให้นักเรียนดนตรีไทยได้ดำเนินการต่อไปลำดับขั้นต่อไป ว่าจะมีครูบาอาจารย์ ครูดนตรีไทยและเทพทางดนตรีไทยได้ปกป้องรักษาให้เกิดแต่สิ่งดีๆ กับลูกศิษย์

3.1.2 การสร้างความเชื่อมั่น ทำได้โดยในขณะที่มีการเรียนการสอนหรือฝึกซ้อมในเบื้องต้น ถ้าหากนักเรียนกิจกรรมดนตรีไทยเหนือหลักก็ควรจะให้เด็กเรียนพัก ในช่วงที่พักอยู่นั้น ครูผู้สอนดนตรีไทยและวิทยากรพิเศษจะเล่นเดี่ยวเครื่องดนตรีไทยให้นักเรียนได้ดู โดยการบรรเลงเดี่ยวดนตรีไทยที่มีเทคนิคแปลกใหม่ที่นักเรียนยังเล่นไม่ได้ดู ทำให้นักเรียนอยากเล่นและปฏิบัติดนตรีไทยตามตามครูหรือวิทยากรพิเศษนั้น ครูต้องตอบคำถามเกี่ยวกับเทคนิคการบรรเลงหรือความรู้เกี่ยวกับดนตรีไทยของเด็กได้ทุกคำถาม วิทยากรพิเศษเล่าประสบการณ์ในการเล่นดนตรีในสถานที่ต่างๆ เช่น การได้ไปเล่นดนตรีไทยในต่างประเทศให้ชาติต่างชาติดู การเล่นดนตรีไทยออกรายการทีวี เพื่อเป็นแรงจูงใจให้นักเรียนกิจกรรมดนตรีไทยมีความมานะอยากทำให้ได้เหมือนวิทยากรพิเศษบ้าง ครูและวิทยากรพิเศษมีคำชมเชยเมื่อนักเรียนดนตรีไทยที่เริ่มฝึกเบื้องต้นปฏิบัติดนตรีไทยได้ถูกต้องและดี ถ้านักเรียนทำไม่ได้ถูกต้องครูและวิทยากรพิเศษจะต้องรับตำหนิในจุดที่ปฏิบัติไม่ถูกนั้นทันทีเพื่อเป็นการเตือนโดยการ “ดุ” เป็นระยะ

3.1.3 การสร้างความสัมพันธ์และความผูกพัน เป็นการสร้างความผูกพันอย่างง่ายๆ โดยวิธีการสร้างความคุ้นเคย การพูดจากันอย่างเป็นกันเองระหว่างครูผู้สอนดนตรีไทยและวิทยากรพิเศษกับนักเรียนกิจกรรมดนตรีไทยเสมือนเป็นบุคคลในครอบครัวเดียวกัน มีการพูดคุยหยอกล้อให้อารมณ์ดี และลดความประหม่า ซึ่งมีผลทำให้นักเรียนก็พูด กล้าแสดงออกมากขึ้น และทำให้ครูผู้อุปนิสัยของนักเรียนแต่ละคน ทำให้ง่ายต่อการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทยมากขึ้นกว่าเดิม

การให้รุ่นพี่กิจกรรมดนตรีไทยที่อยู่ในรุ่นปัจจุบันและรุ่นพี่ที่จบการศึกษาไปแล้ว มาช่วยสอนและฝึกซ้อมดนตรีไทยให้กับน้องๆ ก็จะเป็นการสร้าง ความผูกพัน ระหว่างรุ่นพี่กับรุ่นน้อง เนื่องจากอยู่ในช่วงของวัยที่ใกล้เคียงกัน มีผลทำให้การต่อเพลงต่อได้เร็วขึ้นกว่าเดิม ทำให้เกิดการพึ่งพาอาศัยกัน เป็นการฝึกให้นักเรียนดนตรีไทยมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกันและกัน ได้มีความอดทน เพราะรุ่นน้องแต่ละคนก็มาความสามารถในการเรียนรู้ดนตรีไทยที่แตกต่างกัน รุ่นพี่ก็ต้องค่อยๆ สอนไปตามบริบทของแต่ละคน และรุ่นพี่ที่มีผลงานทางดนตรีไทยในอดีตก็สามารถเป็นตัวอย่างและเป็นแรงจูงใจให้รุ่นน้องในปัจจุบันได้เช่นกัน

3.1.4 การสร้างกฎระเบียบและวินัย ครูผู้สอนดนตรีไทย วิทยากรพิเศษ และนักเรียนกิจกรรมดนตรีไทย จะร่วมประชุมพูดคุยปรึกษาหารือในเรื่องของแนวการปฏิบัติและมารยาทของการเป็นนักดนตรีไทยที่ดี ว่าจะต้องทำอะไรกันบ้าง เพื่อให้การดำเนินกิจกรรมดนตรีไทยเป็นไปอย่างมีระบบ มีกฎระเบียบ วินัยและเป็นแบบอย่างให้กับผู้อื่นได้

3.2 ขั้นสร้างองค์ความรู้ใหม่

วิธีการและขั้นตอนในการสร้างองค์ความรู้ใหม่ของครูผู้สอนดนตรีไทยโรงเรียนลือคำหาญวารินชำราบ มีดังนี้

3.2.1 ครูผู้สอนดนตรีไทยแนะนำให้นักเรียนกิจกรรมดนตรีไทยได้รู้จักเครื่องดนตรีไทย แล้วอธิบายแนะนำองค์ความรู้เกี่ยวกับเรื่องเครื่องดนตรีไทยแต่ละชิ้น แนะนำให้รู้จักการใช้เครื่องดนตรีตลอดจนการวางมือ ไล่มือ ไล่นิ้ว ฝึกมือและฝึกการลงน้ำหนักมือให้คล่อง เพลงที่ใช้ในการฝึกซ้อมไล่นิ้ว ไล่มือ ของโรงเรียนลือคำหาญวารินชำราบ คือ เพลงฉิ่งมุล่ง

3.2.2 การฟังเพลงง่ายๆที่จะฝึกซ้อม จากหลายๆแหล่งที่มาให้มากเท่าที่มีเวลา ให้จดจำทำนองหรือแนวเพลงแต่ละเพลงที่จะทำการต่อ ทุกคนจะต้องต่อเพลงทางกลางให้ได้แม่นยำก่อน

ในขณะที่มีการฝึกปฏิบัติดนตรีไทยเบื้องต้น ครูผู้สอน และวิทยากรพิเศษจะสอนเรื่องของทฤษฎีดนตรีไทยไปพร้อมกันกับการปฏิบัติ

3.2.3 ในส่วนของครูผู้สอน และวิทยากรพิเศษ จะยึดถือปฏิบัติตามธรรมเนียม ประเพณีโบราณให้ใกล้เคียงมากที่สุด หากครูผู้สอนดนตรีไทย หรือวิทยากรพิเศษจะทำการสอนเพลงใด ครูและวิทยากรจะต้องมีความแม่นยำในเนื้อหาของแนวเพลงที่จะทำการต่อให้กับนักเรียนในแนวเพลงนั้นๆ

ในหัวข้อ 3.2 ที่กล่าวถึงการสร้างองค์ความรู้ใหม่มาทั้งหมดนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่าแทบจะไม่มีองค์ความรู้ใหม่เกิดขึ้นเลยก็ได้ เป็นเพียงการนำเอาระเบียบวิธีปฏิบัติตามจารีตประเพณีโบราณการดนตรีไทยมาประยุกต์ใช้เท่านั้นเอง

3.3 ขั้นการฝึกปฏิบัติ

ระยะเวลาและขั้นตอนฝึกปฏิบัติ การรวมวงและการปรับวงดนตรีไทยของครูผู้สอน โรงเรียนลือคำหาญวารินชำราบ มีดังนี้

3.3.1 ครูผู้สอนดนตรีไทยโรงเรียนลือคำหาญวารินชำราบ ใช้ระยะเวลาในการเรียนการสอนและฝึกการปฏิบัติดนตรีไทยขั้นพื้นฐาน ประมาณ 1 ปีการศึกษา เพื่อให้ นักเรียนกิจกรรมดนตรีไทยได้เรียนรู้และฝึกปฏิบัติเครื่องดนตรีไทยอย่างค่อยเป็นค่อยไปอย่างต่อเนื่อง โดยใช้เพลงง่ายๆ เป็นประเภทเพลงเก็บสั้นๆ ให้ได้ก่อน แล้วจึงขยับขึ้นมาฝึกซ้อมเพลงประเภทเพลงกรอ เพื่อให้มีพื้นฐานที่แน่นและปฏิบัติได้คล่อง จะเรียนรู้ทั้งทฤษฎีและเทคนิคควบคู่กันไปแล้ว เพลงที่ใช้ฝึกจะต้องเป็นเพลงเดียวกันทุกเครื่องเพื่อสะดวกในการรวมวงในเพลงพื้นฐาน การฝึกซ้อมในแต่ละวันจะใช้ระยะเวลาวันละ 3 ชั่วโมง โดยใช้เวลาในการต่อเพลง 1 ชั่วโมง ฝึกซ้อมทบทวนเพลงที่ต่ออีก 2 ชั่วโมง โดยมีหลักการในการต่อเพลงอยู่ว่า ต้องต่อเพลงทีละน้อยๆ แต่ให้ซ้อมทบทวนทีละหลายๆ ในขั้นตอนของการต่อเพลงครูผู้สอนดนตรีไทย หรือวิทยากรพิเศษจะยังไม่มีมีการปรับวงหรือปรับเทคนิคใด ๆ ทั้งสิ้น เอาเพียงแค่เล่นให้ได้เสียงชัดเจน และจังหวะให้ตรงถูกต้องก็พอ

3.3.2 วิธีและขั้นตอนในการปฏิบัติรวมวงดนตรีไทย หลังจากการเรียนและการฝึกซ้อมพื้นฐานเครื่องดนตรีไทยแต่ละเครื่องจนคล่องดีแล้ว ก็จะนำเพลงพื้นฐานที่แต่ละคนได้ฝึกเพลงมาจนชำนาญเพื่อปฏิบัติดนตรีไทยรวมกันเป็นวง ถ้าฝึกซ้อมจนได้แล้วจึงต่อเพลงใหม่ไปเรื่อยๆ เพลงพื้นฐานในที่นี้ มีอยู่ 4 เพลง คือ เพลงต้นเพลงฉิ่ง เพลงจระเข้หางยาว เพลงดวงพระธาตุ และเพลงนกขมิ้น ส่วนในกรณีที่เป็นการรวมวงของเพลงที่ใช้ในการประกวดแข่งขันในระดับต่างๆ ก็จะใช้วิธีการต่อเพลงและรวมวง ในลักษณะของการปฏิบัติก็จะเหมือนกันกับที่ผู้วิจัยได้กล่าวมาในข้างต้น

3.3.3 วิธีและขั้นตอนในการปรับวงดนตรีไทย ในกรณีที่ต่อเตรียมเพลงฝึกซ้อมเพื่อเข้าร่วมการประกวดแข่งขันในระดับการประกวดแข่งขันต่างๆ ของครูผู้สอนดนตรีไทย และวิทยากรพิเศษโรงเรียนลือคำหาญวารินชำราบดำเนินการ ดังนี้

- 1) ครูผู้สอนกิจกรรมดนตรีไทยจะให้นักเรียนกิจกรรมดนตรีไทย ต่อเพลงในการประกวดโดยใช้แนวเพลงทางกลาง(ทางฆ้องวงใหญ่)ทุกเครื่องทุกคน เมื่อต่อได้แล้วก็ฝึกซ้อมจนคล่อง
- 2) หลังจากทีทุกเครื่องดนตรีไทยได้ฝึกซ้อมเพลงที่ใช้ประกวดแข่งเพลงทางกลางจนคล่องแล้ว ครูผู้สอนดนตรีไทยก็จะให้เริ่มแยกแนวทางการบรรเลงของแต่ละเครื่องดนตรีไทย โดยอาศัยวิทยากรพิเศษจะเป็นผู้แนะนำบอกสอน ทั้งนี้เพราะนักเรียนกิจกรรมดนตรีไทยยังไม่สามารถแปรทำนองเพลงเองได้

3) ในลำดับต่อมา ก็จะทำให้แต่ละเครื่องดนตรีไทยที่หลักจากฝึกซ้อมแยกแนวทางเพลงแต่ละทางจนคล่องแล้ว มาบรรเลงร่วมกันในแนวทางเพลงของแต่ละเครื่องอย่างพร้อมเพรียงกัน แล้วครูผู้สอนดนตรีไทย วิทยากรพิเศษ และนักเรียนกิจกรรมดนตรีไทย ช่วยกันวิเคราะห์ดูข้อบกพร่องว่าตรงจุดไหนปฏิบัติได้ถูกได้ดี และตรงจุดปฏิบัติได้ผิดพลาด แล้วรีบปรับปรุงแก้ไขในจุดที่มีการบรรเลงที่ผิดพลาดเพื่อให้นักเรียนกิจกรรมดนตรีไทยได้บรรเลงให้ถูกต้องและดีขึ้น ให้ได้เสียงและสำเนียงที่กลมกลืนกัน โดยครูผู้สอนดนตรีไทยและวิทยากรพิเศษช่วยกันแนะนำ

4) ขั้นตอนต่อมาหลังจากครูผู้สอนดนตรีไทยและวิทยากรพิเศษได้ช่วยปรับวงและแนวเพลงได้ดีแล้ว นักเรียนกิจกรรมดนตรีไทยก็จะบรรเลงแนวเพลงที่ได้ปรับพร้อมกัน แล้ววิเคราะห์เพื่อปรับจังหวะกันอีกครั้งหนึ่งพร้อมกันทุกเครื่อง เมื่อครูผู้สอนดนตรีไทยและวิทยากรพิเศษเห็นว่าแนวทางของเพลงที่ใช้ประกวดแข่งขันดีขึ้นแล้ว ก็จะทำให้ฝึกซ้อมในแนวเพลงที่ได้ปรับแล้ว ฝึกซ้อมบรรเลงจนแม่นยำและคล่องเพื่อการบรรเลงออกมาดีที่สุด

หลังจากการปรับวงและฝึกซ้อมได้ดีตามเกณฑ์การประกวดแข่งขันแล้ว ก่อนการประกวดแข่งขัน ครูผู้สอน ดนตรีไทยและวิทยากรพิเศษจะบอกนักเรียนกิจกรรมดนตรีไทยหมดทุกคนว่า..“การประกวดและแข่งขันดนตรีไทย มีแพ้ มีชนะ อย่าหวังว่าจะต้องชนะเสมอไป ผู้ฟังและผู้ชมจะเป็นผู้ตัดสิน จงทำให้ดีที่สุด ถ้ายังไม่ดีก็ต้องฝึกให้เยอะเพื่อให้เกิดทักษะ

3.4 ขั้นการวัดผลและการประเมินผล

วิธีการและขั้นตอนการวัดผลและประเมินผลในกระบวนการเรียนการสอนดนตรีไทยของครูผู้สอนดนตรีไทย มีดังนี้

3.4.1 ครูผู้สอนดนตรีไทย และวิทยากรพิเศษให้นักเรียนกิจกรรมปฏิบัติดนตรีไทยในเพลงที่ต้องการประเมิน แล้วคณะครูและวิทยากรช่วยกันประเมิน ด้วยวิธีการสังเกต และการฟังว่าบรรเลงถูกต้องหรือไม่ อยู่ในระดับใด เป็นที่น่าฟังพอใจหรือไม่ สังเกตท่าทาง บุคลิกภาพ มารยาท การจัดวงดนตรี ฟังความชัดเจน ความกลมกลืนของเสียงและสำเนียงอารมณ์ของแนวเพลง สังเกตแล้วฟังแล้วหากยังไม่เป็นที่น่าฟังพอใจก็ต้องนำผลมาปรับปรุงกันใหม่

3.4.2 จัดการแสดงสดในเวทีใหญ่ที่ห้องโสต และแสดงอีกหลายเวที เพื่อให้ผู้อื่นทั้งครูในโรงเรียน ผู้ปกครองและนักเรียน ได้ช่วยกันฟังเพื่อนำการประเมินผลที่ได้รับมาปรับปรุงให้ดีขึ้น

3.4.3 ไม่มีแบบประเมิน แต่ใช้วิธีการสอบถามจากหลายๆส่วน ไม่ว่าจะเป็นคณะครู ผู้ปกครอง และนักเรียน แล้วเปรียบเทียบกับวงอื่นที่มีมาตรฐานจากวิซิต์บันทึกการแสดงดนตรีไทยของโรงเรียนอื่นๆ

3.5 ขั้นสรุปผล

ครูผู้สอนดนตรีไทยโรงเรียนลือคำหาญวารินชำราบมีวิธีการและขั้นตอนในการสรุปผลการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนดนตรีไทย ได้ดังนี้

3.5.1 จัดสรุปทำเป็นรายงานเอกสารแฟ้มการดำเนินกิจกรรมดนตรีไทยและแฟ้มผลงานทางดนตรีไทย ประกอบด้วยโครงการ ภาพถ่ายกิจกรรมการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทย และภาพถ่ายผลงานการประกวดแข่งขันดนตรีไทยในระดับต่างๆ

3.5.2 จัดทำเป็นข้อมูลสารสนเทศของโรงเรียนลือคำหาญวารินชำราบ เพื่อเป็นประชาสัมพันธ์โรงเรียน

3.5.3 จัดทำเป็นป้ายนิเทศ โดยนำผลงานเหรียญรางวัล เกียรติบัตรการประกวด แข่งขันทางด้านดนตรีไทยที่ได้รับ ภาพถ่ายกิจกรรมดนตรีไทย ภาพถ่ายการประกวดแข่งขันกิจกรรม ดนตรีไทย ในระดับต่างๆ มานำเสนอ

2.5.4 สรุปจากการสังเกตและการสอบถาม การปฏิบัติเครื่องดนตรีไทยเป็น รายบุคคลและการบรรเลงรวมกันเป็นวงต่อหน้าสาธารณะชนของนักเรียนกิจกรรมดนตรีไทย

จากการที่ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัยในพื้นที่วิจัยจริง ตามที่ได้นำเสนอข้อมูลใน ข้างต้นแล้วนั้น ผู้วิจัยสามารถนำข้อมูลที่ได้รับในพื้นที่วิจัยไปสรุปและอภิปรายผลเพื่อให้เกิดเป็นองค์ ความรู้และเพื่อเป็นต้นแบบในกระบวนการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทยในบทต่อไป

บทที่ 6

สรุปผล อภิปราย และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง กระบวนการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทยของสถานศึกษาที่สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ในจังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยทำการศึกษาข้อมูลเริ่มตั้งแต่ 1 พฤศจิกายน 2555 - 31 สิงหาคม 2556 แบ่งการวิจัยออกเป็น 4 ขั้นตอน คือ การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูล การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล การนำเสนอข้อมูล โดยการศึกษาสภาพของสถานศึกษา ที่มีการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทย ในจังหวัดอุบลราชธานี และศึกษาวิธีและกระบวนการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทยของสถานศึกษา ที่มีผลงานเชิงประจักษ์ได้รับรางวัล ระดับชาติ ในจังหวัดอุบลราชธานี และได้ศึกษาค้นคว้าหาข้อมูล จากเอกสาร ข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต งานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศ ทำการเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล และตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้าโดยการสัมภาษณ์และการสังเกต จากบุคคลที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ทำการวิจัย เพื่อให้ได้ข้อมูลที่น่าเชื่อถือในการทำการวิจัย แล้วนำผลการศึกษาที่ได้มาใช้เป็นต้นแบบในการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทยในสถาบันการศึกษาอื่นๆ ได้อย่างเข้าใจและถูกต้องอย่างมีประสิทธิภาพ โดยได้มีการเรียงลำดับหัวข้อต่าง ๆ ดังนี้

1. ความมุ่งหมายของการวิจัย
2. สรุปผลการวิจัย
3. อภิปรายผล
4. ข้อเสนอแนะ

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพของสถานศึกษา ที่มีการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทย ในจังหวัดอุบลราชธานี
2. เพื่อศึกษากระบวนการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทยของสถานศึกษา ที่มีผลงานเชิงประจักษ์ได้รับรางวัล ระดับชาติ ในจังหวัดอุบลราชธานี

สรุปผล

การศึกษาวิจัยเรื่อง กระบวนการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทยของสถานศึกษาที่สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ในจังหวัดอุบลราชธานี ผู้วิจัยนำเสนอสรุปผลการวิจัยตามความมุ่งหมาย ดังนี้

สภาพของสถานศึกษา ที่มีการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทย ในจังหวัดอุบลราชธานี ผู้วิจัยสรุปผลการศึกษาสภาพของสถานศึกษา ที่มีการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทย ในจังหวัดอุบลราชธานี ออกเป็นภาพรวมของพื้นที่การวิจัย คือ 1) โรงเรียนมูลนิธิวัดศรีอุบลรัตนาราม

(ในพระอุปถัมภ์สมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าอุบลรัตน์ราชกัญญา สิริวัฒนาพรรณวดี) 2) โรงเรียนเบ็ญจะมะมหาราช 3) โรงเรียนลือคำหาญวารินชำราบ ซึ่งแบ่งประเด็นการสรุปผลการวิจัยตามหัวข้อ 9 ด้านได้ดังนี้

1. ด้านสถานที่ พบว่า สภาพของห้องดนตรีไทยในพื้นที่วิจัย เป็นแค่เพียงห้องเอกเทศ ไม่มีอาคารเอกเทศ มีครูผู้สอนดนตรีไทยอยู่ประจำ ขนาดของห้องดนตรีไทยมีความเหมาะสมในพื้นที่อันจำกัด มีความเป็นสัดส่วน แต่ก็ไม่ใช่ห้องที่เก็บเสียง มีความสะอาด เอื้อต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนดนตรีไทย

2. ด้านการบริหารและการจัดการ พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาได้มอบอำนาจและให้สิทธิครูผู้สอนดนตรีไทยในการดำเนินการพัฒนาศักยภาพผู้เรียนให้ประสบความสำเร็จ เปิดกว้างให้ชุมชนภายนอกและเชิญผู้เชี่ยวชาญทางด้านดนตรีไทยเข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมกิจกรรมดนตรีไทยของโรงเรียน โรงเรียนมีโครงการและนโยบายส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมกิจกรรมดนตรีไทยที่ชัดเจน มีการบริหารและการจัดการด้านกิจกรรมดนตรีไทยอย่างเป็นระบบ ครูผู้สอนกิจกรรมดนตรีไทยและนักเรียนกิจกรรมดนตรีไทยมีความใกล้ชิดและผูกพันกันเป็นอย่างดี

3. ด้านหลักสูตร พบว่า กิจกรรมการเรียนการสอนดนตรีไทย เป็นไปตามโครงสร้างหลักสูตรของสถานศึกษาในกลุ่มสาระศิลปะ ซึ่งเปิดเป็นชุมนุมดนตรีไทยและเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน นักเรียนเลือกเรียนเครื่องดนตรีตามที่ตนเองสนใจ หรือถนัด เวลาที่ใช้ในการฝึกซ้อมดนตรีไทย วันจันทร์ - วันศุกร์ใช้เวลาช่วงเช้าในช่วงเวลา 07.30 น. - 08.00 น. และใช้เวลาฝึกซ้อมในช่วงเย็น จะซ้อมหลังจากนักเรียนกิจกรรมดนตรีไทยเลิกเรียนพิเศษทางด้านวิชาการ ในช่วงเวลา 15.30 น. - 19.00 น. ซึ่งโรงเรียนจัดการฝึกซ้อมตามกลุ่มเครื่องดนตรีไทยที่นักเรียนสนใจ ซึ่งแบ่งเป็นกลุ่มย่อย ถ้าในเทศกาลการประกวดและแข่งขันกิจกรรมดนตรีไทย จะมีกิจกรรมการเก็บตัวเข้าค่ายเพื่อฝึกซ้อมดนตรีไทยที่ห้องดนตรีไทยของแต่ละสถานศึกษา

4. ด้านการสนับสนุนด้านงบประมาณ พบว่า กิจกรรมดนตรีไทยได้รับงบประมาณการสนับสนุนทั้งภาครัฐและสถานศึกษา อาทิ งบประมาณสนับสนุนเงินเรียนฟรี 15 ปี งบประมาณสนับสนุนงบไทยเข้มแข็ง (Sp2) บางส่วนจะได้มาจากงบประมาณสมาคมผู้ปกครอง งบประมาณจากการเล่นดนตรีไทยบริการชุมชนโดยการบริจาคของเจ้าภาพที่วงดนตรีไทยได้ไปช่วยงาน งบประมาณการสนับสนุนของผู้ปกครองและจากตัวครูผู้สอนดนตรีไทยในช่วงเข้าค่ายเก็บตัวฝึกซ้อมดนตรีไทย

5. ด้านการส่งเสริมและขวัญกำลังใจ พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาให้การสนับสนุนส่งเสริมและขวัญกำลังใจ แบบเปิดกว้าง อำนวยความสะดวกแก่ครูและนักเรียนกิจกรรมดนตรีไทยเพื่อเข้าร่วมกิจกรรมบริการแก่สังคมที่ร้องขอมา และร่วมการประกวดแข่งขันดนตรีไทยในระดับต่างๆ เมื่อถึงฤดูกาลแข่งขันผู้บริหารสถานศึกษาจะให้กำลังใจดูแลการฝึกซ้อมและเมื่อมีการประกวดแข่งขันในระดับต่างๆ ก็จะตามไปร่วมให้กำลังใจและดูการประกวดแข่งขันเสมอ เมื่อนักเรียนกิจกรรมดนตรีไทยต้องเดินทางไปร่วมงานบริการแก่สังคม และไปร่วมการประกวดแข่งขันดนตรีไทยตามสถานที่ต่างๆ ในเวลาราชการ นักเรียนกิจกรรมดนตรีไทยก็ไม่มีผลกระทบต่อการเรียนการสอนในรายวิชาอื่น เพราะถือว่าการเรียนรู้นอกสถานที่ และการบูรณาการเข้าไปในวิชาดนตรีไทย กิจกรรมดนตรีไทยถือได้ว่าเป็นเอกลักษณ์ของสถานศึกษา คณะครูทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้เข้าใจในกิจกรรมให้ความร่วมมือ

ให้การสนับสนุน และถือเป็นการยอมรับในคณะครูทุกคน โรงเรียนจะมีค่าจ้างตอบแทนสำหรับวิทยากรที่มาช่วยปรับวงดนตรีไทยทุกครั้ง สำหรับครูและนักเรียนกิจกรรมดนตรีไทยที่มีผลงานสร้างชื่อเสียงทางด้านดนตรีไทยให้กับสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาก็จะมีการมอบรางวัลและประกาศชื่นชมที่หน้าเสาธง เมื่อมีผลงานจากการดำเนินการจัดการเรียนการสอนและการทำวงดนตรีไทยของครูผู้สอนที่มีผลงานในระดับต่างๆ ในเชิงประจักษ์ ครูผู้สอนจะได้รับการพิจารณาประเมินความดีความชอบจากผู้บริหารและครูผู้สอนได้รับการสนับสนุนในทุกๆ ด้าน ในส่วนของครูผู้สอนดนตรีไทยและวิทยากรพิเศษที่มีต่อนักเรียนกิจกรรมดนตรีไทย ก็มีการให้ความช่วยเหลือและมีการให้ขวัญกำลังใจแก่นักเรียนกิจกรรมดนตรีไทยในทุกด้านเช่นกัน

6. ด้านเครื่องดนตรีและสื่อการเรียนการสอน พบว่า เครื่องดนตรีไทย มีจำนวนเพียงพอต่อจำนวนนักเรียนกิจกรรมดนตรีไทย ระดับคุณภาพเสียงของเครื่องดนตรีอยู่ในระดับปานกลางไปหาดีถ้าเครื่องดนตรีไทยชิ้นใดมีเสียงไม่ดีก็จะได้รับการซ่อมแซมและปรับแต่งให้มีคุณภาพเสียงที่ดีขึ้นในแต่ละสถานศึกษามีสื่อการเรียนการสอนเป็นเอกสารหนังสือเกี่ยวกับเครื่องดนตรีไทย บทความ หนังสือโน้ตเพลงไทย แผ่นซีดี อินเทอร์เน็ต แผ่นรูปภาพส่วนประกอบของเครื่องดนตรีไทย แผนภูมิการปฏิบัติเครื่องดนตรีเบื้องต้น ส่วนเครื่องดนตรีไทยที่แต่ละสถานศึกษามีก็สามารถใช้ประกอบเพื่อการบรรเลงเป็นวง ได้แก่ วงเครื่องสาย วงเครื่องสายผสม วงปี่พาทย์ไม้นวม วงปี่พาทย์ไม้แข็ง และวงปี่พาทย์ผสมเครื่องสาย เป็นต้น

7. ด้านครูผู้สอนดนตรีไทย พบว่า มีจำนวนครูผู้สอนดนตรีไทย ไม่เพียงพอกับจำนวนสัดส่วนของนักเรียนกิจกรรมดนตรีไทย ครูผู้สอนดนตรีไทยส่วนใหญ่จะมีวุฒิการศึกษาทางด้านดนตรีไทยโดยตรง ปัจจัยที่สำคัญเป็นอย่างมากของแต่ละสถานศึกษาอีกอย่างหนึ่ง ที่ทำให้สถานศึกษาประสบความสำเร็จในกิจกรรมดนตรีไทยจนมีผลงานเชิงประจักษ์และเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปในสังคม คือ การมีวิทยากรพิเศษจากหน่วยงานในระดับอุดมศึกษามาคอยให้ความช่วยเหลือในการปรับวงและปรับทางดนตรีไทยให้กับนักเรียนกิจกรรมดนตรีไทย ครูผู้สอนก็ให้ความสำคัญของการส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทยในสถานศึกษาอย่างทุ่มเทแรงกาย แรงใจ ความคิดและความเสียสละทรัพย์ส่วนตัว และอุทิศเวลาให้แก่นักเรียนและกิจกรรมที่ดำเนินการ เพื่อเป็นการอนุรักษ์และส่งเสริมให้ดนตรีไทยอยู่คู่กับสังคมไทยตลอดไป ครูผู้สอนดนตรีไทยจะเปิดโอกาสให้นักเรียนได้เรียนรู้ในเรื่องดนตรีไทยอย่างถูกต้องตามหลักการและขนบธรรมเนียมประเพณีการปฏิบัติทางดนตรีไทย สถานศึกษาก็เปิดให้มีการเรียนการสอนกิจกรรมดนตรีไทยตามโครงสร้างหลักสูตรในหมวดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ซึ่งนักเรียนกิจกรรมดนตรีไทยที่ได้เรียนและได้ฝึกปฏิบัติกิจกรรมดนตรีไทยก็มีผลดีต่อตัวนักเรียนเอง อาทิ ช่วยในการตัดสินใจ ช่วยให้มีทักษะการใช้ชีวิต มีการทำงานเป็นหมู่คณะ รู้หน้าที่ ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ ไม่ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด แก้มอเตอร์ไซด์และการพนัน ช่วยในการพัฒนาอารมณ์ จิตใจ พัฒนาสมองในเรื่องของความจำ มีสมาธิ มีการทำงานอย่างเป็นระบบ มีการชุมชนสัมพันธ์เกิดการเรียนรู้ชีวิตจริงของสังคม เกิดการพึ่งพาอาศัยกันทำให้เกิดความสามัคคีระหว่างรุ่นพี่และรุ่นน้อง มีวินัยเพิ่มขึ้น เด็กดนตรีไทยส่วนใหญ่จะเป็นเด็กเรียนเก่ง

8. ด้านนักเรียนกิจกรรมดนตรีไทย พบว่า นักเรียนกิจกรรมดนตรีไทยเป็นผู้ที่มีความสนใจใฝ่รู้และมีความรับผิดชอบสูง มีวินัยในตัวเองสูง ตั้งใจฝึกซ้อมกันเป็นอย่างดี ช่วยเหลือดูแล

ซึ่งกันและกัน มาฝึกซ้อมตรงตามเวลานัดหมาย มีการบริหารจัดการเวลาได้ดี เวลาที่ใช้ในการฝึกซ้อมดนตรีไทย คือ หลังจากเลิกเรียนพิเศษด้านวิชาการ จะนัดหมายในช่วงเวลาที่ว่างตรงกัน แต่ละโรงเรียนมีวิธีการคัดเลือกนักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมดนตรีไทย หลากหลายวิธีการ เช่น คัดเลือกจากวิธีการใช้โศกนาฏ คัดเลือกจากนักเรียนในวิชาเพิ่มเติมที่มีพรสวรรค์สามารถปฏิบัติดนตรีไทยได้ดี คัดเลือกจากกลุ่มเด็กชุมนุมดนตรีไทยที่มีพรสวรรค์สามารถปฏิบัติดนตรีไทยได้ดี คัดเลือกจากกลุ่มนักเรียนที่มีความสนใจมีใจรักดนตรีไทยทั่วไปที่มีพรสวรรค์ทางด้านดนตรีไทย(นักเรียนกลุ่มนี้มักได้รับแรงบันดาลใจมาจากคำแนะนำของรุ่นพี่) คัดเลือกจากกลุ่มนักเรียนที่ผู้ปกครองส่งเสริมสนับสนุนให้เข้าร่วมกิจกรรมดนตรีไทย และแต่ละโรงเรียนวิธีการคัดเลือกนักเรียนกิจกรรมดนตรีไทยให้เหมาะสมกับเครื่องดนตรีที่จะฝึกปฏิบัติบรรเลง ได้แก่ คัดเลือกโดยครูผู้สอนดนตรีไทยเป็นผู้จัดให้ปฏิบัติตามความเหมาะสมของสรีระร่างกาย คัดเลือกตามความสนใจหรือตามความถนัดในเครื่องดนตรีของผู้ปฏิบัติ และโดยวิธีการแนะนำจากรุ่นพี่ที่เคยปฏิบัติเครื่องดนตรีไทยเครื่องนั้นมาก่อน นักเรียนกิจกรรมดนตรีไทยได้ซึ่งเห็นคุณค่า และเห็นถึงความสำคัญ มีความภาคภูมิใจจากรางวัลที่ได้รับและจากการที่ได้ปฏิบัติเครื่องดนตรีไทย รับรู้ถึงประโยชน์จากการปฏิบัติดนตรีไทย นักเรียนกิจกรรมดนตรีไทยมีความรัก มีความศรัทธาและเชิดชูในตัวครูผู้สอนดนตรีไทยเป็นอย่างมาก ครูเป็นแบบอย่างในทางที่ดีให้กับนักเรียน กิจกรรมดนตรีไทยนักเรียนกิจกรรมดนตรีไทยได้มีโอกาสเข้าร่วมแสดงดนตรีไทยในงานสำคัญต่างๆ ทั้งในโรงเรียนและการบริการแก่สังคมภายนอกทั้งของภาครัฐและภาคเอกชน และได้เข้าร่วมประกวดแข่งขันดนตรีไทยในทุกระดับเสมอๆ นักเรียนกิจกรรมดนตรีไทยมีความสุขกับการได้ร่วมกิจกรรมดนตรีไทย

9. ด้านผลงานทางดนตรีไทย พบว่า แต่ละโรงเรียนมีผลงานทางด้านดนตรีไทยทั้งในระดับเครือข่าย ระดับเขตพื้นที่การศึกษา ระดับภูมิภาค และระดับชาติ อีกทั้งยังมีผลงานรางวัลในระดับถ้วยพระราชทาน ซึ่งเป็นที่ยอมรับของผู้ปกครองและประชาชนโดยทั่วไปเป็นอย่างมาก นักเรียนกิจกรรมดนตรีไทย สามารถนำความรู้ทางด้านดนตรีไทยและผลงานทางด้านดนตรีไทยไปใช้ต่อยอดเป็นโควตาเพื่อการสมัครศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นไปได้

กระบวนการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทยของสถานศึกษา ที่มีผลงานเชิงประจักษ์ได้รับรางวัล ระดับชาติ ในจังหวัดอุบลราชธานี

ผู้วิจัยสรุปผลการศึกษาระบบการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทยของสถานศึกษาที่มีผลงานเชิงประจักษ์ได้รับรางวัล ระดับชาติ ในจังหวัดอุบลราชธานี ออกเป็นภาพรวมของพื้นที่การวิจัย คือ 1) โรงเรียนมูลนิธิวัดศรีอุบลรัตนาราม (ในพระอุปถัมภ์สมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าอุบลรัตน์ราชกัญญา สิริวัฒนาพรรณวดี) 2) โรงเรียนเบ็ญจะมะมหาราช 3) โรงเรียนลือคำหาญวารินชำราบ ซึ่งแบ่งประเด็นการสรุปผลการวิจัยตามขั้นตอนวิธีการและกระบวนการจัดการเรียนการสอนดนตรี 5 ขั้น ได้ดังนี้

1. ขั้นการสร้างบรรยากาศ พบว่า แต่ละพื้นที่การวิจัยมีขั้นการสร้างบรรยากาศที่คล้ายคลึงกัน อันได้แก่ การสร้างคติธรรมความเชื่อในเรื่องของการไหว้ครูดนตรีไทย การสร้างนักเรียนกิจกรรมดนตรีไทยมีความเชื่อมั่นในตัวครูผู้สอนดนตรีไทย การสร้างความสัมพันธ์และความผูกพันเป็นมิตรที่ดีต่อกันระหว่างตัวครูและนักเรียน การสร้างความศรัทธาในตัวครูผู้สอนดนตรีไทย

การบริหารจัดการในห้องเรียน การทำเรื่องยากให้เป็นเรื่องง่าย การให้นักเรียนกิจกรรมดนตรีไทย ฝึกซ้อมทีละน้อยๆ การจัดทำตารางการเรียนการสอนและการฝึกซ้อมให้เป็นระบบ การสร้าง กฎระเบียบวินัย ไม่ควรฝึกซ้อมแบบเคร่งเครียด มีการจัดค่ายพัฒนาศักยภาพนักเรียนดนตรีไทย

2. ขั้นสร้างองค์ความรู้ใหม่ พบว่า แต่ละพื้นที่การวิจัยมีการยึดเอาแนวปฏิบัติมาจากองค์ความรู้แบบดั้งเดิม ถือตามจารีตประเพณีการปฏิบัติทางดนตรีไทยที่เคยปฏิบัติต่อกันมา ให้ใกล้เคียงที่สุด แล้วมาประยุกต์สร้างเป็นองค์ความรู้ในสถานการณ์ปัจจุบัน โดยทั้งครูและนักเรียนจะ ศึกษาหาความรู้ทางด้านดนตรีไทยอย่างไม่สิ้นสุด ทั้งทางเอกสารที่เป็นตำราเกี่ยวข้องกับดนตรีไทย การให้นักเรียนได้เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้จริง การเชิญวิทยากรพิเศษมาให้ความรู้และปฏิบัติจริงให้ นักเรียนได้ดู การให้ลองฝึกทดลองถูกโดยการให้นักเรียนปฏิบัติดูว่าหากปฏิบัติอย่างนี้แล้วจะเกิดอะไร การใช้เทคโนโลยีในการสืบค้นหาข้อมูลองค์ความรู้เกี่ยวกับดนตรีไทย การฟังเพลงจากแถบบันทึกเสียง และซีดีเพลงที่ต้องการต่อเพลงนั้นๆ โดยให้นักเรียนฟังศึกษาและต่อเพลงด้วยตนเองมาก่อน จากนั้นครู และวิทยากรพิเศษ หรือรุ่นพี่จะเข้ามาช่วยแนะนำหรือปรับเทคนิคแนวเพลงให้เหมาะสมของแต่ละ เครื่องดนตรี ส่วนแนวทางในการเตรียมความพร้อมเพื่อเข้าร่วมการประกวดแข่งขันดนตรีไทยในเวที ต่างๆ มีการจัดกระทำโดยการจะต้องศึกษาด้วยว่ามีคณะกรรมการมาจากที่ใดบ้าง เพราะ คณะกรรมการแต่ละเวทีมีความชอบแนวเพลงไม่เหมือนกัน จึงถือว่านอกจากความสามารถของนักเรียน กิจกรรมดนตรีไทยแล้วคณะกรรมการตัดสินดนตรีไทยก็เป็นองค์ประกอบที่สำคัญมากในการประกวด แข่งขันดนตรีไทยแต่ละเวที

3. ขั้นการฝึกปฏิบัติ พบว่า ในขั้นตอนการฝึกปฏิบัติมีการแบ่งเวลาให้เหมาะสม ไม่ให้กระทบต่อหน้าที่การงานประจำของครูผู้สอนและการเรียนในด้านวิชาการของนักเรียนกิจกรรม ดนตรีไทย บทเพลงที่ให้นักเรียนใช้ในการฝึกไถ่เนื้อก็จะ เป็นบทเพลงที่มีเสียงครบทุกเสียงในอัตราจังหวะ ชั้นเดียว พร้อมทั้งมีการฝึกเทคนิคในการบรรเลงเครื่องดนตรีไทยแบบต่างๆ และมีการปรับบุคลิก ท่าทางทำนองในการบรรเลงเครื่องดนตรีไทยไปพร้อมๆ กัน ระยะเวลาในการจัดตั้งวงและการฝึกซ้อม รวมวงดนตรีไทย ใช้ระยะเวลาในการดำเนินการ ประมาณเป็นทีแน่นอนไม่ได้ ระยะเวลาในการเตรียม วงเข้าร่วมการประกวดแข่งขันขึ้นอยู่กับความยากง่ายของเพลง ขึ้นอยู่กับประเภทของวง และขึ้นตาม กายภาพของเครื่องดนตรีไทยแต่ละประเภท หรือตามความรู้พื้นฐานทางดนตรีไทยของนักเรียน ส่วนระยะเวลาในการปรับวงเพื่อเตรียมเข้าร่วมการประกวดแข่งขัน วิทยากรพิเศษถือว่ามีความสำคัญ และมีบทบาทมากในขั้นตอนนี้ โดยจะปรับแนวเพลงให้เป็นไปตามความเหมาะสมของธรรมชาติของ เครื่องดนตรีแต่ละประเภท ค่อยปรับไปที่ละกลอนเพลง ปรับความซ้ำเร็ว ปรับอารมณ์เพลง แล้วค่อยๆ เพิ่มเทคนิคแต่ละเครื่องไปเรื่อยๆ และปฏิบัติซ้ำจนนำไปสู่การจัดการที่ดีที่สุดร่วมกัน ก่อนมีการประกวดแข่งขัน ครูผู้สอนดนตรีไทยและวิทยากรพิเศษจะอบรมสั่งสอนและให้กำลังใจแก่นักเรียนกิจกรรมดนตรีไทยว่าทำได้ดีที่สุด ให้ถือว่าเป็นการซ้อมใหญ่และการประกวดแข่งขันก็มีแพ้ มีชนะเป็นเรื่องธรรมดา

4. ขั้นการวัดผลและการประเมินผล พบว่า มีวิธีการวัดผลและประเมินผล หลากหลายวิธี อาทิ โดยวิธีการสังเกตด้วยสายตาประสาทตาและสายตาประสาทหูว่าการบรรเลงมีความ พร้อมเพียงกัน การบรรเลงมีการสอดประสานแนวทำนองเพลงกันหรือไม่ สังเกตว่าเครื่องดนตรีขึ้นใด

ดังนั้นก็ยากกว่ากัน ดูการบรรเลงไปที่ละท่อนแล้วทำเครื่องหมายไว้ว่าผิดตรงไหน นักร้องมีการหายใจ เว้นวรรคตอนอย่างไร เครื่องประกอบจังหวะในการบรรเลงถูกต้องเพียงใด โดยการแสดงให้เห็นบุคคลภายนอกประเมิน โดยวิธีการเปรียบเทียบกับวงอื่นที่ได้มาตรฐาน ประเมินตามกลุ่มเครื่องมือว่าสามารถบรรเลงได้ตามเกณฑ์มาตรฐานดนตรีไทย สำนักมาตรฐานอุดมศึกษา สำนักงานปลัดทบวงมหาวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๓๘ หรือตามเกณฑ์การประกวดแข่งขันแต่ละเวทีหรือไม่ ประเมินตามจุดประสงค์การเรียนรู้ของกิจกรรมดนตรีไทยและวัตถุประสงค์ของโครงการพัฒนาศักยภาพนักเรียนดนตรีไทย โดยการวิเคราะห์จากการบรรเลงและคุณภาพเสียงและถ่วงทำนองของเครื่องดนตรีแต่ละชิ้นที่นักเรียนบรรเลงออกมา แล้วให้คะแนนตามความสามารถของแต่ละคน จึงถือได้ว่าการวัดผลและประเมินผลนี้ ไม่เป็นการประเมินอย่างตายตัว ขึ้นอยู่กับระยะเวลาของการปฏิบัติ ตามโครงสร้างดนตรีไทย ทักษะดนตรีไทย วรรณคดีดนตรีไทย ซึ่งต้องยึดตามจารีตประเพณีโบราณที่เคยปฏิบัติสืบต่อกันมาเพื่อให้ใกล้เคียงให้ดีและเป็นจริงที่สุด

5. ขั้นสรุปผล พบว่า มีวิธีการและขั้นตอนในการสรุปผลการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนดนตรีไทยอย่างเป็นระบบ โดยยึดหลักการระบบ PDCA มีการสรุปผลตามโครงการในกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ แล้วนำผลงานที่ได้ไปปรับปรุงพัฒนางานในปีการศึกษาต่อไป มีการจัดกระทำข้อมูลสารสนเทศเป็นแฟ้มเอกสารการดำเนินกิจกรรมดนตรีไทยและแฟ้มผลงานทางดนตรีไทย มีการจัดทำป้ายนิเทศเพื่อประชาสัมพันธ์ผลงาน มีการนำผลงานเหรียญรางวัลและเกียรติบัตรการประกวดแข่งขันด้านดนตรีไทยมาจัดให้เป็นหมวดหมู่ มีภาพถ่ายกิจกรรมดนตรีไทย มีภาพถ่ายการประกวดแข่งขันกิจกรรมดนตรีไทยในระดับต่างๆ และสามารถสรุปจากการสังเกตและสอบถามในการปฏิบัติเครื่องดนตรีไทยเป็นรายบุคคลและการบรรเลงรวมกันเป็นวงต่อหน้าสาธารณชนของนักเรียนกิจกรรมดนตรีไทย ดูจากการบรรเลงทั้งเดี่ยวและการบรรเลงรวมเป็นวงโดยสามารถบรรเลงได้คล่องจนจบเพลงแบบไม่มีข้อผิดพลาดเลย และดูจากผลงาน เหรียญรางวัลต่างๆ ที่ได้รับจากการประกวดแข่งขัน

อภิปรายผล

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง กระบวนการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทยของสถานศึกษาที่สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน(สพฐ.) ในจังหวัดอุบลราชธานี ผู้วิจัยได้นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลมาอภิปรายผลในประเด็นสำคัญตามลำดับหัวข้อของจุดมุ่งหมาย ซึ่งสามารถอภิปรายได้ดังนี้

สภาพของสถานศึกษา ที่มีการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทย ในจังหวัดอุบลราชธานี การอภิปรายผลการศึกษาสภาพของสถานศึกษา ที่มีการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทย ในจังหวัดอุบลราชธานี อภิปรายเป็นภาพรวมของพื้นที่การวิจัย คือ 1) โรงเรียนมูลนิธิวัดศรีอุบลรัตนาราม(ในพระอุปถัมภ์สมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าอุบลรัตนราชกัญญา สิริวัฒนาพรรณวดี) 2) โรงเรียนเบ็ญจะมะมหาราช 3) โรงเรียนลือคำหาญวารินชำราบ ซึ่งแบ่งประเด็นการอภิปรายผลการวิจัยตามหัวข้อ 9 ด้าน ได้ดังนี้

1. ด้านสถานที่ พบว่า โดยสภาพห้องดนตรีไทยของพื้นที่การวิจัยจะเป็นเพียงห้องเอกเทศไม่เป็นอาคารเอกเทศ สภาพของห้องดนตรีไทย คือ สิ่งแวดล้อมที่ถือได้ว่าเป็นสถานที่ในการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทย ซึ่งแนวคิดและทฤษฎีการเรียนรู้ของ อัลเบิร์ต บันดูรา (Albert Bandura) เชื่อว่าสิ่งแวดล้อมมีความสำคัญ เพราะพฤติกรรมของคนส่วนมากเป็นการเรียนรู้โดยการสังเกต หรือการเรียนรู้แบบจากตัวแบบ และตัวแบบก็ไม่จำเป็นต้องเป็นสิ่งมีชีวิต ฉะนั้นด้านสถานที่จึงเป็นปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จในการดำเนินกิจกรรมด้านดนตรีไทยของสถานศึกษา และถือว่าเป็นต้นแบบหล่อหลอมจารีตประเพณีวัฒนธรรมทางดนตรีไทย เป็นสถานที่สร้างความผูกพันระหว่างครูผู้สอนดนตรีไทยและนักเรียนกิจกรรมดนตรีไทย รวมถึงเป็นแหล่งความเชื่อความศรัทธาระหว่างนักเรียนกิจกรรมดนตรีไทยและครูเทพทางดนตรีไทย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดและทฤษฎีโครงสร้างและหน้าที่ พร้องทั้งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ชัชวาล มะลิซ้อน (2545 : ไม่มีเลขหน้า) เรื่อง ปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จในการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเล่นดนตรีไทยในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดน่าน ผลการวิจัยพบว่าห้องดนตรีก็เป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จในการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเล่นดนตรีไทยในโรงเรียนประถมศึกษา

2. ด้านการบริหารและการจัดการ พบว่า การบริหารและการจัดการ ผู้บริหารสถานศึกษาในพื้นที่การวิจัยมอบอำนาจและให้สิทธิครูผู้สอนดนตรีไทยในการดำเนินการพัฒนาศักยภาพผู้เรียนให้ประสบความสำเร็จ เปิดกว้างให้มวลชนภายนอกและเชิญผู้เชี่ยวชาญทางด้านดนตรีไทยเข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมกิจกรรมดนตรีไทยของโรงเรียน มีโครงการและนโยบายส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมกิจกรรมดนตรีไทยที่ชัดเจน มีการบริหารและการจัดการด้านกิจกรรมดนตรีไทยที่เป็นระบบ ครูผู้สอนกิจกรรมดนตรีไทยและนักเรียนกิจกรรมดนตรีไทยมีความผูกพันใกล้ชิด ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ สมเธ มาณะกรโกวิท (2548 : 17) ซึ่งได้แสดงความเห็นไว้ว่า การบริหาร หมายถึงการใช้ศาสตร์และศิลป์ของบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ร่วมมือกันดำเนินกิจกรรมหรืองานให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้ร่วมกัน โดยอาศัยกระบวนการและทรัพยากรทางการบริหารเป็นปัจจัยอย่างประหยัดและให้เกิดประโยชน์สูงสุด ผู้บริหารจะบริหารงานให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลได้นั้น ต้องมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องของทฤษฎีและหลักการบริหาร เพื่อจะได้นำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสมกับการทำงาน สถานการณ์และสิ่งแวดล้อม จึงอธิบายได้ว่าหากมีการบริหารจัดการที่ดี ก็มีส่วนที่จะทำให้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนดนตรีไทยประสบผลสำเร็จได้เป็นอย่างมาก

3. ด้านหลักสูตร พบว่า กิจกรรมการเรียนการสอนดนตรีไทย เป็นไปตามโครงสร้างหลักสูตรของสถานศึกษาในกลุ่มสาระศิลปะ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ณรุทธิ์ สุทธิจิตต์ (2555 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาประวัติดนตรีไทยศึกษา ผลการวิจัยพบว่า มีการกำหนดหลักสูตรและการเรียนการสอนดนตรีทั้งลักษณะวิชาสามัญและวิชาเฉพาะ การเรียนดนตรีไทยจึงมีระบบระเบียบมากขึ้นเรียนเป็นรายวิชา และกำหนดการประเมินผลอย่างเป็นระบบ มีการพัฒนาหลักสูตรจากบ้าน วัด และวัง เป็นหลักสูตรดนตรีในสถาบันการศึกษาระดับต่างๆ ต่อมาใน พ.ศ. 2538 มีการกำหนดเกณฑ์มาตรฐานดนตรีไทยโดยทบวงมหาวิทยาลัย เพื่อใช้อ้างอิงสำหรับทุกระดับการศึกษาตั้งแต่ระดับอนุบาล ประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษา และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ดารินทร์ พุสดี (2541 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นดนตรีพื้นเมืองล้านนา เรื่อง ซึ่ง ผลการวิจัยพบว่า

การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาจัดทำเป็นหลักสูตรการเรียนการสอนมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น การร่วมมือระหว่างผู้สอนกับวิทยากรท้องถิ่นในการออกแบบการสอน การเตรียมการสอน การวัดผลและการประเมินผล จะทำให้สามารถแก้ไขข้อบกพร่องของนักเรียนได้ทันทีที่พบเห็น เป็นการสร้างทักษะที่ดีและถูกต้องให้ติดตัวนักเรียน

อธิบายได้ว่าหลักสูตรมีผลต่อการจัดการศึกษาดนตรีเพราะหลักสูตรเป็นตัวกำหนดทิศทางของการศึกษาดนตรีว่าจะไปในทิศทางใด หลักสูตรจึงเป็นอีกประเด็นหนึ่งที่มีผลต่อการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทย และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Mohd (2007 : 33) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการศึกษาดนตรีในโรงเรียนรัฐบาลของประเทศมาเลเซีย : การสนับสนุน ประเด็นปัญหาและความท้าทายวิชาดนตรี เริ่มมีในหลักสูตรของโรงเรียนรัฐบาลมาเลเซียตั้งแต่ปี 1982 แต่มีเฉพาะในโรงเรียนประถม ในปี 1996 ทั้งประเทศมีหลักสูตรใหม่ของวิชาดนตรีในโรงเรียนมัธยมเพียงสองสามแห่ง จุดประสงค์เพื่อสืบทอดดนตรีพื้นเมืองมาเลเซียอันเป็นมรดกทางวัฒนธรรมให้คงอยู่ต่อไป ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา ก็ประเด็นปัญหาต่างๆตามมามากมาย จุดประสงค์ของงานวิจัยนี้ จึงมุ่งศึกษาสถานะปัจจุบันของการศึกษาดนตรีในโรงเรียนรัฐบาลของมาเลเซียในด้านการสนับสนุนและเนื้อหาในหลักสูตร และยังคงประเด็นปัญหาต่างๆ อันเกิดจากการสนับสนุนการศึกษาดนตรีนี้อีกด้วย

4. ด้านการสนับสนุนด้านงบประมาณ พบว่า ด้านงบประมาณก็เป็นส่วนสำคัญในขับเคลื่อนและการบริหารจัดการกิจกรรมดนตรีไทยให้ประสบความสำเร็จ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ทิพวรรณ สุขสกิจ (2550 : 58-62) เรื่อง การศึกษาสภาพปัญหาในการส่งเสริมความสามารถด้านดนตรีไทยของนักเรียนโรงเรียนรัตนธิเบศร์ จังหวัดนนทบุรี ผลการวิจัยพบว่า การจัดลำดับสภาพปัญหาในการส่งเสริมความสามารถด้านดนตรีไทยของนักเรียนโรงเรียนรัตนธิเบศร์ โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเรียงจากระดับมากที่สุดลงไปหาระดับต่ำสุดได้ดังนี้ (1) งบประมาณ (2) สภาพแวดล้อม (3) วิธีการสอน (4) หลักสูตร (5) สื่ออุปกรณ์การเรียนการสอน (6) ผู้เรียนผู้สอน (7) การวัดผลและการประเมินผล และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ชัชชวาล มะลิซ้อน (2545 : ไม่มีเลขหน้า) เรื่อง ปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จในการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเล่นดนตรีไทยในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดน่าน ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จในการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเล่นดนตรีไทยในโรงเรียนประถมศึกษา ในระดับปานกลาง คือ งบประมาณ

ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ กรกฎ วงศ์สุวรรณ (2549 : ง) ได้ศึกษากระบวนการถ่ายทอดดนตรีไทยของปราชญ์ชาวบ้านในมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ผลการวิจัยพบปัญหาว่า ด้านงบประมาณมีการสนับสนุนน้อย จากการลงเก็บข้อมูลวิจัยในพื้นที่วิจัยพบว่า งบประมาณส่วนใหญ่กิจกรรมดนตรีไทยในพื้นที่วิจัยได้รับงบประมาณสนับสนุนทั้งภาครัฐและสถานศึกษา อาทิ งบประมาณสนับสนุนเงินเรียนฟรี 15 ปี งบประมาณสนับสนุนงบไทยเข้มแข็ง (Sp2) บางส่วนจะได้มาจากงบประมาณสมาคมผู้ปกครอง งบประมาณจากการเล่นดนตรีไทยบริการชุมชนของเจ้าภาพ งบประมาณการสนับสนุนสนับสนุนของผู้ปกครองและจากตัวครูผู้สอนดนตรีไทยในช่วงเข้าค่ายเก็บตัวฝึกซ้อมดนตรีไทย

5. ด้านการส่งเสริมและขวัญกำลังใจ พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาให้การสนับสนุนส่งเสริมและขวัญกำลังใจ แบบเปิดกว้าง อำนวยความสะดวกแก่ครูและนักเรียนกิจกรรมดนตรีไทยเพื่อเข้าร่วมกิจกรรมบริการแก่สังคมที่ร้องขอมา และร่วมการประกวดแข่งขันดนตรีไทยในระดับต่างๆ เมื่อถึงฤดูกาลแข่งขันผู้บริหารสถานศึกษาจะมาดูการฝึกซ้อมและเมื่อมีการประกวดแข่งขันก็จะตามไปร่วมให้กำลังใจดูการแข่งขัน เมื่อต้องเดินทางไปร่วมงานบริการแก่สังคมและไปร่วมการประกวดแข่งขันดนตรีไทยตามสถานที่ต่างๆ ในเวลาราชการไม่มีผลกระทบต่อการเรียนการสอนในรายวิชาอื่น เพราะถือเป็นการเรียนรู้นอกสถานที่ และเป็นการบูรณาการเข้าไปในวิชาดนตรีไทย เป็นเอกลักษณ์ของสถานศึกษาคณะครูทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ให้ความร่วมมือและการสนับสนุน และถือเป็นการยอมรับ ในพื้นที่วิจัยจะมีค่าจ้างตอบแทนสำหรับวิทยากรพิเศษที่มาช่วยปรับวงดนตรีไทย สำหรับครูและนักเรียนกิจกรรมดนตรีไทยที่มีผลงานสร้างชื่อเสียงทางด้านดนตรีไทยให้กับสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาก็จะมีการมอบรางวัลให้ ผลงานจากการดำเนินการจัดการเรียนการสอนและการทำวงดนตรีไทยของครูผู้สอนที่มีผลงานในระดับต่างๆ ได้รับการพิจารณาประเมินความดีความชอบจากผู้บริหารและได้รับการสนับสนุนในทุกๆ ด้าน ส่วนครูผู้สอนดนตรีไทยและวิทยากรพิเศษก็มีให้ความช่วยเหลือและการให้ขวัญกำลังใจแก่นักเรียนกิจกรรมดนตรีไทยในทุกด้าน สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ชัชวาล มะลิซ้อน (2545 : ไม่มีเลขหน้า) เรื่อง ปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จในการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเล่นดนตรีไทยในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดน่าน ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จในการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเล่นดนตรีไทยในโรงเรียนประถมศึกษา ก็คือ ด้านผู้บริหารให้ขวัญและกำลังใจในการสนับสนุน

6. ด้านเครื่องดนตรีไทยและสื่อการเรียนการสอน พบว่า เครื่องดนตรีและสื่อการเรียนการสอนดนตรีไทยมีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อการบริหารจัดการกิจกรรมดนตรีไทย สอดคล้องกับวิทยานิพนธ์ของ ทิพวรรณ สุขสกิจ (2550 : 58-62) ได้ศึกษาสภาพปัญหาในการส่งเสริมความสามารถด้านดนตรีไทยของนักเรียนโรงเรียนรัตนานิเบศร์ จังหวัดนันทบุรี ผลการวิจัยพบว่า สื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอนดนตรีไทย อยู่ในระดับมาก ซึ่งในพื้นที่วิจัยเครื่องดนตรีมีจำนวนเพียงพอต่อจำนวนนักเรียนกิจกรรมดนตรีไทย ระดับคุณภาพเสียงของเครื่องดนตรีอยู่ในระดับปานกลางไปหาดี ถ้าเครื่องดนตรีไทยชิ้นใดมีเสียงไม่ดีก็จะได้รับการซ่อมแซมและปรับแต่งให้มีคุณภาพเสียงที่ดีขึ้น มีสื่อการเรียนการสอนเป็นเอกสารหนังสือเกี่ยวกับเครื่องดนตรีไทย บทความ หนังสือโน้ตเพลงไทย แผ่นซีดี อินเทอร์เน็ต แผ่นรูปภาพส่วนประกอบของเครื่องดนตรีไทย แผนภูมิการปฏิบัติเครื่องดนตรีเบื้องต้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Otero (2002 : 4103-A) ได้ศึกษาคู่มือการเป่าแตรเบื้องต้น ซึ่งมีพื้นฐานอยู่บนทฤษฎีการเรียนดนตรีของ เอ็ดวิน กอร์ดอน พบว่าการเรียนเป่าแตรควรเริ่มเรียนตั้งแต่การวางท่าทางการหายใจ การเปล่งลมหายใจ การออกเสียงระดับสูงต่ำ และคุณภาพของเสียง การที่ผู้เรียนจะมีความเข้าใจเกี่ยวกับดนตรีมากขึ้น ต้องมีองค์ประกอบ 3 ส่วน คือ

1. หนังสือเรียน ซึ่งจะมีเนื้อหาที่สนับสนุนการเรียน เช่น การจัดระดับเสียงดนตรีในบทเพลง ตารางตัวโน้ตและโน้ตต่างๆ ที่มีอยู่ในเพลง
2. คู่มือครู ซึ่งเป็นหนังสืออ้างอิงสำหรับผู้สอน มีเนื้อหาเป็นข้อมูล และข้อเสนอแนะการใช้ยุทธวิธีในการสอน

3. เสียงเพลงที่จะให้ผู้เรียนฟัง ซึ่งอาจอยู่ในรูปแบบแผ่นดิสก์ หรือ เทปคลาสเซต ทั้ง 3 ส่วนนี้ จะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ดนตรีไทยให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

พร้อมทั้งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ดนุชา สมใจดี (2553 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การสร้างชุดการสอนดนตรีไทยภาคปฏิบัติ “ซอด้วงและซออู้” เพลงแป๊ะสามชั้น สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 : กรณีศึกษาโรงเรียนวัดท่าตันทาว ภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2552 โดยมีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) คู่มือครู 1 เล่ม กำหนดแผนการจัดการเรียนรู้ 2) สื่อการสอนประเภทเอกสารประกอบไปด้วย ใบความรู้ ใบงาน/ใบกิจกรรม ใบการบ้าน 3) สื่อวีดิทัศน์เพลงแป๊ะสามชั้น 4) แบบทดสอบทักษะปฏิบัติ 5) แบบสำรวจเจตคติของนักเรียนที่มีต่อชุดการสอน ผลการวิจัยพบว่า ชุดการสอนดนตรีไทยภาคปฏิบัติ “ซอด้วงและซออู้” เพลงแป๊ะสามชั้น สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีประสิทธิภาพ สูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่ตั้งไว้ เป็นไปตามสมมติฐานและนักเรียน มีระดับทักษะปฏิบัติอยู่ในระดับดี นักเรียนมีเจตคติต่อการใช้ชุดการสอนอยู่ในระดับดีมาก

จึงอธิบายได้ว่าสื่อในการจัดการเรียนการสอนดนตรีมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนดนตรีไทย ซึ่งการที่มีวัสดุอุปกรณ์และสื่อการเรียนการสอน ประกอบการเรียนรู้จะทำให้ นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์หรือมีการปฏิบัติดนตรีไทยได้ดียิ่งขึ้น โดยสอดคล้องกับผลการวิจัยของ อรรพรรณ ศิลา (2552 : บทคัดย่อ) ศึกษาการพัฒนาชุดการเรียนตีซิมเบื้องต้นด้วยตนเอง สำหรับนักเรียนกิจกรรมดนตรีไทยช่วงชั้นที่ 4 โรงเรียนปทุมพิทยาคม อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี ผลการวิจัยพบว่านักเรียนที่เรียนด้วยชุดการเรียนตีซิมเบื้องต้นด้วยตนเอง มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 จึงเป็นเครื่องยืนยันได้ว่าอุปกรณ์เครื่องดนตรีไทยและสื่อการเรียนการสอนที่เกี่ยวข้องกับดนตรีไทยสามารถทำให้นักเรียนมีการพัฒนาในทางที่ดีขึ้น ส่วนเครื่องดนตรีไทยในพื้นที่วิจัยเครื่องดนตรีที่สามารถใช้ประกอบเป็นวงเครื่องสายวงปี่พาทย์ไม้นวม วงปี่พาทย์ไม้แข็ง วงปี่พาทย์ผสมเครื่องสาย และวงเครื่องสายผสม

7. ด้านครูผู้สอนดนตรีไทย พบว่า ด้านครูผู้สอนดนตรีไทยก็เป็นปัจจัยหลักอย่างหนึ่งเช่นเดียวกันที่จะทำให้กิจกรรมการเรียนการสอนดนตรีไทยขับเคลื่อนไปข้างหน้าได้ดี ครูควรมีความรู้ความเข้าใจและทัศนคติที่ดีต่อการจัดการเรียนการสอนดนตรี ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Birch (1969 : 1743- A) ได้ศึกษาองค์ประกอบที่ทำให้ทัศนคติของครูแตกต่างกัน โดยโดยใช้แบบทดสอบที่มีชื่อว่า The Oregon Test for Attitude toward Music เพื่อวัดทัศนคติที่สัมพันธ์กับประสบการณ์และความเชื่อมั่นในตัวเองในการสอนดนตรี ผลการวิจัยพบว่า ประสบการณ์ทางด้านดนตรีกับทัศนคติมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ครูผู้หญิง กับครูผู้ชายมีความแตกต่างกันในเรื่องทัศนคติที่มีต่อดนตรีประสบการณ์ทางด้านดนตรี และความเชื่อมั่นในตนเอง และทัศนคติที่มีต่อดนตรีสัมพันธ์กับความเชื่อมั่นในตัวเองในการสอนดนตรี แต่จำนวนปีที่ทำการสอนดนตรีกับทัศนคติที่มีต่อดนตรีไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และสอดคล้องกับการวิจัยของ สุทธิรา แก้วมณี (2539 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการวิจัยปัญหาและความต้องการของครูผู้สอนดนตรีและนาฏศิลป์ในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานประถมศึกษาอำเภอเมืองจังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า ครูผู้สอนวิชาดนตรีและนาฏศิลป์มีความรู้ความเข้าใจในด้านเนื้อหาอยู่ในระดับน้อย และครูผู้สอนบางส่วนไม่มีความรู้หรือทักษะ

ความถนัดในการสอนวิชาดนตรีและนาฏศิลป์ ส่วนของสื่อการเรียนการสอนวิชาดนตรีและนาฏศิลป์ นั้น ยังไม่เพียงพอต่อความต้องการในการเรียนการสอน

จากผลการวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นชัดว่าครูผู้สอนหากมีไม่เพียงพอต่อสัดส่วน จำนวนนักเรียน หรือมีวุฒิความรู้ไม่ตรงตามการปฏิบัติงานก็จะทำให้กระบวนการเรียนการสอนประสบ กับปัญหาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนดนตรีไทยได้ ซึ่งในพื้นที่วิจัยมีจำนวนครูผู้สอนดนตรีไทย ไม่เพียงพอกับจำนวนสัดส่วนของนักเรียนกิจกรรมดนตรีไทย ส่วนใหญ่จะมีวุฒิการศึกษาด้านดนตรีไทย โดยตรง ถือได้ว่าเป็นปัญหาอีกประการหนึ่ง แต่ประชากรกลุ่มตัวอย่างแต่ละสถานศึกษา ก็แก้ปัญหา โดยมีวิทยากรพิเศษจากหน่วยงานในระดับอุดมศึกษาคอยให้ความช่วยเหลือในการปรับวงและปรับทาง ดนตรีไทย

ครูผู้สอนดนตรีไทยให้ความสำคัญของการส่งเสริมการจัดการเรียนการสอน ดนตรีไทยในสถานศึกษา เป็นการอนุรักษ์และส่งเสริมให้ดนตรีไทยอยู่คู่กับสังคมไทยตลอดไป สอดคล้องกับผลการวิจัยของ อรรถนพ ทศนะ (2546 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความคิดเห็นของครูดนตรี ไทยในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานคร ต่อเกณฑ์มาตรฐาน สาขาวิชาและวิชาชีพดนตรีไทย ผลการวิจัยพบว่า ครูดนตรีไทยที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเป็นเพศหญิง มากกว่าเพศชาย มีอายุอยู่ในช่วง 31-40 ปี ส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการสอน 11 ปีขึ้นไป มีวุฒิทาง การศึกษาด้านดนตรีมากที่สุด มีการรับรู้เรื่องเกณฑ์มาตรฐานจากสถาบันการศึกษาที่ตนเองจบมา มากที่สุด ครูดนตรีไทยส่วนใหญ่เห็นว่าคณะกรรมการผู้จัดทำเกณฑ์มาตรฐาน มีความเหมาะสมแล้ว และมีทัศนคติที่ดีต่อเกณฑ์มาตรฐานดนตรีไทย ครูดนตรีไทยเห็นด้วยว่าเกณฑ์สามารถนำไปปรับใช้กับ หลักสูตรได้ เนื้อหาของเกณฑ์ฯ มีความสอดคล้องกันในทุกระดับ และมีความคิดเห็นสอดคล้องกับการ กำหนดบทเพลงมาตรฐานขั้นที่ 4-6 ด้านปี่พาทย์ ด้านเครื่องสาย ด้านขับร้อง และด้านทฤษฎีดนตรีไทย จึงอธิบายให้เห็นได้ว่าการที่มีครูดนตรีไทยที่มีวุฒิทางการศึกษาตรงตามวิชาที่สอนก็จะทำให้การเรียน การสอนดนตรีไทยและมีความรู้ความเข้าใจและดำเนินไปในการปฏิบัติตามประเพณีขนบธรรมเนียมและ วัฒนธรรมทางดนตรีไทยที่ถูกต้อง

ครูเปิดโอกาสให้นักเรียนได้เรียนรู้ในเรื่องดนตรีไทยอย่างถูกต้องตามหลักการ และธรรมเนียมการปฏิบัติทางดนตรีไทย ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ กิตติมาพร ตัญหล้า (2535 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมการสอนของครูดนตรีไทยดีเด่นในระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า ครูควรเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ เรียนด้วยตนเอง โดยผู้เรียนเป็นผู้ดำเนินการเองทั้งหมด ครูมีหน้าที่เป็นเพียงผู้คอยให้คำแนะนำ ดูแล และควรให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติการเล่นเครื่องดนตรีมากที่สุด เพราะทักษะดนตรีต้องอาศัยการฝึกฝนอย่าง ต่อเนื่องและสม่ำเสมอ

ในพื้นที่การวิจัยได้เปิดโอกาสให้นักเรียนดำเนินการในกิจกรรมดนตรีไทยตาม โครงสร้างหลักสูตรในหมวดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และการปฏิบัติกิจกรรมดนตรีไทยช่วยในการ ตัดสินใจ ช่วยให้มีทักษะการใช้ชีวิต ทำงานเป็นหมู่คณะ รู้หน้าที่ ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ ไม่ยุ่ง เกี่ยวกับยาเสพติด แก็งมอเตอร์ไซด์และการพนัน ช่วยในการพัฒนาอารมณ์ จิตใจ พัฒนาสมองใน เรื่องของความจำมีสมาธิ มีการชุมชนสัมพันธ์เกิดการเรียนรู้ชีวิตจริงของสังคม เกิดการพึ่งพาอาศัยกัน

ทำให้เกิดความความสามัคคีระหว่างรุ่นพี่และรุ่นน้อง มีวินัยเพิ่มขึ้น เด็กดนตรีไทยส่วนใหญ่จะเป็นเด็กเรียนเก่ง เห็นคุณค่าและเห็นความสำคัญของดนตรีไทย สอดคล้องกับแนวคิดและทฤษฎีสุนทรียศาสตร์สำเร็จ คำโถม (2552 : 7) สุนทรียศาสตร์ คือ วิชาปรัชญาที่เกี่ยวข้องกับความงาม เป็นศาสตร์ของการรับรู้ความหมายของศิลปะ ซึ่งมีค่าต่อจิตใจและอารมณ์ของมนุษย์ การเข้าถึงสุนทรียะเป็นเรื่องเฉพาะบุคคล ผู้มีอารมณ์ละเอียดอ่อนและมีจิตใจดีก็ง่ายกว่าจะเข้าถึงสุนทรียะได้มากกว่า แต่บุคคลก็สามารถฝึกตนให้เข้าถึงสุนทรียะได้ด้วยการฝึกเจตคติที่ดีต่อศิลปะโดยตัดอคติ และความฝักฝ่ายต่อศิลปะเฉพาะกลุ่มออกเสียงจากอารมณ์ พร้อมกันนั้นก็ตั้งใจศึกษาหาทางเข้าถึงสุนทรียะของศิลปะที่ผู้ผลิตตั้งใจสร้างขึ้นอย่างจริงจัง

8. ด้านนักเรียนกิจกรรมดนตรีไทย พบว่า นักเรียนกิจกรรมดนตรีไทยเป็นผู้ที่มีความสนใจใฝ่รู้และมีความรับผิดชอบสูง มีวินัยในตัวเองสูง ตั้งใจฝึกซ้อมกันเป็นอย่างดี ช่วยเหลือดูแลกัน มาฝึกซ้อมตรงตามเวลานัดหมาย มีการบริหารจัดการเวลาได้ดี เวลาที่ใช้ในการฝึกซ้อมหลังจากเลิกเรียนพิเศษด้านวิชาการในช่วงเวลาที่ตรงกัน สอดคล้องกับแนวคิดและทฤษฎีโครงสร้างและหน้าที่ซึ่งบทบาทหน้าที่และคุณสมบัติที่ดีที่ส่งผลต่อการประสบความสำเร็จต่อการจัดการเรียนการสอนและในชีวิตของนักเรียนกิจกรรมดนตรีไทย ดังนี้

8.1 การขยันขันแข็งในการฝึกซ้อม จะช่วยให้มีความคล่องตัวช่วยเพิ่มพูนฝีมือเพิ่มพูนความเข้าใจ เพิ่มพูนความเร็ว แม้จะได้ชื่อว่าเป็นนักดนตรีที่เก่งแล้ว มีฝีมือเป็นที่ยอมรับของคนโดยทั่วไปแล้ว ก็ยังต้องหมั่นฝึกซ้อมอยู่เสมอ

8.2 หมั่นศึกษาหาความรู้ทางดนตรีเพิ่มเติมอยู่เสมอ จากครูอาจารย์ เพื่อนร่วมงาน จากตำรับตำรา จากการฟัง ฯลฯ วิทยาการและเทคโนโลยีนั้นก้าวไปข้างหน้าตลอดเวลา

8.3 มีความละเอียดลออในการฟัง การอ่าน การเขียน และ การเล่น อย่าปล่อยให้รายละเอียดที่ไพเราะน่าสนใจ หรือกลเม็ดต่าง ๆ ผ่านไป โดยมีได้กระทบโสตประสาทของเรา

8.4 หมั่นดูแลรักษาเครื่องมือที่ใช้ประกอบอาชีพ หรือเล่นเป็นประจำ ให้อยู่ในสภาพที่ดีอยู่เสมอ เสียงทุกเสียงต้องไม่เพี้ยน สภาพของเครื่องดนตรีต้องใช้งานได้ตลอดเวลา

8.5 ลดอัตราในตัวเองให้มากที่สุด จงเป็นคนถ่อมตัว อย่าถือเอาความคิดของตัวเองเป็นใหญ่ อย่าคิดว่าเราต้องเป็นฝ่ายถูกต้องตลอดกาล การคิดเช่นนั้น จะทำให้เราไม่ได้อะไรใหม่ ๆ และกลายเป็นคนโง่ที่คิดว่าตัวเองฉลาด ดนตรีนั่นเป็นศิลปะอิสระที่ไร้ขอบเขต ความไพเราะมิได้อยู่ที่เล่นได้ถูกต้องตามต้นกำเนิดเดิมเท่านั้น แต่อยู่ที่ผู้เล่นสามารถสื่อถึงผู้ฟังได้ดีเพียงไร

8.6 อย่าตำหนิตีดยนผู้ที่มีฝีมือด้อยกว่า แนะนำสิ่งที่น่าสนใจแก่เขาตามกำลังความสามารถของเขาที่จะรับได้ จงให้กำลังใจเขาและส่งเสริมให้เขามีฝีมือขึ้นมาเสมอเรา หรือก้าวไปไกลกว่าเรา

8.7 เป็นผู้ที่มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ไม่ว่าในหมู่เพื่อนร่วมงานหรือผู้เกี่ยวข้องอื่น ๆ ในธุรกิจการดนตรี รับฟังและเคารพในความคิดเห็นของผู้อื่น อย่าเป็นตัวสร้างปัญหาในกลุ่มคนที่ร่วมงานกับเรา

8.8 เป็นผู้ที่ตรงต่อเวลา ไม่ว่าจะเป็นการนัดฝึกซ้อมหรือในการแสดงจริง ต้องตรงต่อเวลาจริง ๆ ทั้งยังต้องเผื่อเวลาไว้สำหรับอุปสรรคในการเดินทางด้วย

8.9 เมื่อมีโอกาสถ่ายทอดความรู้สึกผู้อื่น จงกระทำในลักษณะแนะนำ แจกแจง ชี้ให้เห็น จงคำนึงถึงความยอมรับในตัวเราจากผู้เรียนให้มากที่สุด และถ่ายทอดความรู้ที่มีโดยไม่ปิดบังอำพราง

ในพื้นที่วิจัยมีวิธีการคัดเลือกนักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมดนตรีไทย มีหลากหลายวิธีการ คือ คัดเลือกจากวิธีการใช้โควตา คัดเลือกจากนักเรียนในวิชาเพิ่มเติมที่มีพรสวรรค์สามารถปฏิบัติดนตรีไทยได้ดี คัดเลือกจากกลุ่มเด็กชุมนุมดนตรีไทยที่มีพรสวรรค์สามารถปฏิบัติดนตรีไทยได้ดี คัดเลือกจากกลุ่มนักเรียนที่มีความสนใจมีใจรักดนตรีไทยทั่วไปที่มีพรสวรรค์ทางด้านดนตรีไทย(นักเรียนกลุ่มนี้มักได้รับแรงบันดาลใจมาจากคำแนะนำของรุ่นพี่) คัดเลือกจากกลุ่มนักเรียนที่ผู้ปกครองส่งเสริมสนับสนุนให้เข้าร่วมกิจกรรมดนตรีไทย

ส่วนวิธีการคัดเลือกนักเรียนกิจกรรมดนตรีไทยให้เหมาะสมกับเครื่องดนตรีที่จะฝึกปฏิบัติบรรเลง ได้แก่ คัดเลือกโดยครูผู้สอนดนตรีไทยเป็นผู้จัดให้ปฏิบัติตามความเหมาะสมของสรีระร่างกาย คัดเลือกตามความสนใจหรือตามความถนัดในเครื่องดนตรีของผู้ปฏิบัติ และโดยวิธีการแนะนำจากรุ่นพี่ที่เคยปฏิบัติเครื่องดนตรีไทยเครื่องนั้นมาก่อน

นักเรียนกิจกรรมดนตรีไทยได้ซึ่งเห็นคุณค่า เห็นความสำคัญ มีความภาคภูมิใจจากรางวัลและการที่ได้ปฏิบัติดนตรีไทย และรู้ถึงประโยชน์จากการปฏิบัติดนตรีไทย นักเรียนกิจกรรมดนตรีไทยมีความรัก มีความศรัทธาและเชิดชูในตัวครูผู้สอนดนตรีไทยเป็นอย่างมาก ครูเป็นแบบอย่างในทางที่ดีให้กับนักเรียนกิจกรรมดนตรีไทย

นักเรียนกิจกรรมดนตรีไทยได้เข้าร่วมแสดงดนตรีไทยในงานสำคัญๆ ทั้งในโรงเรียนและการบริการแก่สังคมภายนอกทั้งของภาครัฐและภาคเอกชน และได้เข้าร่วมประกวดแข่งขันในทุกระดับ นักเรียนกิจกรรมดนตรีไทยมีความสุขกับการได้ร่วมกิจกรรมดนตรีไทย

9. ด้านผลงานทางดนตรีไทย พบว่า ในพื้นที่วิจัยมีผลงานทางด้านดนตรีไทยทั้งในระดับเครือข่าย ระดับเขตพื้นที่การศึกษา ระดับภูมิภาค และระดับชาติ อีกทั้งยังมีผลงานรางวัลในระดับถ้วยพระราชทาน ซึ่งเป็นที่ยอมรับของผู้ปกครองและประชาชนโดยทั่วไป

นักเรียนกิจกรรมดนตรีไทย สามารถนำความรู้ทางด้านดนตรีไทยและผลงานทางด้านดนตรีไทยไปใช้ต่อยอดเป็นโควตาเพื่อการสมัครศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นไปได้ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Ying-Jung Hsieh (2007 : 24) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการสังเกต การเลือกศึกษาต่อของนักเรียนมัธยมปลายที่มีความสามารถทางดนตรี จุดประสงค์ เพื่อสังเกต การเลือกศึกษาต่อของนักเรียนมัธยมปลายที่มีความสามารถทางดนตรี ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจ และบทบาทของบุคคล ครอบครัว โรงเรียน และสังคม ที่มีผลต่อการเลือกศึกษาต่อของนักเรียน สรุปผลได้ดังนี้

9.1 ปัจจัยหลักที่ส่งผลต่อการเลือกเรียนโปรแกรมความสามารถพิเศษในระดับมัธยมปลาย และเลือกเรียนดนตรีในระดับมหาวิทยาลัย คือ ความสนใจในดนตรี

9.2 กลุ่มนักเรียนตัวอย่างทุกคนในงานวิจัยนี้เลือกศึกษาต่อในสาขาวิชาดนตรีหรือสาขาที่เกี่ยวข้อง

9.3 การเลือกศึกษาต่อ นักเรียนจะพิจารณาด้านคณาจารย์ ชื่อเสียงของโรงเรียนค่าใช้จ่ายในการเรียน และสิ่งอำนวยความสะดวก

9.4 นักเรียนจะเลือกเรียนในมหาวิทยาลัยของรัฐมาก่อนเป็นอันดับแรก
กระบวนการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทยของสถานศึกษา ที่มีผลงานเชิงประจักษ์ได้รับ
รางวัล ระดับชาติ ในจังหวัดอุบลราชธานี

การศึกษากระบวนการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทยของสถานศึกษา ที่มีผลงานเชิง
ประจักษ์ได้รับรางวัล ระดับชาติ ในจังหวัดอุบลราชธานี ผู้วิจัยอภิปรายเป็นภาพรวมของพื้นที่การวิจัย
คือ 1) โรงเรียนมูลนิธิวัดศรีอุบลรัตนาราม (ในพระอุปถัมภ์สมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าอุบลรัตนราช
กัญญา สิริวัฒนาพรรณวดี) 2) โรงเรียนเบ็ญจะมะมหาราช 3) โรงเรียนลือคำหาญวารินชำราบ ซึ่งแบ่ง
ประเด็นการอภิปรายผลการวิจัยตามขั้นตอนวิธีการและกระบวนการจัดการเรียนการสอนดนตรี 5 ขั้นตอน
ได้ดังนี้

1. ขั้นสร้างบรรยากาศ พบว่า แต่ละพื้นที่การวิจัยมีขั้นการสร้างบรรยากาศที่
คล้ายคลึงกัน อันได้แก่ การสร้างคติธรรมความเชื่อในเรื่องของการไหว้ครูดนตรีไทย การสร้างนักเรียน
กิจกรรมดนตรีไทยมีความเชื่อมั่นในตัวของผู้สอนดนตรีไทย ความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมดนตรีไทย
การสร้างความสัมพันธ์และความผูกพันเป็นมิตรที่ดีต่อกันระหว่างตัวครูและนักเรียน การสร้างความ
ศรัทธาในตัวครูผู้สอนดนตรีไทย ซึ่งที่กล่าวมานั้นสอดคล้องกับแนวคิดและทฤษฎีโครงสร้างและหน้าที่
และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ณรุทธ์ สุทธจิตต์(2555 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาประวัติดนตรีไทยศึกษา
ผลการวิจัยพบว่า มีระบบการปลูกฝังคุณธรรมอย่างลึกซึ้ง เป็นเอกลักษณ์สำคัญของการถ่ายทอดดนตรี
ไทย คุณธรรมที่สำคัญ คือ ความมีระเบียบวินัย ความมีมารยาท ความมานะอดทน ความซื่อสัตย์สุจริต
การตรงต่อเวลา ความเคารพบนอบ ความมีสำนึก ความกตัญญูกตเวที และความศรัทธา ซึ่งสอดคล้อง
กับผลการวิจัยของ Mackey (1995 : 288) ได้มีการศึกษาการแสดงดนตรีพื้นเมืองโนวา สกอตตา
ผลการวิจัยพบว่า ชาวบ้านในเมืองโนวา สกอตตา มีความซาบซึ้งและภูมิใจในภูมิปัญญาด้านดนตรี
พื้นบ้านของตนเอง และพยายามที่จะสืบทอดความรู้ให้แก่ลูกหลาน โดยวิธีการถ่ายทอดความรู้
ที่ปฏิบัติ คือ การไปอยู่ร่วมกับปราชญ์ชาวบ้าน

นอกจากนี้ก็มีการบริหารจัดการในห้องเรียน การทำเรื่องยากให้เป็นเรื่องง่าย
การให้นักเรียนกิจกรรมดนตรีไทยฝึกซ้อมทีละน้อยๆ การจัดทำตารางการเรียนการสอนและการฝึกซ้อม
ให้เป็นระบบ การสร้างกฎระเบียบวินัย ไม่ควรฝึกซ้อมแบบเคร่งเครียด มีการจัดค่ายพัฒนาศักยภาพ
นักเรียนดนตรีไทย สอดคล้องกับแนวคิดและทฤษฎีการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทย และผลการวิจัย
ของ ชัชวาล มะลิซ้อน (2545 : 35) ได้เสนอแนวทางการสอนดนตรีไทย ไว้ดังนี้

1. ครูควรเน้นหลักในการสอนดนตรี ให้เกิดความเข้าใจศิลปะอันเป็น
วัฒนธรรมของชาติสืบไป
2. ครูควรเน้นให้นักเรียนเกิดความเพลิดเพลิน และนำมาใช้ใน
ชีวิตประจำวัน
3. ครูควรจัดชุมนุมดนตรี-นาฏศิลป์ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ทางด้านนี้
4. ครูปลูกฝังคุณสมบัติต่างๆ ให้นักเรียน เช่น การยอมรับความสามารถ
ของคนอื่น การแสดงออก การปรับอารมณ์และบุคลิกภาพของตน

2. ขั้นสร้างองค์ความรู้ใหม่ พบว่า แต่ละพื้นที่การวิจัยมีการยึดเอาแนวปฏิบัติมาจากองค์ความรู้แบบดั้งเดิม ถือตามจารีตประเพณีการปฏิบัติทางดนตรีไทยที่เคยปฏิบัติต่อกันมาให้ใกล้เคียงที่สุด แล้วมาประยุกต์สร้างเป็นองค์ความรู้ในสถานการณ์ปัจจุบัน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดและทฤษฎีวิวัฒนาการ และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ณรุทธ์ สุทธจิตต์ (2555 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาประวัติดนตรีไทยศึกษา ผลการวิจัยพบว่า 1)ดนตรีไทยมีการเรียนการสอนโดยระบบมุขปาฐะในสถาบันหลักของสังคมไทยตั้งแต่โบราณมา 3 สถาบัน คือ บ้าน วัด และวัง 2) วิธีการถ่ายทอดดนตรีไทยแต่เดิมในระบบบ้าน วัด และวัง มีระบบการปลูกฝังคุณธรรมอย่างลึกซึ้ง

โดยทั้งครูและนักเรียนจะศึกษาค้นคว้าความรู้ทางด้านดนตรีไทยอย่างไม่สิ้นสุด ทั้งทางเอกสารที่เป็นตำราเกี่ยวข้องกับดนตรีไทย การให้นักเรียนได้เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้จริง การเชิญวิทยากรพิเศษมาให้ความรู้และปฏิบัติจริงให้นักเรียนได้ดู การให้ลองฝึกลองถูกโดยการให้นักเรียนปฏิบัติดูว่าหากปฏิบัติอย่างนี้แล้วจะเกิดอะไร การใช้เทคโนโลยีในการสืบค้นหาข้อมูลองค์ความรู้เกี่ยวกับดนตรีไทย การฟังเพลงจากแถบบันทึกเสียงและซีดีเพลงที่ต้องการต่อเพลงนั้นๆ โดยให้นักเรียนฟังศึกษาและต่อเพลงด้วยตนเองมาก่อน จากนั้นครูและวิทยากรพิเศษ หรือรุ่นพี่จะเข้ามาช่วยแนะนำหรือปรับเทคนิคแนวเพลงให้เหมาะสมของแต่ละเครื่องดนตรี ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดและทฤษฎีการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทย และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ อุทัย ศาสตรา (2554 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษากระบวนการถ่ายทอดการบรรเลงระนาดเอกของครูประสิทธิ์ ถาวร ศิลปินแห่งชาติ ผลการวิจัยพบว่า การสอนที่สำคัญยึดหลัก 4 ประการ ได้แก่ สอนตามความสามารถของผู้เรียน สอนทักษะอย่างเป็นขั้นตอน สอนแบบมุขปาฐะโดยใช้การอธิบาย และการอุปมาอุปไมย ให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจและสามารถปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง แนวทางในการเตรียมความพร้อมเพื่อเข้าร่วมการแข่งขันดนตรีไทยในเวทีต่างๆ โดยการจะต้องศึกษาด้วยว่ามีคณะกรรมการมาจากที่ใดบ้าง เพราะคณะกรรมการแต่ละเวทีมีความชอบแนวเพลงไม่เหมือนกัน

3. ขั้นการฝึกปฏิบัติ พบว่า ในขั้นตอนการฝึกปฏิบัติมีการแบ่งเวลาให้เหมาะสม ไม่ให้กระทบต่อหน้าที่การงานประจำของครูผู้สอนและการเรียนในด้านวิชาการของนักเรียนกิจกรรมดนตรีไทย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดและทฤษฎีการบริหารจัดการการเรียนการสอนดนตรี ซึ่งอธิบายได้ว่าการดำเนินการจัดการเรียนการสอนกิจกรรมดนตรีไทยนั้น ต้องมีการวางแผน กำหนดโครงสร้างการจัดการเรื่องเวลา การจัดการเรื่องหน้าที่ เพลงที่ให้นักเรียนใช้ฝึกไล่นี้นี้จะเป็นเพลงที่มีเสียงครบทุกเสียงในอัตราจังหวะชั้นเดียว ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ โสภณ เดชกรรณ์ (2554 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการถ่ายทอดวัฒนธรรมดนตรีไทยของชุมชนอัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม : กรณีศึกษาวงไทยบรรเลง ผลการวิจัยพบว่า หลักสูตรที่เสริมความรู้ให้แก่ผู้เรียนจะเริ่มด้วยให้เด็กได้สัมผัสกับดนตรีที่มีความง่ายก่อน จึงเริ่มด้วยเพลงที่มีกระแสนทำนองสั้นๆ ง่าย ๆ

ระยะเวลาในการจัดตั้งวงและการฝึกซ้อมรวมวงดนตรีไทย ใช้ระยะเวลาในการดำเนินการ ประมาณเป็นที่แน่นอนไม่ได้ ระยะเวลาในการเตรียมวงเข้าร่วมการแข่งขันขึ้นอยู่กับความยากง่ายของเพลง ขึ้นอยู่กับประเภทของวง และขึ้นตามกายภาพของเครื่องดนตรีไทยแต่ละประเภท หรือตามความรู้พื้นฐานทางดนตรีไทยของนักเรียน

ระยะเวลาในการปรับวงเพื่อเตรียมเข้าร่วมการแข่งขัน วิทยากรพิเศษ ถือว่ามีความสำคัญและมีบทบาทมากในขั้นตอนนี้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ จิราพร สีนสมบัติ (2547 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทยโดยวิทยากรท้องถิ่น โรงเรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดราชบุรี ผลวิจัยพบว่า การจัดการเรียนการสอน ดนตรีไทยโดยวิทยากรท้องถิ่น สามารถจัดกระบวนการเรียนรู้ได้สอดคล้องตามมาตราที่ 24 แห่ง พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ทุกประการ โดยวิทยากรพิเศษในพื้นที่วิจัยจะ ปรับแนวเพลงให้เป็นไปตามความเหมาะสมของธรรมชาติของเครื่องดนตรีแต่ละประเภท ค่อยๆปรับไปทีละกลอนเพลง ปรับความช้าเร็ว ปรับอารมณ์เพลง ค่อยๆเพิ่มเทคนิคแต่ละเครื่องไปเรื่อยๆและปฏิบัติซ้ำจนนำไปสู่การจัดการที่ดีที่สุดร่วมกัน ส่วนการฝึกเทคนิคในการบรรเลงแบบต่างๆ พร้อมทั้งมีการ ปรับบุคลิกท่าทางในการบรรเลง นั้นสอดคล้องกับผลการวิจัยของ อุทัย ศาสตรา (2554 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษากระบวนการถ่ายทอดการบรรเลงระนาดเอกของครูประสิทธิ์ ถาวร ศิลปินแห่งชาติ ซึ่ง ผลการวิจัยพบว่า ครูจะเน้นมากในการสอน คือ ความสง่างามของบุคลิกท่าทาง และจะปรับวงควบคู่กับ การเรียนการสอนไปพร้อมๆ กัน และสอดคล้องกับวิทยานิพนธ์ของ กรกฎ วงศ์สุวรรณ (2549 : ไม่มีเลขหน้า) ได้ศึกษากระบวนการถ่ายทอดดนตรีไทยของปราชญ์ชาวบ้านในมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้าน สมเด็จเจ้าพระยา ผลการวิจัยพบว่า การรวมวงและการปรับวงดนตรีไทยใช้วิธีการคัดเลือกลักษณะดนตรีและ นักร้องที่มีฝีมือดี ส่วนการเลือกเพลงที่จะบรรเลงก็เลือกตามวัตถุประสงค์ที่จะใช้ในงานประเภทนั้นๆ และก่อนการประกวดแข่งขัน ครูผู้สอนดนตรีไทยและวิทยากรพิเศษจะอบรมสั่งสอนและให้กำลังใจ แก่ นักเรียนกิจกรรมดนตรีไทย

4. ขั้นการวัดผลและการประเมินผล พบว่า มีการประเมินผลหลากหลายวิธี อาทิ โดยวิธีการสังเกตด้วยสายตาและโสตประสาทว่าการบรรเลงมีความพร้อมเพียงกัน มีการ บรรเลงสอดประสานแนวทำนองเพลงกันหรือไม่ สังเกตว่าเครื่องดนตรีขึ้นได้ดังกว่ากัน ดูการบรรเลงไป ทีละท่อนแล้วทำเครื่องหมายไว้ว่าผิดตรงไหน นักร้องหายใจเว้นวรรคตอนอย่างไร เครื่องประกอบ จังหวะบรรเลงถูกต้องเพียงใด โดยการแสดงให้เห็นบุคคลภายนอกประเมิน โดยวิธีการเปรียบเทียบกับวง อื่นที่ได้มาตรฐาน ประเมินตามกลุ่มเครื่องมือว่าสามารถบรรเลงได้ตามเกณฑ์มาตรฐานหรือไม่ ประเมินตามจุดประสงค์การเรียนรู้ของกิจกรรมดนตรีไทยและวัตถุประสงค์ของโครงการพัฒนาศักยภาพ นักเรียนดนตรีไทย โดยการวิเคราะห์จากการบรรเลงและคุณภาพเสียงและถ่วงทำนองของเครื่องดนตรี แต่ละชิ้นที่นักเรียนบรรเลงออกมา แล้วให้คะแนนตามความสามารถของแต่ละคน ซึ่งสอดคล้องกับ ข้อเสนอแนะในวิทยานิพนธ์ของ กิตติมาพร ตัญหล้า (2535 : 2-9) ได้สังเกตการณ์สอนของครูดนตรีไทยดีเด่น ในระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้วิธีการสอนโดยการ บรรยาย การสาธิต ให้นักเรียนสังเกต แล้วให้นักเรียนปฏิบัติตาม และมีการวัดผลประเมินผลโดยการ สังเกตจากการปฏิบัติจริงเป็นกลุ่มใหญ่ กลุ่มเล็กและปฏิบัติเป็นรายบุคคล ใช้ข้อทดสอบและใช้การ สทนาซักถาม อธิบายได้ว่าขั้นการวัดผลและประเมินผลนี้ ไม่เป็นการประเมินอย่างตายตัว ขึ้นอยู่กับ ระยะเวลาของการปฏิบัติ ตามโครงสร้างดนตรีไทย ทักษะดนตรีไทย วรรณคดีดนตรีไทย สรุปก็คือ ยึดตามจารีตประเพณีโบราณที่เคยปฏิบัติสืบต่อกันมาให้ใกล้เคียง ให้ดีและเป็นจริงที่สุด ซึ่งสอดคล้อง กับผลการวิจัยของ ทิพวรรณ สุขสกิจ (2550 : 27) ที่อ้างถึงแนวคิดของ ณรุทธ์ สุทธจิตต์ ซึ่งกล่าวไว้ว่า

การประเมินผลให้ได้ครบถ้วนของสาระดนตรีควรใช้วิธีการวัดผลหลายๆ รูปแบบ เพื่อที่จะได้ข้อมูลเกี่ยวกับตัวผู้เรียนในเรื่องเกี่ยวกับวิชาความรู้ที่เรียนไปให้ได้มากที่สุด เพื่อช่วยให้ผลการประเมินมีความเที่ยงตรงมากขึ้น

จึงสามารถสรุปได้ จากการสังเกตและสอบถามในการปฏิบัติเครื่องดนตรีไทย เป็นรายบุคคลและการบรรเลงรวมกันเป็นวงต่อหน้าสาธารณะชนของนักเรียนกิจกรรมดนตรีไทย จากการบรรเลงทั้งเดี่ยวและการบรรเลงรวมเป็นวงโดยสามารถบรรเลงได้คล่องจนจบเพลงแบบไม่มีข้อผิดพลาดเลย และประเมินจากผลงาน เหรียญรางวัลต่างๆ ที่ได้รับจากการประกวดแข่งขัน

5. ขึ้นสรุปผล จากการศึกษาผู้วิจัยพบว่า มีวิธีการและขั้นตอนในการสรุปผลการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนดนตรีไทยอย่างเป็นระบบ โดยยึดหลักการระบบ PDCA มีการสรุปตามโครงการในกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะแล้วนำผลงานที่ได้ไปปรับปรุงพัฒนางานในปีการศึกษาต่อไป มีการจัดทำข้อมูลสารสนเทศเป็นแฟ้มเอกสารการดำเนินกิจกรรมดนตรีไทยและแฟ้มผลงานทางดนตรีไทย ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ เปีย-ชวน หวาง (Pei-Hsuan Huang, 2007 : 21) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาแฟ้มสะสมผลงานการสอนของครูดนตรีโรงเรียนประถมศึกษาเพื่อประเมินการเรียนดนตรีของนักเรียน จุดหมายของการวิจัยเพื่อบรรยายประสบการณ์ของครูดนตรีโรงเรียนประถมศึกษาที่พัฒนาแฟ้มสะสมผลงานการสอน เพื่อประเมินการเรียนดนตรีของนักเรียน และเพื่อสังเกตเนื้อหาในแฟ้มสะสมผลงาน วิธีพัฒนาและใช้แฟ้มสะสมผลงานและทัศนคติต่อการพัฒนาแฟ้มสะสมผลงานเพื่อประเมินการเรียนดนตรีของนักเรียน ผลการวิจัยพบว่า

5.1 แฟ้มสะสมผลงานการสอนเพื่อประเมินการเรียนดนตรีของนักเรียนมีเนื้อหาหลากหลาย และสามารถช่วยครูดนตรีให้ทราบถึงความเหมาะสมของเนื้อหาและวิธีการประเมิน

5.2 ครูดนตรีรายงานว่า การใช้คำอธิบายวิธีการทำการบันทึกสิ่งที่ต้องทำ การประเมินเพื่อนในชั้น การวาดแผนผังสรุปความคิด ล้วนแล้วแต่เป็นประโยชน์มากสำหรับการประเมินการเรียนนักเรียนในชั้นเรียนดนตรี

5.3 การพัฒนาแฟ้มสะสมผลงานการสอนเพื่อประเมินการเรียนดนตรีของนักเรียนต้องใช้เวลามาก

5.4 แฟ้มสะสมผลงานการสอนเพื่อประเมินการเรียนดนตรีของนักเรียนสามารถช่วยครูดนตรีพิจารณาการประเมินหลากหลายรูปแบบมาใช้ได้จริง

มีการจัดทำป้ายนิเทศเพื่อประชาสัมพันธ์โดยการนำผลงานเหรียญรางวัล เกียรติบัตรการประกวดแข่งขันด้านดนตรีไทย ภาพถ่ายกิจกรรมดนตรีไทย ภาพถ่ายการประกวดแข่งขันกิจกรรมดนตรีไทยในระดับต่างๆ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการทำวิทยานิพนธ์ครั้งต่อไป มีดังนี้

1.1 ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับระบบคุณธรรมในวัฒนธรรมดนตรีไทย ของนักเรียนกิจกรรมดนตรีไทยที่เมื่อได้เล่นดนตรีไทยแล้ว จะมีความประพฤติในทางที่ดีขึ้น

1.2 ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวประโยชน์ของการเรียนดนตรีไทย มีประโยชน์ต่อการศึกษาศิลปวัฒนธรรม และต่อเศรษฐกิจ

1.3 ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยแห่งความล้มเหลวของการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทยในสถานศึกษา

2. ข้อเสนอแนะทั่วไป มีดังนี้

2.1 ควรให้หน่วยงานทางการศึกษาหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำเนื้อหาและวิธีการในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ไปทำเป็นต้นแบบคู่มือส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทยในสถานศึกษา เพื่อยกระดับมาตรฐานสู่ความเป็นเลิศทางด้านดนตรีไทยของนักเรียน

2.2 ควรนำเนื้อหาและวิธีการในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ไปใช้ในการจัดอบรมสัมมนาให้ความรู้แก่ครูผู้สอนดนตรีไทย และนักเรียนกิจกรรมดนตรีไทย โดยให้หน่วยงานในระดับอุดมศึกษาเป็นผู้จัดอบรม และควรให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ให้การสนับสนุนและเชิดชูครูผู้สอนดนตรีไทยอย่างเต็มที่เพื่อให้ดนตรีไทยไม่สูญหายไปจากชาติไทย

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กรกฎ วงศ์สุวรรณ. การศึกษากระบวนการถ่ายทอดดนตรีไทยของปราชญ์ชาวบ้านในมหาวิทยาลัย
บ้านสมเด็จพระเจ้าพระยา. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. นครปฐม : มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2549.
- กระทรวงศึกษาธิการ. คู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ศิลปะ สาระดนตรี. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์
คุรุสภาลาดพร้าว, 2545 ก.
- . ดนตรีในวิถีชีวิตไทย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2545 ข.
- . หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การรับส่ง
สินค้าและพัสดุภัณฑ์, 2544.
- . หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์
ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, 2551.
- ขรรค์เพชร คำสัตย์. การพัฒนานาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน วิชาเครื่องดนตรีและการประสมวง
ดนตรีไทยเรื่อง ประวัติเครื่องดนตรีไทย. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. อุบลราชธานี : มหาวิทยาลัย
ราชภัฏอุบลราชธานี, 2551
- คณะอนุกรรมการโครงการส่งเสริมการดนตรีไทย. เกณฑ์มาตรฐานสาขาวิชาและวิชาชีพดนตรีไทย.
กรุงเทพฯ : สำนักงานปลัดทบวงมหาวิทยาลัย สำนักมาตรฐานอุดมศึกษา, 2538.
- จิตรา ไทยเครือวัลย์. การพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนดนตรีไทยโดยชุดฝึกทักษะวงเครื่องสาย
ไทยโรงเรียนโพ้นถิ่นเจริญวิทย. การศึกษาค้นคว้าอิสระ กศ.ม. มหาสารคาม :
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2549.
- จิราพร สีนสมบัติ. การศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทยโดยวิทยากรท้องถิ่นโรงเรียน
ในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดราชบุรี. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ :
มหาวิทยาลัยมหิดล, 2547.
- จิโรจน์ ศรสงคราม. อุบลราชธานี 200 ปี. กรุงเทพฯ : ชวนพิมพ์, 2535.
- เฉลิมศักดิ์ พิกุลศรี. สังคตินิยมว่าด้วยดนตรีไทย. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์,
2542.
- ชัชวาล มะลิซ้อน. ปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จในการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเล่นดนตรีไทยในโรงเรียน
ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานประถมศึกษา. วิทยานิพนธ์ ค.ม. อุตรดิตถ์ : สถาบัน
ราชภัฏอุตรดิตถ์, 2545.
- ณรุทธ์ สุทธจิตต์. ดนตรีศึกษาหลักการและสาระสำคัญ. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ :
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2555.
- ดนุชา สมใจดี. การสร้างชุดการสอนดนตรีไทยภาคปฏิบัติ “ซอด้วงและซออู้” เพลงแป๊ะสามชั้น
สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 : กรณีศึกษาโรงเรียนวัดท่าตันทาว. วิทยานิพนธ์
ศป.ม. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยพายัพ, 2553.
- ทองดี คณะศรี. การพัฒนานาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่อง เครื่องดนตรีไทย ชั้นมัธยมศึกษา
ปีที่ 1 โรงเรียนยุวทูตศึกษา 2. วิทยานิพนธ์ ศป.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัย
มหาสารคาม, 2552.

- ทิพวรรณ สุขสกิจ. สภาพปัญหาในการส่งเสริมความสามารถด้านดนตรีไทยของนักเรียนโรงเรียนรัตนานิเบศร์จังหวัดนนทบุรี. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม, 2550.
- ธีรศักดิ์ อุปไมยอติชัย. การบริหารวิชาการดนตรี. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2553.
- นัทธี เชียงชนะนา. การสังเคราะห์งานวิจัยทางดนตรีศึกษา : การวิเคราะห์ทฤษฎีและการวิเคราะห์เนื้อหา. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2550.
- นาคยา หงษ์ศิลา. สถานภาพทางวิชาการของครูดนตรีในโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดสุรินทร์. วิทยานิพนธ์ ศป.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล, 2543.
- บุญชม ศรีสะอาด. การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น, 2554.
- ประเวศ วะสี. พระพุทธศาสนากับจิตวิญญาณสังคมไทย. กรุงเทพฯ : มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย, 2539.
- . วัฒนธรรมกับการพัฒนา. กรุงเทพฯ : มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย, 2536.
- ปานัน คำฝอย. การพัฒนาระบบบันทึกโน้ตเพลงไทยเดิมสู่มาตรฐานสากล. วิทยานิพนธ์ ปร.ด. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2553.
- ปิยะศักดิ์ เกษมศิลป์. ความรู้เรื่องเมืองอุบลราชธานี. อุบลราชธานี : รุ่งศิลป์การพิมพ์ออฟเซต, 2544.
- พะยอม แก้วกำเนิด. วัฒนธรรมกับการพัฒนา. กรุงเทพฯ : คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2522.
- พิชิต ชัยเสรี. ดนตรีในวิถีชีวิตไทย. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529.
- พิภช สอนไย. การบรรเลงจะเข้. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2553.
- เพ็ญศรี ดูก. วัฒนธรรมพื้นบ้าน. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2528.
- มานพ วิสุทธิแพทย์. ดนตรีไทยวิเคราะห์. กรุงเทพฯ : ชวนพิมพ์, 2533.
- ยุทธพงษ์ กัยวรรณ. พื้นฐานการวิจัย. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น, 2543.
- รวีวรรณ คงสวัสดิ์. การพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนแบบรวม-แยก-รวมเน้นทักษะการเล่นแบบจับคู่ในวิชาดนตรีไทยปฏิบัติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. วิทยานิพนธ์ ค.ม. อุตรธานี : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรธานี, 2550.
- รัตน์ บัวสนธ์. วิธีการเชิงผสมผสานสำหรับการวิจัยและประเมิน. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2555.
- ลักขณา สังขบุตร. การจัดกิจกรรมดนตรีไทยเสริมหลักสูตรในโรงเรียนมัธยมศึกษาเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ ศป.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล, 2544.
- วีระ ทองไพบูลย์. ขั้นตอนวิธีสำหรับการรู้จำระดับเสียงและชนิดของเครื่องดนตรีไทย. วิทยานิพนธ์ วศ.ม. กรุงเทพฯ : สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ, 2549.
- วีระศักดิ์ กลั่นรอด. การสอนเครื่องสายไทยในวิทยาลัยนาฏศิลป์. วิทยานิพนธ์ ศป.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล, 2544.
- สังัด ภูเขาทอง. การดนตรีไทยและทางเข้าสู่ดนตรีไทย. กรุงเทพฯ : เรือนแก้วการพิมพ์, 2532.

- สมเกียรติ ตั้งนโม. Aesthetics : ความเรียงของ Arthur C. Danto เกี่ยวกับสุนทรียศาสตร์.
เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2538.
- สมชาย เอี่ยมบางยุง. กระบวนการถ่ายทอดซึมของชมรมดนตรีไทยมูลนิธิหลวงประดิษฐไพเราะ
(ศร ศิลปะบรรเลง). วิทยานิพนธ์ ศป.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล, 2545
- สายพิน พุทธิสาร. การศึกษาการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรดนตรีไทยในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัด
กรมสามัญศึกษา : กรณีศึกษาโรงเรียนที่ได้รับรางวัลการประกวดวงดนตรีไทย ถ้วย
พระราชทานสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี. วิทยานิพนธ์ ค.ม.
กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543.
- สำเร็จ คำโมง. รู้รอบรอบจักรวาลดนตรี. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2552.
- สุกรี เจริญสุข. การศึกษาดนตรีในประเทศไทย. 2551.
<<http://krupeak.igetweb.com/index.php?mo=3&art=222374>> 6 ตุลาคม 2555.
- สุจิตต์ วงษ์เทศ. ดนตรีไทยมาจากไหน. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล, 2553.
- . อุบลราชธานีมาจากไหน. กรุงเทพฯ : ภาพพิมพ์, 2555.
- สุพรรณิ เหลือบุญชู. พื้นฐานดุริยางคศิลป์. มหาสารคาม : อภิชาดิการพิมพ์, 2545.
- สุเมธ มานะกรโกวิท. ความคิดเห็นในการบริหารหลักสูตรดนตรีศึกษาของนักเรียนโรงเรียนสิงห์พาน
“ประสานมิตรอุปถัมภ์” จังหวัดนนทบุรี. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัย
ราชภัฏเทพสตรี, 2548.
- สุรพล สุวรรณ. ดนตรีไทยในวัฒนธรรมไทย. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2551.
- โสภณ เดชฉกรรจ์. การถ่ายทอดวัฒนธรรมดนตรีไทยของชุมชนอัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม :
กรณีศึกษาวงไทยบรรเลง. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2554.
- อรรณพ ทศนะ. ความคิดเห็นของครูดนตรีไทยในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา
ในเขตกรุงเทพมหานคร ต่อเกณฑ์มาตรฐานสาขาวิชาและวิชาชีพดนตรีไทย. กรุงเทพฯ :
มหาวิทยาลัยมหิดล, 2546.
- อรวรรณ บรรจงศิลป์. องค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์กับความถนัด ทางดนตรีของนักเรียนชั้น
ประถมศึกษาปีที่ 6. กรุงเทพฯ : โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2522.
- อรวรรณ ศิรา. การพัฒนาชุดการเรียนรู้ตีพิมพ์เบื้องต้นด้วยตนเอง สำหรับนักเรียนกิจกรรมดนตรีไทย
ช่วงชั้นที่ 4 โรงเรียนปทุมพิทยาคม จังหวัดอุบลราชธานี. วิทยานิพนธ์ ศป.ม.
มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2552.
- อัลเบิร์ต บันดรา. ทฤษฎีการเรียนรู้. 2505. <http://atcharanaka.blogspot.com/2007/09/blog-post_8659.html> 18 ตุลาคม 2555.
- อุทัย ศาสตรา. การศึกษากระบวนการถ่ายทอดการบรรเลงระนาดเอกของครูประสิทธิ์ ถาวร
ศิลปินแห่งชาติ. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2554.
- อุทิศ นาคสวัสดิ์. หนังสืออนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ. กรุงเทพฯ : วัดเทพศิรินทราวาส,
2526.
- อุสา สุทธิสาร. ดนตรีพัฒนาปัญญา (IO) อารมณ์ (EO). กรุงเทพฯ : พิมพ์ดี, 2544.

- Bloom, Benjamin S. and others. Taxonomy of Education Objectives. New York : David Mckay Company, 1966.
- Birch, Lawrence Wilto. "Factors Related to Differences in Classroom Teacher," Attitudes Toward Music, Dissertation Abstracts International. 45(3) : 1743-A ; October, 1969.
- Leonard, Charles. Founda and Principle of Music Education. New York : McGraw-Hill Book Company, 1975.
- Loring, L. R. "Differences in Intention Beliefs and Feelings two Groups of Elementary Education Majors Concerning Music Education in the Classroom," Dissertation Abstracts International. 42(2) : 1534-A ; May, 1996.
- Mackay, John Wisdom. Country Music Performance in Northern Nova Scotira. Canada : Memorial University of Newfoundland (Canada), 1995.
- Mohd, Hassan Abdullah. "Music Education in Malaysian Public School : Implementation, Issucs and Challenges," in APSMER 2007 The 6th Asia-Pacific Symposium on Music Education Research ISME Asia-Pacific Regional Conference-2007. p. 33. Bangkok : Chulalongkorn University, 2007.
- Otero, E. Y. "Beginning Horn Method Book Based on the Music Learning Theory of E. Gordon," Dissertation Abstracts International. 62(12) : 4103-A ; June, 2002.
- Pei-Hsuan, Huang. "A Case Study of Elementary Music Teachers Developing Teaching Portfolios for Assessing Students Music Learning," in APSMER 2007 The 6th Asia-Pacific Symposium on Music Education Research ISME Aaia-Pacific Regional Conference-2007. p.21. Bangkok : Chulalongkorn University, 2007.
- Sluss, Jack Herr. "High School Senior Attitudes Toward Music," Dissertation Abstracts International. 62(12) : 755-A ; May, 1968.
- Ying-Jung Hsieh, Shu-Ching Lin. "Investigation of the Musically Talented Senior High School Students Further Study Choices," APSMER 2007 The 6th Asia-Pacific Symposium on Music Education Research ISME Asia-Pacific Regional Conference-2007. p. 24. Bangkok : Chulalongkorn University, 2007.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

แบบสัมภาษณ์การวิจัย
สำหรับ ผู้บริหารสถานศึกษา

เรื่อง กระบวนการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทยของสถานศึกษาที่สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน(สพฐ.) ในจังหวัดอุบลราชธานี

คำชี้แจง

แบบสัมภาษณ์นี้ ประกอบด้วย 3 ตอน

ตอนที่ 1 สภาพทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 สภาพของสถานศึกษา ที่มีกระบวนการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทย
ในจังหวัดอุบลราชธานี

ตอนที่ 3 ปัญหาและอุปสรรค พร้อมทั้งข้อเสนอแนะอื่นๆ ที่เกี่ยวกับกระบวนการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทย

ตอนที่ 1 สภาพทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

1. เพศ ☐ ชาย ☐ หญิง
2. อายุ ☐ 21 – 30 ปี ☐ 31 - 40 ปี ☐ 41 - 50 ปี
 ☐ 51 - 60 ปี ☐ 61 ปีขึ้นไป
3. สถานภาพทางการศึกษา
☐ ปริญญาตรี ☐ ปริญญาโท ☐ ปริญญาเอก ☐ อื่นๆ (โปรดระบุ)
4. ดำรงตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษาแห่งนี้มาแล้วกี่ปี
☐ (โปรดระบุ)
5. ท่านมีความสนใจด้านดนตรีไทย
☐ มากที่สุด ☐ มาก ☐ ปานกลาง ☐ น้อย
☐ อื่นๆ (โปรดระบุ)
6. ท่านมีความสามารถในการเล่นดนตรีไทย
☐ มากที่สุด ☐ มาก ☐ ปานกลาง ☐ น้อย
☐ อื่นๆ (โปรดระบุ)

ตอนที่ 2 ศึกษาสภาพของสถานศึกษา ที่มีกระบวนการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทย ในจังหวัด
อุบลราชธานี

1. ท่านคิดว่าสถานที่ในการฝึกซ้อมดนตรีไทยมีความเหมาะสม มีความพร้อมและมีบรรยากาศที่
เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอนและซ้อมดนตรีไทยหรือไม่อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. ท่านมีกระบวนการบริหารและการจัดการ รวมทั้งมีนโยบายส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม(ดนตรีไทย)
และมีนโยบายให้มวลชนภายนอกมีส่วนร่วมส่งเสริมดนตรีไทยของโรงเรียนหรือไม่อย่างไร.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. ท่านคิดว่าหลักสูตร และเนื้อหาในการส่งเสริมการเรียนการสอนดนตรีไทยในสถานศึกษาของ
ท่านเหมาะสมหรือไม่อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4. ท่านให้การสนับสนุนด้านงบประมาณบ้างหรือไม่ งบประมาณที่ได้มาจากที่ใดบ้าง
ภาคเรียนละเท่าไร เพียงพอต่อการดำเนินการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทยหรือไม่อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

5. ท่านสนับสนุน ส่งเสริม อำนวยความสะดวกด้านต่างๆ แก่ครูผู้สอนและนักเรียนดนตรีไทย
เพื่อเข้าร่วมกิจกรรมบริการแก่สังคมและการประกวดแข่งขันในระดับต่างๆ หรือไม่อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

6. ท่านคิดว่าจำนวนครูผู้สอนดนตรีไทยมีเพียงพอกับจำนวนนักเรียนดนตรีไทยตามสัดส่วนหรือไม่
และมีครูวุฒิทางการศึกษาตรงตามสาขาวิชาดนตรีไทยหรือไม่อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

7. ท่านเคยไปดูการฝึกซ้อมและการเรียนการสอนดนตรีไทยโรงเรียนของท่าน และท่านเคยสังเกตการณ์หรือติดตามข่าวการเตรียมวงของโรงเรียนอื่น เพื่อนำมาปรับปรุงวงดนตรีไทยของโรงเรียนท่านหรือไม่อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

8. ท่านคิดว่ามีผลกระทบต่อการเรียนการสอนวิชาอื่นๆ ของนักเรียนดนตรีไทย เมื่อต้องใช้เวลาในการเรียนการสอนและฝึกซ้อมดนตรีไทย รวมทั้งเมื่อต้องเดินทางไปร่วมงานบริการแก่สังคม และไปร่วมประกวดแข่งขันดนตรีไทยตามสถานที่ต่างๆ ในเวลาราชการ หรือไม่ มีวิธีช่วยเหลือนักเรียนดนตรีไทยอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

9. ท่านคิดว่าคณะครูฝ่ายต่างๆ ให้ความร่วมมือและสนับสนุนกระบวนการเรียนการสอนและวงดนตรีไทยหรือไม่อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

10. ท่านได้จัดหาค่าตอบแทนสำหรับครูพิเศษที่ช่วยปรับวงหรือไม่อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

11. ท่านมีรางวัลพิเศษให้ เพื่อเป็นขวัญกำลังใจแก่ครูและนักเรียนผู้ที่มีผลงานสร้างชื่อเสียง
ด้านดนตรีไทยให้กับสถานศึกษาหรือไม่อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

12. ครูที่ร่วมจัดการเรียนการสอนและทำวงดนตรีไทย ที่มีผลงานในระดับต่างๆ ได้รับการ
พิจารณาประเมินความดีความชอบจากท่านหรือไม่อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

13. หากครูผู้สอนดนตรีไทยต้องการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมโดยการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น หรือเข้าร่วมรับการอบรม ท่านยินดีสนับสนุนหรือไม่อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

14. ท่านคิดว่าผลงาน รางวัลทางด้านดนตรีไทยในระดับต่างๆ มีผลต่อชื่อเสียงของสถานศึกษา มากน้อยเพียงใด และท่านนำผลงานทางด้านดนตรีไทยมาต่อยอดในทางใดบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ตอนที่ 3 ปัญหาและอุปสรรค ข้อเสนอแนะอื่นๆ ที่เกี่ยวกับกระบวนการจัดการเรียนการสอน ดนตรีไทย

1. ปัญหาในกระบวนการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทย ท่านคิดว่ามีปัญหาและอุปสรรคใดบ้าง
ท่านมีวิธีแก้ไขปัญหายังไร.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. ข้อเสนอแนะอื่นๆ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. บันทึกเพิ่มเติมของผู้วิจัย

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

แบบสัมภาษณ์การวิจัย
สำหรับ ครูผู้สอน และวิทยากรพิเศษ

เรื่อง กระบวนการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทยของสถานศึกษาที่สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน(สพฐ.) ในจังหวัดอุบลราชธานี

คำชี้แจง

แบบสัมภาษณ์นี้ ประกอบด้วย 4 ตอน

ตอนที่ 1 สภาพทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 สภาพของสถานศึกษา ที่มีกระบวนการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทย
ในจังหวัดอุบลราชธานี

ตอนที่ 3 วิธีและกระบวนการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทยของสถานศึกษาใน
จังหวัดอุบลราชธานี ที่มีผลงานเชิงประจักษ์ได้รับรางวัล ระดับชาติ

ตอนที่ 4 ปัญหาและอุปสรรค พร้อมทั้งข้อเสนอแนะอื่นๆ ที่เกี่ยวกับกระบวนการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทย

ตอนที่ 1 สภาพทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

1. เพศ ☐ ชาย ☐ หญิง
2. อายุ ☐ 21 – 30 ปี ☐ 31 - 40 ปี ☐ 41 - 50 ปี
☐ 51 - 60 ปี ☐ 61 ปีขึ้นไป
3. สถานภาพทางการศึกษา
☐ ปริญญาตรี ☐ ปริญญาโท ☐ ปริญญาเอก ☐ อื่นๆ (โปรดระบุ)
4. สาขาวิชาเอกที่สำเร็จการศึกษา
☐ (โปรดระบุ)
5. ตำแหน่ง
☐ ครูผู้ช่วย ☐ ครู คศ.1 ☐ ครู คศ.2 ☐ ครู คศ.3
☐ ครู คศ.4 ☐ วิทยากรพิเศษ ☐ อื่นๆ (โปรดระบุ)
6. ประสบการณ์ในการสอนดนตรีไทย
☐ 1 – 5 ปี ☐ 6 – 10 ปี ☐ 11 – 15 ปี ☐ 16 – 20 ปี
☐ 21 – 25 ปี ☐ 26 ปีขึ้นไป

ตอนที่ 2 ศึกษาสภาพของสถานศึกษา ที่มีกระบวนการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทย ในจังหวัด อุบลราชธานี

1. ลักษณะของห้องเรียนดนตรีไทยเป็นอย่างไร มีความพร้อมและมีบรรยากาศที่เอื้อต่อ
การจัดการเรียนการสอนดนตรีไทยหรือไม่อย่างไร.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. มีหลักสูตร และเนื้อหาในการเรียนการสอนดนตรีไทยหรือไม่อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. มีการบริหารเวลาในการฝึกซ้อม และมีการจัดการในห้องเรียนดนตรีไทยอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4. ได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณจากที่ใดบ้าง ภาคเรียนละเท่าไร เพียงพอต่อการดำเนินการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทยหรือไม่อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

5. ครูผู้สอนดนตรีไทยมีการส่งเสริม ให้ขวัญกำลังใจ สนับสนุน แก่นักเรียนที่เก่ง
และมีการเสริมแรงกระตุ้นแก่ผู้เรียนที่มีความแตกต่างกันหรือไม่อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

6. เครื่องดนตรีไทยมีจำนวนเพียงพอกับจำนวนนักเรียนดนตรีไทยหรือไม่ คุณภาพของเครื่อง
ดนตรีไทยมีสภาพและมีคุณภาพเสียงอยู่ในระดับใด มีสื่อการเรียนการสอนและเอกสารอื่นๆ ในการ
จัดการเรียนการสอนดนตรีไทยหรือไม่อย่างไร และเครื่องดนตรีไทยที่สามารถใช้ประสมวงอะไรได้บ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

7. ครูผู้สอนดนตรีไทยมีจำนวนเพียงพอกับจำนวนนักเรียนดนตรีไทยตามสัดส่วนหรือไม่
และมีครูวุฒิทางการศึกษาตรงตามสาขาวิชาดนตรีไทยหรือไม่อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

8. ในฐานะที่ท่านเป็นครูผู้รับผิดชอบการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทย ท่านคิดว่าการส่งเสริม
การเรียนการสอนดนตรีไทยในโรงเรียนของท่านมีความสำคัญมากน้อยเพียงใด เพราะเหตุใด

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

9. มีจำนวนสมาชิกในวงดนตรีไทยทั้งหมดกี่คน นักเรียนให้ความสนใจใฝ่รู้และรับผิดชอบตั้งใจในการฝึกซ้อมดนตรีไทยมากน้อยเพียงใด และให้ความร่วมมือมาฝึกซ้อมตรงตามเวลา โดยพร้อมเพียงกัน หรือไม่อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

10. ครูผู้สอนดนตรีไทยมีกระบวนการคัดเลือกนักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมดนตรีไทยอย่างไร และมีวิธีการคัดเลือกนักเรียนให้เหมาะสมกับเครื่องดนตรีไทยแต่ละประเภทอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

11. กิจกรรมดนตรีไทยในความรับผิดชอบของท่าน มีผลงานใดบ้างที่เป็นผลงานเชิงประจักษ์
ระดับชาตินับตั้งแต่ ปีการศึกษา 2553 ไปจนถึง ปีการศึกษา 2555

[illegible]

ตอนที่ 3 ศึกษาวิธีและกระบวนการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทยของสถานศึกษาในจังหวัด
อุบลราชธานี ที่มีผลงานเชิงประจักษ์ได้รับรางวัล ระดับชาติ

1. ครูผู้สอนดนตรีไทยมีวิธีการและขั้นตอนในการสร้างบรรยากาศในการจัดการเรียนการสอน
ดนตรีไทยอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. ครูผู้สอนดนตรีไทยมีวิธีการและขั้นตอนในการสร้างองค์ความรู้ใหม่อย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. ครูผู้สอนดนตรีไทยมีระยะเวลาและขั้นตอนในการฝึกปฏิบัติ การรวมวงและการปรับวง
ดนตรีไทยอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4. ครูผู้สอนดนตรีไทยมีวิธีการและขั้นตอนในการวัดผลและการประเมินผลการเรียนการสอน
ดนตรีไทยอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

5. ครูผู้สอนดนตรีไทยมีวิธีการและขั้นตอนในการสรุปผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนดนตรีไทยอย่างไร

This image shows a full page of blank handwriting practice paper. It features approximately 20 evenly spaced horizontal lines across the entire width of the page, providing a guide for letter height and placement. The lines are thin and light gray or blue in color against a white background. There are no margins, text, or other markings on the page.

ตอนที่ 4 ปัญหาและอุปสรรค ข้อเสนอแนะอื่นๆ ที่เกี่ยวกับกระบวนการจัดการเรียนการสอน
ดนตรีไทย

1. ปัญหาในกระบวนการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทยให้แก่ผู้เรียน ท่านคิดว่ามีปัญหาและ
อุปสรรคใดบ้าง ท่านแก้ไขปัญหายังไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. ข้อเสนอแนะอื่นๆ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. บันทึกเพิ่มเติมของผู้วิจัย

This image shows a full page of white paper with horizontal dotted lines, typical of notebook paper. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There is no handwriting or other markings on the paper.

แบบสัมภาษณ์การวิจัย
สำหรับ หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ

เรื่อง กระบวนการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทยของสถานศึกษาที่สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน(สพฐ.) ในจังหวัดอุบลราชธานี

คำชี้แจง

แบบสัมภาษณ์นี้ ประกอบด้วย 3 ตอน

ตอนที่ 1 สภาพทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 สภาพของสถานศึกษา ที่มีกระบวนการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทย
ในจังหวัดอุบลราชธานี

ตอนที่ 3 ปัญหาและอุปสรรค ข้อเสนอแนะอื่นๆ ที่เกี่ยวกับกระบวนการจัดการเรียน
การสอนดนตรีไทย

ตอนที่ 1 สภาพทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

1. เพศ ☐ ชาย ☐ หญิง
2. อายุ ☐ 21 – 30 ปี ☐ 31 - 40 ปี ☐ 41 - 50 ปี
☐ 51 - 60 ปี ☐ 61 ปีขึ้นไป
3. สถานภาพทางการศึกษา
☐ ปริญญาตรี ☐ ปริญญาโท ☐ ปริญญาเอก ☐ อื่นๆ (โปรดระบุ)
4. สาขาวิชาเอกที่สำเร็จการศึกษา
☐ (โปรดระบุ)
5. ดำรงตำแหน่งหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะสถานศึกษาแห่งนี้มาแล้วกี่ปี
☐ (โปรดระบุ)
6. ตำแหน่งปัจจุบัน
☐ คศ.1 ☐ ครู คศ.2 ☐ ครู คศ.3 ☐ ครู คศ.4
☐ อื่นๆ (โปรดระบุ)
7. ประสบการณ์ในการสอนดนตรี
☐ 1 – 5 ปี ☐ 6 – 10 ปี ☐ 11 – 15 ปี ☐ 16 – 20 ปี
☐ 21 – 25 ปี ☐ 26 ปีขึ้นไป ☐ อื่น ๆ(ระบุ)

ตอนที่ 2 สภาพของสถานศึกษา ที่มีกระบวนการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทยในจังหวัดอุบลราชธานี

1. ท่านคิดว่าสถานที่ในการฝึกซ้อมดนตรีไทยมีความเหมาะสม มีความพร้อมและมีบรรยากาศที่เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอนและซ้อมดนตรีไทยหรือไม่อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. ท่านคิดว่าหลักสูตร และเนื้อหาในการส่งเสริมการเรียนการสอนดนตรีไทยในสถานศึกษาของท่าน เหมาะสมหรือไม่อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. กิจกรรมการเรียนการสอนด้านดนตรีไทยในสถานศึกษาของท่านได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณหรือไม่ ถ้าได้รับการสนับสนุนได้รับงบประมาณจากแหล่งใดบ้าง ภาคเรียนละเท่าไร เพียงพอต่อการดำเนินการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทยหรือไม่อย่างไร และงบประมาณที่ได้รับนำไปใช้อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4. ในฐานะที่ท่านเป็นหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ท่านได้มีส่วนสนับสนุน ส่งเสริมขวัญ กำลังใจและอำนวยความสะดวกด้านต่างๆ แก่ครูผู้สอนและนักเรียนดนตรีไทย เพื่อเข้าร่วมการประกวด แข่งขันในระดับ ต่างๆ ได้อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

5. ท่านคิดว่าจำนวนครูสอนดนตรีไทยมีเพียงพอกับจำนวนนักเรียนดนตรีไทยตามสัดส่วนหรือไม่และมีครุฑูมิทางการศึกษาตรงตามสาขาวิชาดนตรีไทยหรือไม่อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

6. ในฐานะที่ท่านเป็นหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ท่านเคยไปดูการฝึกซ้อมและการเรียนการสอนดนตรีไทยโรงเรียนของท่าน และท่านเคยสังเกตการณ์หรือติดตามข่าวการเตรียมวงของโรงเรียนอื่น เพื่อนำมาปรับปรุงวงดนตรีไทยของโรงเรียนท่านหรือไม่อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

7. ท่านคิดว่ามีผลกระทบต่อการเรียนการสอนวิชาอื่นๆ ของนักเรียนดนตรีไทย เมื่อต้องใช้เวลาในการเรียนการสอนและฝึกซ้อมดนตรีไทย รวมทั้งเมื่อต้องเดินทางไปร่วมงานบริการแก่สังคม และไปร่วมประกวดแข่งขันดนตรีไทยตามสถานที่ต่างๆ ในเวลาราชการ หรือไม่อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

8. ท่านคิดว่าคณะครูฝ่าย/กลุ่มสาระการเรียนรู้ กลุ่มต่างๆ ให้ความร่วมมือและสนับสนุนกระบวนการเรียนการสอนและวงดนตรีไทยหรือไม่อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

9. ในฐานะที่ท่านเป็นหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เมื่อครูที่ร่วมจัดการเรียนการสอนดนตรีไทย ที่มีผลงานในระดับต่างๆ ท่านได้มีส่วนช่วยและส่งเสริมให้ครูผู้มีความสามารถทางดนตรีไทยได้รับการพิจารณาประเมินความดีความชอบหรือไม่อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

10. ในฐานะที่ท่านเป็นหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ท่านคิดว่าการสนับสนุนและส่งเสริมการเรียนการสอนดนตรีไทยในสถานศึกษามีความสำคัญมากน้อยเพียงใด

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ตอนที่ 3 ปัญหาและอุปสรรค ข้อเสนอแนะอื่นๆ ที่เกี่ยวกับกระบวนการจัดการเรียนการสอน
ดนตรีไทย

1. ปัญหาในกระบวนการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทย ท่านคิดว่ามีปัญหาและอุปสรรคใดบ้าง
ท่านมีวิธีแก้ไขปัญหายังไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. ข้อเสนอแนะอื่นๆ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. บันทึกเพิ่มเติมของผู้วิจัย

[illegible]

แบบสัมภาษณ์การวิจัย
สำหรับ นักเรียนกิจกรรมดนตรีไทย

เรื่อง กระบวนการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทยของสถานศึกษาที่สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน(สพฐ.) ในจังหวัดอุบลราชธานี

คำชี้แจง

แบบสัมภาษณ์นี้ ประกอบด้วย 4 ตอน

ตอนที่ 1 สภาพทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 สภาพของสถานศึกษา ที่มีกระบวนการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทย
ในจังหวัดบราซอธานี

ตอนที่ 3 วิธีและกระบวนการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทยของสถานศึกษาใน
จังหวัดอุบลราชธานี ที่มีผลงานเชิงประจักษ์ได้รับรางวัล ระดับชาติ

ตอนที่ 4 ปัญหาและอุปสรรค พร้อมทั้งข้อเสนอแนะอื่นๆ ที่เกี่ยวกับกระบวนการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทย

ตอนที่ 1 สภาพทั่วไปของนักเรียนผู้ให้สัมภาษณ์

1. เพศ ☐ ชาย ☐ หญิง
2. อายุ ☐ 7 - 11 ☐ 12 - 15 ปี ☐ 16 - 19 ปี
3. ปัจจุบันกำลังศึกษาในระดับชั้น
- ☐ ประถมศึกษาปีที่ 1 - 3 ☐ ประถมศึกษาปีที่ 4 - 6
- ☐ มัธยมศึกษาตอนต้น (ม.1 - 3) ☐ มัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.4 - 6)
4. เครื่องดนตรีไทยที่ถนัด (โปรดระบุ)
5. ประสบการณ์ในการเล่นเครื่องดนตรีไทย
- ☐ 1 - 5 ปี ☐ 6 - 10 ปี ☐ 11 ปีขึ้นไป

ตอนที่ 2 ศึกษาสภาพของสถานศึกษา ที่มีกระบวนการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทย
ในจังหวัดอุบลราชธานี

1. ห้องเรียนดนตรีไทยของนักเรียนมีลักษณะอย่างไร มีความพร้อมและมีบรรยากาศที่เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทยหรือไม่อย่างไร

[illegible]

2. นักเรียนคิดว่าเวลาที่ใช้ในการฝึกซ้อมดนตรีไทยเหมาะสมหรือไม่อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. ผู้บริหาร และครูผู้สอนกิจกรรมดนตรีไทยมีการชมเชย ให้ขวัญกำลังใจ สนับสนุน และมีการส่งเสริมกระตุ้น เสริมแรง แก่ผู้เรียนอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4. นักเรียนคิดว่าเครื่องดนตรีไทยที่มี มีจำนวนเพียงพอกับจำนวนนักเรียนดนตรีไทยหรือไม่
คุณภาพของเครื่องดนตรีไทยมีสภาพและมีคุณภาพเสียงอยู่ในระดับใด เครื่องดนตรีไทยที่สามารถใช้
ประสมวงอะไรได้บ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

5. นักเรียนมีความภาคภูมิใจ รู้ถึงประโยชน์และเห็นความสำคัญที่นักเรียนได้รับจากการเล่น
ดนตรีไทย หรือไม่อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

6. นักเรียนให้ความสนใจใฝ่รู้และรับผิดชอบตั้งใจในการฝึกซ้อมดนตรีไทยมากขึ้นน้อยเพียงใด และให้ความร่วมมือมาฝึกซ้อมตรงตามเวลาโดยพร้อมเพรียงกันหรือไม่อย่างไร

This image shows a full page of white paper with horizontal dashed lines, typical of primary school writing paper. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

7. นักเรียนเข้ามารวมวงดนตรีไทยได้อย่างไร และมีวิธีการคัดเลือกนักเรียนให้เหมาะสมกับการเล่นเครื่องดนตรีไทยแต่ละประเภทอย่างไร

[illegible]

8. นักเรียนมีความรักและศรัทธาในตัวครูผู้สอนกิจกรรมดนตรีไทยหรือไม่อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

9. นักเรียนได้มีโอกาสแสดงดนตรีไทยในโอกาสต่างๆ ทั้งในโรงเรียนและบริการชุมชน ตลอดจน การเข้าร่วมการประกวดและแข่งขันในระดับต่างๆ บ้างหรือไม่อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

10. นักเรียนคิดว่านักเรียนได้รับความสุขจากการประกวดและการแข่งขันวงดนตรีไทย ในระดับต่างๆ หรือไม่อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

11. ผู้บริหารโรงเรียนเคยมาดูการฝึกซ้อมและการเรียนการสอนดนตรีไทยของนักเรียนหรือไม่ และเคยสังเกตการณ์หรือติดตามข่าวการเตรียมวงของโรงเรียนอื่น เพื่อนำมาปรับปรุงวงดนตรีไทยหรือไม่อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

12. นักเรียนสามารถนำผลงานทางด้านดนตรีไทยที่นักเรียนได้รับไปใช้ประโยชน์ต่อยอดได้อย่างไร

[illegible]

ตอนที่ 3 ศึกษาวิธีและกระบวนการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทยของสถานศึกษาในจังหวัด
อุบลราชธานี ที่มีผลงานเชิงประจักษ์ได้รับรางวัล ระดับชาติ

1. นักเรียนคิดว่าครูผู้สอนดนตรีไทยมีขั้นตอนในการสร้างบรรยากาศในการจัดการเรียน
การสอนดนตรีไทยด้านใดบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. นักเรียนคิดว่าครูผู้สอนดนตรีไทยมีวิธีการและขั้นตอนในการให้ความรู้ด้านดนตรีไทย
ทั้งทฤษฎี และการปฏิบัติแก่นักเรียนอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. นักเรียนมีระยะเวลาในการฝึกปฏิบัติ ฝึกซ้อมการรวมวงและการปรับวงดนตรีไทยอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4. นักเรียนคิดว่าวิธีการและขั้นตอนในการพัฒนานักเรียนดนตรีไทย การวัดและการประเมินผลการเรียนการสอนดนตรีไทย

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ตอนที่ 4 ปัญหาและอุปสรรค ข้อเสนอแนะอื่นๆ ที่เกี่ยวกับกระบวนการจัดการเรียนการสอน ดนตรีไทย

1. ปัญหาในกระบวนการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทยสำหรับนักเรียน นักเรียนคิดว่ามีปัญหา
และอุปสรรคด้านใดบ้าง และนักเรียนมีวิธีการแก้ไขปัญหาอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. ข้อเสนอแนะอื่นๆ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. บันทึกเพิ่มเติมของผู้วิจัย

[illegible]

แบบบันทึกการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม

สังเกตครั้งที่ เวลา วันที่ เดือน พ.ศ.

สถานที่สังเกต

เรื่องที่สังเกต กระบวนการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทยของสถานศึกษาที่สังกัดสำนักงาน

คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน(สพฐ.) ในจังหวัดอุบลราชธานี

1. สังเกตพฤติกรรมที่แสดงออกในเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการเรียนการสอนดนตรีไทย ในพื้นที่ทำวิจัย เช่น การใช้เครื่องมือ การตอบข้อซักถาม การสาธิต รูปแบบ และวิธีการสอนของ ครูผู้สอนดนตรีไทย เช่น การสอนการต่อเพลงๆ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในช่วงโม่งเรียน การ วัดการและประเมินผลอย่างไร ผลที่ปรากฏจากการสังเกต พบว่า

[illegible]

2. สังเกตพฤติกรรมการถ่ายทอดดนตรีไทยโดยวิธีต่างๆ การกำหนดบทเพลงต่างๆ ให้กับผู้เรียน
อย่างไรบ้าง ผลที่ปรากฏจากการสังเกต พบว่า

[illegible]

3. สังเกตความหมายของการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทยที่มีต่อความเชื่อและทัศนคติ เช่น การไหว้ครูดนตรีไทยมีประโยชน์อย่างไร ผลที่ปรากฏจากการสังเกต พบว่า

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4. สังเกตความสัมพันธ์ระหว่างครูผู้สอนดนตรีไทย นักเรียนกิจกรรมดนตรีไทย การให้คำแนะนำแก่นักเรียนที่มีปัญหาเกี่ยวกับดนตรีไทย การให้ความช่วยเหลือในการพัฒนาทางด้านดนตรีไทยแก่นักเรียนอย่างไรบ้าง ผลที่ปรากฏจากการสังเกต พบว่า

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

5. สังเกตการนำเสนอเผยแพร่กิจกรรมและผลงานด้านดนตรีไทย เช่น การนำเสนอผลงานการประกวดแข่งขันดนตรีไทยในระดับต่างๆ การนำวงดนตรีไทยเข้าร่วมบริการสังคมในกิจกรรมและประเพณีต่างๆ ผลที่ปรากฏจากการสังเกต พบว่า

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

6. สังเกตสภาพการณ์ที่เกิดขึ้นภายในห้องเรียนการสอนดนตรีไทย เช่น การแบ่งกลุ่มนักเรียนเพื่อร่วมวงดนตรีไทย การซ้อมดนตรีไทย สภาพการณ์ที่เกิดขึ้นภายในห้องเรียนการสอนดนตรีไทย เช่น การแบ่งกลุ่มนักเรียนเพื่อร่วมวงดนตรีไทย การซ้อมดนตรีไทย ผลที่ปรากฏจากการสังเกต พบว่า

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

7. สังเกตเครื่องดนตรีที่ใช้ในกิจกรรมการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทย ผลที่ปรากฏจากการสังเกตพบว่า

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ภาคผนวก ข
บัญชีรายชื่อผู้ให้สัมภาษณ์

บัญชีรายชื่อผู้ให้การสัมภาษณ์

โรงเรียนมูลนิธิวัดศรีอุบลรัตนาราม

(ในพระอุปถัมภ์สมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าอุบลรัตน์ราชกัญญา สิริวัฒนาพรรณวดี)

ดำเนินการเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย : เมื่อ วันที่ 11 – 12 มีนาคม 2556

1. ผู้บริหาร (แทน)	นายทวีชัย อินทะแสง	ครูชำนาญการพิเศษ
2. ครูผู้สอนดนตรีไทย	นางสาวสุจิตรา ณ อุบล	ครูชำนาญการพิเศษ
3. วิทยากรพิเศษ	นายวุฒิไกร ไชยกาล	ครูชำนาญการพิเศษ
4. หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ	นางกิตติมา บัวแย้ม	ครูชำนาญการพิเศษ
5. นักเรียนดนตรีไทย	เด็กชายสพลกรณ์ สกฤตยาพันธ์	ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
6. นักเรียนดนตรีไทย	เด็กชายเทพวาทิต ไชยกาล	ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
7. นักเรียนดนตรีไทย	เด็กชายทักษ์ดนัย พิมพ์พัฒน์	ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

โรงเรียนเบ็ญจะมะมหาราช

ดำเนินการเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย : เมื่อ วันที่ 13 มีนาคม 2556

1. ผู้บริหาร	นายประยงค์ แก่นลา	ผู้อำนวยการโรงเรียน
2. ครูผู้สอนดนตรีไทย	นางรุจิวรรณ อากมล	ครูชำนาญการพิเศษ
3. วิทยากรพิเศษ	นายธนวัฒน์ บุตรทองทิพย์	อาจารย์ ม.ราชภัฏร้อยเอ็ด
4. หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ	นายสมปอง สาระ	ครูชำนาญการพิเศษ
5. นักเรียนดนตรีไทย	นางสาวกฤณธิดา รัศมี แจ่มเงินวัฒนากุล	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5
6. นักเรียนดนตรีไทย	นางสาวจิตราลดา ศรีเมือง	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5
7. นักเรียนดนตรีไทย	นางสาวกัญญาณัฐ ตรีผลพันธ์ุ	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

โรงเรียนสือคำหาญวารินชำราบ

ดำเนินการเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย : เมื่อ วันที่ 14 - 15 มีนาคม 2556

1. ผู้บริหาร	นายสุวิน ทองสุข	ผู้อำนวยการโรงเรียน
2. ครูผู้สอนดนตรีไทย	นางนภาพร ชนะชัย	ครูชำนาญการพิเศษ
3. วิทยากรพิเศษ	นายชุมเดช เดชกมล อาจารย์วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม	
4. หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ	นายอริวัฒน์ จันทรวิจิตร	ครูชำนาญการพิเศษ
5. นักเรียนดนตรีไทย	นางสาวจินตปาตี ขันทอง	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
6. นักเรียนดนตรีไทย	นายพีรภพ เดชกมล	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4
7. นักเรียนดนตรีไทย	นายนายธนวันต์ ทองอก	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

ภาคผนวก ค
ตารางสรุปผลงานทางดนตรีไทยเชิงประจักษ์ในระดับชาติของประชากรกลุ่มตัวอย่าง

ตาราง 1 สรุปผลงานทางดนตรีไทยเชิงประจักษ์ ระดับชาติ ประจำปีการศึกษา 2553

ลำดับ ที่	โรงเรียน	สพป./ สพม.	ประเภทของวง/เดี่ยว ที่เข้าประกวดแข่งขัน	ชนะเลิศ	รอง ชนะเลิศ อันดับ 1	รอง ชนะเลิศ อันดับ 2	รางวัล อื่นๆ	หมายเหตุ (เหรียญ)
1	มูลนิธิวัดศรีอุบลรัตนารามฯ	1	เครื่องสายวงเล็ก ป.1-6	✓	-	-	-	ทอง
2	มูลนิธิวัดศรีอุบลรัตนารามฯ	1	ปี่พาทย์ไม้แข็งเครื่องคู่ ป.1-6	-	-	✓	-	ทอง
3	มูลนิธิวัดศรีอุบลรัตนารามฯ	1	ปี่พาทย์ไม้นวมเครื่องคู่ ป.1-6	-	✓	-	-	ทอง
4	มูลนิธิวัดศรีอุบลรัตนารามฯ	1	ขลุ่ยเพียงออ ป.1-6	-	-	✓	-	ทอง
5	มูลนิธิวัดศรีอุบลรัตนารามฯ	1	ฆ้องวงใหญ่ ป.1-6	-	-	✓	-	ทอง
6	มูลนิธิวัดศรีอุบลรัตนารามฯ	1	ซอด้วง ป.1-6	-	-	-	✓	เงิน
7	มูลนิธิวัดศรีอุบลรัตนารามฯ	1	ระนาดทุ้ม ป.1-6	-	-	-	✓	เงิน
8	มูลนิธิวัดศรีอุบลรัตนารามฯ	1	ซิม ป.1-6	-	-	-	✓	เงิน
9	มูลนิธิวัดศรีอุบลรัตนารามฯ	1	ระนาดเอก ป.1-6	-	-	-	✓	เงิน
10	เบ็ญจะมะมหาราช	29	เครื่องสายวงเล็ก ม.1-6	✓	-	-	-	ทอง
11	เบ็ญจะมะมหาราช	29	ปี่พาทย์ไม้นวมเครื่องคู่ ม.1-6	✓	-	-	-	ทอง
12	เบ็ญจะมะมหาราช	29	ฆ้องวงใหญ่ ม.4-6	-	-	✓	-	ทอง
13	เบ็ญจะมะมหาราช	29	จะเข้ ม.1-3	-	✓	-	-	ทอง
14	เบ็ญจะมะมหาราช	29	ซอด้วง ม.4-6	-	-	✓	-	ทอง
15	เบ็ญจะมะมหาราช	29	ซออู้ ม.1-3	-	-	-	✓	ทองแดง
16	เบ็ญจะมะมหาราช	29	ขลุ่ยเพียงออ ม.1-3	-	-	-	✓	ทอง
17	เบ็ญจะมะมหาราช	29	ซิม ม.4-6	-	-	-	✓	ทอง
18	เบ็ญจะมะมหาราช	29	ซอด้วง ม.1-3	-	-	✓	-	ทอง
19	เบ็ญจะมะมหาราช	29	ซออู้ ม.4-6	-	-	-	✓	เงิน
20	ลือคำหาญวารินชำราบ	29	ปี่พาทย์ไม้แข็งเครื่องคู่ ม.1-6	-	-	-	✓	เงิน
21	ลือคำหาญวารินชำราบ	29	ฆ้องวงใหญ่ ม.1-3	-	-	-	✓	ทองแดง

ภาพประกอบ 2 สรุปผลงานทางดนตรีไทยเชิงประจักษ์ ระดับชาติ ประจำปีการศึกษา 2554

ลำดับ ที่	โรงเรียน	สพป./ สพม.	ประเภทของวง/เดี่ยว ที่เข้าประกวดแข่งขัน	ชนะเลิศ	รอง ชนะเลิศ อันดับ 1	รอง ชนะเลิศ อันดับ 2	รางวัล อื่นๆ	หมายเหตุ (เหรียญ)
1	มูลนิธิวัดศรีอุบลรัตนารามฯ	1	เครื่องสายวงเล็กผสมซิม ป.1-6	√	-	-	-	ทอง
2	มูลนิธิวัดศรีอุบลรัตนารามฯ	1	ปี่พาทย์ไม้นวมผสมเครื่องสาย ป.1-6	-	√	-	-	ทอง
3	มูลนิธิวัดศรีอุบลรัตนารามฯ	1	ปี่พาทย์ไม้แข็งเครื่องคู่ ป.1-6	-	-	-	√	เงิน
4	มูลนิธิวัดศรีอุบลรัตนารามฯ	1	จะเข้ ป.1-6	-	√	-	-	ทอง
5	มูลนิธิวัดศรีอุบลรัตนารามฯ	1	ซอด้วง ป.1-6	-	√	-	-	ทอง
6	มูลนิธิวัดศรีอุบลรัตนารามฯ	1	ระนาดเอก ป.1-6	-	-	-	√	เงิน
7	มูลนิธิวัดศรีอุบลรัตนารามฯ	1	ซออู้ ป.1-6	-	-	-	√	เงิน
8	เบ็ญจะมะมหาราช	29	เครื่องสายวงเล็ก ม.1-6	√	-	-	-	ทอง
9	เบ็ญจะมะมหาราช	29	ปี่พาทย์ไม้แข็งเครื่องคู่ ม.1-6	-	-	-	√	ทอง
10	เบ็ญจะมะมหาราช	29	ปี่พาทย์ไม้นวมผสมเครื่องสาย ม.1-6	-	√	-	-	ทอง
11	เบ็ญจะมะมหาราช	29	ขลุ่ยเพียงออ ม.4-6	-	-	-	√	ทอง
12	เบ็ญจะมะมหาราช	29	ซิม ม.4-6	-	-	-	√	เงิน
13	เบ็ญจะมะมหาราช	29	ซอด้วง ม.4-6	-	-	-	√	ทอง
14	เบ็ญจะมะมหาราช	29	ฆ้องวงเล็ก ม.4-6	-	-	-	√	ทองแดง
15	เบ็ญจะมะมหาราช	29	ฆ้องวงใหญ่ ม.4-6	-	-	-	√	เงิน
16	เบ็ญจะมะมหาราช	29	ซออู้ ม.1-3	-	-	-	√	ทอง
17	เบ็ญจะมะมหาราช	29	จะเข้ ม.1-3	-	-	√	-	ทอง
18	สือคำหาญวารินชำราบ	29	ระนาดทุ้ม ม.4-6	-	-	-	√	ทอง
19	สือคำหาญวารินชำราบ	29	ระนาดทุ้ม ม.1-3	-	-	-	√	ทอง
20	สือคำหาญวารินชำราบ	29	ฆ้องวงเล็ก ม.1-3	-	-	-	√	ทอง
21	สือคำหาญวารินชำราบ	29	ฆ้องวงใหญ่ ม.1-3	-	√	-	-	ทอง

ภาพประกอบ 3 สรุปผลงานทางดนตรีไทยเชิงประจักษ์ ระดับชาติ ประจำปีการศึกษา 2555

ลำดับ ที่	โรงเรียน	สพป./ สพม.	ประเภทของวง/เดี่ยว ที่เข้าประกวดแข่งขัน	ชนะเลิศ	รอง ชนะเลิศ อันดับ 1	รอง ชนะเลิศ อันดับ 2	รางวัล อื่นๆ	หมายเหตุ (เหรียญ)
1	มูลนิธิวัดศรีอุบลรัตนารามฯ	1	เครื่องสายวงเล็กผสมซิม ป.1-6	√	-	-	-	ทอง
2	มูลนิธิวัดศรีอุบลรัตนารามฯ	1	ปี่พาทย์ไม้นวมผสมเครื่องสาย ป.1-6	√	-	-	-	ทอง
3	มูลนิธิวัดศรีอุบลรัตนารามฯ	1	ปี่พาทย์ไม้แข็งเครื่องคู่ ป.1-6	-	-	√	-	ทอง
4	มูลนิธิวัดศรีอุบลรัตนารามฯ	1	ซอด้วง ป.1-6	-	-	-	√	ทอง
5	มูลนิธิวัดศรีอุบลรัตนารามฯ	1	ซอด้วงเพียงออ ป.1-6	-	-	-	√	ทอง
6	มูลนิธิวัดศรีอุบลรัตนารามฯ	1	ซออู้ ป.1-6	-	-	-	√	ทอง
7	มูลนิธิวัดศรีอุบลรัตนารามฯ	1	ฆ้องวงเล็ก ป.1-6	-	-	-	√	ทอง
8	เบ็ญจะมะมหาราช	29	เครื่องสายวงเล็ก ม.1-6	√	-	-	-	ทอง
9	เบ็ญจะมะมหาราช	29	ซิม 7 หย่อง ม.4-6	-	-	-	√	ทอง
10	เบ็ญจะมะมหาราช	29	ซอด้วง ม.4-6	-	-	-	√	ทอง
11	เบ็ญจะมะมหาราช	29	จะเข้ ม.1-3	-	-	-	√	ทองแดง
12	ลือคำหาญวารินชำราบ	29	ฆ้องวงใหญ่ ม.4-6	√	-	-	-	ทอง
13	ลือคำหาญวารินชำราบ	29	ฆ้องวงเล็ก ม.1-3	-	-	-	√	ทอง
14	ลือคำหาญวารินชำราบ	29	ปี่พาทย์ไม้แข็งเครื่องคู่ ม.1-6	-	-	-	√	ทอง

ภาคผนวก ง
หนังสือราชการที่เกี่ยวข้อง

ที่ ศธ ๐๕๓๐.๒๔/๒๒๓

โรงเรียนมัธยมศึกษา
เลขที่ ๖๐ / ๕๖
วันที่ 14 มี.ค. ๕๖
เรื่อง ขออนุญาต
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
คำบลาขามเรื่อง อำเภอกันทรวิชัย
จังหวัดมหาสารคาม ๕๕๑๕๐
วันจันทร์ที่ ๑๔ มีนาคม ๒๕๕๖

๕ มีนาคม ๒๕๕๖

เรื่อง ขออนุญาตกระทรวงศึกษาธิการเพื่อการศึกษาวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดมหาสารคาม(สพม.๒๔)

ด้วยนายภักดีคุณ จตุรภัทรวงศ์ รหัสนิสิต ๕๕๐๑๒๐๘๐๐๐๑ นิสิตระดับปริญญาโท หลักสูตรศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาดุริยางคศิลป์ วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม กำลังศึกษาและทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การจัดการเรียนการสอนดนตรีไทยของสถานศึกษาที่สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาระดับขั้นพื้นฐาน(สพฐ) ในจังหวัดอุบลราชธานี ” ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าหลักสูตรศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต เพื่อให้การทำวิทยานิพนธ์เป็นไปด้วยความเรียบร้อยและบรรลุตามวัตถุประสงค์ วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้ นายภักดีคุณ จตุรภัทรวงศ์ เข้าเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยดังกล่าวจากท่านเพื่อประกอบการทำวิทยานิพนธ์ของนิสิต

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

๑๐ มีนาคม ๒๕๕๖
๑๐ มีนาคม ๒๕๕๖

ขอแสดงความนับถือ

(นายภักดีคุณ เวชกามา)

รองคณบดีฝ่ายวิชาการ รักษาการแทน
คณบดีวิทยาลัยดุริยางคศิลป์ ปฏิบัติราชการแทน
อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

นสธ
14 มี.ค. ๕๖

วิทยาลัยดุริยางคศิลป์
โทรศัพท์/โทรสาร ๐ ๔๓๑๕๕ ๔๓๑๕๕

(นายสุวิทย์ ทองสุข)
ผู้อำนวยการโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดมหาสารคาม

ประวัติย่อของผู้วิจัย

ประวัติย่อของผู้วิจัย

ชื่อ	นายกิตติคุณ จตุรภัทรวงศ์
วันเกิด	วันที่ 10 ธันวาคม พ.ศ. 2513
สถานที่เกิด	อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	บ้านเลขที่ 61 หมู่ที่ 1 ตำบลคำไฮใหญ่ อำเภอดอนมดแดง จังหวัดอุบลราชธานี 34000
ตำแหน่งหน้าที่การงาน	ครูชำนาญการพิเศษ
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	โรงเรียนบ้านคำหนามแพ่ง ตำบลนาคาย อำเภอตาลสุม จังหวัดอุบลราชธานี 34330 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา อุบลราชธานี เขต 3
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2528	มัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนคำไฮใหญ่พิทยาคม อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี
พ.ศ. 2533	มัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนนารีนุกูล อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี
พ.ศ. 2537	ปริญญาครุศาสตรบัณฑิต (ค.บ.) วิชาเอกดนตรีศึกษา สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี
พ.ศ. 2556	ปริญญาศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต (ศป.ม.) สาขาวิชาดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

